

**A MARC21 SZERINTI
KATALOGIZÁLÁS BEVEZETÉSE
AZ MTA KÖNYVTÁR ÉS
INFORMÁCIÓS KÖZPONTBAN**

**A MAGYAR TUDOMÁNYOS AKADÉMIA
KÖNYVTÁRÁNAK KÖZLEMÉNYEI**

**PUBLICATIONES BIBLIOTHECAE
ACADEMIAE SCIENTIARUM HUNGARICAE**

39(114)
ÚJ SOROZAT

**SOROZATSZERKESZTŐ:
GAÁLNÉ KALYDY DÓRA**

A MARC21 SZERINTI KATALOGIZÁLÁS BEVEZETÉSE AZ MTA KÖNYVTÁR ÉS INFORMÁCIÓS KÖZPONTBAN

SZERKESZTETTE: BILICSI ERIKA

Budapest • 2018

Készült a Nemzeti Kulturális Alap támogatásával

ISBN 978-963-7451-38-6

ISBN 978-963-7451-39-3 (pdf)

ISSN 0133-8862

<https://doi.org/DOI 10.14755/MTAKIK.KOZL.2018.MARC21>

Felelős kiadó: az MTA Könyvtár és Információs Központ főigazgatója

Megjelenés: 2018

Tipográfia és tördelés: Vas Viktória

Olvasószerkesztő: Budai-Király Tímea

Nyomta az Alföldi Nyomda Zrt., 4027 Debrecen, Böszörményi út 6.

Felelős vezető: György Géza vezérigazgató

TARTALOMJEGYZÉK

Előszó	5
1. A MARC21 formátum (Kasza Zsófia)	6
1.1 A MARC21 formátum kialakulása	6
1.2 A MARC21 adatsereformátum	8
1.3 MARC21 formátumok	11
2. Különbségek a MARC21 és a HUNMARC között (Gyuricza Andrea)	13
3. A MARC21 bevezetése az MTA Könyvtár és Információs Központban	17
3.1 Az átállás indokoltsága (Naszáros Edit)	17
3.2 Helyi sajátosságok (Naszáros Edit)	18
3.2.1 Előkészítő munkák	18
3.2.2 A konverzió	20
3.2.3 Adatelemzés	21
3.2.4 A konverzió lépései	25
3.2.4.1 Mezőmegfeleltetési táblázat összeállítása	25
3.2.4.2 Aleph paramétertáblák, konfigurációs táblák	37
3.2.4.3 A konverzió előkészítése	38
3.2.4.4 A konverzió tesztelése, elemzése	45
3.3 A feltárás munkafolyamatainak egységesítése katalogizálási szabályzatokkal (Kasza Zsófia)	49
3.4 Adattisztítás a konverzió után (Payer Barbara, Haász Antal)	52
3.5 Rekordkapcsolatok kezelése (Naszáros Edit, Gyuricza Andrea)	69
4. Dokumentumtipológia (Gyuricza Andrea, Haász Antal)	75
5. A helyes adatbevitel támogatása informatikai eszközökkel (Haász Antal)	81
6. Felkészülés az RDA katalogizálási szabályzat alkalmazására (Naszáros Edit)	94
7. Az MTA KIK Katalogizálási szabályzata	97
Katalogizálási szabályzat : Könyvek	97
Katalogizálási szabályzat : Elektronikus dokumentum	232
Katalogizálási szabályzat : Régi könyvek, kéziratok	257
Katalogizálási szabályzat : Időszaki kiadványok	298
Katalogizálási szabályzat : Időszaki kiadványok : Sorozatok kiegészítés	329

Előszó

Sokszor idézünk latin közmondásokat, vagy valamely híres ember bölcs megállapítását. Ezek mind-mind érvényes üzenettel bírnak, jelezve, hogy bárki, bármilyen szót mond, megfelelő motiváltsággal be lehet bizonyítani, hogy az görög (de legalább római, vagy minimum: régi). Az amerikai filmekben legalábbis, biztosan. De felidézhetném a *Hegedűs a háztetőn* című film rabbiját, aki a varrógépre is tudott áldást. Biztosan tudna a MARC21-re is, ahogy lehet olyan bölcsesség a múltból, amely ugyanerre vonatkoztatható. Például ilyen: „*tempora mutantur et nos mutamur in illis*”. Persze parafrázálva: a technikai lehetőségek változnak, és mi változunk velük. Legalábbis jobb – pontosabban: jobban járunk (csak csínján a minősítésekkel) –, ha változunk.

No és mennyi munkával! És éppen változtunk, aztán kiderül: már megint elavultak vagyunk. Nos, a MARC21-re már ez utóbbi állítás is igaz. Miért is kell nekünk akkor? Mert megtanulhattuk a gondolkodás történetéből, hogy a természetben nincsenek ugrások. Aztán a történelemből, hogy a társadalom változásaiban is jobb, ha nincsenek ugrások (intő példa Lenin kalandja a feudalizmusból a kommunizmusba ugrással, vagy éppen a derék „demokraták” kalandja az arab tavasszal – mindkettő tragédiákba torkollott, aztán győztek/győznek visszakozni (már, ha belátják: hibáztak; vagy ha nem éppen szándékkal okoztak tragédiákat).

Persze, az is igaz – Reb Tevje: „másképp viszont” –, hogy a technika tényleg fejlődik (ha az ember nem is), és ha valaki a modernebbet alkalmazza, akár kihagyhat egy lépcsőfokot is. A szegénység előnye: nincsen pénz minden verzióra. Hogy mi jön a MARC21 után? Már itt van velünk és reméljük, az újabb leírási formá(k)ra való átállás majd gördülékenyebb lesz, mint a HUNMARC–MARC21. Legalábbis nem igényel „tankönyvet” vagy mondjuk: útmutatást.

Mondják: autót vezetni nem modern, automata, elől és hátul, radarral felszerelt modellel kell tanulni. Ahhoz egy jó békebeli darab kell, amely lefullad, ha valaki nem tudja együtt nyomni a gázpedált a fékkel. (Talán ezért is tanulnak

a szakmunkások is gyakran a megelőző módszerekről, anyagokról.) Ha valaki tudott leírni HUNMARC szabványt követve, feltehető, hogy az egyszerűbb forma is megy majd neki. Nem is beszélve a jövő ígéretéről, a mindenható intelligens szoftverekről. Addig persze még sok apró munkát kell elvégezni, az egyes adatokat pontosítani. Mert enélkül a mesterséges intelligencia is csak nem teljesen pontos eredményekre jut.

Szeressük tehát immár a MARC21-et, és ha az átállások mentén kijavítjuk az eddig fel nem fedezett hibákat katalógusainkban, akkor a következő átállásra kevesebb javítani való marad.

Monok István

1. A MARC21 formátum

Az Amerikai Egyesült Államok nemzeti könyvtára, a Library of Congress 1965-ben indította el MARC kísérleti projektjét (1965–1968 MARC I)¹, aminek eredményeként az első MARC formátum létrejött. A projekt új fejezetet indított el a könyvtári feldolgozó munka területén.

1.1 A MARC21 formátum kialakulása

A MARC formátumok (MAchine Readable Cataloging, azaz géppel olvasható katalógizálás) olyan adatcsere-szabványok, melyek a bibliográfiai és a kapcsolódó információk számítógép által olvasható formában történő reprezentálását és kommunikációját szabályozzák.

A MARC bináris struktúráját a tartalmi formátum (MARC21, IberMARC, danMARC2, HUNMARC stb.) és a közvetítő formátum (ISO 2709) együttese alkotja.

Az első MARC formátum a Library of Congress kísérleti projektjeként jött létre, melyet hamarosan követett egy hasonló célú nagy-britanniai fejlesztés. Az együttes munka eredményeként kialakult az LCMARC (későbbi nevén USMARC), illetve a UKMARC formátum. Erre az alapra építve számos nemzeti MARC változat jött létre az egyes országok, illetve bibliográfiai rendszerek eltérő gyakorlatának megfelelően.

1981-ben jelent meg az ISO 2709 szabvány, ami rögzítette a szabványos rekordszerkezetet. Minden MARC formátum erre épül, de a nemzeti MARC formátumokat az egyes országok katalógizálási szabályzatainak megfelelően alakították ki, ezért bár alapvetően hasonlóak, lényeges különbségek is vannak köztük. Ebből eredően az egyes MARC formátumok között nem valósulhatott meg egységes adatkezelés és közvetlen adatcsere, konverziós programokra volt szükség.

A hetvenes években a nemzetközi bibliográfiai számbavétel (UBC) és a könyvtárak közötti rekordátvétel, illetve -csere tehát távol állt a megvalósulástól. Az IFLA ezért létrehozott egy szervezetet a MARC fejlesztésének nemzetközi koordinálására: az International MARC Network Committee-t.

¹ Williams, Elliot: MARC history timeline. <http://www.elliottwilliams.com/about-elliott/> (2018. május 25.)

1977-ben jelent meg az IFLA Katalogizálási Bizottsága (Section on Cataloguing) és a Gépesítési Bizottság (Section on Mechanization) által fenn tartott IFLA Group on Content Designators által ajánlott UNIMARC első kiadása. Ez lett a „nemzetközi” MARC formátum, melynek elsődleges célja, hogy megkönnyítse a nemzeti bibliográfiai központok között a géppel olvasható bibliográfiai adatok cseréjét. Második kiadása 1980-ban jelent meg, majd 1983-ban a *UNIMARC Handbook*. A kézikönyv *UNIMARC Manual* című, 1987-es átdolgozott kiadása tartalmazza az ISBD legújabb kiadásában található változásokat, ezért ez tekinthető a UNIMARC formátum harmadik kiadásának.

A UNIMARC már valóban univerzális csereformátum, szakszerű továbbfejlesztését az IFLA végzi nemzetközi szinten.

A formátum már nemcsak könyveket, hanem különböző egyéb típusú dokumentumokat is képes kezelni, valamint lehetőséget biztosít a rekordok összekapcsolására is. A UNIMARC több kiadást ért meg. 1986-ban összevonták az IFLA International MARC Programját valamint az Egyetemes Bibliográfiai Számbavétel (UBC) programot, melynek eredménye a UBCIM Programme (Universal Bibliographic Control and International MARC Programme) lett. A fejlesztés ezután kiterjedt a besorolási adatok egységesítésére is: a UNIMARC 1991-es kiadása már tartalmazza a besorolási adatok nemzetközi csereformátumát (UNIMARC Authorities). Ugyanebben az évben alakult meg az Állandó IFLA UNIMARC Bizottság (Permanent UNIMARC Committee, PUC), amelynek feladata a formátum továbbfejlesztése.

1997-ben kezdődött el a USMARC és a kanadai CANMARC összehangolása, melynek eredményeképpen 1999-ben megjelent az új szabvány: a MARC21.² A névben szereplő 21-es szám jelzi, hogy a formátum a 21. század követelményeinek kíván megfelelni.

Az ezredforduló környékén már világosan látszott, hogy nagy szükség van az 1961-es Párizsi Alapelvek újragondolására. Az IFLA 1998-ban dolgozta ki és adta közre a *Bibliográfiai rekordok funkcionális követelményei* (*Functional Requirements for Bibliographic Records, FRBR*) című tanulmányát, amely a mű lényegi jegyeinek rögzítését, az egyértelmű hozzáférés megteremtését, a művek közötti kapcsolatok kezelését, valamint a tárgyszavas keresést helyezi

² <http://www.loc.gov/marc/annmarc21.html> (2018. május 25.)

előtérbe. A bibliográfiai rekordok vizsgálatának (FRBR 1998, 2009) célja tehát a felhasználó szükségleteinek lehető legpontosabb feltérképezése lett. A bibliográfiai tételek funkcionális követelményeinek leírása után 2009-ben elkészült a besorolási/autorizálási adatok funkcionális követelményeit tartalmazó dokumentum (*Functional Requirements for Authority Data*, FRAD), majd 2010-ben a tárgyi besorolási adatok funkcionális követelményeit is közreadták (*Functional Requirements for Subject Authority Data*, FRSAD). 2016 májusától az egyesített modellek új neve: IFLA Library Reference Model (LRM).

A digitális korszak beköszöntével új, elektronikus bibliográfiai források jelentek meg, melyeknek számbavétele nagy kihívás elé állította a könyvtárakat: szükségessé vált a meglévő katalógizálási szabványok felülvizsgálata, módosítása, új dokumentumtípusokhoz való igazítása. Az ISBD szabványok fő célja a bibliográfiai teljesség, az adatok pontos azonosítása, elkülönítése és nemzetközileg elfogadott formában való megjelenítése. Az internet megjelenésével azonban annak is nagy jelentősége lett, hogy hogyan valósítható meg a bibliográfiai információk közzététele a digitális térben. Az ISBD-n alapuló AACR2 szabvány új kiadása vezetett el egy új szabvány, az RDA (Resource Description and Access) megjelenéséhez. Az RDA választ ad a *mű, kifejezési forma, megjelenési forma, példány* szintjeit azonosító FRBR egyik fő követelményére: meg tudja mutatni a kifejezési és a megjelenési forma közötti kapcsolatokat. Az RDA megjelenése nagy hatással volt az összes MARC21 formátumra. Új adatmezők kerültek bevezetésre annak érdekében, hogy az egyes művek különböző kifejeződési és megjelenési formái minél hatékonyabban jelenhessenek meg a hagyományos bibliográfiai rekordokban is. Példaként új MARC21 bibliográfiai mezők a „work” és az „expression” attribútumaihoz: 336, 337, 338, 370, 377, 380, 381, 383, 384. Az RDA MARC21 elemkészletre gyakorolt hatásának következményeképpen minden forrás leírása pontosabb, teljesebb és informatívabb lehet.

1.2 A MARC21 adatsereformátum

A MARC21 rekord három összetevője: rekordszerkezet, tartalomjelölők, adattartalom.³

³ A leírás részben a HUNMARC szabvány fogalommeghatározásai alapján készült.

1. Rekordszerkezet

A bibliográfiai rekord alkotórészeinek elrendezésére vonatkozik. A MARC21 rekordok felépítése nemzeti és nemzetközi szabványok alkalmazásának speciális formája (ANSI/NISO Z39.2, ISO 2709). Ezen szabványok következetes alkalmazásával lehetséges a konverzió különböző formátumok között, vagyis lehetővé teszi a géppel olvasható bibliográfiai adatok cseréjét. A bibliográfiai rekord részei:

- **Rekordfej:** a rekord elején található, annak feldolgozására vonatkozó információkat tartalmazó része. Szám- vagy kódértékek, amelyeket relatív karakterpozíciójuk azonosít.
- **Mutató:** egy-egy eleme három részből áll: a mező hívőjele, az illető mezőben található karakterek száma és a mező induló (első) karakterének a rekordon belüli pozíciója. Minden mutatótétel 12 karakter hosszúságú.
- **Adatmező:** indikátorokat, almezőazonosítókat és adatokat tartalmaz, mindegyiket egy három számjegyből álló, a mutatótételben elhelyezkedő hívőjel azonosítja. Változó hosszúságú, két fajtája van:
 - **Tájékoztató:** ellenőrző számok és egyéb kódolt információk, amelyeket a géppel olvasható bibliográfiai feljegyzések feldolgozásához használnak. Ezek a mezők nincsenek ellátva mutatókkal vagy almezőkódokkal. Különböző típusú kódolt információval rendelkező meghatározott hosszúságú mezők esetében specifikus adatelemek pozícionáltak. A pozícionálisan meghatározott adatok elemeinek részletesebb magyarázata az egyes mezőket leíró szakaszokban található a 00X hívőjelű mezőkben. Ezeket az adatmezőket is a hívőjelük azonosítja a mutatóban, de nem tartalmaznak sem indikátort sem almezőazonosítót, így szerkezetükben különböznek a bibliográfiai adatmezőktől. Tartalmazhatnak egyetlen adatelemet, vagy adatelemek sokaságát állandó hosszúságú mező relatív karakterpozíciója által azonosított kódolt értékek formájában.
 - **Bibliográfiai:** a bibliográfiai adatmezők változó hosszúságúak, az adatelemeken kívül indikátorokat és almezőazonosítókat is tartalmaznak. Az adatmezők egy vagy több almezőből állhatnak. Az almező az adatmező meghatározott információegységet tartalmazó része, ismételhető vagy nem, almezőazonosító vezet be. Az almezőazonosító két karakterből álló elem, amely közvetlenül az almező előtt áll és azonosítja azt. Részei: az almezőhatárjel, melynek jelölése \$, és az almezőjel, amely a latin ábécé kisbetűje vagy arab szám (\$a, \$b, \$8 stb.).

2. Tartalomjelölők

A tartalomjelölők meghatározzák a tartalom azonosítását, a bibliográfiai rekord adatait azonosító hívőjeleket, indikátorokat és almezőazonosítókat, illetve ezek értékeit, valamint a kódok értékét és jelentéstartalmát. Az információk legkisebb, egyértelműen megkülönböztetett egységeit azonosítják, illetve kiegészítő információkat közölnek az adatalemekről.

3. Adattartalom

A legtöbb adatalem tartalmát formátumokon kívüli szabványok, szabályzatok, útmutatók (stb.) definiálják. Ugyanakkor egyes adatalemek tartalma (például nyelvkódok, országcódok, relátorok kódjai) a MARC21 formátumokban meghatározott.

A rekordok tartalmának szabványosítása nemzetközileg a Párizsi Alapelveken, a különböző típusú dokumentumok bibliográfiai leírásainak szabványain, az ISBD-ken, az egységes besorolási adatok alakjára vonatkozó irányelveken, a személynevek alakjairól és az egységesített címekről készült listákon (stb.) nyugszik, nemzeti keretekben pedig a katalogizálási szabályzatokon, osztályozó rendszereken, a tárgyszavazást szabályozó szabványokon, tezaszauruszokon. A bibliográfiai rekordok tartalmához közvetve olyan szabványok is kapcsolódnak, amelyek nem közvetlenül a bibliográfiai adatok köréhez és alakjához tartoznak, hanem például a transliterációt, a jelkészletet, a megjelenési országoknak, a címek nyelvének, a katalogizálási szabályzatoknak és a tárgyköri osztályozási rendszereknek a kódjait határozzák meg.

<i>Rek.lej</i>	001	001079082	tájékoztató adatmező
<i>Rek.azon.</i>	005	20180228143121.0	
<i>Dátum</i>	008	180213s2018^^^g^^^^^^^b^^^^001^0^ger^d	
<i>Jelny. int.</i>	020	a 978-90-04-35614-6	
<i>ISBN</i>	024	7 a 10.1163/9789004356153	indikátor
<i>Egyéb azon.</i>		2 doi	
<i>katal. forrása</i>	040	a MTA KIK	
		b hun	almezők
		c MTA KIK	
<i>Nyelvkód</i>	041	1 a eng	
<i>Személy - IT</i>	100	1 a Westall, Richard W.	bibliográfiai adatmező
<i>Cím és szerz.</i>	245	10 a Caesar's Civil War	
		b : historical reality and fabrication	
		c by Richard W. Westall	
<i>Cím tovább.</i>	246	30 a historical reality and fabrication	
<i>Megjelenés</i>	260	a Leiden	adattartalom
		a Boston	
		b Brill	
		c 2018	
<i>Terjedelelem</i>	300	a XVI, 400 p.	
		c 24 cm	
<i>Sorozat</i>	490	1 a Mnemosyne. Supplements. History and archaeology	
		x 2352-8656	
		v 410.	

1. ábra MARC-rekord részei az Aleph integrált könyvtári rendszer katalogizálási felületén

1.3 MARC21 formátumok

A MARC21 formátumok ötféle adattípusra vannak megadva: bibliográfiai, authority, állományadat, osztályozási és közösségi információk.

1. *MARC21 Format for Bibliographic Data*

A bibliográfiai anyagok különböző formáinak leírásához, visszakereséséhez és ellenőrzéséhez szükséges adatelemek kódolásának formátumát tartalmazza. Különböző bibliográfiai forrásokat (könyvek, időszaki kiadványok, számítógépes fájlok, térképek, zene, vizuális anyagok és vegyes anyagok) integrál, ezek azonosítására és leírására lehet használni. A bibliográfiai tételek leírják az általunk gyűjtött anyagokat és hozzáférést biztosítanak ezekhez a leírásokhoz, azaz bibliográfiai információkat tartalmaznak.

2. *MARC21 Format for Authority Data*

Az egységes besorolási adatok formátuma olyan adatelemek kódolásához, amelyek azonosítják vagy szabályozzák a bibliográfiai rekord azon részének tartalmát, amely authority kontroll alatt áll. Három alapvető összetevőt tartalmaz: a besorolási-, utaló- és általános, magyarázatos adatmezőket.

3. *MARC21 Format for Holdings Data*

Minden egyes példány állomány- és helyadatokra vonatkozó adatelemeinek kódolási formátuma. A következő kérdésekre ad választ: egy dokumentumból hány példány van a könyvtár gyűjteményében, egy többkötetes dokumentumból vagy sorozatból mely kötetek találhatóak meg az állományban, az egyes részek pontosan hol találhatóak és elérhetőek-e a felhasználó számára. Vonalkódokat, hívószámokat, raktári jelzeteket stb. tartalmaz.

4. *MARC21 Format for Classification Data*

Az osztályozási számokhoz és az ezekhez társított kifejezésekhez tartozó adatelemek kódolását tartalmazza. Az osztályozási rendszerek fenntartására és fejlesztésére használják.

5. MARC21 *Format for Community Information*

A közösségi információ formátuma. Az eseményekről, programokról, szolgáltatásokról stb. szóló információt tartalmazó rekordok formátumát adja meg, hogy ezeket az információkat ugyanabba a nyilvános hozzáférési katalógusba integrálhassák, mint más rekordtípusok adatait.

A MARC21 formátumokat a Kongresszusi Könyvtár tartja fenn a különböző felhasználói közösségekkel egyeztetve. A karbantartás és a felülvizsgálat révén tartalomjelölőket adnak hozzá, és a meglévő elavult tartalomjelölőket törlik a formátumokból.

A változások egyszerűen nyomon követhetők a MARC Format Overview⁴ weboldalon.

A MARC csereformátum magyar változata az Országos Széchényi Könyvtár által készített HUNMARC. Első kiadása 1994-ben jelent meg, a könyvek és az időszaki kiadványok feldolgozását szabályozta. Következő kiadására 1998-ban került sor, ebben már több dokumentumtípusra kiterjedő előírások voltak. 2002-ben jelent meg revideált változata, amelynek bibliográfiai rekordok csereformátumára vonatkozó része az ISO 2709-es szabvány szerint adja meg a bibliográfiai adatok tartalmi jelölőit (hívójeleket, indikátorokat, almezőazonosítókat) és egyéb jellemzőket. 2012-ben a formátum fejlesztése befejeződött, a magyar nemzeti könyvtár is a MARC21-es formátum mellett kötelezte el magát.⁵

⁴ <http://www.loc.gov/marc/status.html> (2018. május 25.)

⁵ <http://www.oszk.hu/hirek/az-oszk-MARC-21> (2018. május 25.)

2. Különbségek a MARC21 és a HUNMARC között⁶

A HUNMARC-ról MARC21-re való átállás igen nagy feladat a könyvtárosok számára, hiszen rengeteg előkészítő munkát igényel. Egy elemzett és rendezett adatbázissal elvégezni egy jól kidolgozott konverziót már egyszerűnek mondható, de ezeknek a feltételeknek a megteremtése nem könnyű.

Minden könyvtár más adatbázissal rendelkezik. Eltérhet a szoftver, az adatbázis nagysága, különféle szintű a rekordok mélysége és minősége, és nem utolsósorban többféle módon jöttek létre a rekordok. A szoftver adott, de az azonos rendszert használó könyvtárak közti együttműködés és a tapasztalatcsere minden résztvevő munkáját segíti. A szupport cég támogatása és a rendszer adta lehetőségek mellett fontos, hogy megértsük a változások és a javítások logikáját, feltárjuk az összefüggéseket.

A rekordállomány nagysága, minősége az adattisztítás idejét befolyásolja. Amennyiben ismerjük az adatállományt és az érintett mezőket, az automatikus javításoknál és konverzióknál a rendszer ugyanúgy dolgozik pár tízezres, mint több százezres halmazzal.

A siker érdekében alapos ismeretekre, elemzésekre, csoportbontásokra van szükség. A saját könyvtárát mindenki maga ismeri a legjobban. Ezt ki kell használni, kommunikálni kell az érintett munkatársakkal, hogy elkerüljük a hibákat és optimalizáljuk az elemzéseket. Egyszerűbb a keresés, ha tudjuk, hogy mit keresünk, bár így is nagyon részletes lekérdezésekre van szükség. Nem feltétlenül kell minden hibát javítani a konverzió előtt, elég ismernünk ezeket, de ha nem mérjük fel a teljes adatbázist, károkat okozhatunk az adatokban.

Egy jól felépített konverziós táblázat nélkülözhetetlen a munkához, de mivel minden adatbázis egyedi, a táblát is honosítani kell, a helyi adottságokhoz kell igazítani, de legalábbis részletesen átvizsgálni. Ezzel az adott konverzió túl adattisztítást is tudunk végezni egy lépésben. Továbbá érdemes figyelembe venni mások konverzióit, ha módunk van rá, mert azon túl, hogy a jól bevált módszereket átvesszük, a hibákból is sokat tanulhatunk. Mindig finomítható egy konverziós utasítás, de az alapok nem változnak.

⁶ Az összeállítás a HUNMARC (KSZ/4.1) 2002-es kiadása

(<http://ki.oszk.hu/sites/ki.oszk.hu/files/dokumentumok/hunmarc.pdf>)

és a MARC21 (No.23. 2016. nov.) verziója alapján készült (<https://www.loc.gov/marc/bibliographic/>)

Egy adott konverziónál a két rendszer közötti különbségeket ismernünk kell. Esetünkben a HUNMARC és a MARC21 szabvány közötti eltérések⁷ szabályozzák a konverziót és befolyásolják a további feldolgozási munkamenetet. Az új szabvány kapcsán a fő változás, hogy korszerűbb, jobban fel van készítve a napjainkban feldolgozásra kerülő különféle információhordozók leírására. Jobban strukturált, főleg a 007, 008 mezőkben figyelhető ez meg, illetve az új hordozók fizikai leírásának kibővült lehetőségeinél; a médiumok jobban besorolhatók a leginkább rájuk jellemző kategóriákba, pontosabban megadhatók a főbb jellemzőik.

További újdonság, hogy az RDA szerinti katalogizáláshoz szükséges mezők is rendelkezésre állnak. Ezeknek akkor lesz jelentősége, ha elkezdünk az RDA szabvány szerint feldolgozni, addig a konverziót nem érintik.

A HUNMARC-hoz képest mezők és almezők, illetve értékek avultak el, szűntek meg, ellenben jóval több jött létre, melyek az alap feldolgozást általában nem nehezítik, de a speciális esetek leírását nagyban megkönnyítik. Néhány esetben nem változott a mező és a jelentése sem, viszont változott az ismételhetősége. A MARC21 1999 óta folyamatosan frissül, a változásokat figyelemmel kell kísérni.

Az alábbiakban az általános feldolgozáshoz kapcsolódó fontosabb változásokat foglaljuk össze:

- a 041 mező almezői ismételhetők lettek, így minden nyelvkód külön almezőbe kerül
- a 100, 600, 700 mezőkben a 2-es első indikátor megszűnt, nem kell már jelezni, hogy egy vagy több elemű a vezetéknev
- a 100, 600, 700 mezőkben a \$j almező jelentése megváltozott, a keresztnév a \$a almezőbe kerül a vezetéknev után, szükség esetén vesszővel⁸
- a 110, 610, 710 mezőkben megváltozott a \$c és \$d almezők jelentése; a \$c almezőbe került a testület és altestület székhelye, ezentúl ezeket a(z) (al)testület neve után kell zárójelbe tenni

⁷ Lásd HUNMARC-MARC 21 megfeleltetési táblázat (véglegesítve: 2018 júniusa). Készítette: Székelyné Török Tünde az RDA-HU munkacsoport számára. Készült az Országos Könyvtári Rendszer projekt keretében az Országos Széchényi Könyvtár megbízásából és finanszírozásával.

HUNMARC és MARC21 közötti különbségek (MTAKIK, 2017). Készítette: Gyuricza Andrea.
DOI: <https://doi.org/10.14755/MTAKIK.MARC21.2017>

⁸ Az MTA KIK katalógusának sajátossága, hogy a személyneveknél – magyar és külföldi esetén is – a vezeték- és keresztnévet vesszővel választjuk el.

- a 130, 630, 240 mezőkben a nyelv a \$i helyett a \$l almezőbe kerül
- a 245 mezőben a párhuzamos nyelvű adatok rögzítésére szolgáló nagybetűs almezők megszűntek, ezentúl központosági jelekkel kell jelölni a párhuzamos adatokat a szabvány szerinti módon⁹
- a 245 \$b almező ismételhetősége megszűnt, így minden alcímet és egyéb címadatot egymás után kell felsorolni ’:’ jellel elválasztva, illetve a párhuzamos cím (=’ jellel), és gyűjteményes művek esetén minden további főcím (;’ jellel) is főként ide kerül
- a 245 \$e, \$u, \$z almezők megszűntek: a \$e további szerzőségi közlés a \$c tartalom után kerül ’;’ jellel; a \$u vagylagos cím funkció megszűnt, általában a főcím része marad, és a 246 új mezőben lehetőség van önmagában is kereshetővé tenni; a \$z almező tartalmának többnyire szerepelnie kell a \$c almezőben, ajánlott ellenőrizni
- új lehetőség a 246 mező, vagyis részben ide kerülnek megfelelő indikátorokkal a korábban 74X mezőkbe került címvariánsok
- a 250 \$c és \$d almezők megszűntek, minden kiadásjelzést kiegészítő információ a \$b almezőbe kerül
- megszűntek a 300 \$h, \$i, \$k almezők, a melléklet minden adata a \$e almezőbe kerül a megfelelő központosági jelekkel
- a sorozati adatoknak fenntartott 440 és 490 mezők helyett a továbbiakban a 490 és 830 mezőket használjuk: a 490-ben minimális almező áll rendelkezésünkre, így a bővebb adatokat csak központosági jelekkel tudjuk rögzíteni, viszont a 830-as mezőben lehetőségünk van az adatok struktúrázására és akár önálló sorozati rekordot is csatolhatunk a leíráshoz¹⁰
- változott az 588 mező jelentése, korábbi Megjegyzés a fizikai jellemzőkről funkciója többnyire beolvadt az 562-es példányjellemzők rögzítésére szolgáló mezőbe¹¹
- az 59X mezők helyi mezők lettek, néhány esetben korábbi funkciójuk az adott katalógusban való kihasználtságuk függvényében továbbra is elkülöníthető helyi mezőben, de a többségük beolvasztható valamelyik meglévő megjegyzés mezőbe¹²

⁹ Az Aleph korábban sem támogatta a nagybetűs almezőkódokat.

¹⁰ Konverziónál figyeljünk a 440 és 490 mezők korábbi párhuzamos használatára, szükség esetén a 490 mezőt konvertáljuk 440-be, mielőtt a korábbi és az új 490 tartalom vegyülne.

¹¹ Ennek az adatnak helyi mezőt hoztunk létre a korábbi 588 mező helyett.

¹² 590 Megjegyzés a bibliográfia jellemzőiről, 591 Megjegyzés a példányszámról, 592 Megjegyzés a különlenyomatról, 593 Megjegyzés az idegennyelvű kivonatról, 594 Megjegyzés a tartalomjegyzék nyelvről, 596 Megjegyzés a kiadásról, 597 Megjegyzés a megjelenésről, 598 Megjegyzés a sorozatról

- a 700 és egyéb melléktételi mezőkben a \$4 almező ismételhető lett, de a korábbi Közreműködés jellege helyett Relátor kód lett a jelentése – majd 2017-ben átnevezték Kapcsolat-ra –, a közreműködési funkció jelölésére a \$e almező szolgál, ami ismételhető, így minden funkciónak külön almezőbe kell kerülnie
- a 74X mezők megszűntek, funkciójuk a 246 mező második indikátorként működik tovább.¹³ Egyedül a 740 mezőben van módunk megadni további címet melléktételként, de jóval egyszerűbb formában, csak a \$a, \$h, \$n, \$p almezőkben részletezhetjük kizárólag a cím adatait, az ehhez tartozó egyéb információk megadásának lehetősége itt megszűnt
- többkötetes művek összefoglaló szintű leírására a 778 mező helyett a 774 mezőben van lehetőség, az almezők többsége változatlan, de nem mindegyik
- 880 mezőben lehetőségünk van egyéb írásrendszerben történő adatok rögzítésre, a mezőt hozzá kell kapcsolni az érintett mezőhöz, a közponozást minden esetben nekünk kell kitenni minden almezőben.

¹³ 741 Párhuzamos cím, 742 Egyéb besorolási cím, 743 Borítócím, 744 Előzménycím, 745 Folytatáscím, 746 Előzéklapi cím, 747 Lapfej cím, 748 Szalagcím, 749 Gerinc cím

3. MARC21 bevezetése az MTA Könyvtár és Információs Központban

3.1 Az átállás indokoltsága

A MARC21 szerinti katalogizálás bevezetését évek óta tervezte a könyvtár vezetősége és feldolgozói, mivel fontos könyvtárunk számára a katalógusunk láthatóságának biztosítása, a hazai és nemzetközi szolgáltatásokhoz való csatlakozás. Tudjuk, hogy a könyvtárak új típusú szolgáltatásaihoz, a digitális világ térhódításához való alkalmazkodás sokkal nagyobb mértékű együttműködést kíván a könyvtáraktól. Tisztában vagyunk azzal, hogy az együttműködéshez, a szabványokon alapuló rendszerek használatához – vagy az azokhoz való csatlakozáshoz – elengedhetetlen a szabványos feldolgozás.

Átállási szándékunkat 2012 októberében megerősítette az OSZK közleménye, mely szerint „... az OSZK vezetősége úgy döntött, hogy a bibliográfiai és besorolási rekordok adatsere-formátumának tekintetében a jövőben eltekint a HUNMARC fejlesztésétől, és a MARC21 kommunikációs formátum nemzeti könyvtári alkalmazása és magyarországi meghonosítása mellett teszi le voksát.”¹⁴

A tervezés lassan indult el, szervezeti és személyi változások is szükségesek voltak a sikeres végrehajtáshoz. A konverziót az Aleph új verziójára való áttalálással kötöttük össze, így tűztük ki a 2015 december végi időpontot. Tudtuk, hogy az átállás nagyon nagy munka lesz, mert a konverzióval együtt adattisztítást is végeznünk kell, vagyis a feldolgozás következtelenségeit, hibáit is javítani szeretnénk.

A legfőbb szempont a nemzetközi szabványnak megfelelő feldolgozás kialakítása volt a fenntarthatóság érdekében. Megtapasztaltuk a discovery (Primo) szolgáltatásunk bevezetésekor, hogy milyen problémákat okoz, ha nem a szabványnak megfelelőek a bibliográfiai rekordok vagy nem egységes a leírás: például nem a dokumentumtípusnak megfelelő ikon jelenik meg, lehetetlen

¹⁴ <http://www.oszk.hu/hirek/az-oszk-MARC-21> (2018. május 25.)

megadni dokumentumtípusonként a megjelenítésre vonatkozó szempontokat, bizonyos esetekben problémás a megfelelő példányadatok megjelenítése stb.

A nemzetközi szabvány alkalmazásával könnyebb részt venni a különböző együttműködésekben, integrálni a katalógust és a későbbiekben továbblépni az RDA irányába. A MARC21 konverzió és a sok munkával járó adattisztítás eredményeként 2017 óta könyvtárunk katalógusa a WorldCat világcatalógusban is kereshető.

3.2 Helyi sajátosságok

3.2.1 Előkészítő munkák

A sikeres HUNMARC – MARC21 átálláshoz alapos előkészítés szükséges, ami nem csak az adatok elemzését jelenti, hanem annak a rendszernek az ismeretét is, amire át kívánunk térni. A mi esetünkben ez a MARC21 szabvány áttekintését, értelmezését és a HUNMARC szabvánnyal való összevetését jelentette.

A MARC21 szabvánnyal a Library of Congress MARC Standards oldalán¹⁵ ismerkedtünk, tanulmányoztuk a MOKKA wiki oldalon a MARC21 Kézikönyvet,¹⁶ valamint az ELTE Egyetemi Könyvtár Aleph-ben használt mezősúgóit és katalogizálási segédletét. A MOKKA-ban találtunk sajátos megoldásokat, eltéréseket a szabványos MARC21-től. Az áttérés tervezésekor a legfontosabb alapelvként fogalmaztuk meg, hogy a jövőben a szabvány szerint fogjuk végezni a katalogizálást. E cél érdekében az adatmezőkre vonatkozóan nem engedünk meg semmilyen eltérést, ha szükség van az adattartalom miatt a szabványtól eltérő adatmezőre, akkor arra helyi mezőt használunk (igyekszünk ezek mennyiségét is minimalizálni). A MARC21 szabvány a megjelenítési állandók (központozási jelek) használatát az egyes intézmények és rendszerek döntésére bízta. Az Aleph rendszerben a megjelenítési táblázatok megfelelő beállításával tudjuk meghatározni a mező végi írásjeleket, tehát ezeket feldolgozáskor nem szükséges beírni a rekordba. Kivételt kellett tennünk azonban a címadatot és egyéb címadatot is tartalmazó mezők (pl. 245, 246, 247, 490,

¹⁵ <https://www.loc.gov/marc/> (2018. május 25.)

¹⁶ <http://marcwiki.lib.unideb.hu/index.php/Kezd%C5%91lap> (2018. május 25.)

830, 880) esetében. A legfontosabb ezek közül a 245 \$b almező, amelyben az alcím, az egyéb cím és a párhuzamos cím kerül megjelenítésre. Egyéb címadatból több is lehet, a sorrend pedig nem rögzíthető. Tekintettel arra, hogy más-más központoszási jelet kell szerepeltetni a különböző egyéb címadatok előtt, ezek előtt a feldolgozó írja be a központoszási jeleket. A feldolgozó munka megkönnyítése érdekében úgy döntöttünk, hogy a \$b almezőt a központoszási jellel kezdjük. A leírás készítésekor a címadatok elemzése után a könyvtáros már tudja, milyen címelem következik a főcím (\$a) után és annak megfelelően írja be a központoszási jelet a \$b almezőbe. Ahol tehát a mezők, almezők leíró részeit az integrált rendszer nem tudja értelmezni, az ISBD írásjelezési előírásainak a könyvtáros tesz eleget.

Például:

245 10 \$aNémet-magyar nagyszótár \$b: új német helyesírással = Deutsch-ungarisches Grosswörterbuch : mit neuer Rechtschreibung

245 10 \$aMunkácsy Mihály 1844-1900 élete és kultusza \$b= Das Leben und der Kult von Mihály Munkácsy 1844-1900 : kiállítás a debreceni Déri Múzeumban

A feladat tehát a MARC21 átálláshoz szükséges mezőmegfeleltetési tábla és katalogizálási házi szabályzat elkészítése volt, melyek alapja a MARC21 szabvány. A munka során természetesen felhasználtuk a MOKKA wiki MARC21 Kézikönyvet és az ELTE mezősűgőket, de ahol eltérés volt a szabványtól, ott az angol verzió alapján dolgoztunk.

Az előkészítésbe bevont kollégák – a feldolgozók és a szakinformatikusok közül 5 fővel alakult meg a MARC21 Bizottság, mely 2015. július 1-el kezdte meg a munkát – kezdetben nem látták át, mekkora is valójában a rájuk váró feladat. Az előkészítés során ezért csak a legfontosabb HUNMARC és MARC21 szabvány szerinti mezőkülönbségeket vettük számba és az előzetes adattisztítást sem tudtuk olyan alaposággal elvégezni, ahogy az kívánatos lett volna. Tudtuk például, hogy az LDR és a 008 mezőket esetlegesen és következtetlenül használtuk korábban, ezért azok konverzióját csak a dokumentumtípusok (rekordtípusok) pontos meghatározása esetén lehet helyesen konvertálni.

3.2.2 A konverzió

A konverzió jelentése: adatok mozgatása vagy konvertálása egyik fizikai egységről (pl. szerver) egy másikra, illetve egyik rendszerből egy másikba.

Az adatmozgatás menedzseléséhez ismerni kell a két szerver adatkezelési technikáját, illetve a két rendszert, hogy eldönthető legyen, mennyiben szükséges az adatok módosítása.

Két számítógép közötti adatmegosztás vagy rendszerek közötti adatcsere már mindennapi műveletnek számít, bele sem gondolunk, hogy e műveletek mögött a háttérben szintén adatkonverzió történik. Amikor a könyvtári rendszerben bibliográfiai rekordot veszünk át egy másik rendszerből, akkor a könyvtári rendszerünkben előzőleg beállított adatmező-megfeleltetés szerint – ez definiálja a forrásrendszer és az általunk használt rendszer közötti adatstruktúra hasonlóságait és különbségeit – kerülnek a megfelelő adatmezőkbe az átvett adatok.

A mi esetünkben a HUNMARC és a MARC21 közötti adatkonvertálásra volt szükség, azaz csak a bibliográfiai és besorolási adatokkal foglalkoztunk (dokumentum leírások és authority rekordok). Példány- és folyóirat-adatok, szerzeményezési és kölcsönzési adatok konverziójára nem volt szükség, mert az Aleph rendszer a példányrekordhoz kapcsolódó adminisztrációs adatokat a bibliográfiai rekordhoz kapcsolódó struktúrában kezeli, a MARC21 szerinti holding adatstruktúráját pedig nem használjuk.

Az adatok megfelelő konverziójához el kell készíteni a két rendszer közötti mező-megfeleltetési táblázatot. Törekedni kell arra, hogy minden használatban lévő adatmező benne legyen a táblázatban, mert különben adatvesztés léphet fel. A mező-megfeleltetési tábla elkészítése a könyvtár szakinformatikusainak feladata volt, hiszen ők ismerik a könyvtári katalógust, az adatszerkezetet, a mezők használatát. Ebben a munkában mindenképpen részt kellett venniük a feldolgozást végző munkatársaknak is, mert a katalógizálási gyakorlat ismerete nélkül nem lehet eredményes a mező-megfeleltetési táblázat összeállítása. A sikeres konverzió alapja az adatok ismerete.

3.2.3 Adatelemzés

A mező-megfeleltetési táblázat összeállításának első lépése az adatok elemzése: számba kell venni, hogy milyen adatmezőket használ a könyvtár a bibliográfiai leírásokban. Ezt követően meg kell vizsgálni, hogy a használt mezőkben milyen adatok vannak, azok szabványosak-e. Fel kell tárnunk az egyes mezők adattartalmát, egységességét, házi szabályzatnak való megfelelést, következetességét. Elemezni kell, mennyire egységes a mezők használata a könyvtár különböző feldolgozást végző gyűjteményeiben.

Az adatmezők számbavételéhez fel kell sorolni minden olyan mezőt, melyeket a bibliográfiai leírás készítése során használunk. A legbiztosabb módszer, ha a könyvtári rendszerből exportáljuk az összes mezőt, amiben van valamilyen tartalom, így egyetlen mező sem maradhat ki.

Az adatok elemzése már sokkal bonyolultabb és alapos, kitartó munkát igényel. Sok éve épülő katalógusok esetén következtelenségekkel, különböző mélységű leírásokkal szembesülhetünk – különösen, ha olyan katalógussal dolgozunk, melyek különböző intézmények katalógusainak egybeosztásával jöttek létre, különböző szoftverekkel készített adatbázisok egy rendszerbe konvertálásával. Nagy adatmennyiség, több adatbázis konvertálásakor általában sajnos nincs elég idő az alapos elemzésre, így a konverzióval előállított adatbázisokra az inkonzisztencia jellemző.

Az adatelemzés terjedjen ki arra is, hogy a konvertálandó adatok mennyire voltak szabványosak, ill. a könyvtári katalógizálási szabályzatnak megfelelőek. Könnyebb a dolgunk, ha tudjuk, hogy valamilyen szabály szerint készültek a leírások, mert akkor a mező-megfeleltetési táblázatot e szabály alapján készíthetjük el. Ha nem volt a könyvtárban írott katalógizálási szabályzat, akkor csak az adatok elemzése alapján tudjuk elkészíteni a konverziós táblázatot.

Az adatok elemzéséhez vegyünk mintát. A mintát úgy válogassuk, hogy különböző dokumentumtípusok leírásai legyenek benne és ha az évek alatt változott a leírási gyakorlat, akkor a válogatásnál erre is figyeljünk. Nálunk megkönnyítette a válogatást, hogy a különböző dokumentumtípusokat báziskóddal azonosítjuk, így más a báziskódja pl. a sorozati főlapnak és más a könyvnek vagy a disszertációk leírásainak, most már van báziskódja a részcímes leírásoknak is (kezdetben nem volt, ez okozta is problémát az adattisztítás során).

Ellenőrizni kellett, hogy van-e báziskód nélküli rekord. Ezeket legyűjtöttük és elemeztük, milyen báziskód(ok) kell(enek) a rekordba. A báziskódoknak megfelelő csoportokra bontva elemeztük a leírásokat, írtuk le a mezőikre jellemző ismérveket. Mivel még egy báziscsoporton belül sem voltak feltétlenül egységesek a leírások, rangsoroltuk a báziscsoportokat az adattisztítási munka szempontjából. Megpróbáltunk ebben a fázisban olyan javításokat elvégezni, melyek végrehajtása után a konverziós táblázatban már egységesen tudtuk megfogalmazni a konverziós utasítást.

Az adatok elemzését nehezítette esetünkben, hogy nem volt írott házi katalógizálási szabályzat, a könyvtár feldolgozást végző egységei (törzsgyűjtemény és különgyűjtemények) nem egységesen végezték a feldolgozást, nem voltak dokumentálva a különböző típusú leírások (különböző dokumentumtípusok) és az évek alatt bevezetett változások. Sajnos az előkészítés során kért információkat sem sikerült maradéktalanul összegyűjteni, mivel a feldolgozók és a szakinformatikusok számára nem ugyanazt jelentette az adat és annak minősége. Az adatok elemzésénél ezért az egyes mezők tartalmát mintavétellel vizsgáltuk, de ez nem tette lehetővé az adatmezők szabvány szerinti teljességre törekvő konverzióját.

A mintavételhez meghatároztuk a vizsgálandó adatscsoportok körét (adatbázisok), azon belül pedig a bibliográfiai rekordok típusát.

Az Aleph rendszerben fizikailag önálló adatbázisok a bibliográfiai és a besorolási elemeket tartalmazó authority adatbázisok. Az MTA KIK rendszerében a bibliográfiai leírások adatbázisait (MTA01, DIS01), az authority adatbázisokat (MTA10 - általános, saját építésű: személynév, testületi név, egységesített cím, földrajzi tárgyszó, ETO jelzet; MTA11, MTA12, MTA13 - Köztaurusz, ETO és ETO-tárgyszó) érintette a munka. A bibliográfiai adatokon kívül tehát a saját besorolási elemeinket tartalmazó authority (MTA10) adatbázis konverzióját is elő kellett készíteni, emellett a két bibliográfiai adatbázist (MTA01, DIS01) egyesíteni akartuk.

Az MTA01 adatbázis könyvtárunk törzsgyűjteményének és a Keleti Gyűjtemény könyv, folyóirat, térkép, számítógépes fájl, valamint a Kézirattár és Régi Könyvek Gyűjteménye régi könyv állományának leírásait tartalmazta, a DIS01 pedig a különgyűjtemények speciális dokumentumainak (disszertációk, kéziratok stb.) leírásait.

A besorolási elemek adatbázisát is meg akartuk tisztítani a konverzió során, ugyanis az évek során többször változtak az authority rekordok készítésének szabályai. Az alapelv az volt, hogy minden szerző és közreműködő – a 100 és 700 mezőből – bekerült az authority adatbázisba, függetlenül attól, mennyi kiegészítő adat állt rendelkezésre. A későbbiekben a feldolgozó munka többszöri átszervezése és a feldolgozó munkatársak létszámának csökkenése miatt fel kellett adjuk a teljességre való törekvésünket. Az új elv szerint csak a magyar személynevek kerülnek az authority adatbázisba, azon belül is az MTA köztestületi tagjainak adatait kezeljük kitüntetett figyelemmel. Testületi nevekre vonatkozóan szintén az MTA KIK kiemelt feladata az MTA intézményeinek teljességre törekvő leírása a változások követésével. Az elemzés során kiderült, hogy vannak többször szereplő személynevek, testületi nevek és címek, melyek helyességét ellenőrizni és szükség szerint javítani kellett. Eldöntöttük, hogy törölni fogjuk azokat a rekordokat, melyekben az 1XX mezőn kívül nincs más adat. Abban is konszenzus alakult ki, hogy sorozati címeket nem veszünk fel az authority adatbázisba, kivéve a biblia típusú és hasonló művek egységesített címeit, valamint az olyan dokumentumok egységesített címeit, melyek a különgyűjtemények számára egyediek és különböző írásmódjuk vagy szakirodalomban található használatuk igényli az utalást.

Tárgyszavazást a Köztaurusz tezaurusz alapján végzünk, melyet külön authority adatbázisban (MTA11) kezelünk – kapcsolódó elemeit további adatbázisokban (MTA12 és MTA13). Ezek adatmezőit nem módosítottuk a konverzió során.

Az egyesítendő bibliográfiai adatbázisok közül a DIS01 adatbázis lényegesen különböző típusú dokumentumok leírásait tartalmazta: volt közöttük disszertáció, kézirat, a kéziratokon belül levél, valamint műtárgyak (érmegyűjtemény darabjai) és mikrofilmek leírása is. A mintavételnél az összes leírástípust figyelembe kellett venni és megfelelő számú rekordot kellett kiemelni az adatbázisból az adatelemek kielégítő elemzéséhez. Az elemzés során kiderült, hogy az azonos adatmezők tartalma sem volt egységes. Segítette a munkánkat, hogy a feldolgozáskor a különböző dokumentumtípusokat logikai bázisokba soroljuk, így csak kis százalékban volt eltérés az egyes bázisokba tartozó rekordok adatmező-használatában. Ezt az igen eltérő rekordokat tartalmazó adatbázist kellett illeszteni a törzsgyűjteményi leírásokhoz és a MARC21 mezőikhez.

A disszertációs bázisban csak 18 mezővel dolgoztak, de ugyanannak a me-

zőnek a kitöltése sem volt egységes, az indikátorok használata sem követte a szabványt. Néhány példa a probléma illusztrálására: a 100 \$a almezőjében volt a teljes név (vezetéknév és keresztnév együtt, nem volt \$j almező), a \$c almezőben a dolgozathoz tartozó tudományos fokozat. A személynév rendszóként való használata miatt a korábbi nyomtatott cédulakatalógus gyakorlatát követve nagybetűsen szerepeltek a nevek. Előfordult azonban \$j almező is a keresztnévvel. Személyneveket a 900 mezőben is találtunk.

A konverzió során meg kellett oldani az igen sokféle rekordtartalom egységesítését. Például ha ugyanannak a személynek két – kandidátusi és doktori – dolgozata is volt, akkor a két rekordból kétszer került be a név a személynév indexbe a \$c almező különbözősége miatt:

```
100 0 $$aNYILAS JÓZSEF$$cKand.  
100 0 $$aNYILAS JÓZSEF$$cDokt.
```

A 900 mezőben szintén szerepelhettek a dolgozat szerzői – az alábbi rekordban például több név (társszerzők) kötőjelesen szerepelt, a fokozat pedig külön mezőben – vagy a 100-as mezőhöz tartozóan csak a fokozat:

```
900    $$cKand.  
900    $$aMÁRTONFFY TAMÁS -  
900    $$aSULYOK ISTVÁN
```

```
1001   $a DÉZSI ZOLTÁN  
900    $c Kand.
```

Az adatok elemzése során kiderült, hogy a nyelvkódok használata nem volt egységes: a könyvtár szerzeményezői és a feldolgozók nem ugyanazon szabvány szerinti kódokat használták és voltak olyan rekordok is, melyekben a 008 és 041 mezőkben sem ugyanaz a kód szerepelt. A MARC21 nyelvkódok is változtak az évek során, ezért a konverzióhoz készített nyelvkód táblázatban a jelenlegi MARC21 kódokhoz hozzá kellett rendelni a korábbi kódokat és az általunk használt kódokat is. Excel táblázatokkal dolgoztunk, függvényeket használtunk a behasonlításhoz, így az egyes munkalapokra betöltött adatok (MARC21 nyelvkódok, Aleph nyelvkód táblázat, 041 mezőben előforduló kódok)

alapján megkaptuk a MARC21 nyelvkódoktól eltérő kódok listáját. Ez már alkalmas volt az ellenőrzés és a javítás végrehajtására. A konverzió előtti javítást azonban csak azokban a rekordokban végeztük el, melyekben egyetlen nyelvkód volt a 041 mezőben.

Az elemzés során összegyűjtött problémák egy része jól leírható volt, ezért célszerűnek láttuk még a konverzió előtt elvégezni a javítást, vagyis valamilyen szintű adattisztítást elvégezhetőnek tartottunk.

A disszertációknál ilyen volt például a 100 és a 900 mezők megtisztítása: ahol nem volt 100 mező, de volt 900, ott a 900 mezőből áthelyeztük a tartalmat a 100 mezőbe, a \$c almező tartalmát (fokozat) az 502 mezőbe (mivel az adat a dolgozathoz tartozik nem a személyhez). Ha a 100 és a 900 mező együtt szerepelt, azt a későbbiekben kellett az eredeti dokumentum alapján javítani. A nevek nagybetűs alakról a katalogizálás során szokásosan használt nagy kezdőbetűs alakra való cseréjét a MARC21 konverzió során végeztük el.

A törzsgyűjtemény rekordjaiban a szerzeményezők 9XX-s mezőket használtak – rendelés, dezideráta készítésekor –, melyeket a rekord véglegesítésekor vagy át kellett írni a helyes mezőkódra vagy törölni kellett. Ennek ellenére sajnos sok 9XX-s mezőt találtunk a kész, már raktárba került dokumentumok leírásában. Ezekben a rekordokban ellenőriztük a megfelelő 100, 245, 260 stb. mezők – a 9XX-s mezők megfelelőjét – és a példányrekord meglétét, ezután töröltük a 9XX-s mezőket. A hibás nyelvkódokat szintén tudtuk javítani a 041, illetve a 008 mezőkben.

3.2.4 A konverzió lépései

3.2.4.1 Mezőmegfeleltetési táblázat összeállítása

A konverzióhoz szükséges mezőmegfeleltetési táblázatot¹⁷ a katalógus adatainak elemzése, ill. a HUNMARC és MARC21 mezők összevetése alapján készítettük el.

A mezőmegfeleltetési táblázatban az összes használatban lévő – az adatbázisban megtalálható – mezőt felsoroltuk, azokat is, melyeket már nem használunk, de korábbi konverziók maradványaiként még tartalmaztak adatokat.

¹⁷ DOI: <https://doi.org/10.14755/MTAKIK.MARC21.2017>

Több Excel táblázatot is készítettünk. Az egyik táblázat csak a HUNMARC mezőket és az azoknak megfelelő MARC21 mezőket tartalmazta indikátorokkal és almezőkkel, ebben megjelöltük az általunk használt mezőket. Ezeket a mezőket szerepeltettük a konverziós táblázatban. A másik táblázat tartalmazta a konverziós utasítást, ennek A oszlopába a HUNMARC mező, B oszlopába a MARC21 mező, majd az indikátorokra vonatkozó utasítás, végül a tartalom – almezővel együtt – konvertálására vonatkozó információ került. Ahol szükséges volt, bővebb magyarázatot is fűztünk a konverziós utasításhoz. Jelöltük azokat a mezőket, melyek tartalmára a konverziót követően nem lesz szükség és amiket még nem sikerült elemezni.

Külön táblázat tartalmazta az MTA01 és külön táblázat a DIS01 adatmezőket. A DIS01 táblázatban külön munkalapokon adtuk meg a különböző rekordtípusokra vonatkozó konverziós utasítást. A konverziós táblázatban a báziskódokra hivatkozva adtuk meg a konverziós utasítást – báziskódokkal jelöljük az egy dokumentumtípusba vagy egyéb szempont szerint egy csoportba tartozó leírásokat, több báziskód is szerepelhet egy rekordban, ha azt a csoportosítási ismérv megköveteli –, azonban nem voltunk elég körültekintőek a több báziskóddal rendelkező rekordok konverziós utasításánál, nem határoztuk meg, hogy ilyen esetben, melyik báziskód szerint kell eljárni. A konverzió után, a teszteléskor szembesültünk azzal, hogy az egyik bázis rekordjait emiatt kétszer is konvertáltuk.

A konverziós táblázatban természetesen az indikátorokra, az almezők cseréjére és módosítására is utasítást kellett adni. Néhány példa a mezőkre vonatkozó utasítások közül:

561, 562 mezők - az indikátorok a konverzió során változatlanok maradnak, a konverzió után ellenőrzendő a mezők tartalma

590-es mezők - nem tudtuk mindegyik 59X (MARC21-ben helyi megjegyzés) mezőnél a mező tartalmának ismerete nélkül eldönteni, melyik 5XX mezőbe kerüljenek az adatok, ezért listákat kértünk az 590, 591, 596, 597 mezők tartalmáról

630 mező - a konverziónál almezőket kellett összevonni, mert a MARC21-ben kevesebb almező van. Az összevonást az alábbiak szerint kértük:

- ha van \$b almező, akkor \$a almező tartalma után szerepeljen, előtte a központoszási jel: szóköz : szóköz
- \$i almező tartalma kerüljön a \$l almezőbe

700 mező - \$a és \$j almezők tartalmát a \$a almezőbe egyesíteni és a \$j almezőkódot elhagyni; \$m almező tartalmát \$c-be átemelni a jelenlegi \$c után; \$g almezőt tartalmazó rekordokról rendszerszám szerinti listát kérünk; a többi almező változatlan

711 mező - az első indikátor változatlan, cserélni, ha nem 2; a második indikátort cserélni #-re, ha 0 vagy 1, változatlan, ha 2

787 mező - \$v almező cseréje \$g almezőre, a többi almező változatlan; rendszerszám szerinti listát kérünk azokról a rekordokról, amikben ^ vagy ^^ karakter szerepel a 787 mező \$v almezőben; ha 787 mezőben nincs \$v almező, de van \$a almező, kérjük a \$a kódot cserélni \$g kódra és rendszerszám szerinti listát kérünk a rekordokról

A **876 mező** - \$z almezőt használjuk a folyóiratok összefoglaló állományi adatainak megjelenítésére. Ez a mező a MARC21 szabvány szerint a holdings adatok csoportjába (lásd MARC21 Format for Holdings Data) tartozik. Alkalmazását a bibliográfiai rekordban elsősorban a korábbi évfolyamokról való tájékoztatás indokolta, ugyanis a folyóirat érkeztetési rendszer jelenleg nem tartalmazza visszamenőlegesen az érkeztetés indítása előtti évfolyamokat. NPA rendszerbe bejelentett folyóiratok esetében szeretnénk megkapni az állományi adatok exportját, így azokat importálva az Aleph rendszerbe példányadat szintjén tudnánk láttatni az évfolyamokat. Ez a használói kérések kezelését is megkönnyítené. Adatátadáskor ezt a mezőt nem adjuk át, kihagyjuk az exportból.

A nyelv- és országkódok cseréjéhez külön táblázatot készítettünk.

A konverziós táblázat az egyes mezőkre vonatkozó konverziós utasítást tartalmazza. Minél részletesebb és egyértelműbb utasítást tudunk adni egy mező tartalmának konvertálására, annál kisebb a valószínűsége, hogy adatot veszítünk vagy rossz lesz az eredmény és pontosított utasítással ismételni kell a konvertálást. Az ellenőrző mezőkre – kódolt tartalmú mezők: LDR, 00X – még báziscsoportonként sem tudtunk megfelelő utasítást adni, mert ezek tartalmához a rekord típusának pontos meghatározására lett volna szükség. Korábban csak hét típust – az ALEPH FMT mezője alapján – használtunk, ami

nem biztosította a kellő mértékű dokumentumtípus szerinti megkülönböztetést: BK (könyv), CR (időszaki), CF (elektronikus), MU (zenei), MP (térkép), VM (vizuális), MX (vegyes). E formátumok alapján nem lehetett az LDR és a 008 mezők tartalmát egyértelműen meghatározni és javítani.

Példa néhány mező konverziós utasítására:

020 mező

első és második indikátor: változatlan

almezők: \$a \$c \$z változatlanul; ha van \$j annak tartalma a \$q almezőbe kerül; ha van \$d \$h \$i almező, rendszerszám szerinti listát kérünk

100 mező

Első indikátor: ha 2, akkor cserélni 1-re, a többi változatlanul marad

\$a és \$j almezők tartalmát a \$a almezőbe egyesíteni a \$j almezőkód elhagyásával; \$m almező \$c-be, a jelenlegi \$c után; \$g almezőt tartalmazó rekordokról rendszerszám szerinti listát kérünk; a többi almező változatlan

245 mező

első és második indikátor: változatlan; ha nincs indikátor, rendszerszám szerinti listát kérünk; kérjük a második indikátor (rendezésből kihagyandó karakterek száma) ellenőrzését, ha lehet javítással (ha nem, akkor kérjük a rossz indikátorú rekordok rendszerszám szerinti listáját)

almezők: sorrend \$a \$n \$p \$h \$b \$c; \$a \$h \$b \$c almezők nem ismételhetők: \$b almezőket az első \$b almező tartalma mögé áthelyezni, előtte ,szóköz : szóköz' karakterek; ha van \$z almező \$c almezőbe áthelyezni és ez legyen az első \$c tartalom, utána következik a jelenlegi \$c tartalma, előtte ,szóköz ; szóköz' karakterek, ezután \$e almező tartalma, előtte ,szóköz ; szóköz' karakterek; \$e almező ismétlődhet, mindegyik \$e almezőre az eljárás ugyanaz, mint az első \$e almezőre; \$u almezőt a \$a tartalma után tenni, előtte ,szóköz'

440 mező - 490 mezőbe

első indikátor: cserélni 1-re

második indikátor: cserélni #-re

440 almezőket ellenőrizni, 490 mezőben kevesebb az almező, eldöntendő, hogy más mezőben összevonandó vagy elhagyjuk!

440 mező - 830 mezőbe

a jelenlegi 440 másolása, minden indikátor marad változatlanul (ez kerül indexbe)

Azoknál a mezőknél, ahol nem lehetett minden információt megadni az Excel táblázatban, segéd táblázatot (pl. nyelvkódok, országcódok) mellékelünk, abban feltüntetve az adatbázisban szereplő kódot és a konvertálandó megfelelőjét.

Az Excel táblázatban nem csak a konverziós utasítást adtuk meg, hanem saját célra is hoztunk létre megjegyzés oszlopot. Ebbe olyan információkat írtunk, amely a későbbi ellenőrzésekhez, javításokhoz, indexelési beállításokhoz volt segítségünkre. Amikor szükségesnek láttuk, példákat írtunk, hogy egyértelmű legyen a konverziót végző programozó számára a konverziós utasítás.

A mezőmegfeleltetési táblázat részlete¹⁸

<i>HUNMARC mezők</i>	<i>MARC21 mezők</i>	<i>Megjegyzés MARC21-re konvertáláshoz</i>	<i>Javítás konvertáláskor</i>
LDR			
008	008	indikátorokat törölni, minden almező érvénytelen	nyelv- és országcódok cseréje - táblázatot megadjuk miről mire cserélni
020	020	első és második indikátor: változatlan	almezők: \$a \$c \$z változatlanul; ha van \$j annak tartalma \$q almezőbe kerül
022	022	első és második indikátor: változatlan	almezők: \$a \$y \$z változatlan
024	024	első és második indikátor: változatlan	
040	040	első és második indikátor: változatlan	

¹⁸ A teljes táblázat elérhető: DOI: <https://doi.org/10.14755/MTAKIK.MARC21.2017>

<i>HUNMARC mezők</i>	<i>MARC21 mezők</i>	<i>Megjegyzés MARC21-re konvertáláshoz</i>	<i>Javítás konvertáláskor</i>
041	041	első és második indikátor: változatlan	többnyelvű esetén a \$a , \$b, \$d, \$e, \$f, \$g, \$h almezőkben egymás után szerepelnek a 3 betűs kódok (pl. \$aengger) - kérjük ezeket szétszedni külön \$a, \$b, \$d, \$e, \$f, \$g, \$e almezőkbe; a többi almező változatlanul megy, az almezők sor- rendje ahogy volt; kérjük az első \$a almezőben lévő kóddal a 008/35-37 poz. aktualizálását
080	080	első és második indikátor: változatlan	
100	100	első indikátor: ha 2, akkor cserélni 1-re, a többi válto- zatlanul marad	\$a és \$j almezők \$a almezőbe összerakása, a \$j almezőkód elhagyása; \$m almező cseréje \$c-re, többi almező változatlan
		második indikátor: cserélni #-re	
110	110	első indikátor: változatlan	
		második indikátor: cserélni #-re	
111	111	első indikátor: változatlan, cserélni ha nem 2	
		második indikátor: cserélni #-re	
130	130	első indikátor: változatlan	\$i cserélni \$l-re
		második indikátor: cserélni #-re	
210	210		
222	222	első indikátor: cserélni #-re	\$c cserélni \$b-re
240	240		\$i cserélni \$l-re

<i>HUNMARC mezők</i>	<i>MARC21 mezők</i>	<i>Megjegyzés MARC21-re konvertáláshoz</i>	<i>Javítás konvertáláskor</i>
245	245	első és második indikátor: változatlan; kérjük a második indikátor (rendezésből kihagyandó karakterek száma) ellenőrzését ha lehet javítással (ha nem akkor a rossz indikátorú rendszer-számokat)	Almezők: sorrend \$a \$n \$p \$h \$b \$c; \$a \$h \$b \$c almezők nem ismételt hetők: \$b almezőket az első \$b almező tartalma után tenni, előtte ,szóköz : szóköz' karakterek; ha van \$z almező \$c almezőbe tenni és ez az első \$c tartalom, utána következik a jelenlegi \$c tartalma előtte ,szóköz ; szóköz' karakterek, ezután \$e almező tartalma előtte ,szóköz ; szóköz' karakterek; \$e almező ismétlődhet, mindegyik \$e almezőre az eljárás ugyanaz mint az első \$e almezőre; \$u almezőt \$a tartalma után tenni, előtte ,szóköz'
250	250	első és második indikátor: változatlan	almezők: \$a \$b változatlan
260	260	első és második indikátor: cserélni #-re	ha nincs 260 \$c, akkor első 787 mező \$d almezőből betenni, 008 mezőt is aktualizálni
300	300	első és második indikátor: változatlan	
490	440	első és második indikátor: cserélni #-re	meglévő 490-et áttenni 440-be, és utána a teljes 440 áttétele 490-be (lásd következő sor)
440	490	első indikátor: cserélni 1-re	
		második indikátor: cserélni #-re	
	830	a jelenlegi 440 másolása, minden indikátor marad változatlanul (ez kerül indexbe)	\$z almező cserélni \$g-re, többi mező marad változatlanul

<i>HUNMARC mezők</i>	<i>MARC21 mezők</i>	<i>Megjegyzés MARC21-re konvertáláshoz</i>	<i>Javítás konvertáláskor</i>
500	500	első és második indikátor: #	
501	501		
502	502	első és második indikátor: #	
503	-		megszűnt
504	504	első és második indikátor: #	
505	505	első indikátor: cserélni 0-ra	
		második indikátor: #	
510	510	első és második indikátor: változatlan	
515	515	első és második indikátor: #	
516	516	első és második indikátor: #	
520	520	első és második indikátor: #	
525	525	első és második indikátor: #	
533	533	első és második indikátor: #	
534	534	első és második indikátor: #	
541	541	első és második indikátor: #	
546	546	első és második indikátor: #	
561	561	első és második indikátor: változatlan	
562	562	első és második indikátor: változatlan	
583	583	első és második indikátor: változatlan	
588	helyi (595)		megszűnt a mező, áttenni változatlanul 595-be
590	helyi 590		
591	helyi 591	első és második indikátor: változatlan	
592	helyi 592	első és második indikátor: változatlan	

<i>HUNMARC mezők</i>	<i>MARC21 mezők</i>	<i>Megjegyzés MARC21-re konvertáláshoz</i>	<i>Javítás konvertáláskor</i>
593	546	első és második indikátor: változatlan	
594	546	első és második indikátor: változatlan	
596	helyi 596	első és második indikátor: változatlan	
597	helyi 597	első és második indikátor: változatlan	
598	helyi 598	első és második indikátor: változatlan	
599	helyi 599	első és második indikátor: változatlan	
600	600	első indikátor: ha 2, akkor cserélni 1-re	\$a és \$j almezők \$a almezőbe összerakása, a \$j almezőkód elhagyása; \$m almező cseréje \$c-re; többi almező változatlan
		második indikátor: válto- zatlan	
610	610	első indikátor: változatlan	
		második indikátor: cserélni #-re	
611	611	első indikátor: változatlan, cserélni ha nem 2	
		második indikátor: cserélni #-re	
630	630	első indikátor: változatlan, ha hiányzik (rendezésből kihagyandó karakterek száma) kérjük pótolni	\$i cserélni \$l-re
		második indikátor: cserélni 4-re, ha nem 4	
650	650	első és második indikátor: változatlan	
651	651	első és második indikátor: változatlan	
653	653	első és második indikátor: #, cserélni ha nem ez	

<i>HUNMARC mezők</i>	<i>MARC21 mezők</i>	<i>Megjegyzés MARC21-re konvertáláshoz</i>	<i>Javítás konvertáláskor</i>
700	700	első indikátor: ha 2, akkor cserélni 1-re	\$a és \$j almezők \$a almezőbe összerakása, a \$j almezőkód elhagyása; \$m almező cseréje \$c-re; \$4 ismételhető lett, a tartalmakat „, ’ szerinti bontásban áttenni új \$4 almezőbe (vesszőt cserélni \$\$4-re) ; többi almező változatlan
		második indikátor: cserélni #-re	
710	710	első indikátor: változatlan	
		második indikátor: cserélni #-re, ha 0 vagy 1, változatlan ha 2	
711	711	első indikátor: változatlan, cserélni ha nem 2	
		második indikátor: cserélni #-re, ha 0 vagy 1, változatlan ha 2	
730	730	első indikátor: változatlan, ha hiányzik (rendezésből kihagyandó karakterek száma) kérjük pótolni	\$i cserélni \$l-re
		második indikátor: 0, 1 cserélni #-re	

<i>HUNMARC mezők</i>	<i>MARC21 mezők</i>	<i>Megjegyzés MARC21-re konvertáláshoz</i>	<i>Javítás konvertáláskor</i>
740	740	első indikátor: ahogy van	Almezők: \$a \$h \$n \$p - még pontosítani hogy összevonni, vagy elhagy- ni almezőket
741		második indikátor: cserélni #-ra	
742			
743			
744			
745			
746			
747			
748			
749			
741	246	első indikátor: 3, cserélni ha nem ez	
		második indikátor: 1, cse- rélni ha nem ez	
742	246	első indikátor: 3, cserélni ha nem ez	
		második indikátor: 0, cse- rélni ha nem ez; !!! ha 742 mezőben van \$m almező, akkor az indikátor 5	
743	246	első indikátor: 3, cserélni ha nem ez	
		második indikátor: 4, cse- rélni ha nem ez	
744	246	első indikátor: 3, cserélni ha nem ez	
		második indikátor: 3, cse- rélni ha nem ez	
745	246	első indikátor: 3, cserélni ha nem ez	
		második indikátor: 3, cse- rélni ha nem ez	

<i>HUNMARC mezők</i>	<i>MARC21 mezők</i>	<i>Megjegyzés MARC21-re konvertáláshoz</i>	<i>Javítás konvertáláskor</i>
746	246	első indikátor: 3, cserélni ha nem ez	
		második indikátor: 5, cserélni ha nem ez	
747	246	első indikátor: 3, cserélni ha nem ez	
		második indikátor: 6, cserélni ha nem ez	
748	246	első indikátor: 3, cserélni ha nem ez	
		második indikátor: 7, cserélni ha nem ez	
749	246	első indikátor: 3, cserélni ha nem ez	
		második indikátor: 8, cserélni ha nem ez	
761	-		megszűnt
787	774	indikátorok: ahogy jelenleg van	\$v almező cseréje \$g almezőre, a többi almező változatlan; 787 mezőben nincs \$v almező de van \$a almező, kérjük \$a kódot cserélni \$g kódra és kérjük a rendszerszámokat
850	850	első és második indikátor: #	Tartalma csak B3 lehet
852	852	első és második indikátor: #	
905	700	ha 905 01, akkor 700 0#	
		ha 905 11, akkor 700 1#	
		ha 905 31, akkor 700 3#	
		ha 905 21, akkor 700 1#	
951	751	első indikátor változatlan, #	
		második indikátort cserélni #-re	

3.2.4.2 Aleph paramétertáblák, konfigurációs táblák

Az Aleph rendszer működését paramétertáblák szabályozzák, például adatmezők, azok ellenőrzésére és összefüggéseikre vonatkozó szabályok, központilag meghatározott űrlapok, indexelési utasítások (a kereshetőség meghatározása). A paramétertáblákat tehát alapvetően a MARC21 átállás miatt kellett átalakítanunk, de figyelniünk kellett a verzióváltást érintő táblákra is.

Az új verzió implementálása és a konverzióra való felkészülés nem befolyásolta a normál működést, külön szerveren lett kialakítva az új környezet. Elkezdtük tehát az adatelemzéssel párhuzamosan a konfigurációs táblák és a katalogizáláskor használt űrlapok átalakítását. A feldolgozó munkához elengedhetetlen az online mezősűgők használata, ezért azok cseréjét is végeztük. A párhuzamos működésnek köszönhetően biztonságosan tudtuk tesztelni a MARC21 környezetet.

Terveink szerint a mezősűgőkkel együtt készült volna a házi szabályzat is, ez azonban nem volt mindig szinkronban, az átállás idejére még nem készült el teljesen a házi szabályzat. Ezért ideiglenesen lecseréltük a mezősűgőket az angol nyelvű MARC21 szerinti mezősűgőkre. Aki nem értette az angol nyelvű tartalmat, annak meg kellett néznie a már elkészült házi szabályzatot. Ezt a módszert alkalmaztuk az authority rekordoknál is.

A konfigurációs táblák beállításánál az új indexelési táblákba (szó-, böngésző-, direkt-index) kerülő mezőket az új használatnak megfelelően kellett meghatározni. Például a 490 és a 830 mezők használatával kapcsolatban el kellett dönteni, melyik mezőt jelenítjük meg, melyik kerül az indexbe, melyiket emeljük be a sorozati tag rekordjába. Ez a kérdés azért merült fel, mert a 490 mezőben nincs indikátor a névelő elhagyására. A döntés meghozatalához közösen – a feldolgozókkal és az olvasószolgálat munkatársaival – mérlegeltük, melyik megoldás, milyen munkával jár, illetve milyen eredmény várható.

A folyamatot végig dokumentáltuk, de igazán csak a munka végén rendszerezettük a dokumentumokat, raktuk össze az időrendnek megfelelően az elvégzetteket.

MARC mezők	tab01
értékek fix hosszúságú mezőknél	tag_values.lng
mező ellenőrzés	check doc line check doc.lng check doc field ldr check doc doc check doc field 008 check doc mandatory check doc check doc tag_text
megjelenítés	edit field.lng edit doc.lng edit paragraph.lng edit doc 999.lng
katalógizálási mezők	codes.lng
űrlapok	*.mrc
mezők fix értékei	tag_text.dat
mező súgók	html/####_##_lng.html

2. ábra Konfigurációs táblák

3.2.4.3 A konverzió előkészítése

A MARC21 átállást előkészítő munkákat a 2015. június 10-i osztályvezetői értekezletre benyújtott és jóváhagyott előterjesztés (MARC21 átállás előkészítése és az MTA KIK különböző osztályain végzett feldolgozás egységesítése) indította el.

Megterveztük az átállás menetrendjét, meghatároztuk az elvégzendő feladatokat határidők és felelősök hozzárendelésével. Létrehoztunk egy 5 fős MARC21 bizottságot, melyben a könyvtár feldolgozást végző gyűjteményeinek munkatársai és a katalógus karbantartását ellátó szakinformatikusok dolgoznak. A bizottsági munka emlékeztetői jól mutatják, hogy a munkatársak nem látták át, mekkora valójában a rájuk váró feladat, a napi munka mellett nehezen tudtak olyan mértékben részt venni az előkészítésben, mint ami kívánatos lett volna.

A MARC21 átállás teendőinek első tervezete (2015. július 2-i bizottsági ülés) a következő feladatokat határozta meg:

1. HUNMARC – MARC21 mezőmegfeleltetési tábla elkészítése: mezők, indikátorok, almezők összevetése
2. MTA01 rekordok elemzése szükséges ahhoz, hogy meghatározzuk, milyen javításokat kell elvégezni a konverzióval egy időben, illetve melyeket lehet még a konverzió előtt. A legfontosabbak a következők:
 - a. 852 mező, almezők átalakítása
 - b. részcímes leírások ellenőrzése és a javítási módszer kialakítása (korábban példányrekordot készítettek hozzá, ami fiktív példányrekord, ugyanis a folyóirat füzet a példányrekordja; a kapcsolati mező – az LKR – nem a folyóiratcímre, hanem fiktív sorozati rekordra mutat; nincs BAS=RC kód a rekordban)
 - c. sorozati, alsorozati rekord készítése, használata
 - d. többkötetes leírások ellenőrzése és a javítás módjának meghatározása (a 20-nál több kötetet tartalmazó leírásokat szét kell szedni, ezenkívül megnézni, milyen automatikus javítások végezhetőek el, átgondolni, milyen előnyökkel és hátrányokkal jár a többkötetes leírási szabály átalakítása: kötetenként önálló rekord)
 - e. 260 mező
 - f. 300 mező
 - g. 020 mező (\$a almező nem ismételhető)
 - h. 100, 600, 700 mezők
 - i. 008 mező - hogy lehet javítani, a mező kitöltése nem volt következetes
 - j. 245 mező (indikátorok, \$h almező)
 - k. 650 mező (\$z almezőben a földrajzi nevek)
3. MTA01 adatbázisban lévő különgyűjteményi rekordok kezelése
 - d. Kézirattár – KEZ rekordokhoz példányrekordok készítése: meghatározni a 852 mező alapján a példányrekord készítés paramétereit (MTA01 rekordoknál már most pótolni, DIS01 rekordoknál csak dokumentálni és az összeosztáskor elkészíteni)
 - e. Kézirattár – a szabványos használattól eltérő mezők meghatározása
 - f. Keleti Gyűjtemény – a szabványos használattól eltérő mezők meghatározása

4. DIS01 rekordok elemzése: milyen javításokat kell elvégezni a könyvtári feldolgozás egységesítése érdekében
 - e. BAS kódok: DIS, SOR, MSS, RAL, KKT, INC, GILET, LGYLET – milyen az általános mező használatától eltérő egyedi megoldások vannak ezekben a rekordokban, a rekordoknak milyen külső kapcsolataik vannak

5. Megvizsgálni a DIS01 és az MTA01 összevonását – Ex-LH-val is konzultálni (DIS01-ben nincsenek példányok, de vannak csatolt objektumok és a repozitóriumban elhelyezett digitalizált dokumentum hivatkozik a DIS01 rekordszámra)

6. MTA10 rekordok elemzése: milyen javításokat kell elvégezni az AUT-ban (címek, sorozatok, szerzők, testületek és utalóik átnézése)
 - g. címek/sorozatok használatának szükségességét megvizsgálni (okozott már problémát az AUT-ban elhelyezett egységes cím, amikor egy másik azonos című dokumentum címét automatikusan lecserélte az egységes címre a rendszer)
 - h. a különböző besorolási elemeket (heading) letölteni, elemezni
 - i. megállapítani milyen módosítások kellenek az egységesítés érdekében

Az elvégzett, elkezdett ellenőrzések és az eldöntendő kérdések (2015. július 30-i bizottsági ülés):

1. 9XX mezők használatának feltérképezése, ellenőrzése a Gyűjteményszervezési Osztály munkatársainak bevonásával
2. Rekordformátumok ellenőrzése
 BK 512528 bib, CR, MP, MU 0 bib, CF 3 bib, VM 4 bib, MX 1 bib, SE 48040 bib, XX 82 bib
 Elkészíteni (Gyűjteményszervezési Osztály): az LDR 06 pozíció és az FMT megfeleltetést, azután ennek alapján ellenőrizni a bib rekordokban (Szakinformatikai Osztály)

3. Sorozati rekordok

BAS=66 375 bib (korábban alsorozatok)

BAS=77 28258 bib **DE** BAS=77 & FMT=SE 27702 bib

!!! minden sorozati rekord SE formátumú kell legyen

BAS=66 & 77 2 bib (000257005, 000257106)

Ellenőrzés (Gyűjteményszervezési Osztály):

a. A kód egységesen csak 77 legyen, vagy szükséges a 66 is?

b. Nem SE formátumú sorozati rekordok ellenőrzése

c. BAS=66 & 77 2 bib (000257005, 000257106)

Ellenőrzés után meghatározandó a javítás módja: egyenkénti vagy automatikus javítás

4. MTA01-ben RBK bázisba tartozó bib rekordok konverziójához a rekordok elemzése (Kézirattár, Szakinformatikai Osztály)

e. általános használattól eltérő mezők a régi könyvek leírási szabvány alapján

f. példányrekord készítés 852 mező alapján

Az elemzés eredményeképpen a módosítások elvégzése és példányrekordok készítése (Szakinformatikai Osztály)

Szabályzatok elkészítése – szükséges az adattisztítás elvégzéséhez (Gyűjteményszervezési Osztály)

1. Évkönyvek feldolgozása

2. Lieferung feldolgozása

3. Kolligátum feldolgozása

4. Részcímes kötetek feldolgozása

5. Többkötetes művek feldolgozása

6. Sorozatok, alsorozatok feldolgozása

7. Kézirattár dokumentumainak feldolgozása

Lassan készültek a szabályzatok, az LDR és FMT megfeleltetés leírása, ezért ezeket a javításokat már a konverzió utáni adattisztítás keretében végeztük el. A 2015. október 9-i bizottsági ülésen ismételten a korábbi megbeszéléseken már meghatározott feladatokról, a szabályzatok készítéséről, a bibliográfiai rekordok ellenőrzéséről stb. beszéltünk.

A kollégák kétségbe vonták, miért fontos már ebben a fázisban a szabályzatok elkészítése. Szükség volt ezekre, hiszen az adattisztítás szabályait sem tudjuk leírni, ha nem döntünk a feldolgozás mikéntjéről és az adatmező-megfeleltetési táblát sem tudjuk elkészíteni e nélkül. A szabályzatok megalkotásában fontos szempont volt az is, hogy a feldolgozást végző könyvtári gyűjtemények (törzs- és különgyűjtemények) katalogizálási gyakorlata eltérő volt, ezért minél előbb ki kellett dolgozni a konszenzuson alapuló szabályokat a feldolgozási elvek egységesítésére.

A 2015. november 12-i bizottsági ülésen ismételtén a megbeszélendők listájára kerültek olyan feladatok is, melyekről még mindig nem készültek el a konverzióhoz használható munkaanyagok:

1. Szabályzatok
2. Egységes alapelvek szerinti feldolgozás a könyvtár minden részlegében – a listát folytatni kell, alább csak néhány az eldöntendőkből:
 - a. Közreműködő személyek vezetékneve után vessző (nincs pl. Kézirattár 461492, 461495 rekordokban)
 - b. Leltári állományba vett dokumentumokhoz példányrekord
 - c. Példányrekord adatai a dokumentum helyéről informálnak: alkönyvtár, gyűjtemény, elhelyezés (raktári jelzet)
 - d. Folyóíratról folyóirat bibliográfiai leírás, akkor is, ha szórványszámok vannak (nem kell érkeztetni és nem kell előfizetési rekord, példányrekorddal megoldható a füzet nyilvántartása), a raktári elhelyezés lehet egyedi, nem kell folyóirat raktári jelzetet adni
 - e. 852 mező tartalma egységesítése (jelenleg más a kézirattári és a Keleti Gyűjtemény régi könyvek esetén)
 - f. Kiadók nevét rövidíteni vagy nem
 - g. Authority rekordok készítése (jogosultság), az utalók mélysége (MTA köztestületi tagok, egyéb közreműködők, hazai, külföldi), kapcsolat hazai, illetve nemzetközi névterekhez
 - h. Sorozat, alsorozat kezelése

A konverziót az Ex-LH Kft. (Aleph szupport cég) végezte. Előzetesen már 2015 júliusában jeleztük verzióváltási szándékunkat és az azzal egy időben tervezett MARC21 átállást. A részletes menetrendet a könyvtár informatikai munkatársaival együtt a 2015. november 19-i megbeszélésen dolgoztuk ki.

1. Az új szerver installálása már készen van, az új szerver elnevezéséről és a különböző név-feloldásokról egyeztetni kell az MTA KIK Informatikai Üzemeltetési osztállyal (Ex-LH)
2. Aleph v20-ból v21-be próba áttöltés (adatok és konfiguráció) november 21-i hétfőjén (Ex-LH)
3. Konfigurációs táblák MARC21-re módosítását már az új szerveren, v21-ben végezzük (Szakinformaticai Osztály), a teszt időszakban v20-ban nem módosítunk a konfigurációs táblákban (ha mégis, akkor párhuzamosan kell mindkét szerveren)
4. Listát kérünk a használt mezőkről MTA01 és DIS01 (Ex-LH)
5. Konverziós táblát (konverziós utasítás) minél előbb átadjuk Ex-LH-nak (Szakinformaticai Osztály)
6. MTA01 és DIS01 adatbázisok egyesítése v21 alatt, elemezni kell, milyen rekordkapcsolatok vannak DIS01-ben (ADAM objektum, LKR), milyen javításokat lehet elvégezni még a konverzió előtt (Szakinformaticai Osztály)
7. MTA11 (köztaurusz), MTA12 (ETO), MTA13 (ETO - tárgyszó) Authority adatbázisok nem módosulnak, ezeket már véglegesen át lehet tölteni, hasonlóan az EKI01 (ékirásos) adatbázist is (Ex-LH)
8. Az ELTE MARC21 táblákat megkapjuk az Aleph v21 szerverre (Ex-LH)
9. Próba áttöltés után az Aleph21 klienset két munkaállomásra az adatáttöltés tesztelése céljából telepítik (Ex-LH)
10. Az adatok és a konfiguráció végleges áttöltésére a tervek szerint 2015 december végén kerül sor, amely a januári évkezdésre elkészül

Könyvtáron belül is szükséges volt egyeztetni, mert az Aleph új verzió új szerverre került. Az Informatikai Üzemeltetési Osztály készítette elő a szerveret és a tervezett határidők betartása érdekében annak októberben már rendelkezésre kellett állni.

A próba áttöltés után a Szakinformaticai Osztály 2 munkaállomásán teszteltük a konverziót és a v21 verzió új funkcióit. A teszt időszak alatt folyamatos volt a kommunikáció a szupport céggel, az észlelt problémákat megbeszéltük, javítottuk a konverziós táblát.

Közben dolgoztunk a konfigurációs táblák MARC21-nek megfelelő módosításán. Kigyűjtöttük azokat a táblákat, melyek bibliográfiai adatmezőket érintettek, ezek a katalogizálási űrlapok, az adatmező ellenőrzési és mezők közötti összefüggést meghatározó táblák, index-táblák és megjelenítési táblák voltak. Elkezdtük az új szerveren a táblák módosítását, mivel azonban még nem készült el a MARC21 szerinti katalogizálási szabályzat, az eldöntendő kérdéseket nem tudtuk lezárni, ezért a táblákat nem tudtuk véglegesíteni.

Az Ex-LH-val történt egyeztetésnek megfelelően az adatbázist 2015. december 23-án zártuk le, 2016. január 4-én pedig már dolgozni lehetett a rendszerben. Ez idő alatt kellett elvégezni a konverziót és az Aleph új verzióra való átállást (végezni a paramétertáblák: adatmező-, index-, megjelenítési-, ellenőrzési- stb. táblák átalakításával).

A bibliográfiai rekordokhoz kapcsolódó besorolási elemek (authority reordok), példányadatok és a példányrekordokhoz kapcsolódó szerzeményezési, kölcsönzési adatok konverziója nem okozott problémát, hiszen ezen adatok konvertálása az új verziókra való átállási standard eljárások része.

A konverzió és az Aleph új verziójára való átállás után 2016 januárjában több héten keresztül oktatást szerveztünk a feldolgozást végző könyvtárosok számára. A MARC21 katalogizálási szabályzat első verziója elkészült (Kasza Zsófia és Gyuricza Andrea készítették).

Az oktatás a MARC21 szabvány értelmezését, bibliográfiai rekordok készítését jelentette konkrét könyvek alapján. Ez az oktatási időszak nem volt problémamentes, ugyanis a könyvtárban korábban nem készült írásos katalogizálási szabályzat, a HUNMARC és ISBD szabványokat sem használta, tartotta be minden feldolgozó. A kollégáknak el kellett fogadni, hogy fontos a szabványos feldolgozás, fontos, hogy kérdezzenek, nézzenek utána egy-egy kérdés megoldásának az intraneten és közös meghajtón elérhető szabályzatban vagy online mezősúgóban, ha bizonytalanok a leírást illetően. Jelenleg is keletkeznek hibás rekordok, pedig meglehetősen sok ellenőrzést építettünk be a rendszerbe. Szerecsére sok munkatárs nagyon pozitívan viszonyul a változásokhoz, átveszi az új gondolkodásmódot, nyitott az új lehetőségekre, ötletelésekre.

3.2.4.4 A konverzió tesztelése, elemzése

A konverzió elvégzése után fontos – nem kihagyható – az ellenőrzés. Ellenőrizni kell a konverzió helyességét és a rekordok megfelelő elérhetőségét. Ha a megjelenítés nem az eddig megszokott, az nem feltétlenül a konverzió hibája, lehet tábla beállítási probléma is.

Ellenőrizni kell tehát, hogy minden adat hiánytalanul és a konverziós utasításban megadott helyére került, a rekordok elérése – tekintettel a rekordkapcsolatokra és a csatolt objektumokra – megfelelő.

2016. január 3-án kaptunk értesítést az Ex-LH Kft. munkatársaitól a konverzió elkészültéről, elkezdhattük a tesztelést. Az MTA01 rekordok az eredeti rendszerszámokkal kerültek át, a DIS01 rekordok pedig ezek után, ezért az ellenőrzéshez megkaptuk e rekordok rendszerszám tartományát a bázis csoportok bontásában. A DIS01 és az MTA01 adatbázisban voltak azonos báziskódok, ezért ezeket is cserélni kellett (DIS01 11 → MTA01 DIS, DIS01 22 → MTA01 SOR lett)

DIS01 összesen: 127 184

11 [→DIS]	000722798 → 000741175	18 378 db
22 [→SOR]	000741176 → 000748816	7 641 db
RAL_GIL	000748817 → 000764192	15 376 db
MSS_KKT	000764193 → 000808490	44 298 db
INC	000808491 → 000809552	1 062 db
LGYL	000809553 → 000820257	10 705 db
egyéb báziskód	000820258 → 000820817	560 db

Az 'egyéb báziskódok' halmaz rekordjait az INC alapján konvertálták, ezekben vagy érvénytelen báziskód volt vagy kimaradt a konverziós utasításból.

A nyelvkódokat és az FMT kódokat is javították a konverziós utasítás szerint, megkaptuk a kért ellenőrző listákat és a konverzió során talált hibákat.

Kezdhattuk a konverzió tesztelését, elemzését. A konverzió kritikus pontja volt az MTA01 és a DIS01 adatbázisok összeosztása. Számítottunk arra, hogy itt lehet probléma, ezért ennek ellenőrzésével kezdtünk. Az alábbi problémákat találtuk a tesztelés során (csak a legfontosabbakat emeljük ki):

A rekordok bibliográfiai szintű összekapcsolására az Aleph kapcsolómezőt (LKR) használjuk, amiben meg kell adni a kapcsolódó mező azonosítóját (rendszerszám). Az ellenőrzés során kiderült, hogy az LKR mezőben a rendszerszámok elcsúsztak. A kapcsolatokat kezelő Oracle tábla (Z103) újraépítésével a probléma megoldódott, január 4-én ezt már lezárhattuk.

Az LKR mezőkből eltűntek a \$b almezőtartalmak vagyis a rendszerszám. Szükség volt a konverzió előtti rekordok ellenőrzésére, hogy bizonyítsuk, korábban volt benne tartalom. Ezek után a konverziós programot javították és január 4-én ez a probléma is lezárható volt.

A 852 mezők megjelenítésénél indikátorokat használtunk, hogy a nem egyégesen kezelt 852 mezőből meg tudjuk jeleníteni a raktári jelzetet a különböző dokumentumtípusoknál. A konverzió előkészítése során nem kaptunk megfelelő információt a feldolgozóktól a mező használatára vonatkozóan, így nem jelent meg minden részcímesként feldolgozott dokumentum rekordjánál a raktári jelzet. Megkerestük azokat a rekordokat, ahol a konverzió során indikátort töröltünk, ezeket a konverzió előtti exportból visszatöltöttük.

Találtunk duplán konvertált rekordokat: az elemzés során kiderült, hogy a konverziós utasítás és a konverziós program is hibás volt, ugyanis mivel több báziskódot is tartalmaztak, mindegyik bázis-csoport konvertálásakor módosultak. Ezt a hibát csak később fedeztük fel, de a javítást elvégezték, nem volt szigorúan megszabott reklamálási időszak.

Ezekén kívül a konverziós program hibájából adódó probléma nem volt.

A bibliográfiai rekordokhoz kapcsolódó besorolási elemek (authority rekordok), példányadatok és a példányrekordokhoz kapcsolódó szerzeményezési, kölcsönzési adatok konverziójának ellenőrzésére nem kellett különösebb figyelmet fordítani, mivel ezek konverziója az új verzióra való átállás standard eljárásának része.

A katalógusunk (bibliográfiai és authority adatbázisok) konverzió előtti állapotáról készült exportot számunkra (Szakinformatikai Osztály munkatársai) könnyen elérhető helyre tettük, így ellenőrizni tudtuk a rekordokat, ha valaki reklamációval élt. Az MTA01-be beosztott DIS01 rekordok régi rendszerszá

mai a konverzió során a 036 mezőbe kerültek, indexeltük is ezt a mezőt, így bármikor a régi rendszerszám alapján is megtaláltuk a rekordokat.

A konverzió januári tesztelése után úgy gondoltuk, a szupport cég által végzett konverziót lezárhatjuk, március–áprilisban azonban találtunk még hibákat (dupla rekordokat). A konverziós utasításban kért hibalistákat megkaptuk, a következő lépés ezek feldolgozása és munkafolyamatba illesztése volt.

Felhasználva a konverzióhoz szükséges adatelemzés eredményét és a MARC21 szabványra alapozott feldolgozási házi szabályzatokat, körvonalazódott milyen mélységben szükséges adattisztítást végezni.

Az adattisztítási munka menedzselésére elkezdtük a könyvtári – eddig csak informatikai problémák bejelentésére használt – hibabejelentőt (Redmine) használni, ebben kiosztva a feladatot és így követni a javítást.

A konverziós utasítás tábláját az adattisztításhoz is használjuk, ezért az eredeti táblázat folyamatosan bővül és így lassan minden javítandó, átalakítandó adatmezőre vonatkozó komplett táblázattá válik.

Az alábbi javításokat végeztük vagy végezzük el:¹⁹

- az arab kéziratok rekordjaiban a 988-as mezőket 880-ra konvertáltuk (ahogy az a perzsa és héber őrleapban is szerepel) - 880 mezőbe \$6 almező került a hozzátartozó mező megjelöléssel: 520-00/(3
- az arab kéziratoknál a megszűnt 74X mezőket 740-re konvertáltuk, az indikátorok megtartásával
- az arab kéziratokban az 503-as mezőt 510-re konvertáltuk (ahogy az a perzsa és héber őrleapon van) - pontosvesszővel elválasztva szerepelt az ismétlődő tartalom, ezeket külön mezőkbe osztottuk utólagos konverziós utasítással
- 751 konverzió (földrajzi elnevezés) - helyi 951 mezőből régi könyveknél volt használatban, városnevek régi elnevezésének mai megfelelője
- 774-es mező tartalma konverzió előtti lista alapján lett javítva - 442 db mező (36 rekord) törölve/áthelyezve
- 041 mezőkben ,/' jellel írt nyelvkódok is voltak. Ezeket a konverzió nem tudta kezelni, mert nem tudtunk róla, ezért nem volt a konverziós utasításban erre külön szabály. Szétszedtük 3 karakteres blokkokra ismétlődő \$a almezővel a ,/' jel alapján, ezeket (betölthető halmaz) online kell javítani.

¹⁹ Válogatott lista.

- BAS mező javítása DIS01 rekordokban - A DIS01 konverzió során kiszűrtük azokat a rekordokat, melyeknek rossz volt a báziskódja. Volt olyan, ahol a BAS mezőben nem \$a az almező kódja, ezért hibás. Volt olyan, ahol nem érvényes báziskód szerepelt, pl. 7
- 240-es mezők javítása - \$\$i → \$\$1 almezőkód csere
- 700 \$\$4 almező javítása - közreműködői kód/megnevezés egységesítése
- Authority (MTA10) 110 és 410-es mezőinek javítása
- FMT javítása - ellenőrzés előzte meg, találtunk nem érvényes értéket, ezért dokumentípus alapján újraterveztük a kódokat és ezeket vittük be/cseréltük át
- LDR javítása - dokumentumtípus alapján tudtuk egységesen javítani
- 222 mező javítása - áttettük a 210-es mezőbe: korábbi konverziós/feltöltési hiba, hogy a rövidített kulcscímek 222 mezőbe kerültek
- BAS kód nélküli rekordok kigyűjtése és javítása
- példány nélküli rekordok kigyűjtése és a javítás menedzselése
- megrendelt, de be nem érkezett példányrekordok kigyűjtése, ellenőrzése, szükség szerinti törlése
- rendelési, érkeztetési rekordok/példányok ellenőrzése, függőben lévő rendelési rekordok karbantartása
- 852 \$9 ellenőrzések - retrokonverzió során a példányrekordokat automatikusan készítjük el a 852 mező adatai alapján, a \$9 almezőbe kerül ekkor a példány kölcsönözhetőségi státusa, amit a példányrekord elkészülte után törölünk
- tévesen használt xx országcód javítása
- ország vagy nyelvkód nélküli rekordok legyűjtése, ellenőrzése, csomagban vagy online javítása
- kötelező mezők (LDR, 008, 040, 041, 245, 260, 300, 850) ellenőrzése, a hiányos rekordok legyűjtése, ellenőrzése, a javítás menedzselése
- kötetkezelés nem egységes - a különböző kötetkezeléseket áttekinteni, kidolgozni az egységesítésre vonatkozó elveket figyelembe véve mit lehet visszamenőlegesen is javítani
- még mindig található 9XX szerzeményezési mező - ezeket legyűjteni, ellenőrizni és törölni
- helyi mezők felszámolása
- RC (részcímes rekordok) rendbetétele - korábban nem a folyóirat leírás-

hoz kapcsoltuk a tematikus számok leírásait, hanem fiktív sorozati rekord készült. Fiktív sorozatok legyűjtése, ellenőrzése, folyóiratrekorddal beazonosítása, a csomagban való javítás lehetőségének kialakítása

- 541 rendbetétel - az 541 mezőbe kerülnek a beszerzésre vonatkozó adatok, ezek lehetőség szerinti egységesítését szeretnénk elérni a mező almezőinek használatával
- 710 mező helyett 700 mezőben van a testület - retrokonverzió során kerültek rossz mezőbe, ennek javítása fontos, mert jelenleg a discovery rendszerben (Primo) megjelenik mellette a VIAF kapcsolat (amit csak személyneveknél akarunk)
- 856 rendbetétel - a linkek ellenőrzése, a rossz linkek törlése, a mező használatának folyamatos ellenőrzése
- 260 - 008 összevetés - a 008 mező tartalmának ellenőrzése a 260 mező tartalma alapján (év és országkód)
- törölt rekordok szabályos törlése - korábban rekordokat nem a szabályos módon töröltek, hanem az összes mező törlésével, ezért a rekordokban maradtak olyan mezők, melyek gondot okoztak a különböző legyűjtéseknél, kereshetővé és így kiszűrhetővé tettük ezeket

3.3 A feltárás munkafolyamatainak egységesítése katalogizálási szabályzatokkal

A könyvtár a feltárás munkafolyamata során a dokumentumokról, információforrásokról egy reprezentációt készít, melynek egyik legelterjedtebb formája a bibliográfiai tétel. A feltárás célja mindig az, hogy a felhasználó a lehető leggyorsabban és leghatékonyabban megtalálja a releváns információt, ezért a könyvtáraknak gondoskodniuk kell a használói igényekhez kapcsolódó információk magas színvonalú, korszerű feldolgozásáról.

Különösen fontos, hogy következetesen legyünk a MARC rekordokban, hiszen ezek a bibliográfiai információink hordozói. A MARC lehetővé teszi a rekordok megosztását, ezért ha a katalógusok készítői ugyanazokat a szabályokat és szabványokat követik, akkor egymás munkáit felhasználhatják. Ez azért fontos, mert a könyvtári adatbázis létrehozása és fenntartása időigényes és költséges folyamat.

Az MTA KIK több egységében folyik katalógusépítő munka:

- Gyűjteményszervezési Osztály
- Kézirattár és Régi Könyvek Gyűjteménye (ezen belül: Lukács Archívum)
- Keleti Gyűjtemény
- Tájékoztatási és Olvasószolgálati Osztály
- (korábban külső források: retrospektív katalóguskonverziók során)

A gépi formai és tartalmi feltárás 1992-ben indult az Aleph integrált könyvtári rendszer megvásárlásával. Egységes, írott, az összes szervezeti egységre kiterjedő, az érvényben lévő szabványokat és az egyes állományrészek speciális jellegzetességeit figyelembe vevő házi szabályzat nem állt rendelkezésre. Ez a legjobb szándékok mellett is szükségképpen más-más szemléletet tükröző, eltérő adatszerkezetű és -tartalmú rekordok létrejöttéhez vezetett.

A HUNMARC-ról MARC21-re történő átállás kapcsán vált világossá, hogy nagy szükség van a feldolgozási elvek és gyakorlati megoldások összehangolására. Kiindulásképpen felállt a könyvtáron belüli MARC21 bizottság, amelyben minden különgyűjtemény, valamint az olvasószolgálat is képviseltette magát. A bizottság feladata az volt, hogy áttekintse a helyi bibliográfiai feltárás folyamatát, az érvényben lévő nemzetközi és hazai szabványokat, majd ezek alapján új, egységes feldolgozási előírásokat vezessen be. Első lépésként tisztáztuk, hogy a bibliográfiai leírás tárgya minden egységben a megjelenési forma. Áttekintettük a leírandó források körét, vagyis hogy milyen típusú dokumentumok találhatóak meg könyvtárunk állományában. Ezután összevetettük a vonatkozó szabványokat, szabályzatokat a helyi katalogizálási gyakorlattal, végül feltérképeztük a lehetséges hibaforrásokat. A bizottság munkájának eredményeként jöttek létre házi szabályzataink, valamint az Aleph-ben elérhető mezősűgők.

Jelenleg az alábbi útmutatók állnak rendelkezésre:

- MTA KIK Katalogizálási szabályzat (benne: többkötetes, részcímes, évkönyv, konferenciakiadvány)
- MTA KIK Katalogizálási szabályzat : elektronikus dokumentum
- MTA KIK Katalogizálási szabályzat : időszaki kiadványok
- MTA KIK Katalogizálási szabályzat : időszaki kiadványok, sorozat kiadás
- MTA KIK Katalogizálási szabályzat : régi könyvek, kéziratok

Sorozat 490 1 a Mnemosyne. Supplements. History and archaeology of classical antiquity
 x 2352.8656
 v 410.

Bibli. rejtl. 5 0 a Bibliogr.: p. [321]-345 és a lábjegyzetben

Beszerezési 5 4 a Harrassowitz-so
 c vétel
 5 MTA KIK BC-104.030

1. Üzenet | 2. Mező info | 3. WEBPongászs | 4. HOL rekord | 5. Objektumok

490 SOROZATI ADATOK (ISMÉTELHETŐ)

Első indikátor: 0 Nincs 800-830 mező a rekordban 1 Van 800-830-as mező a rekordban	Második indikátor: Üres Nincs definiálva	Almezők: \$a Sorozatcím, ha nem mellékté \$l Library of Congress helyrajzi s \$v Kötetszám, sorozati szám (isr \$x ISSN (ismételhető) \$3 A megjelölt dokumentumrészl \$6 Kapcsolatok (nem ismételhe \$8 Mezőkapcsoló és sorozatszám
---	--	--

Példák:
 490 1# \$aVay Ádám Múzeum kiadványa \$x0133-8471
 830 #2 \$aVay Ádám Múzeum kiadványai
 490 1# \$aOsiris könyvtár. Vallástörténet \$x1219-1116
 830 #0 \$aOsiris könyvtár \$pVallástörténet
 490 1# \$aDepartment of State publication \$v7846. \$aDepartment and Foreign Service series \$v128.
 490 1# \$aAnnual census of manufactures \$a= Recensement des manufactures \$x0315-5587
 490 1# \$aActa Academiae Paedagogicae Szegediensis \$x1215-9387 \$aSeries linguistica. litteraria et aethetica \$x0865-5960

3. ábra A 490-es mező mezősűgőja az Aleph-ben

Mint látható, a mezősűgő egyidejűleg szolgál gyakorlati segítséggel és példával a feldolgozás során. Ha pedig a házi szabályzat részletesebb tanulmányozására van szükség, a könyvtár intranet oldalán bármikor elérhető az útmutatók teljes verziója.

MTA KIK IntraNet Kezdőlap Letöltések Formanyomtatványok

MARC21 házi szabályzat

- Dokumentumok (0)
- Bibliográfiai adatmezők (73)
- Authority adatmezők (0)
- Archív (9)

ALEPH rekordkapcsolatok_LKR Részletek Letöltés
 ALEPH rekordkapcsolatok.doc

5 Időszaki útmutató Részletek Letöltés
 5_MTA_KIK_Katalogizalasi_szabalyzat_idoszaki.doc

2 Időszaki sorozat kiegészítés Részletek Letöltés
 2_Idoszaki_kiegeszites_sorozat.doc

16-os verzió - monográfia és többkötetes könyv Részletek Letöltés
 16_MTA_KIK_Katalogizalasi_szabalyzat.doc

4. ábra Segédletek az MTA KIK belső intranet hálózatán

Katalogizálási házi szabályzataink a kezdetekhez képest egyre több és pontosabb útmutatást nyújtanak a feldolgozó kollégák számára. Fontos azonban megjegyezni, hogy az útmutatók folyamatosan változnak, bővülnek: egy felmerülő új probléma, változások a szabványokban, a feldolgozói gyakorlatban stb., mindig felülírják. Ezért e kiadvány olvasói és használói számára is elsősorban egy kiindulási alapot kívánunk adni, melyet minden könyvtár a saját feldolgozói gyakorlatának megfelelően alakíthat tovább.

3.4 Adattisztítás a konverzió után

Ahogy arról az előzőekben szó volt, a könyvtár katalogizálási gyakorlatában 2015–2016 fordulóján – részletes adatelemzések alapján – a főbb adattartalmak (mezők, almezők, indikátorok) vonatkozásában megvalósult az átállás a HUNMARC-ról a MARC21 szabvány használatára.

A munka következő fázisában a katalógus teljes MARC21-re való átalakítását tűztük ki célul. Ennek érdekében elsőként részletekbe menően felmértük a katalógusunk állapotát, majd ennek alapján megkezdtük a rekordok tervszerű és módszeres javítását. Az adattisztítás lépéseit, a kivitelezés módszereit az alábbiakban szeretnénk bemutatni.

Dokumentumtipológia

Az elemzések, illetve a javítások megkezdése előtt felmerült, hogy a rekordállományunk kisebb egységekre való bontásával hatékonyabbá lehetne tenni a munkát. Megegyeztünk abban is, hogy a felosztás alapja a rekordok formátuma lesz. Mindezek alapján – maradva a MARC21 szabvány keretein belül – egy saját dokumentumtipológiát hoztunk létre az Aleph-rendszerben, amelynek keretében a meglévő 7 formátum differenciált bontásával, összesen 23 formátum használatát vezettük be. Bár az új dokumentumtipológia kialakításának és használatának részletes bemutatása egy későbbi fejezet tárgya lesz, azt már azonban itt – az adattisztítás vonatkozásában is – fontosnak tartjuk megjegyezni, hogy az új tipológia kialakítása valóban beváltotta a hozzáfűzött reményeket és sok más előnye mellett lehetővé tette a javítások hatékonyabb tervezését és kivitelezését.

Adatelemzés

Az elemzések célja az volt, hogy minden hibás vagy nem MARC21-kompatibilis elemet feltárjunk az adatbázisunkban. Pontosabban a következőket kerestük a rekordokban: érvénytelen mezők és almezők, hiányzó tartalmak (például kötelező mezők, nyelvkódok, indikátorok), szabálytalanul ismétlődő mezők és almezők, hibás adatok (különösképpen LDR és 008 értékek). Ezen munkafázis alapja a rekordok meghatározott szempontú legyűjtése, illetve a mezőtartalmak adatbázisból történő kitöltése volt. A legyűjtéseket és a kitöltéseket Aleph-szervizekkel végeztük.²⁰ A kitöltések eredményeit szerverén (editorokkal) vagy PC-n (például Excel táblázatkezelő, Notepad++ használatával) különböző eljárásokkal a kívánt elemzési szempontoknak megfelelően csoportosítottuk, rendeztük, illetve szűrtük.

Az alábbiakban néhány képernyőképpel illusztrált példát szeretnénk bemutatni a különböző típusú hibakeresésekre:

Mező/Hívójel	300##
Almező	9
Szöveg "-tól"	0
Szöveg "-ig"	z

5. ábra Az érvénytelen 300\$9 almező keresése

Mező/Hívójel	260##
Almező	
Szöveg "-tól"	zz
Szöveg "-ig"	zz

6. ábra Rekordok keresése, amelyekben nincs 260-as (kötelező) mező

²⁰ A rekordok legyűjtését a ret-01, a mezőtartalmak kitöltését a print-03 szervizzel végeztük. Az adattisztítás viszonylag késői fázisában ismertük fel, hogy jelentős időt takarítunk meg azzal, ha nem speciális szűkítésekkel keressük meg a kérdéses mezőket tartalmazó rekordokat, hanem a teljes adatbázist (mta01) gyűjtjük le a ret-01 szervizzel, majd abból végzünk mező-kitöltéseket.

Rekordok letöltése géppel olvasható formában (print-03) - MTA01

* Input Fájl: 107019

* Output Fájl: 107019_kit

* Mező 1: 245##

Mező 2:

7. ábra 245-ös mező kitöltése egy bemeneti halmazból

Rendszershám	Mezők	Ind	L	tartalom
000027796	651	4	L	\$\$aBudapest\$\$b<<v.=5.>> kerület
000085445	651	4	L	\$\$aRómai Birodalom\$\$bHispania
000092615	651	4	L	\$\$aNagy-Britannia\$\$bHydrographic Office
000110816	651	4	L	\$\$aBudapest\$\$b<<l=2>>, kerület
000110919	651	4	L	\$\$aBudapest\$\$b<<xv=15>>, kerület
000115184	651	4	L	\$\$aMagyarország\$\$bnépköztársaság ; 1956
000118634	651	4	L	\$\$aBudapest\$\$b<<xviii.=18.>> kerület
000118667	651	4	L	\$\$aBudapest\$\$b<<ix=9>>, kerület
000118946	651	4	L	\$\$aBudapest\$\$b<<viii=8>>, kerület\$\$bNap utca
000129223	651	4	L	\$\$aBudapest\$\$b<<ix=9>>, kerület, illatos út
000131210	651	4	L	\$\$aBudapest\$\$b<<xx=20.>> kerület
000141402	651	4	L	\$\$aEsztergom\$\$bvárkapolna
000142517	651	4	L	\$\$aBudapest\$\$b<<xvii.=17.>> kerület
000148434	651	4	L	\$\$aRoma\$\$bForo Romano
000148434	651	4	L	\$\$aRoma\$\$bPalatino

8. ábra Szűrés Excel-ben

Az elemzések elvégzése és a hibafeltárások után dönteni kellett a javítás módjáról: a megtalált hibás adatelemet töröljük, módosítjuk vagy más mezőbe/almezőbe helyezzük-e át? A döntéseket a szabványok, illetve a helyi katalógizálási gyakorlat alapján a Gyűjteményszervezési Osztály kollégái hozták meg. Néhány esetben – elsősorban az indexelés és a megjelenítés hatékonyabbá tétele érdekében – a Szakinformatikai Osztály munkatársai tettek javaslatot különböző (helyi, 900-as) mezők használatára.

A javítások típusai

A rekordok csoportos javítását – hasonlóan az adatelemezésekhez – elsősorban az Aleph szerviz programjaival (továbbiakban röviden: szerviz) végeztük, de ezt kiegészítették a linux-os és windows-os környezetben végzett szerkesztési és programozási műveletek. Alapvetően az alábbi módszereket használtuk a javítások során:

- szervizzel végzett közvetlen adatmódosítás az adatbázisban
- az adatok kitöltése után módosítás editorokban, majd visszatöltés szervizzel
- az adatok kitöltése után módosítás Aleph fix-programokkal, majd visszatöltés szervizzel
- az adatok kitöltése után módosítás programozással (PHP), majd visszatöltés szervizzel.

A továbbiakban a fenti művelettípusok példákkal történő bemutatása következik.

Az Aleph-ben rendelkezésünkre áll néhány olyan szerviz, amelyekkel – SQL használata nélkül - közvetlenül az adatbázisban tudjuk elvégezni a szükséges módosításokat. Ilyen vonatkozásban az általunk legtöbbször használt szerviz a manage-21 (Globális változtatások).²¹ A javítások során maximálisan kihasználtuk a szerviz összetett lekeresési és módosítási funkcióit: mezők, almezők és azok tartalmainak cseréjét, módosítását, törlését és hozzáadását végeztük el a használatával. Emellett a szerviz lehetőséget ad az „éles” módosítás előtt arra, hogy a változtatásokat aktualizálás nélkül, először csak listázva tekintsük meg, biztosítva ezzel az előzetes ellenőrzés lehetőségét. Néhány példa a szerviz használatára:

9. ábra Előzetes listakészítési lehetőség

²¹ Emellett megemlíthető a manage-37 szerviz is, amellyel – a módosítások visszatöltésén kívül – szintén lehet közvetlen javításokat végezni az adatbázisban.

Sor a rekordban

Mező

1. indikátor

2. indikátor

Almezők és tartalmuk

Változtatás

* Mező törlése Igen
 Nem

10. ábra Mezőtörlés

Mező hozzáadása

Mező

1. indikátor

2. indikátor

Almezők és tartalmaik

Mező csere

11. ábra Mező hozzáadása

Almezők törlése (5)

Hozzáadandó almezők és tartalmaik

Helyettesítse ezt a szöveget

ezzel a szöveggel

12. ábra Almezőtartalmak hozzáadása (852-es mező)

Almezők törlése (5)	<input type="text"/>
Hozzáadandó almezők és tartalmaik	<input type="text"/>
Helyettesítse ezt a szöveget	<input type="text" value="\$\$jMisc"/>
ezzel a szöveggel	<input type="text" value="\$\$jORI Misc"/>
Mező hozzáadása	<input type="text"/>

13. ábra Módosítás az almező tartalmában (852-es mező)

Bár a fenti módszer volt legkönnyebben kivitelezhető, a javítások nagyobb részben azt kívánták meg, hogy mezőkitöltésekkel dolgozzunk. A kitöltött adatokat aztán valamilyen editorban módosítottuk, majd a módosításokat szervizzel visszatöltöttük az adatbázisba.

A módosításokat többnyire szerveren 'vi' (Unix/Linux szövegszerkesztő) editorral végeztük. Amennyiben a kitöltések speciális karaktereket is tartalmaztak (arab, héber, cirill stb.) a 'sed' folyamszerkesztőt használtuk, az úgynevezett „elkódolódás” elkerülése érdekében. Bár az utasításkészlet teljesen megegyezhet mindkét módszer esetében, a 'sed'-et külső programként is tudjuk futtatni (.sed kiterjesztéssel), ami ellentétben a fájlban belüli műveletekkel (pl. 'vi'-parancs) a karakterlánc többi elemét nem módosítja a mentés során, így a speciális karaktereket változatlanul hagyja.

Az alábbiakban a 'sed' program használatára mutatunk példát. A 100-as mező MARC21-nek megfelelő átalakítását (\$j almező kód törlése) a speciális paraméterezés miatt (szóközre történő csere) nem lehetett manage-21 szervizzel végezni. Emellett rekordjaink nagy részében arab, héber vagy cirill betűs nevek szerepelnek a 100-as mezőben, így a 'sed' használatával lehetett biztonságosan kivitelezni a javítást.


```

000448614 1001 L $$$aZepelin, von Constantin
000447186 1001 L $$$aHawks, Ellison
000447328 1001 L $$$aLehar, Anton$$$d1876-1962
000509256 1001 L $$$aRÄÄtz, KÄÄlMÄÄn$$$d1888-1951
000463282 1001 L $$$aHabsburg, Joseph Franz$$$d1895-1957
000505928 1001 L $$$aPutnoky, MÄÄrta
000466366 1001 L $$$aKunstler, Charles
000467961 1001 L $$$aSurÄÄnyi, KÄÄröly
000507031 1001 L $$$aCseh, BÄÄlla
000506287 1001 L $$$aSzilÄÄgyi, LÄÄszlÄÄi$$$d1897-1978
000505772 10010 L $$$aHorthy, JenL$$$d1877-1953
000449647 1001 L $$$aBircher, Eugen
000449647 1001 L $$$aClam, Ernst

```

17. ábra A javított 100-as mezők

A munka következő fázisában a módosított mezőtartalmakat vissza kell tölteni az adatbázisba. Ezt a manage-18 Aleph-szervizzel lehet legkönnyebben elvégezni.

* Input Fáj	nc100_mod	Mehet
Output Fáj a hibás rekordoknak	nc100_mod.reject	Korábbi nézet
Output Fáj a törzszámoknak	nc100_mod.doc_log	Mégsem
* Futtatás típusa	☐ Új rekordok hozzáadása az adatbázishoz ☒ Az adatbázis aktualizálása a kurrens rekordokkal	Súgó
Ha "adatbázis aktualizálása..."	Mező(k) lecserélése rekordokban	☒ Naplóba hozzáad
* Indexelés	Teljes	☐ Nyomt. ADM kvt-ba
* Fix Rutin	Nincs	
* Egyesítő Rutin	Nincs	
Katalogizáló neve:	CORSYS	
Katalogizáló szintje:	25	
* Karakter-konverzió:	Nincs	
* A kurrens katalogizálók száma:	☒ Többes használat ☐ Egyedül használat	
Indexelési prioritás mellőzése		
Futás ideje	Ma	
dátum:	óra	
Könyvtár:	MTA01	

18. ábra A manage-18 szerviz űrlapja

Rekordok módosításánál ilyen esetben „Az adatbázis aktualizálása a kurrens rekordokkal”, majd a „Mező(k) lecserélése rekordokban” opciót kell választani. Indexelés esetében választhatjuk a „Teljes” vagy a „Részleges indexelés” lehetőségét, attól függően, hogy a mező indexelve van-e vagy sem, illetve, hogy milyen időkeret áll rendelkezésre a javítás lefolytatására.²² A visszatöltés során lehetőségünk van fix, illetve egyesítő rutinok használatára, valamint a karakterkódolás módjának megadására is.

A szervizt időzítetten is futtathatjuk a futtatás időpontjának megadásával. Nagy mennyiségű visszatöltés – és ebből következően jelentős számú indexelési művelet – esetén célszerű kikapcsolni a rendszer archiválási funkcióját. A visszatöltések előtt mindig célszerű menteni az eredeti állapotot, a módosítások után, utolsó munkafázisként pedig ellenőrizni a javítások helyességét.²³

A szekvenciális mezőkitöltésen alapuló javítások másik fajtája, amikor a módosításokhoz az Aleph úgynevezett fix programjait használjuk fel. A rendszer tartalmaz „gyárilag” készült fix programokat,²⁴ illetve a felhasználók maguk is létrehozhatnak ilyeneket és azokat futtathatják például rekordok visszatöltése során. Ezek a szkriptek egy meghatározott utasításkészlettel és szerkezettel viszonylag egyszerűen létrehozhatók. Segítségükkel mező-, almező- és indikátor-tartalmakat adhatunk, másolhatunk, módosíthatunk, törölhetünk a rekordokban. Mivel a programban pozícióértéket is megadhatunk, kiválóan alkalmas meghatározott hosszúságú mezők (LDR, 008) javítására.

A javítások során néhány esetben már meglévő fix-eket alkalmaztunk, többségében azonban általunk összeállított szkriptekkel dolgoztunk. A meglévő fix-ek felhasználására jó példa a 'fix_doc_tag_041' alkalmazása 008-as mezők javításánál. A program aktualizálja a 008-as mező 35–37. pozícióját (a nyelvkódot) a 041\$a almező tartalma alapján.

²² Részleges indexelés esetében alapvetően nem frissülnek az indexek, így az adatbázisba történő „visszaírás” sokkal rövidebb ideig tart. Ebben a futtatási módban azonban – ellentétben a teljes módban történő futtatással – a rendszer lezár (Egyedüli használat), a szerviz futása alatt az adatbázisban más típusú feltöltés nem mehet végbe. Az olyan mezők esetében, melyek tartalma nincs indexbe „irányítva” egyértelműen hatékonyabb a részleges indexeléssel történő visszatöltés.

²³ Ez történhet szűrőpróba-szerűen vagy a módosított mezők ismételt kitöltése révén.

²⁴ Ezeket a rendszer rutinokba gyűjtve elsősorban a rekordok mentésekor használja. Ilyen program például a 'fix_doc_non_filing_ind', amely a 008-as mező nyelvkódja, valamint a tab05 alapján a cím-mezőkben (pl. 245) automatikusan kitölti az elhagyandó karaktereket jelölő indikátort.

19. ábra Rekordok módosítása fix_doc_tag_041 programmal

A fent látható szerviz futtatásakor a 'fix_doc_tag_041' programmal módosítottuk a rekordok egy meghatározott körét, úgy, hogy a szervizben meghívható, saját elnevezésű konvertáló rutint hoztunk létre a 'tab_fix' táblában, amely tartalmazta ezt a programot. A rekordokban előzetesen ellenőriztük és szükség esetén javítottuk a 041\$a tartalmát, ami a konverzió után bekerült a 008-as mező megfelelő helyére.

Egyedi fix-eket a 'fix_doc_do_file_08' program segítségével futtathatunk. A 'tab_fix' táblában a program argumentumainál lehet megadni annak a szkriptnek a nevét, amelyet 'fix_doc_do_file_08' programmal futtatni kívánunk.²⁵

```

246CS fix_doc_do_file_08          246_kcsor.fix
!
041FX fix_doc_tag_041
!
245FX fix_doc_do_file_08          2452ind.fix
!
245IP fix_doc_non_filing_ind
!

```

20. ábra Részlet a 'tab_fix' táblából

²⁵ Azért, hogy a szervizekben meghívható legyen, a szkriptnek a szerver egy kijelölt mappájában kell lennie, ez pedig a 'xxx01/tab/import' mappa.

Ahogy arról már korábban említést tettünk, a fix programokkal történő módosítást főként a meghatározott hosszúságú, azon belül is a 008-as mezők javításánál alkalmaztuk.

A javítás előtt az adatbázisunkban nagy számban voltak olyan rekordok, melyekben a 008-as mező vagy hiányosan, pontatlanul vagy elavult értékekkel volt kitéltve. A módosítások azt célozták, hogy a rekordok 008-as mezőit minél nagyobb számban tegyük érvényessé és lehetőség szerint teljessé.

Az alábbiakban néhány javító program tartalmát mutatjuk meg.

```

1 008          006 006          FIXED-CHANGE-VAL          q, s

```

21. ábra A 06-os pozíció cseréje q értékről s-re

```

1 008          033 033          FIXED-CHANGE-VAL          b, d
1 008          033 033          FIXED-CHANGE-VAL          c, e

```

22. ábra Értékek cseréje a 33. pozíció

```

1 008          000 039          FIXED-CHANGE-VAL-RANGE          -, ^

```

23. ábra A 008 mező teljes hosszán cseréje gondolatjelről kalapjelre

```

1 008          035 037          FIXED-CHANGE-VAL          ###, hun

```

24. ábra Nyelvkód cseréje a 035-037. pozíciókon (bármiről hun-ra)

Egyedi fix-ek közvetlen meghívására is van lehetőségünk néhány szerviz esetében, mint például a 'file-08' (MARC rekord fájl módosítása).

MARC rekord fájl módosítása (file-08) - MTA01

* Input Fájl: 008_gjel2

* Output Fájl: 008_gjel2_mod

Fájl hibás rekordoknak: hibas_008_gjel2

* Feldolgozó folyamat: 008.kalap.fix

Futás ideje: Ma

dátum: [] óra

Könyvtár: MTA01

25. ábra Konvertálás a '008.kalap.fix' programmal

A munkafolyamat utolsó lépéseként a konverzió után létrejött kimeneti fájlt vissza kell tölteni az adatbázisba.²⁶ Ezzel megvalósul a bemeneti fájlban legyűjtött rekordok javítása.

A javítási időszak mintegy felétől lehetőségünk nyílt arra, hogy a bonyolultabb (általában több mezőre kiterjedő) elemzéseket és módosításokat programozással végezzük el.

A konverzió utáni adattisztítást nagymértékben segítette a könyvtár belső hálózatán működtetett javító program. A szoftver az Aleph rendszertől függetlenül működve, karakterkezelő függvények segítségével alakítja át az Aleph adatbázisából előzetesen legyűjtött rekordsorokat.

Fájl- és karakterkezelő függvények többféle programnyelvben léteznek, az általunk elkészített javító alkalmazás a PHP programozási nyelv fájl- és karakterkezelő függvényeit használja. A felület elsődleges célja a nagy mennyiségű karakterhalmaz gyors elemzése és szükség szerinti javítása. Ennek megfelelően alkalmaz strukturált és objektumorientált programozási elemeket.

²⁶ Például a fentebb említett manage-18 szervizzel.

A program jelenleg 45 féle javítási és egyéb átalakítási mechanizmust foglal magában, mint például adott soron belüli kifejezések keresése és az ilyen sorok külön fájlba gyűjtése vagy a nem egységes kifejezéseket tartalmazó sorok legyűjtése, illetve az Aleph számára megfelelő, szabályos sorok létrehozására alkalmas programrész.

Válogatás a javító alkalmazások listájából:

- 110/710 \$\$c almező cserélése zárójeles tartalomra – minden sort kiír
- 008-ban ^1 csere ^d karakterekre a mező végén
- 008-ban utolsó karakter csere d karakterekre, ha az eredeti nem d
- Egy soron belül keresett karakterek
- Duplumszűrés rendszerszám alapján (Duplumok/Nem duplumok szerint elkülönítve)
- Betöltős lista készítése (ha az első 9 pozíció van a rendszerszám)
- 700 \$4-nél vessző helyett több \$4 legyen
- 008-as mező nyelvkód kerüljön át egy új 041-es mezőbe
- LKR mező \$\$b almező tartalma 830 \$\$w almezőbe, a \$\$n almező tartalma 830 \$\$a almezőbe
- Azon rekordok listája, ahol a 041-es mező \$\$a almezőben több nyelv van
- bas11_008_kit fájl s karakteresek és hibák keresése
- bas11_008_kit fájl m, d karakteresek és hibák keresése
- Karaktercsere, minden sort kiír új fájlba
- Egy soron belül több ugyanolyan mező keresése
- LDR mezőben fix pozíciók (#) értékének vizsgálata
- 008 7-10 poz. van-e 4 számjegy, ha nincs csere 6-os poz. n, 7-10, 11-14
uuuuuuuu
- Ha a 260 \$c [s.a.], akkor a 008 6-os poz. n, 7-10 uuuu, 11-14uuuu
- A Z30 \$3 almező tartalmának áthelyezése a 852-es mezőbe
- 008 - hosszúságok és helytelen országcód kigyűjtése 260-nal együtt
- Indikátor vizsgálat (505-ös mező esetében)
- 008 - Országcód vizsgálat
- 245 indikátor vs. névelő vizsgálat
- 008 és 041 mezők \$\$a, \$\$b, \$\$h almezőiben nyelvkód csere

Egy-egy részalkalmazás elkészítésénél fontos volt, hogy az a későbbiekben is alkalmazható legyen, tehát a felhasználó meg tudja adni a szükséges paramétereket. Ennek ellenére számos olyan egyedi hibajelenséggel talákoztunk a konverzió után, amelyeket elegendő volt egyszer, egy konkrétan arra a hibára írt részalkalmazással javítani.

Az alkalmazás kezdőfelülete egy bármely webböngészőből elérhető űrlap, amelynek a kezelése egyszerű, felhasználóbarát. Működését tekintve a szoftver minden esetben (az adott feladattól függően) egy vagy több fájl kiválasztását igényli, melyek kizárólag formázatlan, szöveges állományok lehetnek. Az elemzésre és szükség esetén átalakításra váró fájl vagy fájlok kiválasztása után egyéb paraméterek is megadhatók, mint például a keresőkifejezés vagy csere esetén a cserekifejezés.

26. ábra A felhasználóbarát űrlap

A program a megadott paraméterek alapján a feltöltött fájlt sorról sorra átvizsgálja, ahol szükséges, elvégzi az átalakításokat, majd visszatér vagy a javított sorokat tartalmazó fájlal vagy valamennyi korábban megadott sort tartalmazó állománnyal, amelyek lementhetők a felületről. Bizonyos esetekben ez az állomány visszatölthető közvetlenül az Aleph adatbázisába vagy a kapott rendszerszámok alapján listaként használható további javításhoz.

A tapasztalatok alapján a szoftver különösen jól teljesít azoknál a nagy rekordhalmazoknál, amelyek a táblázatkezelő szoftverekben már kezelhetetlenek. Ugyanakkor rengeteg időt takarít meg a kollégák számára, hiszen a rekordról rekordra történő manuális javítást váltotta ki a néhány kattintással történő tömeges javítás.

A megfelelő program létrehozásának és a működésének elengedhetetlen feltételei:

- a rekordokban lévő hiba vagy hibák pontos analizálása, hibafelismerés
- a javítás menetének pontos meghatározása, feladatmeghatározás
- a célok világos megfogalmazása, célmeghatározás.

Ezen feltételek teljesülése esetén viszonylag egyszerűen és rövid idő alatt lehet szabályos, helyes rekordokat létrehozó alkalmazást írni.

Gyakori hiba volt például az egy soron belül elhelyezkedő, nem megfelelő hosszúságú vagy tartalmú karakterek jelenléte. Az alábbi példában az LDR mezőben lévő fix pozíciók értékének a vizsgálatát végeztük a substr függvény segítségével, amely megadott pozíciók mentén törli meg a karaktersort. Az így kapott töredékeket a helyes karakterekkel újra össze lehet fűzni.

A *substr* függvény segítségével valamennyi sorban a 0. kezdőpozíciótól nézve vizsgáltuk a 27. és a 36. pozíciókat.

397558	000504339	LDR	L	^^^^nam^22^^^^u^4500
397559	000504340	LDR	L	^^^^nam^22^^^^u^4500
397560	000504341	LDR	L	^^^^nam^22^^^^u^4500
397561	000504343	LDR	L	^^^^nam^2200073^^^4500
397562	000504344	LDR	L	^^^^cam^22^^^^c^4500
397563	000504345	LDR	L	^^^^nam^22^^^^u^4500
397564	000504346	LDR	L	^^^^cam2^2200217^^^450^
397565	000504348	LDR	L	^^^^nam^22^^^^u^4500
397566	000504350	LDR	L	^^^^nam^22^^^^u^4500
397567	000504351	LDR	L	^^^^nam^22^^^^u^4500
397568	000504354	LDR	L	^^^^nam^22^^^^u^4500
397569	000504356	LDR	L	^^^^nam^22^^^^u^4500
397570	000504358	LDR	L	^^^^nam^22^^^^u^4500
397571	000504361	LDR	L	^^^^cam^22^^^^c^4500
397572	000504362	LDR	L	^^^^nam^22^^^^u^4500

27. ábra Hibás felépítésű LDR sor

Amennyiben a 27. pozícióban nem „a” vagy „^” érték szerepelt vagy a 36. pozícióban nem a következő értékek valamelyike volt: „^”, „1”, „2”, „5”, akkor a konvertáló program a hibás karakterek helyére beszúrta a megfelelőt, jelen esetben mindkét helyre a „^” karaktert.

397558	000504339	LDR	L	^^^^cam^22^^^^^c^4500
397559	000504340	LDR	L	^^^^cam^22^^^^^c^4500
397560	000504341	LDR	L	^^^^cam^22^^^^^c^4500
397561	000504343	LDR	L	^^^^cam^22^^^^^c^4500
397562	000504344	LDR	L	^^^^cam^22^^^^^c^4500
397563	000504345	LDR	L	^^^^cam^22^^^^^c^4500
397564	000504346	LDR	L	^^^^cam^22^^^^^c^4500
397565	000504348	LDR	L	^^^^cam^22^^^^^c^4500
397566	000504350	LDR	L	^^^^cam^22^^^^^c^4500
397567	000504351	LDR	L	^^^^cam^22^^^^^c^4500
397568	000504354	LDR	L	^^^^cam^22^^^^^c^4500
397569	000504356	LDR	L	^^^^cam^22^^^^^c^4500
397570	000504358	LDR	L	^^^^cam^22^^^^^c^4500
397571	000504361	LDR	L	^^^^cam^22^^^^^c^4500
397572	000504362	LDR	L	^^^^cam^22^^^^^c^4500

28. ábra Konvertáló programmal javított LDR sor

Természetesen ez a művelet elvégezhető más függvényekkel is, például az `str_replace` karaktercserélő függvény segítségével, amely egy adott karaktert vagy kifejezést cserél egy általunk megadott karakterre vagy kifejezésre. Érdemes tehát mindig olyan programozási megoldást választani, amely viszonylag kevés művelettel a feladatnak megfelelő eredményt hozza, így a nagyobb méretű halmazok is kevés erőforrással, gyorsan konvertálhatók lesznek.

Összegzés

A fent ismertetett javítási módszerekkel több, mint egymillió rekordot módosítottunk, egy-egy rekordot többször is.²⁷ A javítások eredményeképpen elmondhatjuk, hogy adatbázisunk döntő része megfelel a MARC21 szabvány-nak és alapvető hibákat nem tartalmaz.²⁸

²⁷ Összességében a mintegy 1 millió rekordunk 6,7 millió alkalommal módosult.

²⁸ Néhány kisebb – az elemzések során beazonosított hibákat tartalmazó – halmaz javítását későbbi időpontban tervezzük.

A munka folyamán végig rugalmas hozzáállásra volt szükség, hiszen az elemzések eredményei sok esetben módosították az eredeti munkatervet vagy éppen egy javítás után újabb elemzésekre volt szükség a munka folytatásához. A mezőkitöltéssel végzett javításoknál mindig a lehető legújabb kitöltésekkel kellett dolgoznunk a helytelen módosítások elkerülése érdekében. A nem kívánt felülírásokra a visszatöltések esetében is fokozottan kellett figyelnünk a mező hozzáadása, illetve mező lecserélése opciók helyes alkalmazásával. Visszatöltések előtt többször, több szempontból is ellenőriztük a módosításokat, fokozott figyelmet fordítva – elsősorban a Keleti Gyűjteményben készült rekordok esetében – az eredeti írásrendszerben rögzített mezőtartalmak helyességének megőrzésére.²⁹

A visszatöltéseket nyitva tartási időn kívül, részleges vagy teljes rendszerleállítás mellett lehetett végrehajtani, mivel általában egyszerre sok rekordot érintő javításokat végeztünk. Ez körültekintő tervezést igényelt, hogy az egyéb – nyitva tartási időn kívül folyó – feldolgozási munkákat (pl. retrokonverzió) a feltétlenül szükségesnél nagyobb mértékben ne akadályozzuk. A javítási folyamatokban résztvevő szakinformatikus és feldolgozó kollégák egyéb munkaköri feladataik mellett végezték a katalógus javítását, ezért mindenkinek megfelelő időpontokat kellett találni a közös munkavégzéshez.

Mivel könyvtárunk az Aleph integrált könyvtári rendszert használja, ezért a kötetben alkalmazott példák, illusztrációk is ebből a rendszerből valók. Mindazonáltal úgy gondoljuk, hogy a közölt ismeretek – a könyvtári szoftverek működésbeli hasonlósága miatt – más rendszerben dolgozó könyvtárosoknak is segítségére lehetnek.

²⁹ Ezeket a tartalmakat, melyek általában a mű legfontosabb adatai (szerző, cím, közreműködők) a 880-as mezőben, a mű eredeti írásrendszerében szerepeltetjük.

3.5 Rekordkapcsolatok kezelése

Az Aleph rendszer speciális mezőt (LKR) használ a rekordok közötti kapcsolatok kezelésére. Van olyan, melyet a rendszer automatikusan hoz létre (bibliográfiai rekord és példányrekord között) és van olyan is, melyet a feldolgozás során a feldolgozó épít fel.

A bibliográfiai rekordok közötti kapcsolatot a feldolgozó hozza létre: az LKR mező almezőiben adjuk meg a kapcsolat típusát és a kapcsolódó rekordok azonosítóját. A kapcsolatok típusai: fel, párhuzamos, analitikus; jelölése: a \$a almezőben.

A könyvtáros dönthet arról, hogy hoz-e létre kapcsolatot egy mű két kiadása között, a sorozat és a sorozat tagjának leírása között, egy mű és a fordítása között, egy mű és a művet tartalmazó gyűjteményes mű között. A használók számára a rekordok összekapcsolása könnyebb keresést, gazdagabb tartalmat biztosít, ugyanakkor a kapcsolatok létrehozása a könyvtáros gondosságát igényli.

Az LKR mező almezői:

⇒ **\$a**

- UP - fel kapcsolat (pl. sorozat tagjai a sorozati főlapához)
- PAR - párhuzamos kapcsolat (pl. újabb kiadás)
- ANA - analitikus kapcsolat: létrehozza a két bibliográfiai rekord közötti, valamint a hivatkozott bibliográfiai rekord példányához vezető kapcsolatot.

⇒ **\$b** - rendszerszám,

⇒ **\$l** - a bibliográfiai adatbázis kódja (XXX01, könyvtárunkban ez MTA01)

⇒ **\$y** - év, **\$v** - kötet, **\$p** - rész, **\$i** - füzetszám (értelemszerűen csak a releváns adato(ka)t kell megadni)

⇒ **\$m** és **\$n** - magyarázó szövegek (a hivatkozott és a szerkesztés alatt álló rekord címe kerül be automatikusan, ha nem írunk be tartalmat), melyek megjelennek az online katalógusban és linkként vezetnek a kapcsolódó rekordhoz.

A különböző dokumentumok leírásánál a kapcsolat jellegéből adódóan más-más típusú kapcsolatot használunk. Néhány példa ezekre a kapcsolatokra:

Kolligátum esetén az ANA típusú LKR mező használata javasolt.³⁰ A kolligátumok gyűjteményes művek, ezért az egyes művekről önálló leírás készül. Ugyanakkor egy fizikai egységet képeznek (egy leltári számmal, raktári jelzettel, vonalkóddal), kölcsönzéskor együtt mozognak, ezért csak egy példányrekord készülhet hozzájuk. Az ANA kapcsolattal hozzuk létre a bibliográfiai rekordok közötti kapcsolatot, a link működési mechanizmusa eredményeképpen az első leíráshoz készített példányrekord jelenik meg az ANA kapcsolat másik rekordjánál is. UP típusú kapcsolat használandó kolligátum esetén, ha egyik bibliográfiai rekordhoz sem készül példányadat. (A korábbi gyakorlat alapján a Kézirattár régi könyvek és kéziratok leírásaihoz még nem kapcsolódik példányrekord.)

```

FMT BK
LDR cam 22 c 4500
008 140204s1903 hu 000 0 hun d
040 |a MTA KIK |b hun |c MTA KIK
0410 |a hun
1001 |a Nagy, Sándor
24512 |a A váci nyelvjárás |c írta Nagy Sándor
260 |a Budapest |b Athenaeum Irodalmi és Nyomdai R.-T. kiadása |c 1903
300 |a 82, [1] p.
580 |a Koll. 1.
561 |a A Nemzeti Casino gyűjtemény dokumentuma.
BAS |a NC
OWN |a PUBLIC
850 |a B3
852 |a NC-100.393 |j I 2451 |x 201402064
SYS 000454253

```

29. ábra Kolligátum első darabja

```

FMT BK
LDR cam 22 c 4500
008 140204s1904 hu 000 0 hun d
040 |a MTA KIK |b hun |c MTA KIK
0410 |a hun
1001 |a Simonyi, Zsigmond |d 1853-1919
24510 |a Elvonás |b : elemző szóalkotás |c írta Simonyi Zsigmond
260 |a Budapest |b Athenaeum Irodalmi és Nyomdai R.-T. kiadása |c 1904
300 |a 71, [1] p.
580 |a Koll. 2.
561 |a A Nemzeti Casino gyűjtemény dokumentuma.
BAS |a NC
LKR |a ANA |l MTA01 |b 454253 |m Koll. 2. Elvonás |n Koll. 1. A váci nyelvjárás
850 |a B3
852 |a NC-100.393 |j I 2451 |x 201402064
SYS 000459424

```

30. ábra Kolligátum második darabja

³⁰ A példarekordok csak az egyértelműséget szolgáló mezőkkel és almezőkkel szerepelnek.

Sorozatba tartozó művek esetén az UP típusú LKR mező használata javasolt. A kapcsolati mező mindig a sorozat tagjának rekordjába kerül, a rendszer automatikusan felépíti a lefelé mutató kapcsolatot. Így mindkét irányban látható a kapcsolat: sorozati rekordnál megjelennek a sorozat tagjai, a sorozat tagjánál pedig a sorozat leírása is elérhető.

```

FMT   BK
LDR     nam 22 u 4500
008    030125s1992 hu r 000 0 hun d
040    |a MIAK |b hun |c BME3 |e MTA
0411   |a hun
1001   |a Howard, Robert Ervin
24510  |a Conan a bosszúálló |b: regény |c Robert E. Howard
260    |a Debrecen |b Cherubion |c 1992
300    |a 214 p. |c 18 cm
4901  |a Osiris könyvek |x 1215-8518 |v 1.
BAS    |a 11
LKR    |a UP |l MTA01 |b 243071 |m SNO 1., Conan a bosszúálló |n Osiris könyvek
830 0 |a Osiris könyvek |x 1215-8518 |w 000243071. |v 1.
850    |a B3
852    |a 930.144 |x 1277/92
SYS    000243072

```

31. ábra Sorozatba tartozó mű rekordja

```

FMT   CR
LDR     nas 22 ir4500
008    030125c19929999 hu r1 0 0hun d
022    |a 1215-8518
040    |a MIAK |b hun |c MIAK
222   |a Osiris könyvek
24500 |a Osiris könyvek
260    |a Debrecen |b Cherubion |b 1992-
3621   |a [1]-
BAS    |a 77
850    |a B3
SYS   000243071

```

32. ábra Sorozati rekord

Sorozatba tartozó mű megjelenítésénél lehetőség van a sorozat többi tagját is elérni, lásd ‘Kapcsolatok’ blokk ‘Kapcsoló címek’ sor.

Cím	Conan a bosszúálló : regény
Szerző	Howard, Robert Ervin > Nemes, István 1961- ford. >
Kapcsolódó címek	Sorozat: Osiris könyvek 1215-8518 1.
Kiadó	Debrecen Cherubion
Létrehozás dátuma	1992
Formátum	214 p. 18 cm.
Nyelv	Magyar
Azonosító	ISBN : 963-7841-00-8
Forrás	Akadémiai Könyvtár

Kapcsolatok	
→ a Könyvtár Katalógusában	>
VIAF - Howard, Robert Ervin	>
VIAF - Nemes, István	>
Kapcsoló címek:Osiris könyvek	>

33. ábra Sorozatba tartozó mű és a kapcsolatok

Részcímes mű/Évkönyv esetén az ANA típusú LKR mező használata javasolt. A részcímes leírás dokumentuma egy folyóirat önálló címmel rendelkező tematikus füzet, ezért ennek a bibliográfiai rekordnak a példányrekordja a folyóiratfüzet. Az ANA kapcsolatnál ezért a hivatkozott bibliográfiai rekord a folyóirat leírása és hivatkozunk a füzet adataira. A kapcsolat csak akkor épül fel, ha pontosan írjuk be a füzet érkezteskor megadott adatait az LKR mező megfelelő almezőibe (\$y, \$v, \$p, \$i).

```

FMT BK
LDR $AM 22 c 4500
008 010701s2015 hu a b 000 0 hun d
040 |a MTA KIK |b hun |c MTA KIK
0410 |a hun |f hun |f eng
24500 |a Tudományetika |c [főszerk. Csányi Vilmos]
24611 |a Ethica of science
260 |a Budapest |b Magyar Tudományos Akadémia |c 2015
300 |a p. 897-1024. |b ill. |c 24 cm
4901 |a Magyar tudomány |x 0025-0325 |v 176:8.
BAS |a ll
BAS |a RC
LKR |a ANA |b 219892 |l MTA01 |y 2015 |i 176 |m Tudományetika |n Magyar tudomány
OWN |a PUBLIC
830 0 |a Magyar tudomány |x 0025-0325 |w 000219892 |v 176.
850 |a B3
8528 |a 307.686(176:8)
SYS 000585187

```

34. ábra Részcímes rekord

```

FMT      CR
LDR      22 i 4500
008      010701s1956 000 0 hun 1
022      |a 0025-0325
040      |a MIAK |b hun |e FIR
0410     |a hun
2100     |a Magy. tud. |c Bp., Nyomt.
22200    |a Magyar tudomány |c Budapest. Nyomtatott
24500    |a Magyar tudomány |b : a Magyar Tudományos Akadémia értesítője
260      |a Budapest |b Magyar Tudományos Akadémia |c 1956-
310      |a Havonként
3620     |a U.f., 1. = 63.köt. 1/3.sz. (1956. jan./márc.)-
362      |a Budapest |b Magyar Tudományos Akadémia |c 1956-
BAS      |b FIR |c k
OWN      |a PUBLIC
NPA      |a bibMOK01484426
850      |a B3
852      |a 300.945
SYS      000219892

```

35. ábra Folyóirat rekord

Az Aleph rendszerben is használhatók a MARC21 kapcsolati hivatkozások, azonban nem minden mező esetében működik megfelelően a kapcsolódó rekord elérése, nem megfelelően jön létre a kapcsolat, ezért korábban csak az LKR mezőket használtuk.

A MARC21 szabvány szerinti kapcsolati mezőkben a hivatkozott bibliográfiai rekord azonosítóját a \$w almezőben kell megadni. A MARC21 átállás után az LKR mező mellett használjuk a MARC21 kapcsolati mezők \$w almezőjét is, sorozati tagok és folyóiratok előbb/utóbb kapcsolatánál. A sorozati (830) mezőben megadjuk a kapcsolódó sorozati rekord azonosítóját (párhuzamosan, az LKR mező használata mellett). Ehhez hasonlóan a folyóiratok előbb/utóbb kapcsolatainál is használjuk a 780 és 785 mezők \$w almezőjét a kapcsolódó leírás megjelenítésének és /elérésének biztosítása érdekében.

Az LKR mező alapján – ha szükséges – könnyen elvégezhető a MARC21 kapcsolati mezőbe konvertálás visszamenőlegesen is.

Példa a folyóirat előbb/utóbb kapcsolatára:

Cím	Sborník Národního Muzea v Praze. Rada B. Přírodní vědy
Kiad. hely	Praha
Kiadó	Panorama
Év	1938-2015
Folytatása	Fossil Imprint 2533-4050
Kapcsolódó	Continued by Fossil Imprint

36. ábra Folyóirat rekord előbb/utóbb kapcsolattal

A 'Kapcsolódó' sor megjelenítése lehetővé teszi a hivatkozott rekord elérését. A kapcsolati mezők az úrlapon:

Folytatása	785 00	w	001024626
		t	Fossil Imprint
		x	2533-4050
Bázis	BAS	a	FIR
Rek. kapcsolat	LKR	a	PAR
		b	001024626
		l	MTA01
		r	78500
		m	Sborník Národního Muzea v Praze
		n	Fossil Imprint

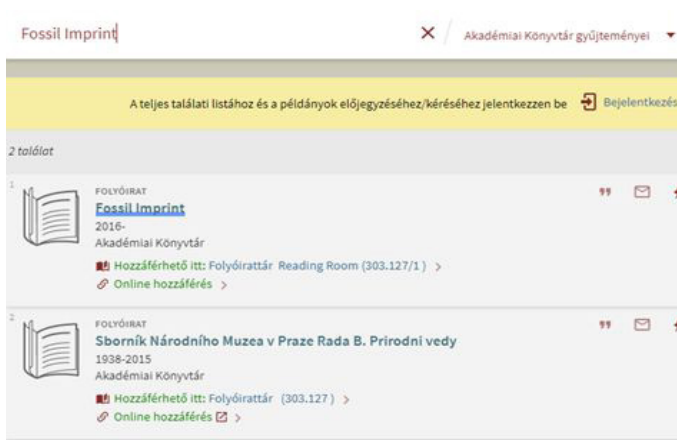
37. ábra Folyóirat rekordban a kapcsolati mezők (folytatás)

Az LKR mező \$r almezőben hivatkozunk a MARC21 kapcsolati mezőre. A megjelenő szöveg (milyen kapcsolat) a tab05 táblában definiált.

Előzménye	780 00	w	000177198
		t	Sborník Národního Muzea v Praze. Řada B, Přírodní vědy
		d	1938-2015
		x	0036-5343

38. ábra Folyóirat rekordokban a kapcsolati mező (előbb)

A kapcsolati mezők lehetővé teszik, hogy kereséskor mind a két rekordot megkapjuk, a bővebb megjelenítésnél látszik az előbb/utóbb megjegyzés is.

39. ábra Folyóirat cím szerinti keresése

4. Dokumentumtipológia

A javítások, a konverziók, az ellenőrző beállítások során folyamatosan belebotlottunk ugyanabba a problémába: nem kezelhetők teljesen ugyanazon a módon az egy formátumba tartozó dokumentumok sem. Az alap formátumok a következők voltak az új tipológia bevezetése előtt: BK – könyv, CR – időszaki kiadvány, CF – számítógépes fájl, MP – térkép, MU – zene, VM – vizuális anyag, MX – vegyes anyag. Egy formátum több dokumentumtípust is tartalmaz, melyekre más-más szabály vonatkozik. Például a BK formátumba tartozik a könyv, a kézirat és az elektronikus könyv is; CR formátum a folyóirat és a sorozat is. Így ha egy mezőt kötelezővé tettünk az egyik formátumon, az vonatkozott az összes dokumentumtípusra a formátumon belül, ami sokszor nem volt indokolt.

A BK formátumú rekordok 87%-a könyv, a többi e-könyv, kézirat, levéltári anyag, levelezés, disszertáció és bibliográfia. Az automatikus javításokat ez megnehezítette, ilyen nagy halmazzal nehezen lehetett dolgozni, főleg hogy a halmazokban többféle dokumentum is megtalálható volt.

Ezeknek a problémáknak a kiküszöbölésére 2017 elején saját dokumentumtipológia kidolgozásába fogtunk és március végén be is vezettük az új rendszert. A korábbi rekordjainkat javítottuk az új tipológia szerint, azóta pedig az új formátumok szerint készülnek a rekordok.

A tipológia bevezetésétől azt vártuk, hogy

- hatékonyabb lesz az ellenőrzés már a rekordbevitelnél;
- kisebb, homogénebb javítási halmazokkal tudunk majd dolgozni;
- egyszerűbbé válik a csoportos visszamenőleges javítás;
- lehetőség nyílik a dokumentumtípus szerinti keresésre a Primo-ban (a könyvtár discovery rendszerében);
- elektronikus dokumentumok könnyebb kezelése valósul meg minden formátumon;
- és – nem utolsó sorban – gördülékeny betöltést tudunk biztosítani a WorldCat-be, a MOKKA-ba és a MOKKA-R-be is.

Az eddigi hét formátumot (BK, CR, CF, MP, MU, VM, MX) bővítettük, így 30 formátumunk lett, melyekhez egyedi LDR (rekordfej) és 008 pozíció értékek tartoznak. A létrejött értékkombináció alapján a rendszer automatikusan létrehoz egy ún. virtuális mezőt (TYP) – a feldolgozók számára láthatatlan –,

amely tartalmazza a vonatkozó formátum kódját és megnevezését. Minden változtatásnál szem előtt tartjuk azt az alapelvet, hogy mindig MARC21-nek megfelelően katalogizálunk, nem térünk el a szabályzatoktól.

A lista szükség esetén bővíthető, bár könyvtárunk állományát jelenleg teljes mértékben lefedi – mind a jelenlegi Aleph rekordjainkat, mind az állományunk még feldolgozatlan gyűjteményrészeit –, sőt egyes kategóriákat a jövőben beszerzendő dokumentumfajták feldolgozására felkészülve alakítottuk ki. Átalakítottuk a korábbi feldolgozói munkamenetünket úgy, hogy új rekord létrehozásakor, a feldolgozó munkatárs minden esetben a formátum kiválasztásával kezdi a munkát, majd az ennek megfelelő, a fix értékekkel előre kitöltött LDR és 008 mezőket egészíti ki az adott dokumentum speciális értékeivel. Ezt a folyamatot követi akkor is, ha átemeléssel hozza létre a rekordot, vagyis a formátumot és ezt a két mezőt minden esetben a házi szabályok szerint töltjük ki, a rekord többi mezőjének adatai kerülnek csak átemelésre.

Az új típusok kidolgozását követően, az átállás előkészítéseként a következő lépések megtételére volt szükség:

- az Aleph-ben is létrehoztuk az új formátumokat (FMT) és a virtuális (TYP) mezőket;
- módosítottuk az ellenőrző, ún. check-táblákat és – ahol szükség volt rá – a megjelenítési és index-táblákat;
- beállítottuk az új formátumoknál előforduló érvényes LDR és 008 értékeket;
- pontosítottuk a hibaüzeneteket;
- aktualizáltuk a feldolgozási űrlapokat;
- új átemelési módszert alakítottunk ki;
- átdolgoztuk a véglegesítő (fix) és egyesítő (merge) programokat.

A legtöbb feladatot elő tudtuk készíteni, létrehoztuk az új fájlokat a rendszerben, így a tényleges átállás során csak le kellett cserélni a korábbi fájlokat az újakra. Az új rendszer élesztésekor néhány órás tesztelési és ellenőrzési folyamat után lehetett ismét dolgozni a rendszerben. A munkatársak teljeskörű tájékoztatást kaptak a változásokról és a tipológia bevezetése óta is tehetnek javaslatokat a rendszer finomítását illetően.

A korábbi rekordjainkat a báziskódok alapján tudtuk átkonvertálni az új formátumokra, majd automatikusan javítottuk az LDR, 008 mezőkben az érintett pozíciókat. Az eddig könyvként, BK formátumon kezelt, az új rendszer

szerint nem oda illő rekordokat az adott típus speciális mezői alapján tudtuk beazonosítani és a megfelelő formátumba áthelyezni.

Mindezekkel a módosításokkal törekedtünk a rekordlétrehozási folyamat optimalizálására, a hibalehetőségek csökkentésére a hatékonyság érdekében, illetve a formailag téves adatbevitel lehetőségének szoftveres megelőzésére. Az ellenőrző táblákat és a kapcsolódó beállításokat folyamatosan aktualizáljuk.

Dokumentumtipológia – BK

Könyv	BK	BK	Könyv/Book
Elektronikus könyv		EB	eKönyv/eBook
Analitika, részdokumentum (tanulmány, könyvfejezet, különlenyomat)		RD	Részdokumentum
Elektronikus analitika		ER	eRészdokumentum
Periodikus analitika (cikk)		CK	Cikk
Elektronikus cikk		EC	eCikk
Kézirat		KZ	Kézirat
Elektronikus kézirat		EK	eKézirat
Aprónyomtatvány (gyászjelentés)		AP	Aprónyomtatvány
Régi Akadémiai Levéltár anyaga		AL	Levéltári anyag
Levelezés		LV	Levelezés
Disszertáció		DS	Disszertáció
Bibliográfia		BB	Bibliográfia

Dokumentumtipológia – CR

Folyóirat, hírlap	CR	CR	Folyóirat
Elektronikus folyóirat		EF	eFolyóirat
Sorozat		SR	Sorozat
Elektronikus sorozat		ES	eSorozat
Weboldal/periodikus CD		EP	ePeriodikus

Dokumentumtipológia – CF

CD-ROM, DVD-ROM	CF	CF	CD, DVD
Adatbázis		AB	Adatbázis
Weboldal		WO	Weboldal

Dokumentumtipológia – MU

Nem zenei hangzó anyag (hangoskönyv)	MU	MU	Zenei/Hangzó anyag
Zenei hangzó anyag (mp3 is)			
Zenei anyag (kotta)			
Kézírtos zenemű			
Elektronikus zenemű			

Dokumentumtipológia – MP

Kartográfia/térkép	MP	MP	Térkép
Elektronikus térkép		ET	eTérkép
Kézírtos térkép		KT	Kézírtos térkép

Dokumentumtipológia – VM

Mikrofilm katalógus	VM	VM	Mikrofilm
Tárgy, érme, sétatob, ereklye		OB	Tárgy
Digitalizált tárgy, fotó, kép, mikrofilm		DO	Digitalizált objektum
Videó (film is)		AV	Audiovizuális
Vegyes anyag		MX	Vegyes anyag

Elhatároztuk, hogy nem térünk el a MARC21 szabványtól, de az Aleph kínálja lehetőségeket kihasználjuk. A BAS (báziskód), FMT (formátum), TYP (típus), LKR (rekordkapcsolat) mezők – és az általunk használt egyéb virtuális mezők is – többnyire nem részei a leírásnak, csak kiegészítik azt, hogy megkönnyítsék a feldolgozást, a megjelenítést vagy a keresést. A külső rendszerek – mint például a MOKKA vagy a WorldCat – helyi mezőként kezeli ezeket, vagyis nem kerülnek be a közös katalógusokba. A helyi mezőket minden intézmény saját belátása szerint használhatja, a saját igényeinek megfelelően.

A TYP mező az Aleph-ben egy virtuális mező, ami az LDR és a 008 mezők meghatározott értékei alapján épül fel. Tehát egy adott TYP mező akkor jön létre a rekordban (illetve a rekordhoz kapcsolódóan, hiszen virtuális mező lévén nem a leírás része), amikor az ehhez meghatározott LDR és 008-as pozíció értékek szerepelnek a rekordban. Ilyen módon – a TYP-mező szempontjából – az LDR és a 008-as mezők tartalma a döntő a rekord típusának meghatározásakor,

melyek MARC21-nek megfelelő mezők. Konkrét példán bemutatva: elektronikus kézirat esetén, az EK (eKézirat) TYP csak akkor jön létre, ha egy rekordban az LDR 06-os pozíció értéke 't' (kézirat nyelvi anyag), 07-es pozíció értéke 'm' (monográfia) és a 008 23-as pozíció értéke 's' (elektronikus).

A TYP mező használata a Primo típus szerinti megjelenítésének is alapja lett. Régóta terveztük egy „típus-facetta” létrehozását a találati lista szűkítésére. A Primo-ban néhány fő típus (könyv, cikk, folyóirat stb.) alapértelmezetten jelen van. Azonban az új dokumentumtipológia keretében létrehozott egyéb „speciális” formátumokat (például kézirat, könyv, disszertáció) is meg akartuk jeleníteni a discovery rendszerben is. A típusbeállítás alapja Primo-ban csak olyan MARC mező lehet, amely rendelkezik almezővel. Ez alapján például az FMT mező nem használható erre a célra. A TYP mező viszont minden szempontból megfelelt arra, hogy a típusfeltételek megadását erre a mezőre alapozzuk.

M245#	a A vendéglátás művészete
a020	a 978-615-5269-04-2
x650	x vendéglátás
x650	x gasztronómia
z650	z Magyarország
INV	a 201300397
Z30-1	MTA01 1 MT1 3 KC-101.668 6 201300397
PSTS	b MT1 h KC-101.668 d kölcsönözhető
TYP	a BK b Könyv
SYS	000435681

40. ábra TYPmező az Aleph rekordban

2 KÖNYV

A vendéglátás mestersége : gyakorlati gasztronómia : mi mindent kell tudnia a jó vendéglősnek

Gundel, Károly 1883-1956 1940
Akadémiai Könyvtár

 [Hozzáférhető itt: MTA KIK Külső raktár \(Gazd.O.8419\) >](#)

41. ábra Típus szerinti megjelenítés a Primo-ban

42. ábra A „Forrás típusa” facetta a Primo-ban

Olvasószolgálati tapasztalatok alapján elmondható, hogy a keresés során a felhasználók számára fontos szűkítési szempont a dokumentum típusa. Emiatt is igyekszünk a TYP mező alapján az Aleph-ben kialakított teljes típusválasztékot megjeleníteni a Primo-ban is.

Az FMT a rekord formátumát adja meg, ami minden esetben a 008-as mező összetételéből határozható meg, mivel minden formátumhoz egyedi 008-as struktúra tartozik. Viszont a keresések, szűrések megkönnyítésének érdekében, tükrözzük a rekord formátumát egy FMT mezőben, így ez kereshetővé válik, meg lehet adni feltételként beállításoknál, megjelenítéseknél.

Az Aleph kliens (feldolgozó) felületén tudunk keresni, szűkíteni ezekre a mezőkre, a javítási listákat is eszerint tudjuk kisebb halmazokra bontani. A Web-OPAC nyitó felületén látható gyűjteményi adatbázisok szerinti keresés a BAS kódok alapján lehetséges. A Web-OPAC-ban van egy „Típus” oszlop, amely az FMT mező alapján ikonokkal jelöli a felhasználó számára az adott dokumentum típusát. Másrészt a nyitóoldalon van egy „Formátum” szerinti szűrési lehetőség, amely szintén az FMT-kódok alapján működik.

Ezeknek a mezőknek a használatával nem térünk el a szabványtól, de megkönnyítik a keresést, az indexelést és a megjelenítést is. Nem jelentenek plusz beviteli feladatot a feldolgozó munkatársaknak sem, mivel vagy szerepelnek az űrlapokban vagy mentésnél jönnek létre automatikusan.

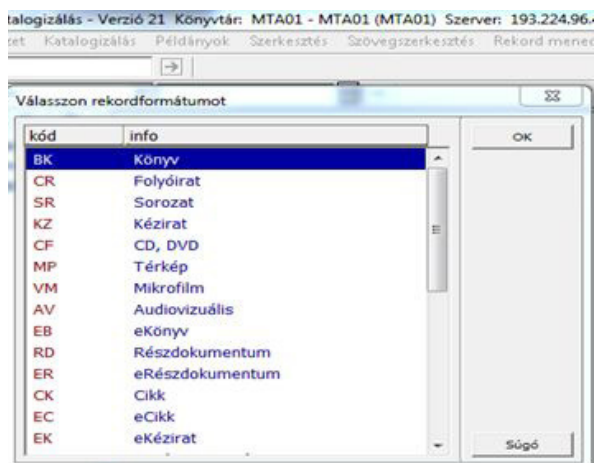
5. A helyes adatbevitel támogatása informatikai eszközökkel

Az Aleph integrált könyvtári rendszerben számos feldolgozást segítő és ellenőrzést végző funkció, lehetőség áll a katalogizálók rendelkezésére. A MARC21 szabványra való átállás során ezeket a funkciókat az új szabvány szempontjából felülvizsgáltuk, szükség esetén javítottuk, sok esetben bővítettük és pontosítottuk, törekedve a hibás adatbevitel minimalizálására. A munka során elsősorban három területre fókuszáltunk:

- az új feldolgozási munkamenet kialakítására,
- az ellenőrző (check) táblák felülvizsgálatára és módosítására,
- a mezősúgók használhatóbbá tételére.

Az új feldolgozási munkamenet kialakítása

A korábbi gyakorlat szerint a katalogizálók rögtön űrlapválasztással kezdték a feldolgozási munkát. E módszerben az a hibalehetőség rejlett, hogy rögtön megkezdődhetett a mű adatainak rögzítése anélkül, hogy a 008 és az LDR mezők kitöltése kiemelt figyelmet kapott volna. Ennek elkerülése érdekében a munkamenetet úgy alakítottuk át, hogy a feldolgozás minden esetben a rekordformátum és a dokumentum típusának kiválasztásával kezdődjön. A formátum kiválasztása után először az LDR-, majd a 008-as mező űrlapja jelenik meg a katalogizáló számára, ösztönözve őt arra, hogy átnézze és pontos értékekkel töltsse ki azokat. Minden formátumhoz alapértelmezett LDR és 008-as mezőket rendeltünk, amely már tartalmazza az arra a formátumra vonatkozó alapértékeket, ezzel is elősegítve a helyes adatbevitelt.

43. ábra A rekord formátumának kiválasztása

Rekordfej (Kézirat)

Rekord állapota (05)	<input type="text" value="n"/>	Rekordtípus (dok. jellege) (06)	<input type="text" value="t"/>
Bibliográfiai szint (07)	<input type="text" value="m"/>	Felügyelet típusa (08)	<input type="text"/>
Karakterkódolás (09)	<input type="text"/>	Leírási szint (17)	<input type="text"/>
Katalogizálási rendszer (18)	<input type="text" value="u"/>	Rekordkapcsolat jelölése (19)	<input type="text"/>

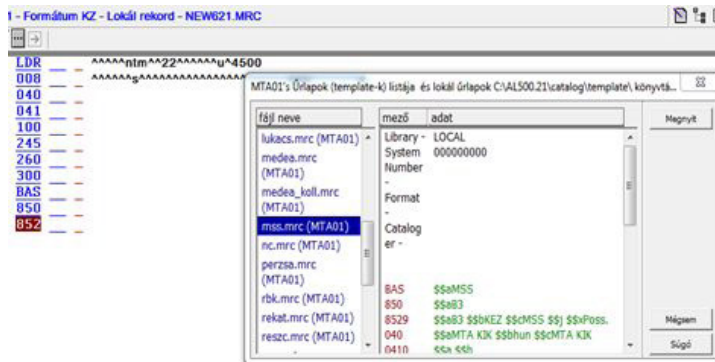
44. ábra A Kézirat (KZ) formátumhoz tartozó LDR mező űrlapja, előre kitöltött értékekkel

MARC 008 Jellemzők és információs adatok (CR)

Az adatbázisba kerülés dátuma (00-1. év (07-10))	<input type="text"/>	Megjelenési év típusa (06)	<input type="text" value="c"/>
Ország, kiadás helye (15-17)	<input type="text"/>	2. év (11-14)	<input type="text" value="9999"/>
Rendszeresség (19)	<input type="text"/>	Gyakoriság (18)	<input type="text"/>
Időszaki k. típusa (21)	<input <="" td="" type="text" value="?"/> <td>Nem használt (20)</td> <td><input type="text"/></td>	Nem használt (20)	<input type="text"/>
Dok. formája (23)	<input type="text"/>	Eredeti dok. form. (22)	<input type="text"/>
Tartalmi jellemzők (25-27)	<input type="text"/> <input type="text"/> <input type="text"/>	Tartalom - teljes (24)	<input type="text"/>
Konferencia kiadványa (29)	<input type="text" value="0"/>	Kormányzati kiadvány (28)	<input type="text"/>
Cím eredeti írásrendszere (33)	<input type="text"/>	Nem használt (30-32)	<input type="text"/>
Nyelv (35-37)	<input type="text"/>	Tételszerkesztési mód (34)	<input type="text" value="0"/>
Katalogizálási forrása (39)	<input type="text" value="d"/>	Módosított rekord (38)	<input type="text"/>

45. ábra A folyóirat (CR) formátumhoz tartozó 008-as mező űrlapja

Az LDR és 008-as mezők kitöltése után a katalogizáló a megfelelő űrlap kiválasztásával – amely e két mezőt nem tartalmazza – folytathatja az adott típusra jellemző feldolgozást.³¹

46. ábra Az űrlap kiválasztása

³¹ Az űrlapokban a kötelező mezők mellett az adott formátumhoz kapcsolódó leggyakrabban használt mezőket szerepeltetjük.

Ahhoz, hogy a rendszer a típus kiválasztása után automatikusan megtalálja a hozzárendelt LDR és 008-as mezőket, a fájlokat a szerveren az 'xxx01/pc_tab/catalog' mappában kell létrehozni 'ldr_formátumkód.hun/eng', illetve '008_formátumkód.hun/eng' elnevezéssel.

```

      &5&&&&
^2^^^^^^^^^^^^^  _1                ^3^^^^^^^^^^^^^  _1
^4^^^^^^^^^^^^^  _1                ^5^^^^^^^^^^^^^  _1
^6^^^^^^^^^^^^^  _1 &1 &1 &5&&&&  ^7^^^^^^^^^^^^^  _1
^8^^^^^^^^^^^^^  _1                ^9^^^^^^^^^^^^^  _1 &4&&&

###
D ^^^^^^ntm^^22^^^^^^u^4500
V

```

47. ábra Részlet az 'ldr_kz.hun' fájlból

```

^2^^^^^^^^^^^^^  $6$$$$$          ^3^^^^^^^^^^^^^  _1
^4^^^^^^^^^^^^^  _4                ^5^^^^^^^^^^^^^  _4
^6^^^^^^^^^^^^^  _3                ^7^^^^^^^^^^^^^  _1
^8^^^^^^^^^^^^^  _1                ^9^^^^^^^^^^^^^  _1
^10^^^^^^^^^^^^^ _1                ^11^^^^^^^^^^^^^ _1
^12^^^^^^^^^^^^^ _1                ^13^^^^^^^^^^^^^ _1
^14^^^^^^^^^^^^^ _1 _1 _1          ^15^^^^^^^^^^^^^ _1
^16^^^^^^^^^^^^^ _1                ^17^^^^^^^^^^^^^ _3
^18^^^^^^^^^^^^^ _1                ^19^^^^^^^^^^^^^ _1
^20^^^^^^^^^^^^^ _3                ^21^^^^^^^^^^^^^ _1
^22^^^^^^^^^^^^^ _1

###
D ^^^^^^c^^^^^99999^^^^^^?^^^^^^0^^^^^0^^^^^d
V

```

48. ábra Részlet a '008_cr.hun' fájlból

A használni kívánt űrlapokat szintén ebben a 'xxx01/pc_tab/catalog' mappában kell elkészíteni, hogy a beemelés – általában Bővítés űrlapról funkcióval – megtörténhessen az Aleph-kliensben.

```

B      L LOCAL
SYSID L 0
BAS    L $$aMSS
850    L $$aB3
8529   L $$aB3 $$bKEZ $$cMSS $$j $$xPoss.
040    L $$aMTA KIK $$bhun $$cMTA KIK
0410   L $$a $$h
1001   L $$a $$c $$d
110-   L $$a $$b
111-   L $$a $$c $$d $$n
2401-  L $$a $$l
245--  L $$a $$b $$c
260    L $$a $$c
300    L $$adb (fol.)
500    L $$a
500    L $$a

```

49. ábra Részlet a kéziratokra specializált 'mss.mrc' fájlból

A munkamenet-változtatás meghozta a várt eredményt: az LDR, illetve 008-as mezők nagyobb figyelmet kapnak a feldolgozás során és az űrlapok kitöltése sokkal pontosabbá vált.

Az ellenőrző (check) táblák felülvizsgálata és módosítása

Az Aleph-ben az ún. check-táblák vezérlik az adatbevitel helyességét ellenőrző mechanizmusokat.

```

a - Validation for Tags/Indicators/Subfields (check_doc_line)
b - Validation of Contents of a Field (check_doc_line_contents)
c - Validation for Document Record (check_doc_doc)
e - Definition of Forbidden Errors and Triggers (check_doc_mandatory)
f - Validation for New Acc (check_doc_new_acc)
g - Validation for New Authorities (check_doc_new_acc_aut)
h - Validation for Unique Index (check_doc_unique_index)
i - Check Routines (check_doc)
j - Check Text Values for Specific Tags (check_doc_tag_text)
k - Validation for MARC Field 006 (check_doc_field_006)
l - Validation for MARC Field 007 (check_doc_field_007)
m - Validation for MARC Field 008 (check_doc_field_008)
n - Validation for MARC Field LDR (check_doc_field_ldr)

```

50. ábra Ellenőrző táblák

A mentési folyamat során ellenőrzésre kerül többek között:

- a mező-, almező-, indikátor-kódok érvényessége (*check-doc-line*)
- a mezőkben használt tartalmak érvényessége (*check_doc_line_contents*)
- a mezők közötti viszonyok érvényessége (*check_doc_doc*)
- az LDR és 008-as mezők értékének megfelelése.

Ezek mellett az ellenőrző táblákban határozhatóak meg a kötelező mezők és a meg nem engedett hibák (*check_doc_mandatory*), illetve a listából beemelhető tartalmak érvényessége (*check_doc_tag_text*).

A MARC21 szabvány bevezetése számottevő változást hozott a használt mezők, almezők és indikátorok vonatkozásában. A HUNMARC szabványhoz képest számos mező/almező/indikátor/érték érvénytelenné vált vagy módosult azok használata. Emellett természetesen az új elemek használatát is be kellett vezetnünk a feldolgozási gyakorlatba. Mindezekből következően az ellenőrző táblák átállítása az új szabványra is elengedhetetlen feladat volt. Az alapvető módosítások a 2016-os átálláskor megtörténtek, de a check-táblák teljes, részletekbe menő felülvizsgálatára az utólagos adattisztítás időszakában került sor. Elsőként a mezők, almezők, indikátorok érvényességét, azok lehetséges értékeit és az előfordulásuk szabályosságát vizsgáltuk meg. A vonatkozó tábla (*check-doc-line*) mintegy 2500 soros, ezért annak átnézése és módosítása nagy figyelmet és időráfordítást igényelt.³² Az ellenőrzési műveletek megfelelő működéséhez a táblában rögzíteni kellett az összes, általunk használt érvényes mezőt és almezőt. Meg kellett határozni azt, hogy az adott almező kötelező-e, illetve hányszor ismételhető a mezőn belül. Továbbá, hogy egy mezőhöz tartozó indikátorok milyen értékeket vehetnek fel.

A 'check_doc_doc' táblában összefüggéseket is be tudtunk állítani: melyik mező jelenléte szükséges egy másik mezőhöz, vagy egy mező megléte egy másik mező indikátorát meghatározza. Például ha nincs 1xx-es mező, akkor a 245 első indikátora 0; ha nincs 830-as mező, akkor a 490 mező első indikátora 0.

³² A módosítások során 110 elemet töröltünk, 62-t módosítottunk, illetve 392 új elemet vezettünk be.

AL XX	245	- 0 0
AL XX	245	- 1 1
AL XX	245	- 1 2
AL XX	245	- 1 3
AL XX	245	- 1 4
AL XX	245	- 1 5
AL XX	245	- 1 6
AL XX	245	- 1 7
AL XX	245	- 1 8
AL XX	245	- 1 9
AL XX	245	a 1 1
AL XX	245	b 0 1
AL XX	245	c 0 1
AL XX	245	f 0 1
AL XX	245	g 0 1
AL XX	245	h 0 1
AL XX	245	k 0 -
AL XX	245	n 0 -
AL XX	245	p 0 -
AL XX	245	s 0 1
AL XX	245	6 0 1
AL XX	245	8 0 -

51. ábra A 'check_doc_line' tábla 245-ös mezőre vonatkozó beállításai

A kötőjel az indikátorokra vonatkozó sorokat vezeti be. Tétélesen fel kell sorolni az összes olyan értéket, amelyeket az első, illetve a második indikátor felvehet. Az egy mezőn belül érvényes összes almezőt fel kell sorolni³³ a táblában. A 6. oszlopban azt kell jelölni, hogy az almező kötelező-e vagy sem.³⁴ A 7. oszlopban pedig az ismételhetőségre vonatkozó információt kell megadni.³⁵ A beállításokat formátumonként más módon is megadhatjuk, kialakítva ezzel a differenciált ellenőrzés lehetőségét.

AL BK	260	-
AL BK	260	- 2
AL BK	260	- 3
AL BK	260	a 1 -
AL BK	260	b 1 -
AL BK	260	c 1 1
AL BK	260	e 0 -
AL BK	260	f 0 -
AL BK	260	g 0 -
AL BK	260	3 0 1
AL BK	260	6 0 1
AL BK	260	8 0 -

52. ábra A 260-as mező BK formátumra vonatkozó beállításai

³³ Ellenőrzés során a táblában nem rögzített almező érvénytelenként jelenik meg.

³⁴ 0=nem kötelező; 1=kötelező

³⁵ 1=nem ismételhető; „-”= az ismételhetőségnek nincs limitje; 2-9=meghatározott számú ismétlés lehetséges

A 'check_doc_line_contents' táblában, szintén formátumonként meg lehet határozni, hogy az egyes almezőkbe milyen érvényes értékeket (range), illetve érvényes karakterhosszúságokat (length, number-length) lehet beírni. A módosításokkal elsősorban a 041-es mező pontosabb kitöltését, a 6-os almező³⁶ és a mezőkben használt számkarakterek (ISSN, példánystátusz) helyes használatát kívántuk elősegíteni.

```
## 040## b length 3
## 041## a length 3
## 041## b length 3
## 041## f length 3
## 041## g length 3
## 041## h length 3
## 100## 6 length 6
## 245## 6 length 6
## 246## 6 length 6
## 490## x length 9
## 700## 6 length 6
## 740## 6 length 6
## 830## x length 9
## 852## 9 number_length 2
## 880## 6 length 9
```

53. ábra Részlet a 'check_doc_line_contents' táblából

Az LDR és a 008-as mezők ellenőrzését vezérlő táblákat ('check_doc_field_ldr', illetve 'check_doc_field_008') az új formátumokra (lásd Dokumentumtíplológia fejezett) vonatkozó beállításokkal egészítettük ki. A táblában minden egyes pozícióra definiálni lehet a helyes értékeket.

```
BK 006 1 a
    2 bn
EB 006 1 a
    2 bn
RD 006 1 a
    2 bn
ER 006 1 a
    2 bn
CK 006 1 a
    2 bn
EC 006 1 a
    2 bn
KZ 006 1 t
    2 bn
EK 006 1 t
    2 bn
```

54. ábra Részlet a 'check_doc_field_ldr' táblából

³⁶ A 6-os almezőben a kapcsolatot jelző kódok (pl. 880-01) sok esetben helytelenek voltak.

BK	018	1	^abcdefghijklmnop
BK	019	1	^abcdefghijklmnop
BK	020	1	^abcdefghijklmnop
BK	021	1	^abcdefghijklmnop
		2	rs@
BK	018-021	3	check_val_left_just
		3	check_val_alpha_order
BK	022	1	^abcdefg
		2	mnuv
BK	023	1	^abcdfrogs
		2	ghilz
BK	024	1	^abcdefghijklmnopqrstuvwyz256
		2	hxy34
BK	025	1	^abcdefghijklmnopqrstuvwyz256
		2	hxy34
BK	026	1	^abcdefghijklmnopqrstuvwyz256
		2	hxy34
BK	027	1	^abcdefghijklmnopqrstuvwyz256
		2	hxy34

55. ábra Részlet a 'check_doc_field_008' táblából

Összhangban a 'check_doc_doc' táblával, módosítottuk a kötelezőségekre és a meg nem engedett hibákra vonatkozó 'check_doc_mandatory' táblát is. Két esetben a szabálynál a formátumot változtattuk³⁷, illetve 2 új kötelező elemet érvényesítettünk.³⁸

CATALOG-INSERT	0161	T	ISBN "\$1" hibás.
CATALOG-INSERT	0221	T	A rekordot más aktualizálta
CATALOG-INSERT	5001	M	1XX mező csak egy lehet
CATALOG-INSERT	5002	M	Cím (245) kötelező, ill. csak egy lehet.
CATALOG-INSERT	5003	M	260 mező kötelező!
CATALOG-INSERT	5007	T	Folyóiratok esetén megjelenési gyakoriság
CATALOG-INSERT	5008	M	Nem törölhető a kötelező 008 mező
CATALOG-INSERT	5011	M	Nem törölhető a kötelező LDR mező
CATALOG-INSERT	5009	M	362 kötelező!
CATALOG-INSERT	5010	M	300 mező csak egy lehet!
CATALOG-INSERT	5100	M	041 kötelező!
CATALOG-INSERT	5006	M	BAS kötelező!
CATALOG-INSERT	6160	M	300 vagy 347 mezőnek lenni kell!

56. ábra Részlet a 'check_doc_mandatory' táblából

³⁷ A 260-as mezőt csak BK formátumon tettük kötelezővé (XX-nél volt), a 041-es mezőt pedig minden formátumon (XX) (csak BK-nál volt)

³⁸ Hibaüzenet jelzi, ha nincs LDR mező a rekordban, illetve felállítottuk azt a szabályt, hogy ha a rekordban van 830-as mező, akkor kötelező a 490-es mezőt is használni

A feldolgozóknak szóló hibaüzeneteket a 'check_doc.lng' nyelvi táblában szerkesztettük.

1. Üzenet	2. Mező info	3. WEB böngésző	4. HOL rekord	5. Objektumok
dok érvény. hiba				
!				A 008 mező nem törölhető, kötelező!
!				Az LDR mező nem törölhető, kötelező!
!				A 260 mező vagy hiányzik, vagy több van belőle
!				A 041 mező kötelező!
?/✎				A "245" mezőben az első indikátor érvénytelen
?/✎				A "245" mezőben a második indikátor érvénytelen
?/✎				245- : "\$\$b:" új elem a TIS böngésző listában
?/✎				LKR - Hiányzik a rek. szám (almező "b").

57. ábra A kliensen megjelenő hibaüzenetek

```

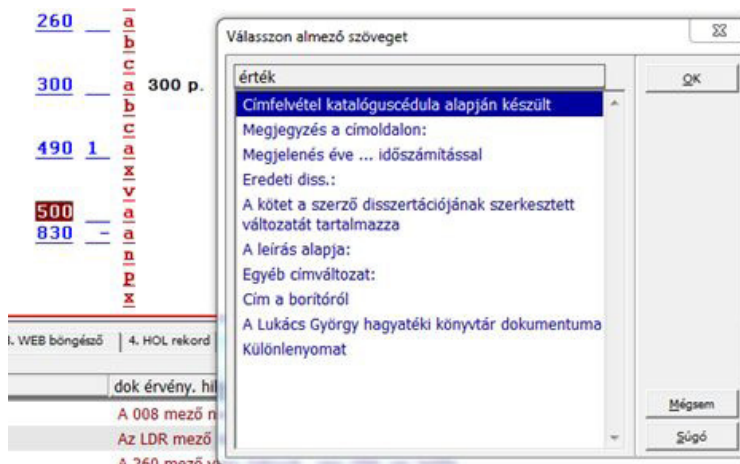
5001 L A rekordban csak egy 1XX mező lehet
5002 L A 245 mező kötelező és csak egy lehet
5003 L A 260 mező vagy hiányzik, vagy több van belőle.
5004 L A 040 mező kötelező
5005 L A 850 mező kötelező, tartalma B3
5006 L A BAS mező kötelező!
5007 L A 310 mező vagy hiányzik, vagy több van belőle.
5008 L A 008 mező nem törölhető, kötelező!
5009 L A 362 mező kötelező!
5010 L A 300 mező csak egy lehet!
5011 L Az LDR mező nem törölhető, kötelező!
5100 L A 041 mező kötelező!

```

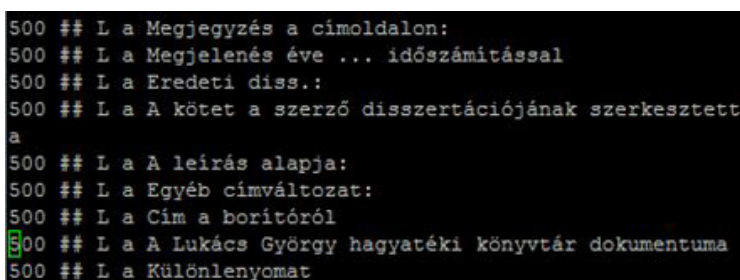
58. ábra Az üzenetek szerkesztése a 'check_doc.hun' táblában

A rendszerben lehetőségünk van sokszor használt, formalizált szövegek listából történő beemelésére a feldolgozás során.³⁹

³⁹ Ezek leginkább a különböző megjegyzésmezők kitöltésekor bizonyulnak munkát gyorsító eszközöknek. A listák az adott mezőből a 'CTRL+F8' billentyűkombinációval hívhatók elő.

59. ábra Az 500-as mezőhöz tartozó beemelhető lista

60. ábra A listák szerkesztésének helye: a 'tag_text.dat' tábla

A beemelhető szövegekkel összefüggésben néhány mező esetében ellenőrzést lehet beállítani arra, hogy a gépelési hibák elkerülése érdekében az adott mezőben/almezőben milyen tartalmak szerepelhetnek. Ezt az ellenőrzést a 'check_doc_tag_text' tábla vezérli. A felülvizsgálat során ennek a táblának a tartalmát is áttekintettük és bővítettük.⁴⁰

⁴⁰ Például a 852-ben a 9-es almezőbe emelhető példányszámokkal. Automatikus példánygenerálásnál a rendszer a 9-es almező alapján hozza létre a példányrekordban a példányszámot. Ha ez nem pontos, akkor érvénytelen példányszámok jönnek létre, amely fellelhetőségi, illetve kölcsönzési problémákat okozhat.

```

WTC## L a RSV
599## L 3 98
850## L a B3
040## L b hun
040## L b eng
541## L c ajándék
541## L c vétel
541## L c csere
856## L 4 N
852## L 9 40
852## L 9 88
852## L 9 45
852## L 9 95

```

61. ábra Részlet a 'check_doc_tag_text' táblából

A check-táblák felülvizsgálatát nem tartjuk lezártnak. Egyrészt tervezzük, hogy a formátumokkal kapcsolatos eltéréseket pontosabban leképezzük a táblákban, másrészt a MARC21 szabvány folyamatos frissülését is követni kívánjuk.

A mezősűgők használata

A Katalogizáló modulban a rendszerbe beépített ellenőrző mechanizmusok mellett a mezőkhöz kialakított, úgynevezett mezősűgők is segítik a katalogizálók munkáját. A mezősűgők összefoglalóan tartalmazzák a mezőről, a mezőhöz kapcsolódó almezőkről és indikátorokról szóló legfontosabb információkat. Emellett sok esetben használatra vonatkozó példákat is megjelenítenek. A jobb áttekinthetőség érdekében az adatok megjelenítését táblázatos szerkezetben képeztük el. A korábbi struktúrában az információk áttekintése nehézkes volt, bővebb mezősűgő esetében sokat kellett az ablakban „mozogni”. Igyekeztünk úgy átalakítani a sűgőket, hogy a legfontosabb információk szembeötlő helyre kerüljenek.⁴¹

⁴¹ Az LDR és a 008-as mezők esetében a pozícióértékek sokasága miatt nem lehetett táblázatos formátumot kialakítani.

1. Üzenet | 2. Mező infó | 3. WEB böngésző | 4. HOL rekord | 5. Objektumok

260 MEGJELENÉSI ADATOK, TERJESZTÉS, IMPRINT (ISMÉTELHETŐ)

Első indikátor:	Második indikátor:	Almezők:
üres Nincs információ, legkorábbi ismert kiadó	üres (nincs definiálva)	\$a A megjelenés helye (ismételhető)
2 Közbenes kiadó		\$b Kiadási év (ismételhető)
3 Jelenlegi/legutóbbi kiadó		\$c A nyomda helye (ismételhető)
		\$f A nyomda neve (ismételhető)
		\$g A nyomtatás ideje (ismételhető)
		\$3 A megjelölt anyagegységek (nem ismételt)
		\$6 Kapcsolatok (nem ismételt)
		\$8 Mezőkapcsoló és sorozatszám (ismételhető)

Példák:
 260 ## \$a New York (N.Y.) [etc.] \$b Springer Verlag \$c 1977
 260 ## \$a Budapest \$b Akkord \$b Panem \$c 2007
 260 ## \$a Pécs \$b Alexandra \$b Budapest \$b Népszabadság Zrt. \$c 2011

62. ábra A 260-as mező súgója

A mezősúgók a szerveren html-formátumban készülnek és 'xxx01/ pc_tab/ catalog/html' mappában kell őket elhelyezni, 'mezőkód_xx_nyelvkód.html'⁴² névkonvencióval.

```

<html>
<head>
<include>style
<meta http-equiv="Content-Type" content="text/html; charset=UTF-8" />
</head>
<body>
<div>
<table width="80%" cellspacing="10" class="tbl">
<tr>
<td colspan="3" align="left">
<span class="tbl">260 Megjelenési adatok, terjesztés, imprint
</span>
</td>
</tr>
<tr>
<td valign="top">
<span class="tbl">Első indikátor:
<br>
res Nincs információ, legkorábbi ismert kiadó
</span>
</td>
<td align="left">
<span class="tbl">Második indikátor:
<br>
üres (nincs definiálva)
</span>
</td>
<td align="left">
<span class="tbl">Almezők:
<br>
$a A megjelenés helye (ismételhető)
<br>
$b Kiadási év (ismételhető)
<br>
$c A nyomda helye (ismételhető)
<br>
$f A nyomda neve (ismételhető)
<br>
$g A nyomtatás ideje (ismételhető)
<br>
$3 A megjelölt anyagegységek (nem ismételt)
<br>
$6 Kapcsolatok (nem ismételt)
<br>
$8 Mezőkapcsoló és sorozatszám (ismételhető)
</span>
</td>
</tr>
</table>

```

63. ábra Részlet a '260_xx_hun.html' fájlból, ahol jól kivethető a táblázatos szerkezet

⁴² A mezősúgókat több nyelven is el lehet készíteni. Mi a magyar nyelvű (hun) változatokat dolgoztuk ki részletesen.

A sűgők stűlusát – kiemelések, szűnezés – űgynevezett 'css-fűjlokkal' szabűlyoztuk.⁴³

```
<style type="text/css">
BODY {
    background-color:#FFFFFFE7;
    font-size:10pt;
    font-family:arial;
    font-weight:normal;
    color:#000000;
    text-decoration:none;
}
.ct1
{
    background-color:#FFFFFFE7;
    font-size:12;
    font-weight:bold;
    font-family:Arial, Helvetica, serif;
    color:#00008B;
    text-decoration:none;
    text-transform: uppercase;
}
```

64. ąbra Részlet a 'style.css' fűjlból

A helyes megjelenítés érdekében a szűvegben elűfordulű ekezetes betűket html-kűdokkal adjuk meg. A html-fűjlok műdosítasa utűn minden esetben a nyomtatási mintacsomagok űjracsomagolűsára van szűksűg a vűltoztatások életbe lűptetűséhez.

A fent tűrgyalt rendszereszkűzűkűn tűl természetesen tovűbbi szakinformati-kai tűmogatus is rendelkezűsere áll a kűnyvtűrban folyű feldolgozűsi munkafolyamatoknak, amely elsűsorban rekordok meghatűrozott szempontű legűjűjtűsében, hibalistűk összeállítűsában és fűkűppen – adott esetben igen nagyszűmű rekordot érintű – csoportos javítűsok forműjűjűban valűsul meg.

⁴³ Az Aleph-ben alapűrtelmezettben ezek a 'style.css' fűjlok. Jelenleg ezek vannak nűlunk hasznűlatban: style, style_2, style_3

6. Felkészülés az RDA katalogizálási szabályzat alkalmazására

A könyvtár minden gyűjteményében végzünk feldolgozó munkát, ezeket a MARC21 átállás tervezésekor áttekintettük, elemeztük a leírások szintjét, minőségét. A bizottsági ülések során az egységesítés nagyon fontos szempont volt, célul tűztük ki a törzsgyűjtemény és a különgyűjtemények speciális igényein alapuló feldolgozási gyakorlat összehangolását. Nagy szakkönyvtárakban, ahol a munkafolyamatok részfolyamatokra tagolódnak, nagyon fontos időnként revízió alá venni a munkafolyamatokat. A MARC21 átállás segített abban, hogy áttekintsük a feldolgozási folyamatot, nézzük meg, hogy tudjuk hatékonyabbá tenni, készítsük el a házi szabályzatot és azután a leírások a szabályzat szerint készüljenek.

A következő – a MARC21 átálláshoz hasonló – korszakváltó lépés az RDA katalogizálási szabályzatra történő átállás lesz. Ez nem egyszerűen az új, ISBD-t váltó rendszer alkalmazása, hanem ismét lehetőség az új katalogizálási rendszer logikája mentén a feldolgozási folyamat áttekintésére.

Be kell vezetni az RDA-hoz való igazodás szerint definiált új MARC mezők használatát, az adattartalomra vonatkozó – OSZK által kidolgozott szabályok szerinti – meghatározások alkalmazását. Kezdetben hibrid katalogizálásra kell készülni, fokozatosan pedig a teljes RDA katalogizálás szerint kell végezni a feldolgozást. A teljes katalógus átalakításának lehetőségét meg kell vizsgálni, nyilvánvalóan a korábbi leírásoknak csak egyes elemeit lehet majd automatikus kiegészítésekkel ellátni.

Az RDA bevezetése szükségszerűen nagyobb szakmai fegyelmet és odafigyelést kíván a könyvtárosoktól. A különböző dokumentumtípusok szerinti speciális mezők alkalmazása lehetőséget ad arra, hogy specializáljuk a feldolgozókat és így hatékonyabbá tegyük a munkafolyamatot. Speciális űrlapok használatával, a rekord megnyitásakor készített előzetes rekord készítéséhez nem kell a szabvány, a házi szabályzat mélyreható ismerete, azt szerzeményező vagy könyvtáros asszisztens is végezheti. A leírás teljessé tétele már a szabványokat, házi szabályzatot alkalmazni tudó feldolgozó könyvtáros feladata. Új katalogizálási politikát, gyakorlatot célszerű kidolgozni, a munkafolyamatok ártértékelésével a könyvtárosok szakmai kompetenciáját is átfogalmazhatjuk.

A katalógust használók több, jobb minőségű és könnyen olvasható metaadatot

kapnak, ami a keresést és a keresett tartalom könnyebb elérését teszi lehetővé számukra.

Az átállás – a könyvtárosok felkészítése mellett – az Aleph paramétertáblák ismételt átnézését és átdolgozását teszi szükségessé, ezért a tervezést átgondoltan, az egyes határidők megfelelő kijelölésével lehet csak elkezdeni.

Az RDA alkalmazással a katalógus adatai gazdagodnak, ami a könyvtárosok számára megnövekedett adatleírási munkát jelent. Hatékonyá ezért csak a könyvtárak együttműködésével előállított közös katalógusok használatával válhat.

Felhasznált irodalom

Dancs Szabolcs: Röviden az RDA-ról. Könyvtári Figyelő, 63. évf. (2017) 2. sz. p. 211–217.

Dudás Anikó: Nemcsak weben lenni, hanem webből lenni: a Funkcionális követelmények (FR) metaadatmodell-család névterei és a szemantikus web. Könyvtári Figyelő, 59. évf. (2013) 1. sz. p. 45–64.

FRBR – A bibliográfiai tételek funkcionális követelményei: Zárójelentés = Functional Requirements for Bibliographic Records: Final report.

<http://www.ifla.org/files/assets/cataloguing/frbr/frbr-hu.pdf> (2018. május 25.)

Lengyel Mónika: Ki lesz az utód? A MARC jövője. TMT, 51. évf. (2004) 12. sz. p. 566–567.

Rácz Ágnes : A kiadványok bibliográfiai számbavétele, leíró katalogizálás. In: Könyvtárosok kézikönyve. szerk. Horváth Tibor, Papp István. 2. köt., Feltárás és visszakeresés. Budapest, Osiris, 2001. p. 187–295.

Tóvári Judit: Címleírástól a „katalinkelésig” : A jövő generációs katalógusok. Miskolc, II. Rákóczi Ferenc Megyei és Városi Könyvtár.

<http://publikacio.uni-eszterhazy.hu/145/1/katalinkel%C3%A9s.pdf> (2018. május 25.)

Tóvári Judit: Bibliográfiai adatfeldolgozás : felsőoktatási tankönyv. Eger, EKF MI, 2002. 3 db: 532 p.

Tóvári Judit: Katalógusok a szemantikus weben.

<https://edit.elte.hu/xmlui/bitstream/handle/10831/34671/katal%c3%b3gusok%20a%20szemantikus%20weben.pdf?sequence=1&isAllowed=y> (2018. május 25.)

KSz/4.1-2002 HUNMARC : a bibliográfiai rekordok adatcsere formátuma.

http://www.ki.oszk.hu/107/e107_files/public/hunmarc.pdf (2018. május 25.)

Sipos Márta: USMARC - UseMARCON - HUNMARC. A bibliográfiai rekordok adatcsere formátuma és a konverzió. Könyvtári Figyelő, 43. évf. (1997) 1. sz. p. 73–80.

Ungváry Rudolf: A besorolási adatcsere-formátum bővülése. A legutóbbi két évtized fejleménye. TMT, 58. évf. (2011) 9. sz. p. 371–386.

Vass Johanna: Resource Description and Access (RDA). Eszköz a könyvtárak jövőbeli információközvetítő feladatainak ellátására. In: Valóságos könyvtár – könyvtári valóság 2016. szerk. Kiszl Péter, Boda Gáborné Köntös Nelli. Budapest, ELTE BTK Könyvtár- és Információtudományi Intézet, 2017. p. 271–279.

https://edit.elte.hu/xmlui/bitstream/handle/10831/34646/VKKV2_Vass_271_279_u.pdf?sequence=1&isAllowed=y (2018. május 25.)

Willer, Mirna: A szabványosítás szükségessége a géppel olvasható katalogizálásban. Könyvtári Figyelő, 40. évf. (1994) 1. sz. p. 42–48.

7. Az MTA KIK Katalogizálási szabályzata

Katalogizálási szabályzat: Könyvek

Általános előírások

A feldolgozás első lépése: a bibliográfiai egység meghatározása. Ez lehet könyv, időszaki kiadvány, számítógépes dokumentum, térkép vagy egyéb dokumentum, de lehet a könyv, időszaki kiadvány (stb.) egésze, több darabja vagy fizikailag el nem különülő része (pl. egy mű, tanulmány, cikk).

A különböző típusú könyvtári dokumentumok feldolgozására speciális előírások vonatkoznak és más formátumon kerülnek bevitelre az Aleph-be. Könyvtárunkban az új dokumentumtípológia alapján tovább bontjuk az alap formátumokat:

- BKKönyv
 - EB Elektronikus könyv
 - RD Részdokumentum
 - ER Elektronikus részdokumentum
 - CK Periodikus analitika (cikk)
 - EC Elektronikus cikk
 - KZ Kézirat
 - EK Elektronikus kézirat
 - AP Aprónyomtatvány
 - AL Levéltári anyag
 - LV Levelezés
 - DS Disszertáció
 - BB Bibliográfia
- CF Számítógépes fájl (CD-ROM, DVD-ROM)
 - AB Adatbázis
 - WO Weboldal
- CRFolyóirat, hírlap
 - EF Elektronikus folyóirat
 - SR Sorozat
 - ES Elektronikus sorozat
 - EP Weboldal/periodikus CD

- MP Kartográfiai anyag
 - ET Elektronikus térkép
 - KT Kézírtos térkép
- MU Zenei anyag
- VM Vizuális
 - OB Tárgy, érme, ereklye
 - DO Digitalizált objektum
 - AV Audiovizuális anyag
- MX Vegyes anyag

Az XX formátum érvénytelen, minden esetben javítani kell.

Amikor kézbe veszünk egy dokumentumot, először a típusát kell meghatározni. Ennek függvényében dönteni kell, hogy milyen rekord/rekordok létrehozására van szükség. Törzsgyűjteményi anyag esetén jelenleg a következő formátumokat használjuk:

– monográfia	BK
– többkötetes könyv egy vagy minden kötete	BK
– sorozatba tartozó monografikus mű	BK + SR
– időszaki kiadvány	CR
◦ folyóirat egy száma	CR
◦ részcímes időszaki kiadvány	CR + BK
◦ évkönyv	
◊ saját címes évkönyv (részcímesként)	CR + BK
◊ évkönyvszerű monográfia	BK
– e-book, elektronikus dokumentum	EB
– számítógépes fájl, CD, DVD	CF
– videófelvétel (film hordozótól függetlenül)	AV
– kartográfiai anyag	MP, ET, KT
– zenei anyag (kotta, MP3, hangoskönyv)	MU
– analitikus feldolgozás (cikk, könyvfejezet, tanulmány)	CK, EC, RD, ER

Az alábbiakban a **BK** formátum kerül kifejtésre.

Könyvek esetében a következő bibliográfiai egységek különböztethetők meg:

- egyetlen fizikai egységből álló könyvek (egykötetes könyvek/monográfiák)
- több fizikai egységből álló könyv önálló része (többkötetes könyv egy kötete)

- több fizikai egységből álló könyv önálló részeinek egy csoportja (többkötetes könyv több kötete)
- több fizikai egységből álló könyv önálló részeinek egésze (többkötetes könyv)

Teendő duplum példány esetén

Egy adott mű lehetőség szerint csak egy leíráson szerepeljen. A duplumok példányjellemzőit és raktári jelzetét a már meglévő leírásra kell felvezetni. Ha a feldolgozás során duplumot találunk, ami már több rendszerszámon is szerepel, egy rekordot kell belőle készíteni.

Amennyiben a rekordok különböző gyűjteményekhez tartoznak, konzultáljunk velük, mielőtt módosítunk a rekordjaikon. Más rekordjának az engedély nélküli törlése tilos!

A példányjellemzők elkülönítését a leírásban az **500, 541, 561, 562, 563, 583, 585** mezőkben a **\$5** almező segíti. A különböző példányok adatait külön-külön mezőkben felvesszük és a **\$5** almezőben jelezzük, hogy melyik példányra vonatkozik az adott mező.

A **\$5** almező formátuma kötött: a **könyvtár kódja** (MTA KIK) után az **alkönyvtár kódja**, majd a **raktári szám**, majd / jellel értelem szerűen a **kötetszámok**, többkötetes dokumentum esetén.

Alkönyvtárak kódjai:

Törzsgyűjtemény	-
Keleti Gyűjtemény	ORI
Kézirattár	KEZ
Akadémiai Levéltár	LEV
Folyóirattár	FIR
Olvasóterem	OLV
Lukács Archívum	LAK

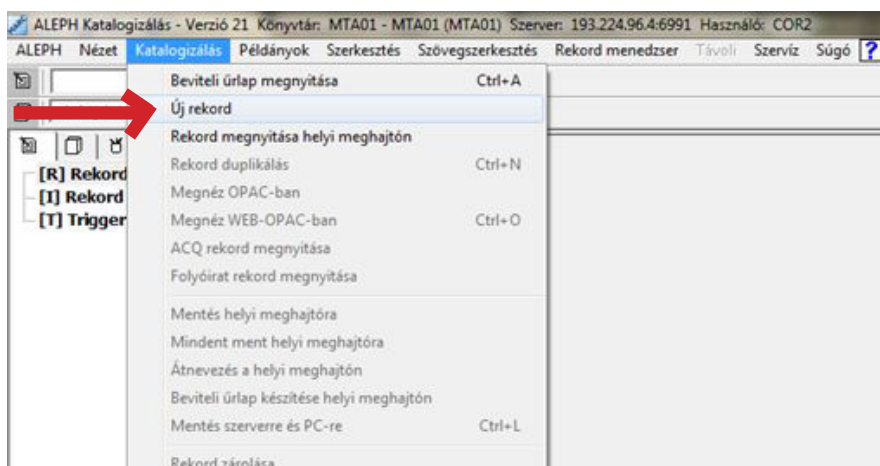
Például: **\$5MTA KIK 234.456/2.**
 \$5MTA KIK ORI 701.234
 \$5MTA KIK LAK DD V/2

A feldolgozás lépései

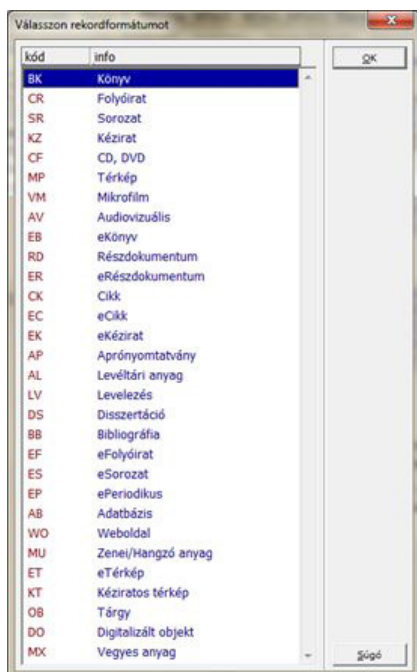
Ha a leíráshoz sorozati/évkönyv rekord készítése szükséges, akkor értelemszerűen a sorozati/évkönyv rekordot mentjük el elsőként, majd ezután a könyv rekordját. A párhuzamos rekordszerkesztés a fokozott hibalehetőség miatt minden egyéb esetben kerülendő!

Új rekord létrehozása

1. Katalogizálás menüpont: *Új rekord*

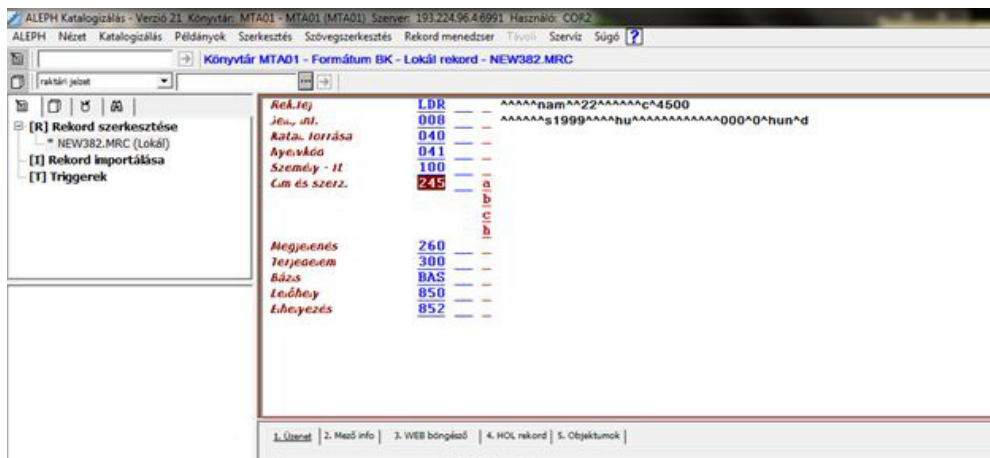

2. A rekordformátumok közül ki kell választani a dokumentumnak megfelelőt

A formátumok sorrendjének módosítására van lehetőség.
Az XX formátum továbbra is érvénytelen!

3. Kiválasztás után először az LDR-űrlap, majd a 008-űrlap jelenik meg (ezekben az adott formátumra vonatkozó alapértékek már helyesen be vannak állítva). Itt már csak a dokumentumfüggő adatokat kell beírni, pl. ország-, nyelvkód, év. **FIGYELJÜNK A MEGJELENÉSI ÉV TÍPUSÁNAK PONTOS MEGVÁLASZTÁSÁRA!**
4. A 008 kitöltése és OK-kal történő bezárása után megjelenő űrlap csak a kötelező mezőket tartalmazza, indikátorok és almezők nélkül. A mezőkhöz tartozó leggyakoribb almezők a CTRL+F billentyűkombináció lenyomásával előhívhatók, a további mezők a megszokott módon hozzáadhatók az űrlaphoz.

5. Lehetőség van továbbra is a szerveren lévő űrlapok használatára, a *Szerkesztés* → *Bővítés űrlapról* menünél a megfelelő űrlapot kell választani és folytatódhat a feldolgozás, innen már minden a „régí”. Az űrlapokban nem szerepelnek az FMT, LDR, 008 mezők, így a korábban használt „Beviteli űrlap megnyitása” ikon lenyomása esetén körülményes a rekord elkészítése, kérjük az Új rekord menü használatát!

A helyi űrlapok használata nem engedélyezett, a szerveren lehetőség van további űrlapok létrehozására.

A TYP-mezőt nem kell létrehozni/kitölteni, azt a rendszer automatikusan hozza létre az LDR, illetve 008-as mezők értékeiből.

A hibáüzenetek a MARC21 és az új dokumentumtipológia szerint frissítésre kerültek. Kérjük az üzenetek ellenőrzését minden esetben!

Átemelés

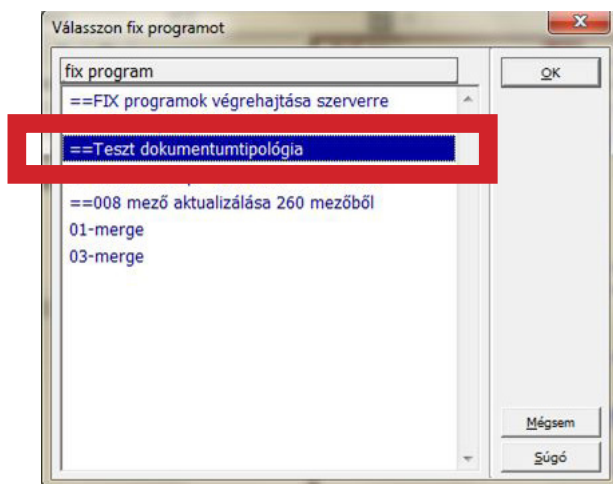
1. Katalizálás menüpont: *Új rekord*
2. A rekordformátumok közül ki kell választani a dokumentumnak megfelelőt,
3. választás után először az LDR-űrlap, majd a 008-űrlap jelenik meg (ezekben az adott formátumra vonatkozó alapértékek már helyesen be vannak állítva). Itt már csak a dokumentumfüggő adatokat kell beírni, pl. ország-, nyelvkód, év.

4. Megnyitjuk az áttemelni kívánt teljes rekordot és (*Rekord duplikálás, Rekord formátumának cseréje* lépések NÉLKÜL) CTRL+D billentyű kombinációval (*Rekord másolás*) másoljuk a rekordot,
5. átlépünk az új rekordba és ALT+D kombinációval beillesztjük a leírást, a helyesen kitöltött FMT, LDR, 008 mezőkkel létrehozott új rekordba (a rekord másolás nem hozza az idegen rekord FMT, LDR, 008, 5xx, 852, 876, 9xx mezőit).

Amennyiben a dokumentum leírása megtalálható egy Z39-en keresztül elérhető adatbázisban: kötelező az áttemelés és az áttemelés tényének jelölése a 040-es mezőben!

A Z39-en keresztül megnyitott rekordot MENTÉS NÉLKÜL be kell zárni!

6. A rekord ettől a lépéstől kézzel javítható és kiegészíthető az adott példány jellemzőivel, vagy elvégezhető szükség esetén az automatikus *Rekord véglegesítése*. Erre jelenleg két fix program áll rendelkezésre: egy általános és egy UNIMARC véglegesítő.

Ha nem használjuk a véglegesítőt, figyeljünk rá, hogy minden nálunk nem használt (al)mezőt szüntessünk meg és 040 \$d almezőbe kerüljön be az „MTA KIK”!

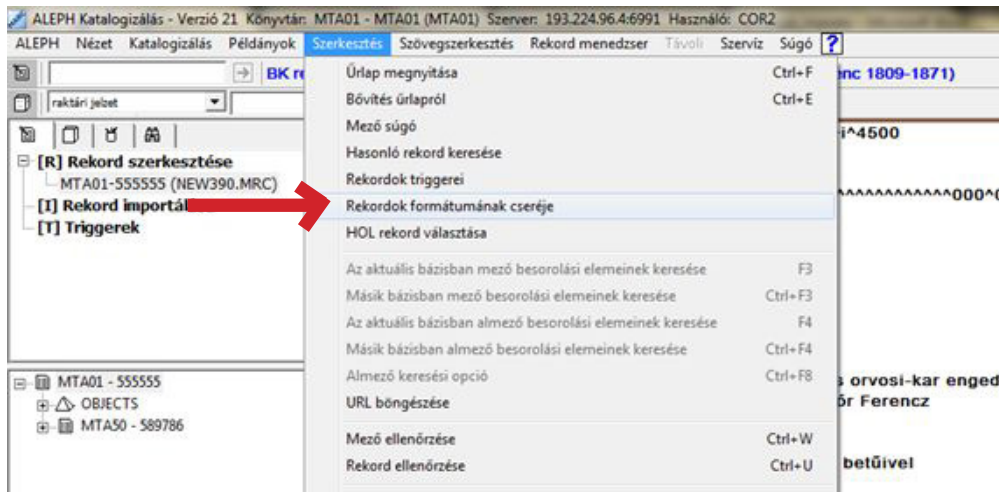
7. Lehetőség van továbbra is a szerveren lévő űrlapok használatára, a *Szerkesztés* → *Bővítés űrlapról* menünél a megfelelő űrlapot kell választani és folytatódhat a feldolgozás, innen már minden a „régí”.

Régi rekord módosítása

A meglévő rekordjaink módosítása estén nincs változás a munkamenetben. Minden formátumon lecserélésre került az LDR mező és aktualizáltuk a 008-as mezőt a TYP mező létrehozása érdekében.

Kézi javítás esetén kötelező a formátum ellenőrzése, szükség esetén cseréje, illetve az LDR és 008 mezők értékei kötelező jelleggel javítandók az új tipológia táblázata alapján!

Formátum csere:

Egyezményes jelek

A központosítási jeleket általában nem kell megadni a leírásban, de vannak kivételek: a 245-ös mező \$b almezője és a 880-as mezők. A 245 \$b almező elejére kell kitenni a : jelet, a 880-as mezőben az előző almező végére kell kitenni az almezőt megelőző jelet.

A szöveg- és az adatelhagyást jelölni kell:

A **szövegelhagyás jele** a három pont. Akkor alkalmazzuk, ha valamely adat szövegéből megengedett részt hagyunk el (Például: ... *szerk. Szily Kálmán* ...).

- Az adatelhagyás jele személynév elhagyásakor [**et al.**], földrajzi név és testületi név elhagyásakor [**etc.**], 4 és több kiadó esetén csak az első nevét írjuk le, majd [**etc.**].
- Az adat származási *forráshelyének jelölése* megengedett forrás használata esetén kötelező, jele a szögletes [] zárójel.

További esetleges kivételeket lásd az adott mező leírásánál.

A cím kezdetén található ', „”, [] jeleket **nem kell** beleszámolni az elhagyandó karakterekbe.

Adatok írásmódja

Az egyes szavakat csak az alábbi esetekben lehet **nagybetűvel** kezdeni:

- Az adatszoportok első szavai (kivéve a terjedelem adatszoportját és az első adatszoportot, ha a címadatot a forráson a szövegelhagyás jele előzi meg).
- Azok a szavak kezdek nagybetűvel, amelyeket az illető nyelv helyesírási szabályai szerint is nagybetűvel kell írni.

A bibliográfiai leírásban a számokat arab számmal, római számmal vagy számnévvel kell írni úgy, ahogyan azt a számadatot a forrás közli.

Mindig **arab számmal** kell írni:

- a kötetjelzést,
- a kiadásjelzést,
- a megjelenés évét,
- a számozatlan oldalak és táblaoldalak, illusztrációk, mellékletek megállapított oldalszámát,
- a kötetek számát,
- a méretet,
- az alsorozati jelölőt, a sorozati, illetve alsorozati számot (kivétel cím és szerzőségi adatként, ott szó szerint és betűhíven), az árat.

A forrás **téves adatait és sajtóhibáit** a forrás közlésének megfelelően, azaz hibával együtt írjuk le. Ha az adatszoportonként részletezendő szabályok előírják, a forrás téves adatának leírása után szögletes zárójelbe tett felkiáltójellel

kell felhívni a figyelmet a téves adatra, majd utána le kell írni a helyes adatot. ([!...] A könyv megjelenésének időpontjában érvényes helyesírási sajátosságok nem minősülnek sajtóhibának.

A könyvnek azokat a bibliográfiai adatait, amelyeket nem latin betűs írással közöl, át kell írni latin betűkre.

Többkötetes művek

Többkötetes könyvek esetén **többlépcsős összefoglaló szintű leírást** alkalmazunk. A közös adatok kerülnek a monografikus leírásnál ismertetett mezőkbe, a kötetrekord tartalmát pedig a 774-es mezőben lévő bibliográfiai információk adják.

Ne használjuk a 245-ös mező \$n és \$p almezőjét a kötetek leírására, mindig 774-es mezőben szerepeljenek a kötetadatok. (Akkor is, ha csak egy kötet van meg a több kötetből.)

A kötetek közös adatainak leírásához elsődlegesen az elsőként megjelent kötetet kell felhasználni.

!Változás! 787-es mező HELYETT 774-es mezőt kell alkalmazni!

Részcímes dokumentumok

A KSZ/3 szabvány (Bibliográfiai leírás. Időszaki kiadványok) 1.42 pontja tartalmazza, hogy „Önálló időszaki kiadványnak kell tekinteni az olyan mellékleteket, különszámokat, amelyek saját állandó címmel, rendszerint saját szerzőségi adatokkal és önálló számozási adatokkal is rendelkeznek.”

Ennek értelmében két leírást kell készíteni: a periodika (rekord formátuma: CR=időszaki) és a részcímes kötet (rekord formátuma: BK=könyv) bibliográfiai leírását. A két rekord közötti kapcsolatot a részcímes szám/kötet bibliográfiai leírásába felvett Aleph-specifikus LKR ANA rekordkapcsolati mező hozza létre.

A részcímes szám/kötet bibliográfiai rekordjához nem tartozik példányadat! Az LKR \$a almezőben felvett ANA kapcsolat biztosítja, hogy a részcímes re-

kord az időszaki kiadvány példányadataival automatikusan összekapcsolódjon és a WebOPAC felületen megjelenjen. A példányok beazonosítása a részcímes szám rekordjában a kötelező 490-es mezőben felvett számozási adatok, az LKR példányszűrő mezőiben felvett számozási adatok, valamint a példányadatoknál az OPAC megjegyzésben közölt rész cím segítségével történik. 830-as mező felvételére nincs szükség, tehát a 490-es mező első indikátora 0. A részcímes kötetben a BK formátumban szükséges leíró mezőkön kívül a következő 3 mezőt kell létrehozni, amelyek egyike sem hagyható el: LKR \$aANA ; BAS ## \$aRC ; 490.

Évkönyvek, konferenciák/kongresszusok kiadványai

Az időszaki kiadványok közül az évkönyv hasonlít leginkább a könyvre, hiszen fizikai megjelenési formája az esetek nagy részében a könyvekével azonos. Amiért viszont az évkönyvet az időszaki kiadványok dokumentumtípusába kell sorolni:

- részegységei időről időre megjelennek (de előre nem eldöntött, hogy meddig),
- a részegységek összetartozását közös címük fejezi ki,
- az egyes részegységek sorrendjét számozási adatuk mutatja.

Ha minden kötet saját ISBN-nel jelenik meg és van önálló címe is, akkor a monografikus feldolgozás részcímes számként készül el.

Évkönyvnek tekintendők az adott időközönként átdolgozott, ismételtlen megjelentetett kötetek, még ha az évkönyv-jellegre kifejezett utalás nem is történik. Ebben az esetben az elsőként megjelenő kötetet általában monográfiaként kezelik (a kiadó esetleg annak is szánja), időszaki kiadványként való feldolgozásáról csak több kiadás után lehet dönteni. Ilyen esetben célszerű a monografikus feldolgozást továbbvinni, hogy egyféle rendszerben legyen raktározva a dokumentum.

A konferenciák/kongresszusok kiadványai esetében – minthogy ismétlődő megjelenésük körülményei az általában változó helyszínek és kiadók következtében bizonytalanok – monografikus feldolgozás készítendő.

Monografikusan feldolgozandó évkönyvre példa:
(ISSN szám csak CR rekordban lehet!)

Időszaki (CR) rekord:

Mezőnév	Adat
FMT	CR
LDR	cas 22 c 4500
001	000926408
008	160915c20139999hu ar m y 0 0hun d
022	a 2064-4205
040	a OSZK b hun c OSZK d MTA KIK
0410	a hun
24500	a Collectanea Sancti Martini b : a Pannon- halmi Főapátság gyűj- teményeinek értesítője c szerk. Dénesi Tamás, Dejcsics Konrád
260	a Pannonhalma b Pannonhalmi Főapát- ság c 2013-
310	a Évenként
3620	a [1]-
BAS	a 77
BAS	a YB

Monografikus (BK) rekord:

Mezőnév	Adat
FMT	BK
LDR	cam 22 c 4500
001	001036467
008	160915s2016 hu a by 000 0 hun d
040	a MTA KIK b hun c MTA KIK
0410	a hun b eng
24500	a Collectanea Sancti Martini b : a Pannon- halmi Főapátság gyűj- teményeinek értesítője n 4. c [szerk. Dénesi Tamás]
260	a Pannonhalma b Pannonhalmi Főapát- ság c 2016
300	a 315 p. b ill., részben színes c 24 cm
655 4	a évkönyv
BAS	a 11
BAS	a YB
LKR	a UP b 000926408 l MTA01 m SNO 4 n Collectanea Sancti Martini : a Pannonhal- mi Főapátság gyűjte- ményeinek értesítője

Mezők leírása

Az útmutató a MARC21 szabvány No. 25-ös verziója (2017. december) alapján készült. Az üres indikátor jele a példákban: #

Adatok forráshelyei

„A bibliográfiai adatok forrásai: A dokumentum azonosításához szükséges adatok egy részét a könyv különböző helyeiről (mint forráshelyekről), más részét könyvön kívüli forrásból veszik. A könyv azonosítása szempontjából minél lényegesebb egy adat, annál szűkebb a felhasználható források köre. A könyvnek ugyanaz a része, a különböző adatok szempontjából eltérő forrásértékű lehet.

Például: A verző a főcím leírásának szempontjából tiltott forrás, a szerzőségi adat szempontjából megengedett forrás, a megjelenés adatai szempontjából pedig főforrásnak minősül.

A forrás és az adat viszonyában tehát három különböző minőségű forráshelyet különböztetnek meg:

- Főforrás a könyvnek az a része, ahonnan a leírás számára az adatot elsősorban venni lehet.
- Megengedett forrás a könyvnek az a része, ahonnan az adatot akkor lehet venni, ha az a főforrásban nem szerepel és megengedett forrásként ki van jelölve. Ha az adat megengedett forrásból származik, a leírásban szögletes zárójelpárba [] téve kell közölni.
- Tiltott forrásból adatot venni nem szabad.”⁴⁴

Adatok forráshelyei:⁴⁵

Az adat neve	Főforrás	Megengedett forrás	Tiltott forrás
<i>Az 1. adatscsoport adatainak forráshelyei</i>			
főcím	címoldal	nincs	a címoldalon kívül minden más

⁴⁴ Tóvári Judit: Bibliográfiai adatfeldolgozás. 1. köt., Könyvek bibliográfiai leírása, p. 52.

⁴⁵ Tóvári Judit: Bibliográfiai adatfeldolgozás. 1. köt., Könyvek bibliográfiai leírása alapján

Az adat neve	Főforrás	Megengedett forrás	Tiltott forrás
párhuzamos cím	címoldal	nincs	a címoldalon kívül minden más
alcím	címoldal	nincs	a címoldalon kívül minden más
egyéb címadat	címoldal	egyéb előzékek	a címoldalon és a verzón kívül minden más
szerzőségi adat	címoldal	a könyv egésze	könyvön kívüli forrás
<i>Az 2. adatcsoport adatainak forráshelyei</i>			
kiadás	címoldal, egyéb előzékek, kolofon	könyvön kívüli forrás	nincs
<i>Az 3. adatcsoport adatainak forráshelyei</i>			
megjelenés	címoldal, egyéb előzékek, kolofon	könyvön kívüli forrás	nincs
<i>Az 4. adatcsoport adatainak forráshelyei</i>			
terjedelem	a könyv egésze	külső forrás	nincs
<i>Az 5. adatcsoport adatainak forráshelyei</i>			
sorozat	címoldal, előzékek	nincs	külső forrás
<i>Az 6. adatcsoport adatainak forráshelyei</i>			
megjegyzés	bármely adatforrás	nincs	nincs
<i>Az 7. adatcsoport adatainak forráshelyei</i>			
terjesztési adatok	bármely adatforrás	nincs	nincs

LDR Rekordfej (nem ismételt)

Szerkesztése: LDR mező kijelölése, majd *Ctrl+F* (vagy *Szerkesztés / Űrlap megnyitása* menüpont) és megadjuk az adatokat.

Nincs indikátor definiálva

00-04 Rekordhossz

05 Rekord állapota

- a a leírási szint emelkedése / ideiglenes
- c átemelt, javított vagy módosított⁴⁶
- d törölt
- n új
- p prepublikációs szintről javított rekord

06 A dokumentum jellege (rekordtípus)

- a (nyomtatott) nyelvi anyag
- c nyomtatott zenemű (pl. kotta)
- d kéziratos zenemű (pl. kotta)
- e kartográfiai anyag (pl. térkép)
- f kéziratos kartográfiai anyag (pl. térkép)
- g audiovizuális anyag (kivetíthető médium)
- i nem zenei hangzó anyag
- j zenei hangzó anyag
- k két-dimenziós nem kivetíthető grafika
- m számítógépes fájl
- o készlet, vegyes dokumentum anyag (különleges oktató anyag is)
- p vegyes anyag
- r három-dimenziós alkotások vagy természeti tárgyak
- t kéziratos nyelvi anyag

⁴⁶ Minden módosítás esetén aktualizálni/javítani kell a megnyitott rekordot, ennek tényét jelölni kell itt.

07 Bibliográfiai szint

Értéke leggyakrabban m, monografikus leírások esetén, illetve többkötetes művek összefoglaló szintű leírása esetén is.

- a monografikus részdokumentum (monográfia része pl. tanulmány)
- b periodikus jellegű részdokumentum (analitikus, periodika része pl. cikk)
- c gyűjtemény (pl. konferencia csomag)
- d alárendelt egység (kötet, részegység)⁴⁷
- i integrálódó forrás (cserelapos kiadvány, weboldal)
- m monográfia
- s időszaki (**Figyelem!** a rekord formátuma ebben az esetben: CR vagy SR)

08 Felügyelet típusa

- üres nem speciális
- a archív

09 Karakterkódolás

- üres MARC
- a UCS/Unicode

10 **Indikátor hossza:** MARC21 rekordban ez mindig „2” (automatikusan generált)

11 **Almezőazonosító hossza:** MARC21 rekordban ez mindig „2” (automatikusan generált)

12–16 **Az adatok báziscíme:** automatikusan generált

17 Leírási szint

Minden esetben kötelező ellenőrizni, kurrens feldolgozás esetén csak **üres** szerepelhet. MOKKA-ba kerülő rekordoknál **üres, 1** vagy **2** érték javasolt, a többi kerülendő!

- üres teljes szint
(teljes MARC rekord autopszia alapján)

⁴⁷ Abban az esetben, ha a kötetekről külön leírás készül és nem a 774-es mezőben történik a kötetadat megadása.

- 1 teljes szint, autopszia nélkül
(főleg retrokonverzió alkalmával)
- 2 egyszerűsített, autopszia nélkül
(retrokonverzió alkalmával, minden fontos leíró elem jelen van, besorolási adatok nem feltétlenül aktuálisak)
- 3 rövidített (minimum követelményeknél kevesebb adatot tartalmazhat, besorolási adatai vannak, de nem feltétlenül aktuálisak)
- 4 alapszintű (minimum követelményeknek megfelelő rekord)
- 5 részleges, előzetes (még nem végleges rekord)⁴⁸
- 7 minimális (minimum követelményeknek megfelel, érvényben lévő besorolási adatokkal)
- 8 CIP programban keletkezett leírás
- u ismeretlen
- z nem alkalmazható (a rekordra nem alkalmazható a leírási szint fogalma)

18 Használt katalogizálási rendszer/szabvány

Korábban i jelölést használtunk, mostantól c értéket kell megadni, mivel nem használunk központosási jelet a leírás során!

üres	Nem ISBD
a	AACR 2
c	ISBD központosítás nélkül
i	ISBD központosítással
n	Nem ISBD központosítás nélkül
u	Ismeretlen

19 Rekordkapcsolat jelölése

üres	Nem kapcsolódik a rekordhoz másik bibliográfiai rekord
a	A tételcsoport rekordja
b	Önálló címmel rendelkező rész
c	Nem önálló című rész (rekordja csak a csoport rekordjával együtt érthető)

⁴⁸ Dezideráta dokumentumokról készült rekordok esetén ezt használjuk.

001 Rekordazonosító (nem ismételtető)

A rekordot létrehozó intézmény által létrehozott rekordazonosító szám. A rendszer automatikusan generálja.

005 Módosítás dátuma (nem ismételtető)

A legkésőbbi módosítás ideje és dátuma. A rendszer automatikusan generálja.

008 Állandó hosszúságú adatelemek (nem ismételtető)

Mező szerkesztése: 008-as mező kijelölése, majd Ctrl+F (vagy Szerkesztés / Űrlapmegnyitása menüpont) és megadjuk az adatokat.

Nincs indikátor definiálva

00–05 Az adatbázisba kerülés dátuma: automatikusan generált

06 Megjelenési év típusa

- b Nincs megadott dátum; időszámításunk előtti dátum (####)
- c Folyamatos megjelenési státuszú időszak kiadvány (induló év és 9999) (ÉÉÉÉ; 9999) (**Figyelem!** A rekord formátuma ebben az esetben: CR vagy SR)
- d Megszűnt időszak kiadvány (induló és záró éve) (ÉÉÉÉ ÉÉÉÉ) (**Figyelem!** A rekord formátuma ebben az esetben: CR vagy SR)
- e Részletezett dátum (ÉÉÉÉ HHNN)
- i Gyűjtemény teljes megjelenési időintervalluma (ÉÉÉÉ ÉÉÉÉ)
- k Gyűjtemény zömének megjelenési ideje (ÉÉÉÉ ÉÉÉÉ)
- m Összetett megjelenési évek (ÉÉÉÉ ÉÉÉÉ) (pl. többkötetes művek esetén, ha évek tartományáról van szó)
- n Ismeretlen dátum (uuuu uuuu)
- p Terjesztés/kibocsátás és előállítás/felvétel éve, ha eltérő (ÉÉÉÉ ÉÉÉÉ)
- q Bizonytalan megjelenési év, legkorábbi-, illetve legkésőbbi lehetséges év (ÉÉÉÉ ÉÉÉÉ)
- r Reprint és eredeti megjelenési év (ÉÉÉÉ ÉÉÉÉ)
- s Ismert vagy feltételezett megjelenési év (ÉÉÉÉ)⁴⁹

⁴⁹ Más időszámítás esetén a 260 ## c almezőjében elsőként a művön szereplő évszám szerepel, amit []-ben követ a Gergely naptár szerinti évszám. Ebben az esetben a pozíció értéke 's', az Aleph hibaüzenet figyelmen kívül hagyható.

- t Kiadás éve és copyright éve (ÉÉÉÉ ÉÉÉÉ)
- u Ismeretlen státuszú periodikus kiadvány
(ÉÉÉÉ uuuu vagy pl. ÉÉuu uuuu) (**Figyelem!** a rekord formátuma
ebben az esetben: CR vagy SR)

07–10 1. dátum (kötelező) 11–14 2. dátum (ha szükséges, pl. többkötetes művek esetén)

minden esetben valamilyen évszámmal (legalább évszázadig megadva) kell kitölteni

- 0-9 megjelenési dátum megadása arab számjegyekkel
- üres dátum elem nem alkalmazható
- u dátum elem teljes mértékben vagy részben ismeretlen

Figyelem! A 008-as mező 07–10-es, illetve 11–14-es pozícióban megadott dátum összefügg a leírás 260-as mező \$c almezőjében közölt megjelenési év adattal!

Összefoglalva a 06-os pozíció használatát a 07–14-es pozíciók tekintetében:

- c, d és u csak akkor kerülhet ide, ha CR/SR formátumról van szó,
- c esetén 2 évszám, a második évszám mindig 9999,
- d esetén 2 évszám, a második nem lehet 9999,
- u esetén 2 évszám, 4 számjegy és uuuu (1945uuuu) vagy 2 számjegy és uu uuuu (19uu uuuu)
- b esetén 0 évszám, nincs év megadva, üres (260-ban sem szerepelhet 4 számjegy) (pl. s.a. esetén)
- s esetén csak egy évszám lehet (tartalmazhat u-t) 260\$c195? - 008 s195u (de nincs második év)
- m esetén 2 évszám, de a második nem lehet 9999,
- q esetén 2 évszám, bizonytalan kiadási év esetén a legkorábbi és a legkésőbbi lehetséges 2 évet kell megadni
- t esetén 2 évszám, copyright esetén először a kiadás éve, utána a copyright éve.
- n esetén 0 évszám, ismeretlen dátum, uuuu uuuu tartalommal (pl. s.d. esetén)

15–17 Megjelenés, kiadás helye: 2 vagy 3 jegyű szabványos országkód (ISO 3166)

Be kell emelni a megjelenési helynek megfelelő országkódot.

Az összes országkód megtalálható itt:

http://www.loc.gov/marc/countries/countries_code.html

xx# nincs hely, ismeretlen hely vagy meghatározatlan

vp# különböző helyek esetén

Figyelem! A 008-as mező 15–17-es pozíciónál megadott országkód összefügg a leírás 260-as mező \$a almezőjében közölt kiadási hely adattal!

Magyarország mindenkori területén az alábbiakat kell érteni:

- Magyarország és Erdély 1918-ig (Horvátország és Szlavónia nélkül).
- Pozsega, Verőce és Szerém vármegyék 1868-ig.
- Fiume 1779–1918 között.
- az 1919 után kialakult magyar állam területe, figyelembe véve az 1938 és 1941 között bekövetkezett határváltoztatásokat.

(Forrás: <http://mnb.oszk.hu/>)

18-34 Állandó hosszúságú adatelemek, dokumentumtípusonként eltérőek
Könyvek

pozíció	adat megnevezése	párhuzamos 006 pozíció
18-21	<p>Illusztrációk Kötelező jelölni az illusztráltságot: ha nem illusztrált a dokumentum: üres a mező értéke, illusztráltság esetén pedig a értéket adunk meg. (Ha fontosnak tartjuk, megadhatjuk az illusztráció típusát 2., 3., 4. értékként az a érték mellett.)⁵⁰</p> <p>üres nincs illusztráció a illusztrációk b térképek c arcképek d diagram, grafikon e alaprajzok, tervrajzok f táblák g kotta h hasonmás i címer j leszármazási táblák k űrlapok l minták m hangfelvétel mellékletek o fényképek p kódexek festett díszítései</p> <p>Figyelem! A 008-as mező 18-21-nél megadott illusztráltság összefügg a leírás 300-as mező \$b almezőjében közölt adatokkal!</p>	01-04

⁵⁰ Eredeti példa: (forrás: <https://www.loc.gov/marc/bibliographic/bd008b.html>)
008/18-21 acdg
300##\$bill., charts, facsim., music, ports.

pozíció	adat megnevezése	párhuzamos 006 pozíció
22	<p><u>Célközönség, intellektuális szint</u> Jelölhető, ha az adott dokumentum szempontjából fontosnak tartjuk.</p> <p>üres ismeretlen vagy nem specifikus</p> <p>a kisgyermek irodalom - 6 év alatt</p> <p>b általános iskolai irodalom</p> <p>c kiskamasz irodalom</p> <p>d ifjúsági irodalom</p> <p>e felnőtt irodalom</p> <p>f speciális, szakmai irodalom</p> <p>g általános irodalom</p> <p>j fiatal felnőtt irodalom</p>	05
23	<p><u>Forma</u> Kitöltése az adott dokumentum jellemzői szerint értelemszerűen.</p> <p>üres következők egyike sem</p> <p>a mikrofilm</p> <p>b mikrofiche</p> <p>c mikroopaque</p> <p>d nagy/öregbetűs</p> <p>f Braille-írás</p> <p>o online</p> <p>q direkt elektronikus (közvetlenül elérhető, megfogható médiumon tárolva, pl. disc, szalag)</p> <p>r szabványos betűnagyság</p> <p>s elektronikus (használatához számítógép szükséges, pl. CD-ROM)</p>	06

pozíció	adat megnevezése	párhuzamos 006 pozíció
24-27	<p><u>Tartalom</u> Legfeljebb négy kód használható betűrendben megadva! A dokumentum főrészének tartalmi kategóriáját fejezi ki, vagy jelzi, hogy a dokumentum tartalmaz az adott tartalmi kategóriába sorolható részt.</p> <p>üres nem meghatározott a tartalom jellege a összefoglaló, absztrakt (teljes tartalom) b bibliográfiák⁵¹ c katalógusok d szótárak, glosszárriumok e enciklopédiák f kézikönyvek g törvénycikk, jogi cikkek i index (mutató) (teljes tartalom) j szabadalmi dokumentumok k diszkográfia l törvény m tézisek/disszertációk n egy tárgykör irodalmi áttekintése o könyvismertetés (szemle) p programozott szövegek q filmográfia r címtár s statisztika t kutatási jelentés u szabványok/specifikációk v jogi esetek ismertetése w jogi jelentések, elemzések y évkönyv z egyezmény, szerződés</p>	07-10

⁵¹ Az 504-es mezővel egyeztetve. Kötelező jelölni, ha van a dokumentumban valamilyen típusú bibliográfia, illetve, ha maga a mű bibliográfia!

pozíció	adat megnevezése	párhuzamos 006 pozíció
24–27	<p>2 offprint, különlenyomat⁵²</p> <p>5 naptár</p> <p>6 képregény, grafikus regény</p> <p>Figyelem! A 008-as mező 24–27-es pozíciónál megadott tartalmi jellemzők közül néhány a leírásban megjegyzésként kötelezően megadandó! Pl. bibliográfia, diszkográfia, filmográfia esetén a leírás 504-es mező \$a almezőjében szövegesen meg kell adni!</p>	07–10
28	<p><u>Kormányzati kiadvány</u></p> <p>Kormányzati kiadvány esetén a megfelelő betűjelzés megadandó, egyébként üresen marad a mező.</p> <p>üres nem közigazgatási kiadvány</p> <p>a autonóm ill. fél autonóm szervezet kiadványa</p> <p>c több helyszínű közigazgatási testület (multi-local) kiadványa</p> <p>f föderális/nemzeti szintű közigazgatási testület kiadványa</p> <p>i nemzetközi, kormányközi közigazgatási testület kiadványa</p> <p>l helyi közigazgatási testület kiadványa</p> <p>m több államot átfogó testület (multistate) kiadványa</p> <p>o közigazgatási testület, meg nem határozott szint</p> <p>s állami, provinciális, területi (stb.) szintű testület kiadványa</p> <p>u eldönthetetlen, hogy a mű közigazgatási kiadvány-e</p> <p>z egyéb</p>	11

⁵² Korábbi 592-es (jelenleg 500-as) mezővel kapcsolatban.

pozíció	adat megnevezése	párhuzamos 006 pozíció
29	<p><u>Konferencia kiadványa</u> – Megadása kötelező!</p> <p>0 nem konferencia kiadvány</p> <p>1 konferencia kiadvány</p> <p>Figyelem! A 008-as mező 29-es pozíciónál megadott 1 jelölés konferencia kiadványra utal. Ekkor a leírásban 111-es mezőben adjuk meg a konferencia adatait, ha az a főtétele (vagy 711-es mezőben ha melléktétel) és fontos, hogy az Authority adatbázisból beemeljük. Ha még nem szerepel az adatbázisban, akkor létre kell hozni (Szerkesztés / Új rekord származtatása módszerrel)! Emellett megjegyzésként az 500-as mező \$a almezőjében szövegesen meg kell adni a konferenciára vonatkozó adatokat.</p>	12
30	<p><u>Festschrift, jubileumi kiadvány</u> – Megadása kötelező!</p> <p>0 nem emlékkötet, nem jubileumi kiadvány, nem Festschrift</p> <p>1 emlékkötet, jubileumi kiadvány, Festschrift</p>	13
31	<p><u>Mutató, index</u> – Megadása kötelező!</p> <p>0 nincs mutató (nem tartalmaz indexet a dokumentum)</p> <p>1 van mutató (saját tartalmára vonatkozó index van a kiadványban)</p>	14
32	Nincs definiálva	15

pozíció	adat megnevezése	párhuzamos 006 pozíció
33	<p>Műfaj – Megadása kötelező! Műfaj jelölésére a 0 vagy 1 érték használata kötelező, a többi érték megadható!</p> <p>0 nem szépirodalom 1 szépirodalom</p> <p>d Drámák e Esszék f Regények h Humoreszk, szatíra i Levelek j Elbeszélések m Kevert műfajok p Költemények s Beszéddek u Ismeretlen</p>	16
34	<p>Életrajz Ha a dokumentum életrajz vagy tartalmaz életrajzi elemeket, akkor a megfelelő érték megadandó, egyébként üresen marad a mező.</p> <p>üres nem életrajzzal kapcsolatos anyag a önéletrajz b egyéni életrajz c közös életrajz (életrajzgyűjtemény) d életrajzi információkat tartalmaz</p> <p>Figyelem! A 008-as mező 34-nél megadott érték függvényében, amennyiben a dokumentum „rőla szóló irodalom”, akkor a leírásban, 600-as mezőben fel kell tüntetni a személyneve(ke)t, mint Személynév – tárgyi melléktétel.</p> <p>Ne felejtjük el a neve(ke)t az Authority adatbázisból beemelni, vagy ha még nem szerepel(nek) az adatbázisban, akkor létrehozni (Szerkesztés / Új rekord származtatása)!</p>	17

35–37 Nyelv kódja: 2 vagy 3 jegyű szabványos nyelvkód (ISO 639) – Megadása kötelező!

Be kell emelni a mű főrészeire vonatkozó megfelelő nyelvkódot.

Az összes nyelvkód megtalálható itt:

<http://www.loc.gov/marc/languages/langhome.html>

nincs információ
zxx nincs meghatározható nyelvi tartalom (pl. kép, komolyzene, programnyelv)
mul 3-nál több nyelvű dokumentum, domináns nyelv nélkül
sgn jelbeszéd
und meghatározatlan

Figyelem! A 008-as mező 35–37-nél megadott nyelvi kód szerepel a leírás 041-es mező első \$a almezőjében!

38 Módosított rekord

üres nem módosított
d adott dokumentum eredetijéről valamilyen információ kihagyva
o transliterált, a katalóguscédula is transliterált
r transliterált, a katalóguscédula eredeti írásrendszerben
s rövidített
x hiányzó karakterek

Általában üres a mezőérték, kivétel transliterált leírás esetén, amikor az o érték szükséges.

39 Katalógizálás forrása – Megadása kötelező!

üres Nemzeti bibliográfiai intézmény (pl. OSZK, Library of Congress)
c Közös katalógizálási program
d Egyéb
u Ismeretlen

020 ISBN (ismételhető)

A mező kitöltése ISBN számmal rendelkező dokumentumok esetében kötelező! Ha az átemelt rekordban szerepel, akkor ellenőrizzük/javítjuk, ha nem akkor begépeljük. A számok megadása a dokumentumon szereplő tagolás szerint történik, a számok közötti tagolásra pedig kötőjelet használunk. Nem alkalmazható a szóközzel történő tagolás és a folyamatos számsor beírási forma!

Többkötetes könyv kiadása esetén a fizikai egységek összessége és az egyes fizikai egységek külön-külön is kaphatnak ISBN-számot. Egy két kötetben kiadott műnek tehát három ISBN-száma is lehet. Az elsőként feltüntetett ISBN után az "összkiadás" azt jelenti, hogy az ISBN a kötetek összességére vonatkozik, a másik két ISBN pedig az egyes kötetek saját azonosító száma. Ebben az esetben a közös ISBN a 020-as mezőbe kerül, a kötetek ISBN-je pedig a 774-es hívójelű 'Rekordkapcsolatok' mező \$z almezőjébe, mint saját – a kötetre vonatkozó – adat.

Figyelem! Tehát a többkötetes könyvek esetében az egyes kötetek ISBN-je ementúl a 774-es mező megfelelő \$z almezőjébe (ismételhető) írandó.

Közös kiadások esetén az összes ISBN feltüntetése kötelező! Az egyes kiadók neve ebben az esetben a \$q almezőbe kerül. A \$q almezőbe kerülhet továbbá az összkiadás tényére vonatkozó megjegyzés, az ISBN-hez tartozó kötés típusa és az eISBN megkülönböztetése is.

Könyvrekordban nem szerepelhet ISSN szám!

Első indikátor:

üres Nincs definiálva

Második indikátor:

üres Nincs definiálva

Almezők:

A HUNMARC-ban szereplő \$d, \$h, \$j és az általunk használt \$i almező megszűnt! Az \$i almező helyett a \$q használandó.

\$a ISBN (nem ismételhető)

\$c A hozzáférés feltételei (pl. ár) (nem ismételhető)

\$q Minősítő információ (ismételhető)

\$z Törölt, érvénytelen ISBN (ismételhető)

\$6 Kapcsolatok (nem ismételhető)

\$8 Mezőkapcsoló és sorszám (ismételhető)

024 Egyéb szabványos azonosítósámok (ismételhető)

Ebbe a mezőbe írhatók be mindazok a dokumentumokon szereplő azonosító számok, amelyek a 020, 022 mezőkbe nem illenek. Ide írható például az adott kötet DOI száma. (856-os mezőben a DOI linket tegyük elérhetővé.)

Például: **024 7# \$a10.1007/s12110-014-9215-2 \$2doi**

Első indikátor

0	International Standard Recording Code (Nemzetközi szabványos termékszám; ISRC)
1	Universal Product Code for Sound Recording; UPC (Amerikai termékkód)
2	International Standard Music Number (Nemzetközi Szabványos Zenei Szám)
3	International Article Number
4	Serial Item and Contribution Identifier
7	A forrás a \$2 almezőben
8	Meg nem határozott típusú szabványos azonosító vagy kód

Második indikátor

üres	nincs információ megadva
0	Nincs különbség, a vonalkódban foglalt és a szemmel olvasható szám/kód között nincs különbség
1	Van különbség, a vonalkódban foglalt és a szemmel olvasható szám/kód különbözik

Almezők:

- \$a Szabványos szám vagy kód (**nem ismételhető**)
- \$c A hozzáférés feltételei (ár) (**nem ismételhető**)
- \$d További, a szabványos számot/kódot követő számok/kódok (**nem ismételhető**)
- \$q Minősítő információ (**ismételhető**)
- \$z Törölt/érvénytelen számok vagy kódok (**ismételhető**)
- \$2 A kód/szám forrása (**nem ismételhető**)
- \$6 Kapcsolatok (**nem ismételhető**)
- \$8 Mezőkapcsoló és sorszám (**ismételhető**)

040 A katalogizálás forrásának kódja (**nem ismételhető**)

A \$a almezőben szerepel a leírást végző intézmény kódja.

*Átemelés esetén például: 040 ## \$aOSZK \$bhun \$cOSZK \$dMTA KIK
040 ## \$aSZTE \$bhun \$cSZTE \$dMTA KIK*

Új rekord esetén: 040 ## \$aMTA KIK \$bhun \$cMTA KIK

Kötelezően kitöltendő almezők: \$a ; \$b ; \$c.

Átemeléskor hozzáírjuk a \$bhun almezőt és a \$dMTA KIK almezőt!

A \$b tartalma minden esetben hun, az utolsó almező tartalma minden esetben MTA KIK.

Első indikátor:

üres Nincs definiálva

Második indikátor:

üres Nincs definiálva

Almezők:

- \$a Az eredeti katalogizálást végző intézmény (**nem ismételhető**)
- \$b A katalogizálás nyelve (**nem ismételhető**)
- \$c Az elektronikus rekordra való átírást végző intézmény (**nem ismételhető**)
- \$d A módosító intézmény (**ismételhető**)

\$e Leírási szabvány (ismételhető) használható kódok:

Description Convention Source Codes:

<http://www.loc.gov/standards/sourcelist/descriptive-conventions.html>

\$6 Kapcsolat (nem ismételhető)

\$8 Mezőkapcsoló és sorszám (ismételhető)

041 Nyelvi kód (ismételhető)

Begépeljük a dokumentum nyelve szerint a három karakteres nyelvi kódot vagy kiválasztjuk listáról. Ez utóbbi esetben az almezőbe állunk és Ctrl+F8 billentyűkombinációval (vagy az almezőn állva jobb egérgombbal gyorsmenü előhívása és Almező keresési opció menüpont) a feljövő listából kiválasztjuk a nyelvet. Nyelvi kódok forrása: <https://www.loc.gov/marc/languages/>

A 008-ban a 35-37 értéken megadott nyelvi kódot kell megadni a 041-es mező első \$a almezőjében. Ha a dokumentumunk többnyelvű, akkor több \$a almezőt kell felvennünk és megadni az egyes nyelvek kódját (pl. 041 0# \$aeng \$afre \$ager) egészen 3 különböző nyelvig, ha ennél több nyelvű a dokumentum, akkor **mul** nyelvi kódot írunk! Egyenrangú nyelvek esetén a kódok abc sorrendben sorolandók fel. Ha az általunk leírt dokumentum fordítás vagy tartalmaz fordítást, akkor az első indikátor 1 és a \$h almezőben meg kell adni a fordítás nyelvét, az almező ismétlésével meg kell adnunk a további fordítási nyelveket is, ha vannak. Amennyiben az összefoglalás, a tartalomjegyzék, vagy egyéb járulékok más-más nyelven is megtalálhatók a dokumentumban, akkor azokhoz is meg kell adnunk a nyelvi kódot a 041-es mező \$b, \$f, \$g almezőjénél. Ebben az esetben az 546-os mező \$a almezőjében szövegesen is le kell írunk, hogy a dokumentum mely része, milyen nyelven van!

Első indikátor:

üres	Nincs információ megadva
0	A dokumentum nem fordítás és nem tartalmaz fordítást
1	A dokumentum fordítás vagy fordítást tartalmaz

Második indikátor:

- üres MARC nyelvi kód
- 7 A forrás meghatározva a \$2 almezőben

Almezők:

- \$a A szöveg, hangosfilm vagy különálló felirat nyelvi kódja (ismételhető)
- \$b Összefoglalás nyelvi kódja (ismételhető)
- \$d Ének vagy szöveg nyelvi kódja hangzó dokumentum esetén (ismételhető)
- \$e Librettók nyelvi kódja (ismételhető)
- \$f Tartalomjegyzékek nyelvi kódja (ismételhető)
- \$g Egyéb járulékok, mellékletek, de nem librettók nyelvi kódja (ismételhető)
- \$h Az eredeti nyelv nyelvi kódja (ismételhető)
- \$j Filmfeliratok nyelvi kódja (ismételhető)
- \$k A közvetítő fordítás nyelvi kódja (ismételhető)
- \$m Egyéb járulékok, mellékletek, de nem librettók eredeti nyelvének nyelvi kódja (ismételhető)
- \$n Librettók eredeti nyelvének nyelvi kódja (ismételhető)
- \$2 A kód forrása (nem ismételt)
- \$6 Kapcsolatok (nem ismételt)
- \$8 Mezőkapcsoló és sorszám (ismételhető)

100 Személynév, főtételek (nem ismételt)

„Az egységesített személynév használatának [...] alapelve az, hogy **ugyanannak a személynek a nevét** ugyanabban a rendszerben (persze kívánatosan minden rendszerben) **mindig ugyanazon a néven kell megadni** (leírni), méghozzá abban a névalakban, amelyen a személy működését kifejtette, illetve amelyen a nemzeti hovatartozásának megfelelő bibliográfiai gyakorlat számon tartja. A kiegészítő adatok közül a legfontosabb – és az esetek túlnyomó többségében a személyt egyértelműen azonosító – adat a személy születési, valamint – ha elhunyt – halálozási év száma. Mindezt célszerű a lehető leghitelesebb forrás alapján pontosan leírni.”⁵³ Vonatkozó szabvány: *MSZ 3440-2:1979 A bibliográfiai leírás besorolási adatai. Személyek nevei.*

⁵³ <http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tkt/konyvtari/ch06s03.html>

Első lépés: behasonlítás. A bibliográfiai rekordban begépeljük a nevet vagy annak egy részét a 100-as mező \$a almezőjébe, majd Ctrl+F3 billentyűkombinációval (vagy menüből Szerkesztés / Az aktuális bázisban mező besorolási elemeinek keresése ponttal) előhívjuk az Authority adatbázisunkat, ahol megnézzük, hogy a szerző szerepel-e már.

- **Ha szerepel**, akkor a néven dupla kattintással (vagy név kijelölése után az OK gombra kattintva) beemeljük azt a bibliográfiai rekordba, ezzel összekapcsoltuk a bibliográfiai rekordot az Authority rekorddal. (Így biztosítjuk, hogy a bibliográfiai rekordban az egységesített névalak szerepeljen.)

- **Ha nem szerepel** még a név az Authority adatbázisban, akkor a 100-as mezőn állva a Szerkesztés / Új rekord származtatása menüpontot választjuk, majd Új Authority rekord létrehozása a 100 mező alapján pontra kattintunk. Az Authority rekordban elvégezzük a javításokat, megadjuk az indikátort, az \$a almezőben az egységes névalakot, a \$d almezőben a születési és halálozási évet, majd ha kész, akkor a Szerverre mentés gombbal elmentjük az új Authority rekordot. Ezután ezt a rekordot bezárhatjuk. Ha ezt követően a bibliográfiai rekordon, a 100-as mezőn állva kikérjük az Authority adatbázisunkat a Ctrl+F3 billentyűkombinációval, akkor már benne kell lenni a listában a névnek és így már beemelhető az egységes névalak a bibliográfiai rekordba.

- **Ha több rekord szerepel** az Authority adatbázisban egy személyből, akkor nem engedi hozzákapcsolni az Aleph a bibliográfiai rekordhoz. Ez esetben keresésben az MTA10 bázisban lekeressük az adott nevet és a kapott Authority rekord találatokat kijelöljük, majd átküldjük a Rekordok részbe a Katalogizálás gombra kattintva (jobb oldali gombok között van a találati lista mellett). Végig ellenőrizzük az Authority rekordokat, kiválasztjuk, amelyiket meg akarjuk hagyni, a többi, azonos személyről készült hibás vagy duplán szereplő Authority rekordot pedig kitöröljük. Csak olyan Authority rekord törölhető, amelyhez nem kapcsolódik dokumentum! Törlés menete: a törölni kívánt Authority rekordot kijelöljük, majd Ctrl+R billentyűkombinációval (vagy a Szövegszerkesztés / Rekord törlése szerverről menüpontot választva) töröljük a felesleges Authority rekordot. Ezt a műveletet kellő odafigyeléssel alkalmazzuk, mert nem visszavonható!

A felesleges Authority rekordok törlése után a meghagyott Authority rekordban az alábbi módosítást kell elvégeznünk: 008-as mezőben a 14-es pozíció-

hoz a értéket kell írunk, 15-höz szintén a érték kerül, 16-ba pedig b értéket kell megadnunk. Javítás után mentjük az Authority rekordot a szerverre, majd bezárhatjuk.

Ezután térjünk vissza a bibliográfiai rekordhoz, itt a 100-as mezőn állva újra nyissuk meg a Ctrl+F3-mal az Authority adatbázist. Ha jól csináltuk a törlést, akkor egy rekord maradt a listán az adott szerzőről és így már be tudjuk emelni az egységesített névalakot a bibliográfiai rekordba (névre duplakattintás vagy név kijelöl és OK).

Első indikátor:

Figyelem! A 2-es 'Több elemű családnév' indikátor a MARC21-ből törölve!

0	Egyéni név
1	Egy és több elemű vezetéknév
3	Családi név (pl. Esterházy család)

Második indikátor:

üres Nincs definiálva

Almezők:

- \$a** A személynév (**nem ismételtető**)
- \$b** A személynév számeleme (**nem ismételtető**)
- \$c** A névhez kapcsolódó titulusok, egyéb szavak (**ismételtető**)
- \$d** A névhez kapcsolódó dátumok (**nem ismételtető**)
- \$e** Relációs kifejezés (a személynév és a katalogizált mű kapcsolata) (**ismételtető**)
- \$f** A katalogizált mű kiadási ideje (**nem ismételtető**)
- \$g** Egyéb információk (**ismételtető**)
- \$j** Szerzőségi viszonyt módosító adat (**ismételtető**)
- \$k** Formai alcím (**ismételtető**)
- \$l** A katalogizált mű nyelve (**nem ismételtető**)
- \$n** A mű részének száma (**ismételtető**)
- \$p** A mű részének címe (**ismételtető**)
- \$q** A név teljesebb formája (**nem ismételtető**)
- \$t** A mű címe (**nem ismételtető**)

- \$u** Affiliáció (nem ismételhető)
- \$0** Authority rekord kontroll szám (ismételhető)
- \$1** Real World Object URI (ismételhető)
- \$4** Kapcsolat (ismételhető)
- \$6** Kapcsolatok (nem ismételhető)
- \$8** Mezőkapcsoló és sorszám (ismételhető)

110 Testületi név, főtétel (nem ismételhető)

A készítéssel kapcsolatban lásd a 100-as mezőnél leírtakat. Amikor a dokumentum szerzője nem személy, hanem egy testület, akkor alkalmazzuk. Ugyanúgy járunk el a testületi neves főtétel esetén, mint a szerzői főtételnél, csak a 110-es mezőben dolgozunk.

Figyelem! MARC21-ben a Testületi név esetén NINCS külön almezőben a testület székhelye (mint 111-ben a rendezvény esetén \$c almezőben), hanem az \$a almezőben szerepel a testület neve után kerek zárójelben a székhely!

Például 110 2# \$aMagyar Tudományos Akadémia (Budapest)

Abban az esetben, amikor a főtestület és az alárendelt egység székhelye más-más település, akkor a leírásban mindkét székhely megjelenik a testületi név után.

Például 110 2# \$aMagyar Tudományos Akadémia (Budapest) \$bAtommagkutató Intézet (Debrecen)

Ahol a székhely szerepel a testület nevében, ott nem ismételjük meg a névalak után zárójelben!

Például 110 2# \$aDebreceni Egyetem \$bGyermeknevelési és Felnőttképzési Kar (Hajdúböszörmény).

Ha egy testület rendezvényének nincs megkülönböztető neve és a hivatalos neve a testület nevéből és a rendezvény típusának megnevezéséből áll, akkor az egységesített névben a rendszó a testület egységesített neve, egyéb névelem pedig a rendezvény típusának megnevezése. Kiegészítő adatok kapcsolódhatnak a főtestülethez és az alárendelt testületnek minősülő rendezvényhez.

Például 110 2# \$aKönnnyűipari Műszaki Főiskola (Budapest) \$bTudományos ülészak \$n3. \$d1980 \$cBudapest

Első indikátor:

- 0 Fordított testületi név (invertált formában)
- 1 Államhatalmi, államigazgatási név
- 2 Állandó testület (egyenes szórend)

Második indikátor:

- üres Nincs definiálva

Almezők:

- \$a** A testületi vagy közigazgatási név (székhely) (**nem ismételhető**)
- \$b** A testület alárendelt egysége (székhely) (**ismételhető**)
- \$c** A gyűlés/rendezvény helye (**nem ismételhető**) (Csak testületnek minősülő rendezvény esetén használandó!)
- \$d** A gyűlés/rendezvény ideje / egyezmény aláírásának ideje (**ismételhető**) (Csak testületnek minősülő rendezvény esetén használandó!)
- \$e** Relációs kifejezés (a testület és a katalogizált mű kapcsolata) (**ismételhető**)
- \$f** A katalogizált mű kiadási ideje (**nem ismételhető**)
- \$g** Egyéb információk (**nem ismételhető**)
- \$k** Formai alosztás (testületi név részeként) (**ismételhető**)
Például: 610 20 \$aBritish Library \$kManuscript \$nArundel 384.
- \$l** A katalogizált mű nyelve (**nem ismételhető**)
- \$n** A gyűlés/rendezvény részének száma (**ismételhető**)
- \$p** A mű részének címe (**ismételhető**)
- \$t** A mű címe (**nem ismételhető**)
- \$u** Affiliáció (**nem ismételhető**)
- \$0** Authority rekord kontroll szám (**ismételhető**)
- \$1** Real World Object URI (**ismételhető**)
- \$4** Kapcsolat (**ismételhető**)
- \$6** Kapcsolatok (**nem ismételhető**)
- \$8** Mezőkapcsoló és sorszám (**ismételhető**)

111 Rendezvény neve, főtétel (nem ismételtető)

Készítésénél a 100-as mezőnél leírtak az irányadók. Amikor a dokumentum szerzője nem személy vagy testület, hanem rendezvény, akkor alkalmazzuk ezt a mezőt. Ugyanúgy járunk el a rendezvény főtétel esetén, mint a szerzői főtételnél, csak a 111-es mezőben dolgozunk.

Figyeljünk az indikátorok helyes beállítására, illetve arra, hogy az almezőkódoknál abc sorrendben nézve először \$c almezőkódnál a rendezvény helye szerepel, \$d-nél pedig a rendezvény ideje. A leírásban viszont sorrendben először az időt kell megadnunk - \$d almező, majd utána a helyet - \$c almező! (Zárójelleket nem írunk, automatikusan kiteszi az Aleph!)

Például 111 2# \$aOrszágos Környezetvédelmi Konferencia \$d1993 \$cSiófok

Amennyiben a rendezvénynek van számozási adata, akkor azt az \$n almezőben adjuk meg a rendezvény neve, azaz az \$a almező után.

Például 111 2# \$aOrszágos Családpedagógiai Konferencia \$n1. \$d1993 \$cPüspökladány

Ha egy rendezvény nevében nem szerepel a típusának a megnevezése vagy nem egyértelmű a névből a rendezvény típusa (pl. konferencia, kiállítás), akkor a szabályos megadási forma szerint az \$a almezőben a rendezvény neve után pontot teszünk és utána odaírjuk a rendezvény típusát.

Például 111 2# \$aReneszánsz kaleidoszkóp. Konferencia \$d2008 \$cBudapest

Példa egy konferenciakiadvány leírására rendezvény főtétellel (111), a rendezvényt szervező intézménnyel mint melléktétellel (710):

Például 111 2# \$aOrszágos Akusztikai Tanácskozás \$n4. \$d1992 \$cBudapest

245 10 \$aIV. Országos akusztikai tanácskozás az akusztika hazai helyzetéről és kilátásairól \$b: A Magyar Tudományos Akadémia 1992. évi közgyűléséhez kapcsolódó tanácskozás : Budapest, 1992. május 27-28. \$c[szerv. Magyar Tudományos Akadémia Akusztikai Komplex Bizottsága]

710 2# \$aMagyar Tudományos Akadémia (Budapest) \$bAkusztikai Komplex Bizottság \$erend.

Figyelem! A 008-as mező 29-es pozíciónál megadott 1 jelölés konferencia kiadványra utal. Ekkor a leírásban, a 111-es mezőben meg kell adni a konferencia adatait, ha az a főtétel – vagy a 711-es mezőben, ha melléktétel – és az Authority adatbázisból beemelni az egységesített alakot. Ha még nem szerepel az adatbázisban, akkor létre kell hozni (Szerkesztés / Új rekord származtatása

módszerrel)! Mindezek mellett megjegyzésként az 500-as mező \$a almezőjében szövegesen meg kell adni a konferenciára vonatkozó adatokat!

Első indikátor:

- 0 Fordított testületi név (invertált formában)
- 1 Államhatalmi, államigazgatási név
- 2 Állandó testület (egyenes szórend)

Második indikátor:

üres nincs definiálva

Almezők:

- \$a A konferencia neve vagy közigazgatási név mint főtétel (nem ismételhető)
- \$c A konferencia helye (nem ismételhető)
- \$d A konferencia vagy szerződés aláírásának az ideje (nem ismételhető)
- \$e Relációs kifejezés (ismételhető)
- \$f A katalogizált mű kiadási ideje (indulás tárgyve, kronologikus) (nem ismételhető)
- \$g Egyéb információk (műfaj, típus) (nem ismételhető)
- \$j Relációs kifejezés (ismételhető)
- \$k Formai alcím (ismételhető)
- \$l A katalogizált mű nyelve (nem ismételhető)
- \$n Rendezvény száma (ágazati jelölés is) (ismételhető)
- \$p A mű részének címe (ágazati cím is) (ismételhető)
- \$q A gyűlés neve, ha közigazgatási székhely nevét követi (nem ismételhető)
Például: 111 1# \$aPárizs \$qBékekonferencia \$d1919
- \$t A mű címe (nem ismételhető)
- \$u Affiliáció (nem ismételhető)
- \$0 Authority rekord kontroll szám (ismételhető)
- \$1 Real World Object URI (ismételhető)
- \$4 Kapcsolat (ismételhető)
- \$6 Kapcsolatok (nem ismételhető)
- \$8 Mezőkapcsoló és sorszám (ismételhető)

130 Egységesített cím, főtétele (nem ismételhető)

A mező az MSZ 3440/4-86 szerinti egységesített címet tartalmazza abban az esetben, ha a főtétele első besorolási adata az egységesített cím.

Ha nincs egyéb főtétele (100, 110, 111), de van a főcím mellett egységesített címünk, akkor alkalmazzuk az egységesített cím főtétele. Figyeljünk az indikátorok helyes beállítására! A cím az \$a almezőbe kerül, a katalogizált mű nyelvi megjelölése pedig az \$l almezőbe.

Figyelem! Ha nincs szerző vagy ha háromnál több szerző van (ekkor az első szerzőségi közlés a 700-as mezőbe kerül), azaz nincs szerzői főtétele, akkor a 130-as mezőbe kerül az egységesített cím.

Például: **130 0# \$a***Alf laila wa laila \$l**magyar*
 245 13 \$a*Az ezeregy éjszaka könyve \$bteljes és irodalmi magyar fordítás \$cJ. C. Mardrusnak a perzsa és hindu kéziratból készült betűszerinti francia fordítása nyomán*
 700 1# \$a*Mardrus, Joseph Charles \$d1868-1948 \$eford.*

Ha az egységesített címhez tartozik szerzői főtétele, akkor a 240-es mezőbe kerül az egységesített cím (ekkor nincs 130-as mező!). Ha a leírandó gyűjtemény adatai között több egységesített cím van, akkor az első kerül a 130-as – vagy a 240-es – mezőbe – attól függően van-e szerzői főtétele vagy nincs –, a további egységesített címeket a 730-as mezőbe írjuk. Az egységesített cím, mint tárgyszó pedig a 630-as mezőbe írandó.

Első indikátor:

0-9 A rendezésből kihagyandó karakterek száma

Második indikátor:

üres Nincs definiálva

Almezők:

\$a Egységesített cím – szerzői főtétele nélküli (nem ismételhető)

\$d Az egyezmény aláírásának ideje (ismételhető)

\$f A katalogizált mű kiadási dátuma (nem ismételhető)

\$g Egyéb információk (nem ismételhető)

- \$h** Hordozó (nem ismételhető)
- \$k** Formai információ (ismételhető)
- \$l** A katalogizált mű nyelve (nem ismételhető)
- \$m** A zenei előadás médiuma (ismételhető)
- \$n** A mű részének száma (ismételhető)
- \$o** A zenemű átdolgozására vonatkozó információ (nem ismételhető)
- \$p** A mű részének címe, alárendelt cím (ismételhető)
- \$r** A zenei mű hangneme (nem ismételhető)
- \$s** Változat (ismételhető)
- \$t** A mű címe (nem ismételhető)
- \$0** Authority rekord kontroll szám (ismételhető)
- \$1** Real World Object URI (ismételhető)
- \$6** Kapcsolatok (nem ismételhető)
- \$8** Mezőkapcsoló és sorszám (ismételhető)

240 Egységesített cím (szerzői főtételekhez tartozó) (nem ismételhető)

Ha van szerzőnk, főcímünk és egységesített címünk is, akkor az egységesített cím a **240**-es mező **\$a** almezőjébe kerül és az **\$l** almezőbe beírjuk a feldolgozott dokumentum nyelvét. Tipikus esete a **240**-es mező használatának az eredetileg valamilyen idegen nyelven írt, szerzővel rendelkező mű magyar fordításának katalogizálása. Ez esetben tehát, a szerző a **100**-as mezőbe kerül (szerzői főtétel), az eredeti nyelvű cím bekerül a **240**-es mező **\$a** almezőjébe, **\$l** almezőbe a katalogizált dokumentum nyelve, a **245**-ös mező **\$a** almezőjébe pedig bekerül a magyar nyelvű főcím.

Például: **100 1# \$a***Twain, Mark \$d***1835-1910**
 240 14 \$a*The adventures of Tom Sawyer \$l***magyar**
 245 10 \$a*Tom Sawyer kalandjai \$c***Mark Twain ; [ford. Bartos Tibor]**
 700 1# \$a*Bartos Tibor \$d***1933-2010 \$e***ford.*

Figyelem! Ha az egységesített címhez nem tartozik szerzői főtétel, akkor a **130**-as mezőbe kerül az egységesített cím. Ha az egységesített címhez tartozik szerzői főtétel, akkor a **240**-es mezőbe kerül az egységesített cím (ekkor nincs **130**-as mező!). Ha a leírandó gyűjtemény adatai között több egységesített cím van, akkor az első kerül a **130**-as – vagy a **240**-es – mezőbe – attól

függően van-e szerzői főtétele vagy nincs –, a további egységesített címeket a 730-as mezőbe írjuk. Az egységesített cím, mint tárgyszó pedig a 630-as mezőbe írandó.

Az ilyen módon feltüntetett egységesített cím mellett az eredeti címről megjegyzés mező felvétele nem szükséges.

Amennyiben van \$1 almező, az első indikátor 1, a helyes megjelenítés érdekében.

Első indikátor:

- 0 Nem nyomtatjuk vagy jelenítjük meg
- 1 Nyomtatjuk vagy megjelenítjük

Második indikátor:

- 0-9 A rendezésből kihagyandó karakterek száma

Almezők:

- \$a Egységesített cím (**nem ismételhető**)
- \$d Az egyezmény aláírásának ideje (**ismételhető**)
- \$f A katalogizált mű kiadási dátuma (**nem ismételhető**)
- \$g Egyéb információk (**ismételhető**)
- \$h Hordozó (**nem ismételhető**)
- \$k Formai alcím (**ismételhető**)
- \$l A katalogizált mű nyelve (**nem ismételhető**)
- \$m A zenei előadás médiuma (**ismételhető**)
- \$n A mű részének száma (**ismételhető**)
- \$o A zenemű átdolgozására vonatkozó információ (**nem ismételhető**)
- \$p A mű részének címe (**ismételhető**)
- \$r A zenemű hangneme (**nem ismételhető**)
- \$s Változat (**nem ismételhető**)
- \$0 Authority rekord kontroll szám (**ismételhető**)
- \$1 Real World Object URI (**ismételhető**)
- \$6 Kapcsolatok (**nem ismételhető**)
- \$8 Mezőkapcsoló és sorszám (**ismételhető**)

245 Cím és szerzőségi közlés (nem ismételt)

Cím

Adatok megadása: a főcímet begépeljük a 245-ös mező \$a almezőjébe a dokumentumban szereplő módon szó szerint és betűhíven. (Nem követendők a tipográfiai sajátosságok és a nagybetűs írásmód, de a címben szereplő idézőjelek, írásjelek megadandók a leírásban!) Szabvány szerint a főcím forrása csak a dokumentum címlapja lehet, minden más tiltott forrás, azaz máshonnan (egyéb előzések, borító stb.) nem vehető az adat! Ugyanakkor főcím mindenképpen szükséges a rekord elmentéséhez. Ha viszont a megadott főcím forrása nem a címlap, akkor kötelező az 500-as mezőben megjegyzést készíteni a forrás megjelölésével! Például: 500 ## \$aBorítócím

A 245-ös mező \$b almezőjébe kerül az alcím és az egyéb címadat (további címek), ha vannak. Ezen adatok főforrása a címlap. Párhuzamos cím és alcím esetén a címlapon kívül minden egyéb tiltott forrás, azaz nem közölhető adat 245 \$b almezőben, csak ami a címlapról származik! Ha fontosnak ítéljük az egyéb előzéken, borítón, verzón stb. közölt alcímet, párhuzamos címet, akkor az(oka)t megjegyzésként írhatjuk le az 500-as mezőben.

Az alcím a főcímre vonatkozik, azt kiegészíti, pontosítja, magyarázza vagy módosítja. Az alcímet a leírásban kisbetűvel kell kezdeni, kivéve tulajdonnevek esetében, vagy ha az adott nyelv helyesírási szabályai mást kívánnak.

Az egyéb címadat a műfajra, illetve a kiadás indítékaira vonatkozik. Főforrása a címlap, emellett megengedett forrás az egyéb előzések is, tehát azokról is megadható az adat a leírás 245 \$b almezőjében, ez esetben viszont [] szögletes zárójelek között adjuk meg az adatot.

Ha alcímet és egyéb címadatot is közölnek a források, akkor elsőként az alcímet, utána az egyéb címadatot kell leírni.

Figyelem! A \$b almezőben az elsőnek közölt alcím és egyéb címadat előtti kettőspont (:) egyezményes jelet BE KELL ÍRNUNK, az Aleph nem teszi ki azt automatikusan. Több alcím vagy egyéb címadat esetén a második és minden további cím elé nekünk kell beírni a kettőspontot (:), illetve párhuzamos cím esetén nekünk kell beírni az egyenlőségjel (=) egyezményes jelet.

Ezen jelek helye a 245 \$b almező legeleje, a mező tartalma előtt:

245 \$a *Tündérbkert \$b*: az erdélyi fejedelmi kor magyar és román szemmel : két tanulmány

245 \$a *Kinek tesz el milyen hitet \$b= Who to believe expecting what*

Ha egy párhuzamos cím van, akkor a \$b almezőbe kerül a párhuzamos cím egyenlőségjellel (=) kezdve. (Ha van több párhuzamos cím is, akkor azokat az első párhuzamos cím után soroljuk fel a \$b almezőben, a második és további párhuzamos címek előtt is be kell írunk az egyenlőségjelet (=) egyezményes jelként.)

Ha a dokumentumban szerepeltetve van párhuzamos cím, alcím és egyéb címadat is, akkor értelemszerűen kell begépelnünk az adatelemekhez tartozó egyezményes jelet.

Az alcímet és az egyéb címadatot *lehetőleg* a velük azonos nyelvű főcím után kell leírni. Azt az alcímet és egyéb címadatot, amelynek nincs párhuzamos megfelelője, az utolsóként leírt címadat után kell leírni. Ez a szabály nem vonatkozik arra a főcímre, amelyiknek nincs párhuzamos párja, mert a főcím minden körülmények között az elsőként leírandó adatelem!

Ha a könyv a szerzőségi adatokat mind a *főcím*, mind a párhuzamos cím nyelvén közli, a szerzőségi adatokat a velük azonos nyelvű címek után *kell* leírni. Ebből a szabályból az is következik, hogy a szerzőségi adatot is legalább két nyelven kell a könyvnek közölnie ahhoz, hogy leírható legyen mind a főcímhez, mind a párhuzamos címhez tartozóan. Azt a szerzőségi adatot viszont, amelyiknek nincs párhuzamos megfelelője, az utolsóként leírt szerzőségi adat után kell leírni.

Például: **245 10 \$a** *Project directory / \$c*Transport Canada,
Research and Development Centre, Technology Branch =
Répertoire des projets / Transports Canada, Centre de
Recherche et de Développement, Direction Technologie

Figyelem! Ha a forrás a szerzőségi funkciót több nyelven, a személy nevét pedig egy nyelven közli, akkor a *szerzőségi funkció megnevezését* csak a főcím nyelvével és írásrendszerével megegyező nyelven kell leírni!

Példák az adatcsoport szerkezetére:

ISBD megjelenítési formátumban	MARC21 formátumban
Főcím / szerzőségi közlés	\$aFőcím \$cszerzőségi közlés
Főcím : alcím vagy egyéb címadat / szerzőségi közlés	\$aFőcím \$b: alcím vagy egyéb címadat \$cszerzőségi közlés
Főcím : alcím vagy egyéb címadat / első szerzőségi közlés ; második szerzőségi közlés	\$aFőcím \$b: alcím vagy egyéb címadat \$celső szerzőségi közlés ; második szerzőségi közlés
Főcím : alcím vagy egyéb címadat : alcím vagy egyéb címadat / első szerzőségi közlés ; második szerzőségi közlés	\$aFőcím \$b: alcím vagy egyéb címadat : alcím vagy egyéb címadat \$celső szerzőségi közlés ; második szerzőségi közlés
Főcím = Párhuzamos cím / szerzőségi közlés	\$aFőcím \$b= Párhuzamos cím \$cszerzőségi közlés
Főcím = Párhuzamos cím = Párhuzamos cím / szerzőségi közlés	\$aFőcím \$b= Párhuzamos cím = Párhuzamos cím \$cszerzőségi közlés
Főcím / szerzőségi közlés = Párhuzamos cím / szerzőségi közlés	\$aFőcím \$cszerzőségi közlés = Párhuzamos cím / szerzőségi közlés
Főcím : alcím vagy egyéb címadat / szerzőségi közlés = Párhuzamos cím : alcím vagy egyéb címadat / szerzőségi közlés	\$aFőcím \$b: alcím vagy egyéb címadat / szerzőségi közlés = Párhuzamos cím : alcím vagy egyéb címadat \$cszerzőségi közlés
Főcím = Párhuzamos cím : alcím vagy egyéb címadat / első szerzőségi közlés ; második szerzőségi közlés	\$aFőcím \$b= Párhuzamos cím : alcím vagy egyéb címadat \$celső szerzőségi közlés ; második szerzőségi közlés

(Vonatkozó szabvány: MSZ 3424/1-78 4.1.1.)

Példák:

245 10 \$aNémet-magyar nagyszótár \$b: új német helyesírással = *Deutsch-ungarisches Grosswörterbuch : mit neuer Rechtsreibung*

245 10 \$aMunkácsy Mihály 1844-1900 élete és kultusza \$b= *Das Leben und der Kult von Mihály Munkácsy 1844-1900 : kiállítás a debreceni Déri Múzeumban*

Minden párhuzamos címről készül 246-os mező!

Figyelem! A HUNMARC-ban korábban használatos 741 Párhuzamos cím mező a MARC21-ben nem szerepel!

Egyéb címváltozat (eltérő borítócím vagy gerinc cím stb.) esetén szintén alkalmazzuk a 246-os mezőt! Ennek részletezését lásd ott.

Szerzőségi közlés

A \$c almezőben adjuk meg a szerzőségi adatokat, melyek esetén főforrás a címloldal, megengedett forrás a könyv egésze, tiltott forrás a könyvön kívüli forrás. Ha a dokumentumban több szerző szerepel, akkor a \$c almezőben közölt azonos szerzői funkcióban tevékenykedő személyek között vessző (,) az egyezményes jel, különböző szerzői funkció esetén pedig pontosvessző (;). **Figyelem!** Ezen esetekben a címleírónak kell beírni ez(eke)t a központoszási jele(ke)t!

Ha egy szerzői funkcióban három személy szerepel, mindet szerepeltetjük a leírásban. Ha egy szerzői funkcióban háromnál több személy szerepel, csak az elsőt szerepeltetjük a leírásban, majd [et al.] megjelölést használunk. Ha a szerzőségi adat nem főforrásból származik – azaz nem a címloldalról –, hanem megengedett forrásból – a könyv egésze –, akkor szögletes zárójelek ([]) között adjuk meg a leírásban.

A szerzői (közreműködői) funkciót jelölő kifejezéseket a címloldal (a könyv) közlésének megfelelően kell leírni, e kifejezések lényegtelen elemei azonban elhagyhatók (jelölése: ...). A szerzői (közreműködői) funkciót jelölő kifejezések – ha van szabványos rövidítésük – rövidíthetők.

A \$c almezőben megadott szerzőket feltüntetjük besorolási adatként a 100-as vagy a 700-as mezőben, attól függően, hogy szerzői főtételelről vagy szerzői melléktételről van szó (testületi szerzőket pedig 110-es, vagy 710-es mezőbe adjuk meg).

Gyűjteményes művek

Ha közös főcím nélküli szerzői gyűjtemény a leírás tárgya, azaz több mű van a dokumentumban és az egyes művek címe szerepel a címloldalon, akkor a sorrendben elsőként közölt cím kerül az \$a almezőbe főcímmé. Majd a további

címek a **\$b** almezőbe kerülnek, elé pontosvesszőt (;) írunk egyezményes jelként. A 3., 4. és minden további cím előtt pontosvesszőt (;) írunk egyezményes jelként. A **245 \$b** almezőben megadott címeket a **740-es** mezőben is feltüntetjük (ha van eredeti cím, akkor a **730-ban** is).

*Például **245 1# \$a**Oszlopos Simeon **\$b**; Elveszett paradicsom ; A gyáva
\$cSarkadi Imre
740 02 \$aElveszett paradicsom
740 22 \$aA gyáva*

Fordítást is tartalmazó közös főcím nélküli szerzői gyűjtemények további címadatait a **740-es** hívójelű mezőben, a további művek eredeti címeit a **730-as** hívójelű mezőben írjuk le.

*Például **100 10 \$a**Kafka, Franz
240 14 \$aDer Heizer **\$l**magyar
245 12 \$aA fűtő **\$b**; Az átváltozás : elbeszélések
505 8# \$aTart. még: Az átváltozás
730 42 \$aDie Verwandlung **\$l**magyar
740 32 \$aAz átváltozás **\$b**elbeszélések*

Ha közös főcímmel rendelkező szerzői gyűjtemény a leírás tárgya, azaz több mű van a dokumentumban és az egyes művek címe szerepel a címoldalon plusz van egy közös főcím is, akkor a leírásban a **245 \$a** almezőben megadjuk a közös főcímet, az egyes művek címét pedig felsoroljuk tartalomként az **505-ös** mezőben és feltüntetjük a címeket a **740-es** mezőben is (ha van eredeti cím, akkor a **730-ban** is).

*Például **100 10 \$a**Örkény, István **\$d**1912-1979 **\$80**
245 10 \$aKisregények **\$c**Örkény István
505 0# \$aGlória ; Macskajáték ; Tóték ; „Rózsakiállítás” ; Egy négykezes regény tanulságos története
740 02 \$aGlória
740 02 \$aMacskajáték
740 02 \$aTóték
740 02 \$a”Rózsakiállítás”
740 42 \$aEgy négykezes regény tanulságos története*

Ezt a szerkezeti leírási módot követjük akkor is, ha a címadatok a címoldalon a közös főcím mellett nem jelennek meg, hanem a tartalom alapján végezzük a feltárást. Fordítást is tartalmazó közös főcímmel rendelkező szerzői gyűjtemények tartalmának címadatait a 740-es mezőben, a további művek eredeti címeit a 730-as mezőben írjuk le.

Ha közös főcím nélküli többszerzős gyűjtemény a leírás tárgya, azaz több mű van a dokumentumban, több szerzőtől és az egyes művek címe és szerzőségi adata fel van tüntetve a címoldalon, akkor a sorrendben elsőként közölt címet írjuk a 245 \$a almezőbe főcímmek, majd a \$c almezőben adjuk meg az adott címhez tartozó szerzőségi adato(ka)t. Ezután a további címe(ke)t felsoroljuk a \$c almezőben az aláhúzott példa alapján. A rekordban a második és minden további szerzőt a 700-as mezőben írunk le, ahol a második indikátor 2, ami analitikus tételt jelent. Az egységesített címet a 730, míg a további címet a 740-es mezőben írjuk le. Mindkét mező második indikátora 2. A gyűjteményes művek leírásánál kap fontos szerepet a \$8-as kapcsolatjelölő almező. A \$8 almezőben lévő szám jelzi az összetartozó besorolási adatokat.

Például:

100 10 \$aFialkowski, Konrad \$81
240 10 \$aHomo divivus \$Imagyar
245 10 \$aHomo divivus \$cKonrad Fialkowski. Még egy kicsit élni
/Adam Hollanek
700 10 \$aHollanek, Adam \$82
700 11 \$aNemere, István \$d1944- \$eford.
730 01 \$aJeszczce troche pozyc \$Imagyar \$82
740 01 \$aMég egy kicsit élni \$82

Ha közös főcímmel rendelkező többszerzős gyűjtemény a leírás tárgya, azaz több mű van a dokumentumban más-más szerzőtől és van egy közös főcím, akkor a leírásban a 245 \$a almezőbe kerül a közös főcím. Az egyes művek címe és a hozzájuk tartozó szerzőségi adatok szerepelhetnek a dokumentum címoldalán, az előzéklapok valamelyikén, vagy előfordul, hogy a tartalomjegyzékben adják meg azokat. A források valamelyikét felhasználva kell megadnunk az egyes művek címét és a hozzájuk tartozó szerzőségi adatokat az 505-ös mezőben. A szerzőket 700-as mezőkben vesszük fel, ahol a második indikátor 2, ami analitikus tételt jelent. Fel kell venni minden címhez a 740-es mezőt, illetve ha szükséges, akkor a 730-as egységesített cím mezőket. Mindkét mező má-

sodik indikátora 2. A \$8 almezőben lévő szám jelzi az összetartozó besorolási adatokat. (A könyvben szereplő művek cím- és szerzőségi adatainak megjegyzésként (505) való megadása feltétlenül szükséges, mert így lehet szabályosan elkészíteni a besorolási adatokat az egyes művekhez (700, 730, 740), ami pedig az egyes művek és szerzők visszakereshetősége szempontjából lényeges!)

Például: 245 02 \$aA fizikusok \$böt modern dráma \$c]ford. Gábor Andor et al.]
 505 0# \$aÉjjeli menedékhely / Maksim Gor'kij ; Kurázszi mama és gyermekei / Bertolt Brecht ; Az ügynök halála / Arthur Miller ; Godot-ra várva / Samuel Beckett ; A fizikusok / Friedrich Dürrenmatt
 700 12 \$aGor'kij, Maksim \$eszerző \$81
 700 12 \$aBrecht, Bertolt \$eszerző \$82
 700 12 \$aMiller, Arthur \$eszerző \$83
 700 12 \$aBeckett, Samuel \$eszerző \$84
 700 12 \$aDürrenmatt, Friedrich \$eszerző \$85
 700 12 \$aGábor, Andor \$d1884-1953 \$eford.
 700 12 \$aFöldényi, F. László \$d1952-\$eutőszó
 730 02 \$aNa dne \$lmagyar \$81
 730 02 \$aMutter Courage und ihre Kinder \$lmagyar \$82
 730 02 \$aDeath of a salesman \$lmagyar \$83
 730 02 \$aEn attendant Godot \$lmagyar \$84
 730 42 \$aDie Physiker \$lmagyar \$85
 740 02 \$aÉjjeli menedékhely \$81
 740 02 \$aKurázszi mama és gyermekei \$82
 740 32 \$aAz ügynök halála \$83
 740 02 \$aGodot-ra várva \$84
 740 22 \$aA fizikusok \$85

Első indikátor:

- 0 A cím főtétele (a főcím a főtétele első besorolási adata)
- 1 A cím melléktétele (Szerzői főtételehez tartozó melléktétele)

Második indikátor:

0-9 A rendezésből kihagyandó karakterek száma

Figyeljünk az indikátor pontos beállítására! A besorolási adat élén álló, rendszót megelőző névelő NEM része a besorolási adatelemnek (betűrendbe soroláskor figyelmen kívül kell hagyni). Ezért meg kell adni indikátorértéknek a rendezésből kihagyandó karakterek számát! Ha tehát névelővel kezdődik a cím, akkor beírjuk indikátorértékként a megfelelő karakterszámot, mely a betűrendbe soroláskor kihagyandó. **Az érték a névelő karaktereinek száma, plusz az utána következő szóköz!** Például:

- *A magyar államalapítás* cím esetén **2** az indikátor értéke
- *Az ember tragédiája* cím esetén **3** az indikátor értéke
- *Egy magyar nábob* cím esetén **4** az indikátor értéke

Az idegen nyelvű névelők esetén is meg kell adni a megfelelő indikátorértéket! Például:

- *Der Zweite Weltkrieg in Bildern und Dokumenten* cím esetén **4** az indikátor értéke
- *The Cambridge history of Africa* cím esetén **4** az indikátor értéke
- *Le français technique* cím esetén **3** az indikátor értéke

Almezők:

\$a Cím (**nem ismételhető**)

\$b A cím többi része (alcím) (**nem ismételhető**) (A címadatokat egymás után kell felsorolni egyezményes jelekkel elválasztva!)

\$c Szerzőségi közlés (szerző(k), szerzői funkció(k)) (**nem ismételhető**) (Meggzűnt az **\$e** almező, helyette a **\$c** almezőben kell felsorolni a szerzőségi közléseket egyezményes jelekkel elválasztva!)

\$f A dokumentum teljes tartalmának keletkezési dátuma (**nem ismételhető**)

\$g A dokumentum zömének keletkezési dátuma (**nem ismételhető**)

\$h Hordozó, médium (**nem ismételhető**)

\$k Forma (**ismételhető**)

\$n A mű részének száma (ágazati, alsorozati jelölés) (**ismételhető**)

\$p Mű részének címe, alárendelt cím (ágazati, alsorozati cím) (**ismételhető**)

\$s Változat (**nem ismételhető**)

\$6 Kapcsolatok (**nem ismételhető**)

\$8 Mezőkapcsoló és sorszám (**ismételhető**)

246 Címvariánsok (ismételhető)

A 246-os mezőt minden esetben alkalmazzuk, ha a dokumentumban szerepel valamilyen egyéb címváltozat (eltérő borítócím vagy gerinccím stb).

A névelőt <<>> jelek közé tegyük a helyes indexelés érdekében.

Figyelem! Ahány egyéb cím szerepel a dokumentumon, annyi 246-os mező lesz. A párhuzamos címekről minden esetben készül 246-ös mező! Alcímek esetén a feldolgozó könyvtárosnak mérlegelnie kell, hogy érdemes-e az adott alcímet hozzáférési pontként kiemelni. Ha igen akkor 246-os mezőt kell készíteni az alábbi módon:

245 10 \$aCélok és motiváció \$b: a tanulási motiváció a célorientációs elmélet alapján \$cFejes József Balázs

246 30 \$a<<a>> tanulási motiváció a célorientációs elmélet alapján

Ha az adott cím nem sorolható egyik megadott kategóriába sem, első indikátorként üres értéket állítunk be és \$i almezőben megadhatjuk a cím típusát, ami így megjelenik a leírásban.

246-os mezőben csak olyan cím vehető fel, ami megtalálható a leírás 245, 500, 774 vagy egyéb megjegyzés mezőjében.

Első indikátor:

- 0 Megjegyzés, nem melléktétel
- 1 Megjegyzés és melléktétel (jelenjen meg a mező)
- 2 Nem megjegyzés, nem melléktétel
- 3 Nem megjegyzés, melléktétel (ne jelenjen meg a mező)

Második indikátor:

- üres Nincs meghatározva
- 0 Címrészet (alcím, vagylagos cím)
- 1 Párhuzamos cím
- 2 Megkülönböztető cím
- 3 Egyéb cím, címváltozat
- 4 Borítócím
- 5 Előzéklapcím
- 6 Fejcím
- 7 Élőfejes cím, szalagcím
- 8 Gerinccím

A megszűnt 741-es mező helyett a párhuzamos cím a 246-os mezőbe írandó!	2. indikátor 1
A megszűnt 743-es mező helyett a borítócím a 246-os mezőbe írandó!	2. indikátor 4
A megszűnt 746-os mező helyett az előzéklapi cím a 246-os mezőbe írandó!	2. indikátor 5
A megszűnt 747-es mező helyett a lapfej cím a 246-os mezőbe írandó!	2. indikátor 6
A megszűnt 748-es mező helyett a szalagcím a 246-os mezőbe írandó!	2. indikátor 7
A megszűnt 749-es mező helyett a gerinccím a 246-os mezőbe írandó!	2. indikátor 8

Almezők:

- \$a Tényleges cím/rövid cím (**nem ismételhető**)
- \$b A cím többi része (**nem ismételhető**)
- \$f A mű kötete, száma és/vagy a mű keletkezési ideje (**nem ismételhető**)
- \$g Egyéb információ (**ismételhető**)
- \$h Hordozó, médium (**nem ismételhető**)
- \$i Megjelenítendő magyarázó szöveg (**nem ismételhető**)
- \$n A mű részének száma (**ismételhető**)
- \$p A mű részének címe (**ismételhető**)
- \$5 Az intézmény, amelyre a mező vonatkozik (**nem ismételhető**)
- \$6 Kapcsolatok (**nem ismételhető**)
- \$8 Mezőkapcsoló és sorszám (**ismételhető**)

250 Kiadás (ismételhető)

Kiadásjelzésként azok a kifejezések írhatók le, melyek a dokumentum új kiadására (pl. 2. kiad.), utánnomására (pl. Váltl. utánnny.) vagy hasonmás kiadására vonatkoznak (pl. Repr. kiad.). Azokat a szerzőségi adatokat is itt kell megadni, melyek minden kétséget kizáróan csak az adott kiadásra vonatkoznak. A kiadásjelzés esetén főforrás a címoldal, az egyéb előzések és a kolofon, megengedett forrás a dokumentum egyéb részei és külső források – ekkor szögletes

zárójelek ([]) között adjuk meg az adatot –, tiltott forrás nincs. Minden kiadásjelzést kötelező feltüntetni!

A kiadásjelzés megadási módja: a források alapján begépeljük az \$a almezőbe a kiadásjelzést, a \$b almezőben pedig megadjuk az adott kiadásra vonatkozó szerzőségi adatokat, ha vannak.

A kiadásjelzés számadatait mindig arab számmal írjuk, a kifejezések pedig a dokumentumon szereplő formában írandók le. Ha nem számjeggyel kezdődik a kiadásjelzés, akkor a szöveget nagy kezdőbetűvel írjuk.

*Például: 250 \$a World's classics edition, new edition, revised, reset, and
 illustrated
 250 \$a4. edition \$bwith revisions by E. B. White*

Figyelem! Hasonmás kiadás esetén a 250-es mező \$a almezőjében megadjuk, hogy a dokumentum Hasonmás vagy Reprint kiadás. Ekkor az eredeti kiadás adatait meg kell adnunk az 534-es mezőben! Amennyiben az eredeti kiadás megtalálható az állományunkban 765-ös kapcsolati mezővel köthetőek össze.

Első indikátor:

üres Nincs megadva

Második indikátor:

üres Nincs megadva

Almezők:

\$a Kiadás (**nem ismételhető**)

\$b A kiadásjelzés további része (pl. szerző, szerkesztő)

(**nem ismételhető**) (A HUNMARC-ban szereplő \$c és \$d almező megszűnt! A korábban oda írt adatok a \$b almezőbe kerülnek a megfelelő egyezményes jelekkel elválasztva.)

\$6 Kapcsolatok (**nem ismételhető**)

\$8 Mezőkapcsoló és sorszám (**ismételhető**)

260 Megjelenési adatok, terjesztés, imprint (ismételhető)

Adatok megadása: begépeljük a dokumentum megjelenési adatait, **\$a** almezőben a megjelenés helyét, **\$b** almezőben a kiadó nevét és **\$c** almezőben a kiadás évét. A megjelenési adatok főforrása a címloldal, az egyéb előzékek és a kolofon, megengedett forrás a dokumentum egyéb részei és külső források – megengedett forrás esetén szögletes zárójelek ([]) között adjuk meg az adatot –, tiltott forrás nincs.

Ha egy kiadónak több székhelye van, akkor az elsőként feltüntetett kiadó székhelyét felvesszük az **\$a** almezőbe, a többes székhely tényét pedig [etc.] -vel jelöljük. (Egynél több megjelenési hely is közölhető, ha ezt a bibliográfia szempontjai indokolják.)

Például: **260 ## \$a** *New York (N.Y.) [etc.] \$b* *Springer Verlag \$c*1977

Ha egy dokumentum több kiadó közös kiadásában jelent meg és székhelyük ugyanaz, akkor a székhely bekerül az **\$a** almezőbe, a **\$b** almezőből pedig annyit veszünk fel, ahány kiadó szerepel a dokumentumban kiadóként feltüntetve ugyanazon székhelyen.

Például: **260 ## \$a** *Budapest \$b* *Akkord \$b* *Panem \$c*2007

Ha több kiadó van és székhelyük sem egyezik, akkor **\$a** és **\$b** almezőkben külön-külön felvesszük az egyes megjelenési helyeket és a hozzá tartozó kiadókat sorban egymás után.

Például: **260 ## \$a** *Pécs \$b* *Alexandra \$a* *Budapest \$b* *Népszabadság Zrt. \$c*2011

Az USA megjelenési helyeinél kell az adott állam rövidítése kerek zárójelben (indexből ezt kell beemelni).

Ha nem állapítható meg a dokumentum megjelenési helye, akkor a [S.1.] megjelölést alkalmazzuk (Sine loco – helység nélkül). Ha a kiadóról nincs információnk, akkor a [s.n.] megjelölés használandó (sine nomine – név nélkül, kiadó ismeretlen).

Megjelenési évként megadjuk a dokumentumban feltüntetett megjelenési évet: begépeljük az évszámot vagy Aleph-ben lehetőségünk van beemelni a

beépített listából is (260-as mező \$c almezőn állva Ctrl+F8 billentyűkombinációval vagy \$c almezőn állva jobb egérgombbal gyorsmenü előhív és Almező keresési opció kiválaszt).

Ha © megjelölés szerepel a megjelenési évnél, a leírásban közöljük, hogy copyright kiadás.

Például: \$ccop. 2010

 \$c2015, cop. 2013

Ha a megjelenési év pontosan nem állapítható meg, akkor csonkolva is megadható az évszám szögletes zárójelben, például: [20??]. Ha hozzávetőlegesen tudjuk behatárolni a megjelenés évét, alkalmazhatók a [cca. 1950] vagy a [post 1950] vagy az [ante 1950] megjelölések is. (cca - körül, post - előtt, ante - után.) Valamilyen hozzávetőleges adatnak mindenképpen szerepelnie kell!

Összetett megjelenési év esetén megadjuk kötőjellel a könyvben szereplő éveket.

Például: \$c1995-1996.

Ugyanígy járunk el többkötetes könyveknél.

Nyitott a leírás, ha a leírás pillanatában még nem jelent meg minden kötet (vagy nem hozzáférhető), ezért nyitva marad a 260-as mező \$c almezője: kötőjellel megadjuk a rendelkezésre álló legkorábbi kötet évszámát.

Például: \$c1995-

Lezárt a leírás, ha a többkötetes könyv valamennyi kötete megjelent, vagyis lezárult a megjelenés. Ekkor kötőjellel adjuk meg az évtartományt.

Például: \$c1995-1996.

Nyomdára vonatkozó adatok:

Amennyiben fontosnak tartjuk, megadhatjuk \$e, \$f, \$g almezőkben a nyomda székhelyét és nevét, illetve a nyomtatás évét is, ezek megadása nem kötelező.

Figyelem! A 008-as mező 15-17-es pozíciónál megadott országkód összefügg a leírás 260-as mező \$a almezőjében közölt kiadási hely adattal! A 008-as mező 07-10-es, illetve 11-14-es pozícióban megadott dátum összefügg a leírás 260-as mező \$c almezőjében közölt megjelenési év adattal! A 008-as mező 06-os pozícióban megadott megjelenési év típusa összefügg a leírás 260-as mező \$c almezőjében közölt megjelenési év adattal!

Első indikátor:

- üres Nincs információ, legkorábbi ismert kiadó
- 2 Közbenső kiadó
- 3 Jelenlegi/legutóbbi kiadó

Második indikátor:

- üres Nincs definiálva

Almezők:

- \$a** A megjelenés helye (ismételhető)
- \$b** Kiadó (ismételhető)
- \$c** Kiadási év (ismételhető)
- \$e** A nyomda helye (ismételhető)
- \$f** A nyomda neve (ismételhető)
- \$g** A nyomtatás ideje (ismételhető)
- \$3** A megjelölt anyagegységek (nem ismételhető)
- \$6** Kapcsolatok (nem ismételhető)
- \$8** Mezőkapcsoló és sorszám (ismételhető)

300 Fizikai jellemzők (ismételhető)

Adatok megadása: begépeljük az almezőkbe a dokumentum terjedelmi adatait, azaz megadjuk az **\$a** almezőben az oldalszám(ka)t – és a táblák számát, ha van –, **\$b** almezőben közöljük az illusztráltságot (ha van), **\$c** almezőben a dokumentum méretét, és ha van melléklet, azt az **\$e** almezőben tüntetjük fel. Az **\$f** és a **\$g** almezőkbe a melléklet tulajdonságait írjuk.

A terjedelmi adatok főforrása a dokumentum egésze, megengedett forrás minden külső forrás – megengedett forrás esetén szögletes zárójelek ([]) között adjuk meg az adatot –, tiltott forrás nincs. Többkötetes művek esetén a **300**-as mező **\$a** almezőjébe a meglévő kötetek darabszámát írjuk. **Figyelem!** NEM a példányszámot!

Oldalszám

Az oldalszámokat a p., a hasábszámokat col. latin rövidítésekkel jelöljük. Ha a könyv lapjai mindkét oldalukon számozottak, a könyv terjedelmét oldalszámozásként (p.), ha pedig a lapok csak egyik oldalukon számozottak, lapszámozásként (fol.) kell leírni. Az oldalak számozása lehet arab számmal, római számmal, betűvel vagy akár számozatlanok is lehetnek, ebben az esetben meg kell számolni és megengedett forrásként, arab számmal kell leírni. A leírásban tükrözni kell a számozási sajátosságokat, a számadatok formáját.

A szöveg előtti (pl. címkép), közbeni és utáni képek, illusztrációk számát jelölni kell a leírásban.

Ha a könyv oldalai (lapjai, hasábjai) egy nagyobb egység részeként számozottak az első és utolsó számozott oldal (lap, hasáb) számát kötőjellel összekötve kell leírni.

Például: 300 ## \$ap. 113-246.

Ha a tábla lapjának csak az egyik oldala nyomtatott, a másik pedig üres, akkor azt egy táblalapnak (rövidítése: t.fol.), ha mindkét oldala nyomtatott, akkor azt két táblaoldalnak (rövidítése: t.) kell számítani. A számozatlan táblalapok és táblaoldalak megállapított számát szögletes zárójelben kell közölni. Tehát: t. vagyis tabula = tábla (a táblalapok mindkét oldalukon nyomottak) ; t.fol. vagyis tabulae folio = táblalap (a táblalapok csak egyik oldalukon nyomottak).

Méret

A könyv méretét cm-ben adjuk meg, a gerinccel párhuzamosan mérjük és minden megkezdett cm-t egész számra kell kerekíteni. (Régi könyvek esetén ívrétben (jele: °) adjuk meg a méretet és utána, kerek zárójelbe írjuk a cm-t.)

Melléklet

A melléklet a könyv olyan járulékos része, amelyet nem kötöttek bele a könyvbe. Lehetőség szerint közöljük a melléklet típusát és a terjedelmét is. A melléklet minden adatát az \$e almezőben kell megadni egyezményes jelekkel elválasztva.

Például: 300 ## \$e1 atlasz (37 p., 19 levél : színes térképek ; 37 cm)

Figyelem! A 008-as mező 18-21-es pozíciónál megadott illusztráltság összefügg a leírás 300-as mező \$b almezőjében közölt adatokkal!

Figyelem! A melléklet típusáról részletesebb megjegyzés tehető az 525-ös mezőben.

Első indikátor:

üres Nincs definiálva

Második indikátor:

üres Nincs definiálva

Almezők (a \$h melléklet oldalszáma, \$i melléklet egyéb fizikai jellemzői és \$k melléklet mérete almezők a MARC21-ben nem szerepelnek):

\$a Terjedelem (ismételhető)

\$b Egyéb fizikai jellemzők (nem ismételtető)

\$c Méret (ismételhető)

\$e Mellékletek (nem ismételtető)

\$f A dokumentumegység típusa (ismételhető)

\$g A dokumentumegység mérete (ismételhető)

\$3 A megjelölt anyagegységek (nem ismételtető)

\$6 Kapcsolatok (nem ismételtető)

\$8 Mezőkapcsoló és sorszám (ismételhető)

490 Sorozati adatok (ismételhető)

A 440-es hívójelű mező nem szerepel a MARC21-ben, helyette a 490 és a 830 mezőket használjuk!

Az adatsorozat adatelemeit azon a nyelven kell közölni, ahogyan a kiadványban található. Az adatelemek írásmódjára az illető nyelv helyesírási szabályai, a főcím megválasztására és leírására az időszaki kiadvány főcímének és leírásának szabályai az irányadók. A sorozati és az alsorozati számot arab számmal kell leírni. Ha a forrás a sorozati vagy alsorozati számot római számmal, számnévvel vagy szimbólummal közli, át kell írni. Ha a számot betű helyettesíti, a betűt kell megadni. Ha a sorozat megnevezi számozott részegységeit, e megnevezéseket nem kötelező leírni (például szám, füzet, kötet).

Begépeljük a sorozati címet a 490-es mező \$a almezőjébe a dokumentumon

szereplő formában! A sorozati címhez tartozó ISSN szám az \$x almezőbe kerül, csak a számokat kell beírni az almező értékeként, az ISSN betűkódot nem! A számsort kötőjellel tagoljuk. A szerzői sorozatok (életműsorozat, összes és válogatott kiadás) könyvészeti szempontból egy külön kiadványtípust képeznek, lezárt életművet vagy válogatást jelentetnek meg. Ez az oka, hogy az életműsorozatok nem ISSN-t, hanem ISBN-t kapnak, ezt írjuk tehát az \$x almezőbe.

Ha van sorozati szám, az a \$v almezőbe kerül. (Sorozati szám után a pontot nekünk kell beírni, mert az nem egyezményes jel, így az Aleph automatikusan nem teszi be a leírásba megjelenítéskor.) A párhuzamos számozási adat (sorozati szám) írásmódja: **490 0# \$a***Forschungen zur Geschichte Vorarlbergs* **\$v6. Bd.** = *der ganzen Reihe 13 Bd.*

Az almezőknél közölt sorrendtől eltérően kell a leírásban az almezők értékét megadnunk, azaz az \$a sorozati cím almező után \$x almezőben megadjuk az ISSN számot, majd \$v almezőben a sorozati számot! A 490-es mező \$a almezőjében megadott sorozati címhez – több sorozati cím esetén az összes 490-es mező sorozati címhez – 830-as mezőt kell készíteni. A 830-as mező \$a almezőjében az egységesített sorozati cím általában megegyezik a 490 \$a almező tartalmával, de olykor előfordulnak különbségek.

Például: **490 1# \$a***Vay Ádám Múzeum kiadványa* **\$x0133-8471**
 830 #2 \$a*Vay Ádám Múzeum kiadványai*

Ha egy dokumentum esetén sorozati cím mellett alsorozati cím is van, akkor a leírás során a 490-es mező \$a almezőjében megadjuk a sorozati címet, utána teszünk egy pontot (.), mint egyezményes jelet, majd megadjuk az alsorozati címet. A 830-as mezőben pedig \$a almezőbe kerül a sorozati cím és \$p almezőbe az alsorozati cím.

Például: **490 1# \$a***Osiris könyvtár. Vallástörténet* **\$x1219-1116**
 830 #0 \$a*Osiris könyvtár* **\$p***Vallástörténet*

Alsorozat akkor jön létre, ha valamely sorozatot tematikus csoportokra bontanak, és a tematikus csoportokba tartozó könyvek összetartozását – az alsorozatokat is egybefogó sorozati főcímen kívül – a csoportra (alsorozatra) jellemző alsorozati cím vagy alsorozati jelölő vagy mindkettő is kifejezi. A fő- és alsorozat viszonyában több variáns fordul elő:

- A fő- és az alsorozathoz is tartozik ISSN: ez azt fejezi ki, hogy vannak a sorozatnak olyan részegységei, amelyeket nem soroltak alsorozatba, hanem közvetlenül a főszorozat keretében jelentek meg. Akkor szokott előfordulni, ha a sorozat keretében később indítanak alsorozato(ka)t.
- Az ISSN az összetett címet azonosítja: a főszorozat és az alsorozat azonosítása csak együtt lehetséges. Ebben az esetben sem a fő-, sem az alsorozat nem számozott, az alsorozatoknak nincs saját címük, az egyes alsorozatokba tartozó részegységek összetartozását az alsorozati jelölő fejezi ki. Az alsorozati jelölő általában egy betű és nem tévesztendő össze az alsorozat számozási adatával.

A sorozat alcímét le kell írni, ha a sorozat címe túl általános és ezért nem azonosítja a sorozatot. A sorozat szerzőségi adatát akkor kell leírni, ha nincs alcím és a sorozat főcíme semmitmondó.

Figyelem! Ebben a mezőben nem szerepelnek a 440-es mezőben eddig alkalmazott \$n, \$p, \$z almezők. Az ezekben szereplő adatokat – alárendelt cím megjelölése/ágazati megjelölés ; alárendelt cím/ágazati cím ; generikus sorozatcímhez tartozó első szerzőségi adat – mind az \$a almezőben kell elhelyezni a szükséges egyezményes jelekkel elválasztva!

Figyelem! Az \$a almező ismételhető,

- ha a főszorozat és az alsorozat is számozott: **490 1# \$a***Department of State publication \$v7846. \$aDepartment and Foreign Service series \$v128.*
- ha a sorozatnak párhuzamos címe van: **490 1# \$a***Annual census of manufactures \$a= Recensement des manufactures \$x0315-5587*
- ha a főszorozatnak és az alsorozatnak is van ISSN-je: **490 1# \$a***Acta Academiae Paedagogicae Szegediensis \$x1215-9387 \$aSeries linguistica, litteraria et aesthetica \$x0865-5960*

További példák az adatcsoport szerkezetére:

ISBD megjelenítési formátumban	MARC21 formátumban
A sorozat főcíme : a sorozat alcíme, a sorozat ISSN-je ; sorozati szám	\$aFőcím : alcím \$xISSN \$vsorozati szám

ISBD megjelenítési formátumban	MARC21 formátumban
A sorozat főcíme / a sorozat szerzőségi adata ; sorozati szám	\$aFőcím / szerzőségi adat \$vsorozati szám
A sorozat főcíme. Az alsorozat megjelölése. Az alsorozat címe / az alsorozat szerzőségi adata, az alsorozat ISSN-je	\$aFőcím. Alsorozati megjelölés, Alsorozati cím / alsorozat szerzőségi adata \$xISSN
A sorozat főcíme, ISSN ; sorozati szám. Az alsorozat megjelölése, Az alsorozat címe, ISSN ; alsorozati szám	\$aLund studies in geography \$x1400-1144 \$v101. \$aSer. B, Human geography \$x0076-1478 \$v48.
Sorozat főcíme, ISSN	\$aKlasszikus nagyszótárak \$x1418-9518
Sorozat főcíme, ISSN ; sorozati szám	\$aNagykanizsai honismereti füzetek \$x1216-3724 \$v18.
Sorozat főcíme / sorozat szerzőségi adata, ISSN ; sorozati szám	\$aMúzeumi közlemények / Magyar Olajipari Múzeum \$x0238-3195 \$v8.
Sorozat főcíme. Alsorozat főcíme, ISSN	\$aOsiris könyvtár. Irodalom \$x1218-9863
Sorozat főcíme. Alsorozat megjelölése, Alsorozat főcíme, ISSN	\$aLinguistica. Series A, Studia et dissertationes \$x0238-8642 \$v19. \$aMagyarország az ezredfordulón. 1., Rendszerváltozás: piacgazdaság, társadalom, politika \$x1417- 6467
Sorozat főcíme = Sorozat párhuzamos főcíme, ISSN	\$aIstván Király Múzeum közleményei \$a= Bulletin du Musée Roi Saint Étienne. A. sorozat \$x0491-9610 \$v30.
Sorozat főcíme : sorozat alcíme vagy egyéb címadata	\$aScientia humana : pszichológia \$x1216-531X

Vonatkozó szabvány: MSZ 3424/1-78 4.5.

Ha a többkötetes könyv sorozat részeként jelent meg és az egyes kötetekben szerepel sorozati szám, ami különböző, akkor a sorozati adatok megadása úgy történik, hogy megadjuk a 830-as mezőben az egységesített sorozati címet, mint közös adatot és felvesszük a 490-es mezőt is. A \$v almezőbe a kötet számkokat összevontan vagy vesszővel elválasztva adjuk meg. Az egyes kötetekre vonatkozó sorozati számot a 774-es hívójelű 'Rekordkapcsolatok' mező \$k almezőjében adjuk meg. Tehát a \$k almezőbe kerül a sorozati cím a könyvön szereplő formában, megadjuk az ISSN számot, ha van, illetve beírjuk az adott kötethez tartozó sorozati számot a szükséges egyezményes jelekkel elválasztva!

Ha a többkötetes könyv sorozat részeként jelent meg és nincs megadva sorozati szám vagy ugyanaz a sorozati szám tartozik az egyes kötetekhez, akkor a sorozati adatok megadásakor a rekordba kerül a 830-as hívójelű mezőbe az egységesített sorozati cím és felvesszük a 490-es mezőt is. A 774-es mezőben ekkor NEM vesszünk fel \$k almezőt.

Figyelem! Az indikátorok teljesen mást jelentenek, mint az eddigiekben alkalmazott 440-es mezőnél!

Főszorozat és alsorozat viszonya: 490-830-LKR mezők használata, az SR és a BK rekordok összekapcsolása a különféle esetekben:

	Alapeset	A főszorozatnak van olyan tagja, ami nem tartozik egyik alsorozatába sem
1. Számozatlan főszorozat számozatlan alsorozattal	SR: 245 a p BK: 490, 830, LKR	2 SR rekord - 1 a főszorozathoz
2. Számozatlan főszorozat számozott alsorozattal	SR: 245 a n p BK: 490, 830, LKR	- 1 a fő+alsorozathoz 245 a (n) p a 2 SR rekordot egymással nem kell összekapcsolni
3. Számozott főszorozat számozatlan alsorozattal	SR: 245 a p BK: 490, 830, LKR	BK: 1 db 490
4. Számozott főszorozat számozott alsorozattal	SR: 245 a n p BK: 490, 830, LKR	2 db 830 2 db LKR

főszorozati cím \$a
alsorozati/ágazati – alárendelt cím \$p
alsorozati/ágazati megjelölés – alsorozati cím megjelölése \$n

Első indikátor:

- 0 Nincs 800-830 mező a rekordban
1 Van 800-830-as mező a rekordban

Kötelező **830**-as mezőt létrehozni az egységesített sorozati címnek, tehát az első indikátor értéke mindig **1**!

Második indikátor:

Jelentése már nem a „rendezésből kihagyandó karakterek száma”!

- üres Nincs definiálva

Almezők:

- \$a** Sorozatcím, ha nem melléktétel (ismételhető)
\$l Library of Congress helyrajzi szám (nem ismételhető)
\$v Kötetszám, sorozati szám (ismételhető)
\$x ISSN (ismételhető)
\$3 A megjelölt dokumentumrészek (nem ismételhető)
\$6 Kapcsolatok (nem ismételhető)
\$8 Mezőkapcsoló és sorszám (ismételhető)

Az almezők sorrendje: **\$a, \$x, \$v**!

500 Általános megjegyzés (ismételhető)

Az **\$5** almező használata kötelező egy példány esetén is.

Általánosságban: szövegesen, magyar nyelven, röviden, tömören, lényegre tö-
rően a dokumentumra vonatkozó megjegyzések.

Kötelező megjegyzést tenni az alábbi esetekben:

- Ha a dokumentum főcímének forrása nem a címloldal, akkor kötelező megjegyzést készíteni a forrás megjelölésével. *Például: 500 ## \$aFőcím a borítófedélről*
- Ha a dokumentumban a megjelenési év az időszámításunktól eltérő mó-
don van közölve, azt jelezni kell. *Például: 500 ## \$aMegjelenés éve örmény
időszámítással*
- Ha a leírás tárgya konferencia kiadványa, akkor megjegyzésként meg kell
adni szövegesen a konferenciára vonatkozó adatokat.

- Egy mű folytatása esetén közölni kell az előzményre vonatkozó megjegyzést, illetve az előzmény bibliográfiai rekordjában meg kell adni a folytatásra vonatkozó megjegyzést.
- Ha a leírás tárgya disszertáció, ami kiadott formában (pl. könyvként) is megjelent, akkor az **500**-as mezőben adjuk meg, hogy a könyv disszertáció kiadott változata (ilyenkor nincs szükség az **502** és a **655**-ös mezőkre).
- Ha vannak olyan szerzők, akik a **245 \$c** almezőben nem adhatók meg forrástílus miatt.
- A dokumentum anyaggyűjtésének lezárására, illetve a hatálybalépésre vonatkozó információk. *Például: 500 ## \$aLezárva: 2010. november 30.*
- Ha a dokumentum valaminek a **különlenyomata** (korábbi 592-es mező) és ez egyértelműen megállapítható. (**!!Figyelem!!** ilyen esetben a 008-as mező 24-27-es pozíció értéke 2, részletesebben lásd ott!)
- Idegen nyelvű dokumentum esetén idézhetünk eredeti nyelven ebben a mezőben, de elé kell írni magyar nyelven (a katalogizálás nyelvén), hogy mit tartalmaz. *Például: 500 ## \$aMegjegyzés a címdalán: „xxxxxx yyyy”*

Ezekon kívül bármi leírható megjegyzésként, ami a dokumentumról plusz információt közöl és fontosnak tartjuk megadni.

Figyelem! Ha a leírás tárgya konferencia kiadványa, azt a **008**-as mezőben a **29**-es pozíciónál **1**-el jelöljük. Ha a bibliográfiai leírás szabályai szerint a rendezvény név főtétele, akkor a **111**-es mezőben meg kell adni a konferencia adatait vagy ha melléktétel, akkor a **711**-es mezőben. Emellett megjegyzésként az **500**-as mező **\$a** almezőjében szövegesen meg kell adni a konferenciára vonatkozó adatokat.

Első indikátor:

üres Nincs definiálva

Második indikátor:

üres Nincs definiálva

Almezők:

\$a Általános megjegyzés (nem ismételhető)

\$3 Megjelölt dokumentumrész (nem ismételhető)

\$5 Az intézmény, amelyre a mező vonatkozik (**nem ismételhető**)

\$6 Kapcsolatok (**nem ismételhető**)

\$8 Mezőkapcsoló és sorszám (**ismételhető**)

501 Együtt kiadva megjegyzés (**ismételhető**)

Figyelem, a mező tartalma megváltozott! Akkor alkalmazandó, ha egynél több bibliográfiai egység van egybekötve a kiadó/közreadó által vagy utólag, de nem indokolt a kolligátumoknál alkalmazandó címenkénti külön leírás. (Kivétel a kiadói kolligátum!)

Régi könyvek esetén a kolligátum tagjait fel kell sorolni az adott tagoknál. Például egy hármas kolligátumnál az első leírásban a 2. és a 3. tagot, a második leírásban az 1. és a 3. tagot, a harmadik leírásban az 1. és a 2. tagot.

Például: **245 \$a**Über Preussens Finanzen

580 \$aKoll. 1.

501 \$aKoll. 2. *Das normale Geldsystem in seiner Anwendung auf Preussen*

501 \$aKoll. 3. *Die Taxen und das Reglement der landschaftlichen Creditvereine*

Első indikátor:

üres Nincs definiálva

Második indikátor:

üres Nincs definiálva

Almezők:

\$a „Együtt kiadva” megjegyzés (**nem ismételhető**)

\$5 Az intézmény, amelyre a mező vonatkozik (**nem ismételhető**)

\$6 Kapcsolatok (**nem ismételhető**)

\$8 Mezőkapcsoló és sorszám (**ismételhető**)

502 Disszertáció megjegyzés (ismételhető)

Ha a leírás tárgya disszertáció, akkor ezt a mezőt alkalmazzuk. (Ha a leírás tárgya a disszertáció könyv változata, akkor azt az 500-as mezőben adjuk meg! Ebben az esetben a disszertáció címéről 740-es mező készítendő.)

Ha disszertációt írunk le, a 655-ös formai tárgyyszó mező használata kötelező, tartalma beemelhető a Ctrl+F8 billentyűk lenyomásával.

A mező használatának 2 módja van: vagy az \$a almezőben megjegyzésként hivatkozunk a disszertációra vagy a \$b, \$c, \$d almezőkkel részletezzük az adatait.

Például: **502 ## \$b**PhD értekezés **\$c**Eötvös Loránd Tudományegyetem (Budapest)
 502 ## \$aTézis—University College, London, 1969.
 500 ## \$aEredeti diss.: Sorbonne, Paris, 1969.

Első indikátor:

üres Nincs definiálva

Második indikátor:

üres Nincs definiálva

Almezők:

- \$a** Disszertáció megjegyzés (nem ismételhető)
- \$b** A disszertáció fokozata (nem ismételhető)
- \$c** Az adományozó intézmény (nem ismételhető)
- \$d** Az adományozás éve (nem ismételhető)
- \$g** Egyéb információ (ismételhető)
- \$o** A disszertáció azonosítója (ismételhető)
- \$6** Kapcsolatok (nem ismételhető)
- \$8** Mezőkapcsoló és sorszám (ismételhető)

504 Bibliográfia megjegyzés (ismételhető)

Szövegesen megadjuk a dokumentumra vonatkozó bibliográfiai megjegyzéseket: ha van a dokumentumban bibliográfia, diszkográfia, filmográfia, akkor megadjuk általánosan közölve vagy az oldalszámok jelölésével. A Ctrl+F8 billentyű kombinációval beemelhetők a leggyakoribb kifejezések.

Például: **504 ## \$aBibliográfia a tanulmányok végén és a lábjegyzetben**
 504 ## \$aBibliogr.: p. 260-268.
 504 ## \$aBibliogr.: 78 p.

Figyelem! A 008-as mező 24-27-es pozíciónál megadott tartalmi jellemzők közül néhány a leírásban megjegyzésként kötelezően megadandó, pl. bibliográfia, diszkográfia, filmográfia esetén a leírás 504-es mező \$a almezőjében szövegesen meg kell adni!

Első indikátor:

üres Nincs definiálva

Második indikátor:

üres Nincs definiálva

Almezők:

\$a Megjegyzés a bibliográfiáról (**nem ismételtető**)

\$b Referenciák száma (**nem ismételtető**)

\$6 Kapcsolatok (**nem ismételtető**)

\$8 Mezőkapcsoló és sorszám (**ismételtető**)

505 Tartalmi megjegyzés (ismételtető)

A mező a dokumentum fő részeire, a dokumentumban megjelenő részművekre, időszaki kiadvány esetén a fontosabb rovat(ok)ra, illetve a kiadvány tárgyára vonatkozó megjegyzést tartalmazza.

Szövegesen megadjuk a dokumentumra vonatkozó tartalmi megjegyzéseket, azaz ha fontosnak tartjuk a dokumentumban szereplő művek, tanulmányok, fejezetek és szerzőségi adataik, esetleges sorszámaik felsorolását, akkor itt megadhatjuk azokat.

Az Aleph-ben, ha az első indikátort 0-ra állítjuk be, akkor nem kell beírni az \$a almező elejére a Tartalom: kifejezést, mert a rendszer megjeleníti az OPAC-ban! 1-es vagy 2-es indikátor esetén használjuk például a „Tart. még:” kifejezést. „Tart. még:” kifejezés esetén használjuk a 8-as indikátort.

Ha a második indikátor üres, akkor csak az \$a almezőt használjuk a tartalom leírására! Ha a második indikátor 0, akkor a \$g, \$r, \$t almezőket használjuk, ez a megoldás pontosabb indexelést tesz lehetővé.

A szabadszavas tartalomra vonatkozó megjegyzéseket az 500-as mezőben kell közölni!

Figyelem! Az 505-ös mező \$a almezőjében felsorolt művek címét feltüntetjük a 740-es mező \$a almezőjében, illetve, ha a címnek van eredeti nyelvű megfelelője, akkor a 730-as mező \$a almezőjében ezt megadjuk, majd utána \$l almezőben a mű nyelvét is közöljük! Az 505-ös mezőben a cím és a szerző, illetve további közreműködők közötti kapcsolatot a lehető legpontosabban kell kifejeznünk. A 245 \$c almezőben és az 505-ös mezőben szereplő szerzőkről el kell készíteni a szerzői fő- illetve melléktételeket (100, 700).

A gyűjteményes művek leírásával kapcsolatos tudnivalókat részletesen lásd a 245-ös mező leírásánál!

A **kolligátumok** leírására ez a mező nem alkalmas, ilyen esetben külön leírásokat kell készíteni a különböző művekről.

Például: **505 0# \$a***Romeo és Júlia ; Julius Caesar ; Hamlet, dán királyfi ; Szentivánéji álmom ; Vízkereszt vagy Amit akartok*
505 0# \$apt. *1. Carbon ; pt. 2. Nitrogen ; pt. 3. Sulphur ; pt. 4. Metals.*
505 0# \$a*How these records were discovered ; A short sketch of the Talmuds ; Constantine's lette*

Alapszintű leírásra példa (második indikátor üres):

505 0# \$a*Hamlet / Shakespeare ; Saint Joan / G. B. Shaw*

Továbbfejlesztett leírásra példa (ha a második indikátor 0):

505 00 \$g*Vol 1. \$tBaptism 1816-1872 ; \$gVol. 2. \$tChurch members, 1816-1831 ; \$gVol 3. \$tHistory of the Second Presbyterian Church of West Durham / \$rby L. H. Fellows*

Első indikátor: megjelenítési állandók:

0	Teljes tartalomra vonatkozó
1	Nem teljes tartalomra vonatkozó
2	Részleges tartalomra vonatkozó
8	Nincs megjelenítendő előtag

Második indikátor: leírás szintje:

- üres Alapszintű (\$a almező használata a tartalom leírására)
- 0 Továbbfejlesztett (\$g, \$r, \$t almező használata)

Almezők:

- \$a Tartalomra vonatkozó megjegyzés (nem ismételhető)
- \$g Egyéb információ (ismételhető)
- \$r Szerzőségi közlés (ismételhető)
- \$t Cím (ismételhető)
- \$u URI (Uniform Resource Identifier) (ismételhető)
- \$6 Kapcsolat (nem ismételhető)
- \$8 Mezőkapcsoló és sorszám (ismételhető)

506 A hozzáférés korlátozása megjegyzés (ismételhető)

- Például:*
- 506 \$a***Csak hivatalos használatra*
 - 506 \$a***Csak a szerző írásbeli engedélyével*
 - 506 \$3A** *titkárság személyi iratai \$a**Senki nem használhatja az iratokat előzetes írásbeli engedély nélkül \$b**A Minisztérium titkársága \$c**Külső raktárban, a kérés után 24 órával férhető csak hozzá*
 - 506 \$a***2010-ig nem használhat \$d**az adományozó családja*

Első indikátor:

- üres Nincs információ
- 0 Nincs korlátozás
- 1 Korlátozások vannak érvényben

Második indikátor:

- üres Nincs definiálva

Almezők:

- \$a A hozzáférés feltételei (nem ismételhető)
- \$b A korlátozást hozó személy, intézmény (ismételhető)
- \$c A kézbevétel feltételei (ismételhető)
- \$d A jogosult használók köre (ismételhető)
- \$e Meghatalmazás, jogosítvány (ismételhető)

- \$f A hozzáférés korlátozásának szabványosított terminológiája (ismételhető)
- \$u URI (Uniform Resource Identifier) (ismételhető)
- \$2 A terminológia forrása (**nem ismételtető**)
- \$3 Megjelölt dokumentumrész (**nem ismételtető**)
- \$5 Az intézmény, amelyre a mező vonatkozik (**nem ismételtető**)
- \$6 Kapcsolatok (**nem ismételtető**)
- \$8 Mezőkapcsoló szám (ismételhető)

510 Megjegyzés idézettségről, hivatkozásokról (ismételhető)

A mező megjegyzést tartalmaz arról a (másik) dokumentumról, amelyben az adott dokumentumot idézik, illetve amelyben hivatkoznak az adott dokumentumra. Régi könyvek esetén rövid hivatkozást tartalmazhat arra a bibliográfiára, katalógusra, amelyben az adott dokumentumot idézik vagy hivatkoznak rá. Könyvek és zeneművek esetén az adott dokumentumot tárgyaló kézikönyv címét és a hivatkozásnak a kézikönyvön belüli helyét, időszaki kiadványok esetén az adott dokumentumot indexelő, kivonatoló forrás címét és a vonatkozó hírközlés dátumát, vizuális dokumentumok esetén az adott dokumentumot bemutató forrást tartalmazza.

Ha a hivatkozásban pontos tételszám, oldalszám van megadva, akkor az első indikátor értéke 4, és kötelező a \$c almező használata.

Például: **510 0# \$a***Az Observer rendszeresen szemlézi (Nők lapja)*
 510 1# \$a*Index medicus \$x0019-3879 \$b**Vol.1, no.1 (1984)-*
 510 2# \$a*Chemical abstracts \$x0009-2258*
 510 4# \$a*RMK \$c**I 1055*

Első indikátor:

Az első indikátorral az idézet/hivatkozás teljessége/helye határozható meg a forrásban.

- 0 Az indexelés köre nem ismert
- 1 Teljes körű indexelés
- 2 Szelektív indexelés
- 3 Nincs lelőhely a forrásban megadva
- 4 Van lelőhely a forrásban megadva

Második indikátor:

üres Nincs definiálva

Almezők:

- \$a A forrás megnevezése (**nem ismételhető**)
- \$b A forrás által indexelt időtartam (**nem ismételhető**)
- \$c A forráson belüli hely (**nem ismételhető**)
- \$u URI (Uniform Resource Identifier) (**ismételhető**)
- \$x ISSN (**nem ismételhető**)
- \$3 Megjelölt dokumentumrész (**nem ismételhető**)
- \$6 Kapcsolatok (**nem ismételhető**)
- \$8 Mezőkapcsoló és sorszám (**ismételhető**)

520 Resume, absztrakt, annotáció megjegyzés (ismételhető)

A mező tartalma a dokumentumról készült tartalmi kivonat (annotáció, referátum stb.) szabad szövegű megjegyzésként.

Az első indikátor értékétől függ a megjelenő szöveg.

Például: 520 ## \$aA foglalkoztatási folyamatok történeti áttekintése: a foglalkoztatáspolitikai megújulásának okai, a foglalkoztatás strukturális jellemzői, a foglalkoztatáspolitikai eszközrendszerének változása

Első indikátor: Megjelenítési állandó

- üres Összefoglaló
- 0 Tárgy
- 1 Kivonat
- 2 Tartalom és hatáskör
- 3 Absztrakt
- 4 Tartalmi tanács
- 8 Nincs megjelenítési állandó

Második indikátor:

üres Nincs definiálva

Almezők:

- \$a Resume, absztrakt, annotáció megjegyzés (nem ismételhető)
- \$b A megjegyzés terjedelme (nem ismételhető)
- \$c A megjegyzést létrehozó intézmény (nem ismételhető)
- \$u URI (Uniform Resource Identifier) (ismételhető)
- \$2 Forrás (nem ismételhető)
- \$3 A megjelölt dokumentumrészek (nem ismételhető)
- \$6 Kapcsolatok (nem ismételhető)
- \$8 Mezőkapcsoló és sorszám (ismételhető)

525 Megjegyzés a mellékletekről, különszámokról (ismételhető)

Ezt a mezőt azon, általában saját címmel nem rendelkező mellékletek és különszámok leírására használjuk, amelyről külön rekord nem készül.

Figyelem! A 300-as mezőben megadott mellékletekről itt tehető megjegyzés.

Például: 525 \$aNéhány számhoz melléklet tartozik

525 \$aAz 5. kötethez, külön oldalszámozással ellátott melléklet tartozik

Első indikátor:

üres Nincs definiálva

Második indikátor:

üres Nincs definiálva

Almezők:

- \$a Mellékletek megjegyzés (nem ismételhető)
- \$6 Kapcsolatok (nem ismételhető)
- \$8 Mezőkapcsoló és sorszám (ismételhető)

530 Egyéb fizikai megjelenési forma megjegyzés (ismételhető)

A mező tájékoztató megjegyzést tartalmaz a dokumentum megjelenéséről más hordozón.

Amennyiben szabadon hozzáférhető repozitóriumban, adatbázisban megtaláljuk elektronikus formában a leírás tárgyát (könyvet, folyóiratot), \$u almezőben ezt közölhetjük. A vonatkozó URL-t a 856-os mezőben vesszük fel.

Például: **530 ## \$3***Naplók és levelezés \$a***mikrofilmen is hozzáférhető \$ccsak olvasóteremben használható**
530 ## \$a*Megjelenik CD-n is*
530 ## \$a*Online version available via The New Bartleby Library*
\$u<http://www.bartleby.com/99/index.html>

Első indikátor:

üres Nincs definiálva

Második indikátor:

üres Nincs definiálva

Almezők:

\$a Egyéb fizikai megjelenési forma (**nem ismételhető**)

\$b A hozzáférhetőség forrása (**nem ismételhető**)

\$c A hozzáférés feltételei (**nem ismételhető**)

\$d Megrendelési szám (**nem ismételhető**)

\$u URI (Uniform Resource Identifier) (**ismételhető**)

\$3 A megjelölt dokumentumrész (**nem ismételhető**)

\$6 Kapcsolatok (**nem ismételhető**)

\$8 Mezőkapcsoló és sorszám (**ismételhető**)

533 Reprodukció megjegyzés (ismételhető)

A mező a másolat típusát, készítésének helyét és körülményeit, mindazokat az adatokat tartalmazza, amelyek speciálisan a másolatra vonatkoznak, amennyiben a leírt dokumentum vagy annak egy része másolata egy eredeti kiadványnak.

Például: **533 ## \$a***Mikrofilm \$m***1950-1954 \$b***Millwood, N.Y. \$c***KTO Microfilm \$d***1966 \$e***5** *mikrofilm tekercs : negatív ; 35 mm*
\$7*d***19501954nyara**
533 ## \$a*Mikrofilm \$b***Budapest \$c***OSZK \$d***1989 \$e***15 tekercs ; 35 mm*

Első indikátor:

üres Nincs definiálva

Második indikátor

üres Nincs definiálva

Almezők:

- \$a** A reprodukció típusa (**nem ismételhető**)
- \$b** A reprodukció készítésének helye (**ismételhető**)
- \$c** A reprodukciót készítő intézmény (**ismételhető**)
- \$d** A reprodukció készítésének ideje (**nem ismételhető**)
- \$e** A reprodukció fizikai leírása (**nem ismételhető**)
- \$f** A reprodukcióra vonatkozó sorozati adatok (**ismételhető**)
- \$m** A lemásolt anyagok kiadási ideje és/vagy sorszáma (**ismételhető**)
- \$n** Megjegyzés a másolatról (**ismételhető**)
- \$3** Megjelölt dokumentumrész (**nem ismételhető**)
- \$5** Intézmény, amelyre a mező vonatkozik (**nem ismételhető**)
- \$7** Reprodukciók kódolt adatai (**nem ismételhető**)
 - /0 Dátumtípus, publikációs státusz
 - /1-4 Dátum 1
 - /5-8 Dátum 2
 - /9-11 A kiadás helye
 - /12 Gyakoriság
 - /13 Regularitás
 - /14 A példány formája
- \$6** Kapcsolatok (**nem ismételhető**)
- \$8** Mezőkapcsoló és sorszám (**ismételhető**)

534 Megjegyzés az eredeti kiadásról (**ismételhető**)

A mező az eredeti kiadás adataira vonatkozó megjegyzést tartalmazza. A **\$p** almező használata kötelező.

Ha a leírásunk tárgya reprint kiadás, akkor az eredeti kiadás adatait az 534-es mezőben adjuk meg.

Például: **534 ## \$p** *Az eredeti kiadás megjelenési adatai: \$c* *Wien :
J. Cuspinianus, 1528 (Ingoldstadini : P. Apianus)*

Ha az eredeti kiadás címében vagy szerzőiben eltérés van a reprint kiadáshoz képest, azok is megadhatók: **\$t** almezőben a cím, **\$n** almezőben a szerzők, illetve, ha lényegesnek tartjuk, más adatok is közölhetők az almezőkódoknak megfelelően.

Ha az általunk katalogizált dokumentumnak van eredeti nyelvű kiadása, akkor azt is megadhatjuk az **534**-es mezőben.

Ha nekünk is megvan a katalógusban az adott mű eredeti kiadása, akkor **\$l** almezőben megadhatjuk a raktári jelzetét.

Figyelem! Hasonmás kiadás esetén a **250**-es mező **\$a** almezőjében megadjuk, hogy a dokumentum hasonmás vagy reprint kiadás. Ekkor az eredeti kiadás adatait meg kell adnunk az **534**-es mezőben!

Első indikátor:

üres Nincs definiálva

Második indikátor:

üres Nincs definiálva

Almezők:

\$a Eredeti kiadás főtétele (**nem ismételhető**)

\$b Eredeti kiadás kiadási adata (**nem ismételhető**)

\$c Eredeti kiadás megjelenési adatai (**nem ismételhető**)

\$e Eredeti kiadás terjedelmi adatai (**nem ismételhető**)

\$f Eredeti kiadás sorozati adatai (**ismételhető**)

\$k Eredeti kiadás kulcscíme (**ismételhető**)

\$l Eredeti kiadás lelőhelye (**nem ismételhető**)

\$m Eredeti kiadás anyagspecifikus adata (pl. térkép méretaránya)
(**nem ismételhető**)

\$n Eredeti kiadásra vonatkozó megjegyzés (**ismételhető**)

\$o Egyéb forrás azonosító (**ismételhető**)

\$p Bevezető szöveg (pl. Eredeti:) (**nem ismételhető**)

- \$t** Eredeti kiadás tényleges címe (**nem ismételhető**)
- \$x** ISSN szám (**ismételhető**)
- \$z** ISBN szám (**ismételhető**)
- \$3** Megjelölt dokumentumrész (**nem ismételhető**)
- \$6** Kapcsolat (**nem ismételhető**)
- \$8** Mezőkapcsoló és sorszám (**ismételhető**)

535 Az eredeti/másolat lelőhelye (**ismételhető**)

A mező az eredeti vagy a másolatban létező dokumentumnak, vagy a dokumentum valamely példányának lelőhelyére vonatkozó megjegyzést tartalmazza, ha annak lelőhelye eltér a leírt dokumentumétól. Tartalmazhatja a leírt dokumentum részének a főrésztől eltérő elhelyezésére vonatkozó megjegyzést.

*Például: 535 ## \$aA Szépművészeti Múzeum Grafikai Osztályán őrzött
 No 37 jelzetű kódex hasonmása
 535 2# \$3Herrison papers \$aNeils Bohr Library, Center for
 History of Physics, American Institute of Physics \$b335 East 45th
 Street, New York, NY \$gny*

Első indikátor:

- 1 Az eredeti lelőhelye
- 2 A másolat lelőhelye

Második indikátor:

üres Nincs definiálva

Almezők:

- \$a** A dokumentumot őrző intézmény (**nem ismételhető**)
- \$b** Postai cím (**ismételhető**)
- \$c** Ország (**ismételhető**)
- \$d** Telekommunikációs cím (**ismételhető**)
- \$g** Az őrző intézmény országkódja (**nem ismételhető**)
- \$3** A megjelölt dokumentumrész (**nem ismételhető**)
- \$6** Kapcsolatok (**nem ismételhető**)
- \$8** Mezőkapcsoló és sorszám (**ismételhető**)

536 Adományozásról, finanszírozásról szóló megjegyzés (ismételhető)

A mező a dokumentum létrejöttét támogató természetes vagy jogi személyekre, a projekt nevére, amelynek keretében a dokumentum létrejött, az ezzel kapcsolatos nyilvántartási, illetve szerződés számra vonatkozó megjegyzést tartalmazza.

Első indikátor:

üres Nincs definiálva

Második indikátor:

üres Nincs definiálva

Almezők:

- \$a** A megjegyzés szövege (**nem ismételhető**)
- \$b** A szerződés száma (**ismételhető**)
- \$c** Az adományozó irat száma (**ismételhető**)
- \$d** Meg nem határozott szám (évszám) (**ismételhető**)
- \$e** A programelem száma (**ismételhető**)
- \$f** Projekt szám (**ismételhető**)
- \$g** Feladat (task) szám (**ismételhető**)
- \$h** Munka egység szám (raktári jelzet) (**ismételhető**)
- \$6** Kapcsolatok (**nem ismételhető**)
- \$8** Mezőkapcsoló és sorszám (**ismételhető**)

540 Használattal és sokszorosítással kapcsolatos megjegyzések (ismételhető)

Szerzői jogok, illetve egyéb szabályozásokból adódó használati lehetőségek, tilalmak és sokszorosításra vonatkozó szabályok adhatók meg ebben a mezőben.

Figyelem! Ha a leírás tárgya disszertáció, akkor alkalmazzuk az 502-es mezőt és emellett közölni kell a használatra vonatkozó megkötések az 540-es mezőben! (Ha a disszertáció könyvként is megjelent, akkor az 540-es mezőbe nem kerül bele a szerzői jogi megjegyzés! Ekkor az 500-as mezőben adjuk meg, hogy a könyv disszertáció kiadott változata!)

Első indikátor:

üres Nincs definiálva

Második indikátor:

üres Nincs definiálva

Almezők:

\$a Forgalmazással és sokszorosítással kapcsolatos megjegyzések
(nem ismételhető)

\$b Hatáskör (nem ismételhető)

\$c Engedélyezés (nem ismételhető)

\$d Jogosult felhasználók (nem ismételhető)

\$u URI (Uniform Resource Identifier) (ismételhető)

\$3 Megjelölt dokumentumrész (nem ismételhető)

\$5 Intézmény, amire a mező vonatkozik (nem ismételhető)

\$6 Kapcsolat (nem ismételhető)

\$8 Mezőkapcsoló és sorszám (ismételhető)

541 A beszerzés közvetlen forrása (ismételhető)

Az **\$5** almező használata kötelező, de a mező tartalmát a MOKKA-ba nem adjuk át.

Különböző raktári jelzetek esetén a teljes mezőt ismételjük.

A mező az adott dokumentum beszerzésének közvetlen forrásáról tájékoztató megjegyzést tartalmaz. Az **\$a** almező tartalmát lehetőségünk van beemelni a beépített listából is: az almezőbe kattintva F3 billentyűvel lenyitható az eddig beírt beszerzési források indexe.

Hagyatékok esetén a felajánló/adományozó/örökösök neve kerül ide, a hagyatékok tulajdonosa az **561**-es mezőbe kerül:

541 ## \$aKoncz Judith

561 ## \$aKoncz Lajos hagyatéka

Több **541**-es mező esetén, a legfrissebb szerepeljen első helyen a megjelenítés miatt. Folyamatos beszerzés esetén a **\$d** almezőt hagyjuk nyitottan, de megszüntetés/lezárás esetén zárjuk le az időintervallumot.

Beszerzési javaslat esetén a mező tartalma: **\$aBeszerzési javaslat \$fXY**

Például: **541 ## \$aHamvas Béla örököse \$cajándék \$d1990**

Első indikátor:

- üres Nincs megadott információ
- 0 Magánjellegű információ
- 1 Nem magánjellegű információ

Második indikátor:

- üres Nincs definiálva

Almezők:

- \$a** A beszerzés forrása (**nem ismételhető**)
- \$b** Cím (**nem ismételhető**)
- \$c** A beszerzés módja (**nem ismételhető**)
- \$d** A beszerzés dátuma (**nem ismételhető**)
- \$e** Leltári szám (**nem ismételhető**)
- \$f** Tulajdonos (javaslattevő) (**nem ismételhető**)
- \$h** Ár (**nem ismételhető**)
- \$n** Mennyiség (**ismételhető**)
- \$o** Egység típusa (**ismételhető**)
- \$3** A megjelölt dokumentumrész (**nem ismételhető**)
- \$5** Intézmény, amelyre a mező vonatkozik (**nem ismételhető**)
- \$6** Kapcsolatok (**nem ismételhető**)
- \$8** Mezőkapcsoló és sorszám (**ismételhető**)

544 Kapcsolódó archív anyagok lelőhelye (ismételhető)

A mező a levéltári anyagok lelőhelyére vonatkozó információt tartalmazza.

*Például: 544 ## \$dA Budai Kapucinus Rendház és Plébánia iratai
(1787-1946) \$aBudapest Főváros Levéltára*

Első indikátor:

- üres Nincs információ megadva
- 0 Associated materials (azonos proveniencia, más gyűjtemény)
- 1 Related materials (más proveniencia, azonos gyűjtemény)

Második indikátor:

üres Nincs definiálva

Almezők:

\$a A dokumentumot őrző intézmény (ismételhető)

\$b Postai cím (ismételhető)

\$c Ország (ismételhető)

\$d A kapcsolódó dokumentum címe (ismételhető)

\$e A kapcsolódó dokumentum provenienciája (ismételhető)

\$n Megjegyzés (ismételhető)

\$3 A megjelölt dokumentumrész (nem ismételtető)

\$6 Kapcsolatok (nem ismételtető)

\$8 Mezőkapcsoló és sorszám (ismételhető)

546 Megjegyzés a dokumentum nyelvéről (ismételhető)

Ha a katalogizált dokumentum egyes részei más-más nyelven is szerepelnek, akkor az erre vonatkozó információkat az 546-os mezőben kell megadnunk szövegesen.

Például: 546 ## \$aÖsszefoglalás angol és német nyelven

546 ## \$aTartalomjegyzék angolul is

546 ## \$aKötetben lévő tanulmányok váltakozva angol, magyar, német nyelven

Figyelem! Amennyiben a dokumentumban az összefoglalás, a tartalomjegyzék vagy egyéb járulékok más-más nyelven is megtalálhatók, akkor meg kell adnunk a nyelvi kódot a 041-es mező **\$b**, **\$e**, **\$f**, **\$g** almezőiben értelemszerűen és ez esetben az 546-os mező **\$a** almezőjében szövegesen is le kell írunk, hogy a dokumentum mely része, milyen nyelven van.

Első indikátor:

üres Nincs definiálva

Második indikátor

üres Nincs definiálva

Almezők:

- \$a Megjegyzés a mű nyelvről szövegesen (nem ismételhető)
- \$b Használt információs kód vagy abc (pl. gótbetűs) (ismételhető)
- \$3 Megjelölt dokumentumrész (nem ismételhető)
- \$6 Kapcsolat (nem ismételhető)
- \$8 Mezőkapcsoló és sorszám (ismételhető)

561 Proveniencia/származás (ismételhető)

Az \$5 almező használata kötelező egy példány esetén is.

Különböző raktári jelzetek esetén a teljes mezőt ismételjük.

A mező a dokumentum adott példányának eredetéről, származásának történetéről tartalmaz megjegyzést. Tájékoztat azokról a tulajdonosokról vagy tároló/gondozó szervekről, amelyek a dokumentum adott példányát megjelenésétől az utolsó állományba vételig birtokolták, illetve gondozták.

- Például:*
- 561 \$aL. McGarry gyűjteményéből**
 - 561 \$aKardos László könyvtárából**
 - 561 \$aIrodalomtörténeti Intézet (pecsét)**
 - 561 \$aProv.: Széchényi F.**
 - 561 \$aKoncz Lajos hagyatéka**

Első indikátor:

- üres Nincs adat megadva
- 0 Magánjelleű információ
- 1 Nem magánjelleű

Második indikátor:

- üres Nincs definiálva

Almezők:

- \$a Proveniencia (nem ismételhető)
- \$u URI (Uniform Resource Identifier) (ismételhető)
- \$3 A megjelölt dokumentumrész (nem ismételhető)
- \$5 Az intézmény, amelyre a mező vonatkozik (nem ismételhető)
- \$6 Kapcsolatok (nem ismételhető)
- \$8 Mezőkapcsoló és sorszám (ismételhető)

562 Példány- és verzióazonosító megjegyzés (ismételhető)

Az \$5 almező használata kötelező egy példány esetén is.

Különböző raktári jelzetek esetén a teljes mezőt ismételjük.

A mező azokat az információkat, ismérveket tartalmazza, amelyek alapján a dokumentum adott példánya megkülönböztethető a dokumentum más példányaitól elsősorban régi, illetve ősnymtatványok vagy kéziratok művek esetén.

Például:

- 562 ## \$aA címelőzéklap homlokoldalán 1803-as latin nyelvű bejegyzés, ennek hátoldalán Tabula Pythagorica kézírással
- 562 ## \$aA címoldalon kézírásos bejegyzés: „Szély Henrik 1897”
- 562 ## \$aA címoldalon pecsét: CSTRT 1897
- 562 ## \$cFestékszóró pisztollyal színezett változat
- 562 ## \$aFénymásolt példány

Első indikátor:

üres Nincs definiálva

Második indikátor:

üres Nincs definiálva

Almezők:

- \$a Azonosító jegyek (ismételhető)
- \$b Példánymegjelölés, példányazonosítás (ismételhető)
- \$c Verziójelölés, verzióazonosítás (ismételhető)
- \$d Eredeti megjelenési forma (ismételhető)
- \$e Példányszám (ismételhető)
- \$3 A megjelölt dokumentumrész (nem ismételhető)
- \$5 Az intézmény, amelyre a mező vonatkozik (nem ismételhető)
- \$6 Kapcsolatok (nem ismételhető)
- \$8 Mezőkapcsoló és sorszám (ismételhető)

563 Kötésre vonatkozó információk (ismételhető)

Az \$5 almező használata kötelező egy példány esetén is.

Különböző raktári jelzetek esetén a teljes mezőt ismételjük.

Első indikátor:

üres Nincs definiálva

Második indikátor:

üres Nincs definiálva

Almezők:

- \$a A kötésre vonatkozó megjegyzés (**nem ismételtető**)
- \$u URI (Uniform Resource Identifier) (**ismételtető**)
- \$3 Megjelölt dokumentumrész (**nem ismételtető**)
- \$5 Intézmény, amelyre a mező vonatkozik (**nem ismételtető**)
- \$6 Kapcsolatok (**nem ismételtető**)
- \$8 Mezőkapcsoló és sorszám (**ismételtető**)

580 Kapcsolódó rekordok megjegyzés (ismételtető)

A mező a leírt dokumentum vagy a benne foglalt mű/művek és más dokumentum(ok) közötti bibliográfiai kapcsolatra vonatkozó megjegyzést tartalmaz. A rekordok LKR mezővel köthetők össze. Mivel ebben a mezőben nem alkalmazható \$5 almező, így annak tartalmát zárójelben tüntetjük fel.

Például: 580 ## \$aKoll. 1.

Első indikátor:

üres Nincs definiálva

Második indikátor:

üres Nincs definiálva

Almezők:

- \$a Kapcsolódó rekordok megjegyzés (**nem ismételtető**)
- \$6 Kapcsolatok (**nem ismételtető**)
- \$8 Mezőkapcsoló és sorszám (**ismételtető**)

583 Megjegyzés az eseményekről (ismételhető)

Az \$5 almező használata kötelező egy példány esetén is.

Különböző raktári jelzetek esetén a teljes mezőt ismételjük.

Ez a mező szolgál az adott dokumentummal kapcsolatos események és műveletek dokumentálására. Ilyen lehet például a restaurálás, az egyéb hordozóra történő rögzítés, a minősítés, illetve valamilyen vizsgálat vagy egyéb intézkedés.

Például: 583 \$aKonzerválásra vár \$c19861010 \$eprioritás \$fTitle IIC project

Első indikátor:

üres	Nincs adat
0	Magánjellegű információ
1	Nem magánjellegű információ

Második indikátor:

üres	Nincs definiálva
------	------------------

Almezők:

- \$a Esemény, végzett művelet (**nem ismételhető**)
- \$b Esemény/művelet azonosító (**ismételhető**)
- \$c Esemény dátuma (**ismételhető**)
- \$d Esemény időintervalluma, időszaka (**ismételhető**)
- \$e Rendkívüli intézkedés (**ismételhető**)
- \$f Engedélyezés (**ismételhető**)
- \$h Hatáskör (**ismételhető**)
- \$i Módszer (**ismételhető**)
- \$j Helyszín (**ismételhető**)
- \$k Végrehajtó személy (**ismételhető**)
- \$l Állapot, körülmény (**ismételhető**)
- \$n Mennyiség (**ismételhető**)
- \$o Egység típusa (**ismételhető**)
- \$u URI (Uniform Resource Identifier) (**ismételhető**)
- \$x Nem nyilvános megjegyzés (**ismételhető**)
- \$z Nyilvános megjegyzés (**ismételhető**)
- \$2 Forrás (**nem ismételhető**)

- \$3 Megjelölt dokumentumrész (nem ismételtető)
- \$5 Intézmény, amire a mező vonatkozik (nem ismételtető)
- \$6 Kapcsolatok (nem ismételtető)
- \$8 Mezőkapcsoló és sorszám (ismételtető)

585 Megjegyzés kiállításról (ismételtető)

Az \$5 almező használata kötelező egy példány esetén is.

Különböző raktári jelzetek esetén a teljes mezőt ismételjük.

Példányspecifikus mező, amely megjegyzést tartalmaz azokról a kiállításokról, amelyeken a leírt dokumentumot kiállították.

Első indikátor:

üres Nincs definiálva

Második indikátor:

üres Nincs definiálva

Almezők:

- \$a Megjegyzés szövege (nem ismételtető)
- \$3 Megjelölt dokumentumrész (nem ismételtető)
- \$5 Intézmény, amire a mező vonatkozik (nem ismételtető)
- \$6 Kapcsolatok (nem ismételtető)
- \$8 Mezőkapcsoló és sorszám (ismételtető)

586 Díjak jegyzéke (ismételtető)

A mező tájékoztat a leírt dokumentumért adományozott díjakról, kitüntetésekéről, illetve azokról a díjakról, amik kapcsolatban vannak a leírt művel.

Az első indikátortól függ a megjelenítendő szöveg.

Például: 586 ## \$aNational Book Award, 1981

586 ## \$aPulitzer Díj 1981-ben

Első indikátor:

üres Díjak
8 Nincs állandó jellemzés

Második indikátor:

üres Nincs definiálva

Almezők:

\$a Díjak megjegyzés (**nem ismételhető**)
\$3 Megjelölt dokumentumrész (**nem ismételhető**)
\$6 Kapcsolatok (**nem ismételhető**)
\$8 Mezőkapcsoló és sorszám (**ismételhető**)

588 A leírás forrása (ismételhető)

Figyelem! A mező tartalma megváltozott a HUNMARC-hoz képest!

Első indikátor:

üres nincs információ
0 a leírás forrása
1 Latest issue consulted

Második indikátor:

üres Nincs definiálva

Almezők:

\$a Megjegyzés a leírás forrásáról (**nem ismételhető**)
\$5 Intézmény, amire a mező vonatkozik (**nem ismételhető**)
\$6 Kapcsolatok (**nem ismételhető**)
\$8 Mezőkapcsoló és sorszám (**ismételhető**)

595 Megjegyzés a fizikai jellemzőkről (ismételhető) – Helyi mező

A mező a fizikai egységek számára, a kiadvány megváltozott vagy váltakozó méretére, a nem rendszeres kísérő anyagra, a rendszeres kísérő anyag címére, egyéb jellemző adatára vonatkozó közléseket, valamint az illusztrációra vonatkozó kiegészítő közléseket tartalmaz.

Itt jelöljük, ha valamelyik kötet fizikailag sérült, hiányos vagy van valami eltérő jellemzője, ami a többi mezőben nem jelölhető.

Például: **595 ## \$a***Gerince sérült*

Első indikátor:

 üres Nincs definiálva

Második indikátor

 üres Nincs definiálva

Almezők:

 \$a Megjegyzés szövege (**nem ismételhető**)

 \$5 Intézmény, amire a mező vonatkozik (**nem ismételhető**)

600 Tárgyszó, személynév (ismételhető)

Ha elsősorban életrajzról van szó, akkor csak a nevet szükséges megadni. Ha a mű csak az adott szerző munkásságát tárgyalja, akkor a \$t almezőbe a „Művek” kifejezés kerül. Ha egy konkrét műről van szó, akkor a \$t almezőbe ennek címe kerül eredeti nyelven. Amennyiben az adott személy életrajzával és munkásságával is foglalkozik a mű, mindkét formában felvehető.

A 600-as tárgyi melléktételen felül 650-es mezőbe mind a személy foglalkozásáról, mind a tevékenységi területéről készül tárgyszó.

Például: **600 04 \$aSophokles \$d i.e.497? - i.e.406? \$t***Antigone (kommentár)*

Első indikátor:

 0 Egyéni név

 1 Egy és több elemű vezetéknév

 3 Családi név (pl. Esterházy-család) **Figyelem!** A 2-es 'Több elemű családnév' indikátor a MARC21-ből törölve!

Első indikátor:

 0 Library of Congress Authority Files

 1 LC gyermekirodalom

 2 MeSH

 3 Nemzeti Mezőgazdasági könyvtár Authority Files

- 4 Nem meghatározott forrás
- 5 Kanadai tárgyszavak
- 6 Repertoire des vedettes-matiere
- 7 A „2” almezőben meghatározott forrás

Almezők:

- \$a A személynév **(nem ismételtető)**
- \$b A személynév számeleme **(nem ismételtető)**
- \$c A névhez kapcsolódó titulusok, egyéb szavak **(ismételtető)**
- \$d A névhez kapcsolódó dátumok **(nem ismételtető)**
- \$e Relációs kifejezés (közreműködési funkció) **(ismételtető)**
- \$f A katalogizált mű kiadási ideje **(nem ismételtető)**
- \$g Egyéb információk **(nem ismételtető)**
- \$h Hordozó **(nem ismételtető)**
- \$j Szerzőségi viszonyt módosító adat **(ismételtető)**
- \$k Formai alcím **(ismételtető)**
- \$l A katalogizált mű nyelve **(nem ismételtető)**
- \$m A zenei előadás médiuma **(ismételtető)**
- \$n A mű részének száma **(ismételtető)**
- \$o A zenemű átdolgozására vonatkozó információ **(nem ismételtető)**
- \$p A mű részének címe **(ismételtető)**
- \$q A név teljesebb formája **(nem ismételtető)**
- \$r A zenei mű hangneme **(nem ismételtető)**
- \$s Változat **(ismételtető)**
- \$t A mű címe vagy: „Művek” **(nem ismételtető)**
- \$u Affiliáció **(nem ismételtető)**
- \$v Formai alosztás **(ismételtető)**
- \$x Általános alosztás **(ismételtető)**
- \$y Kronológiai alosztás **(ismételtető)**
- \$z Földrajzi alosztás **(ismételtető)**
- \$0 Authority rekord kontroll szám **(ismételtető)**
- \$1 Real World Object URI **(ismételtető)**
- \$2 A tárgyszó forrása **(nem ismételtető)**
- \$3 A megjelölt dokumentumrész **(nem ismételtető)**
- \$4 Kapcsolat **(ismételtető)**

- \$6 Kapcsolatok (**nem ismételhető**)
- \$8 Mezőkapcsoló és sorszám (**ismételhető**)

610 Tárgyszó, testületi név (**ismételhető**)

Egy testületről szóló tematika esetén a **610**-es mezőt alkalmazzuk.

Első indikátor:

- 0 Fordított
- 1 Közigazgatási név
- 2 Egyenes szórendű név

Második indikátor:

- 0 Library of Congress Authority Files
- 1 LC gyermekirodalom
- 2 MeSH
- 3 Nemzeti Mezőgazdasági Könyvtár Authority Files
- 4 Nem meghatározott forrás
- 5 Kanadai tárgyszavak
- 6 Repertoire des vedettes-matiere
- 7 A „2” almezőben meghatározott forrás

Almezők:

- \$a Testületi név mint tárgyszó (**nem ismételhető**)
- \$b A testület alárendelt egysége (**ismételhető**)
- \$c A gyűlés helye (**nem ismételhető**)
- \$d A gyűlés/az egyezmény aláírásának ideje (**ismételhető**)
- \$e Relációs kifejezés (közreműködés jellege) (**ismételhető**)
- \$f A katalogizált mű kiadási ideje (**nem ismételhető**)
- \$g Egyéb információk (**nem ismételhető**)
- \$h Hordozó (**nem ismételhető**)
- \$k Formai alcím (**ismételhető**)
- \$l A katalogizált mű nyelve (**nem ismételhető**)
- \$m A zenei előadás médiuma (**ismételhető**)
- \$n A gyűlés részének száma (**ismételhető**)

- \$o** A zenemű átdolgozására vonatkozó információ **(nem ismételhető)**
- \$p** A mű részének címe **(ismételhető)**
- \$r** A zenei mű hangneme **(nem ismételhető)**
- \$s** Változat **(ismételhető)**
- \$t** A mű címe **(nem ismételhető)**
- \$u** Affiliáció **(nem ismételhető)**
- \$v** Formai alosztás **(ismételhető)**
- \$x** Általános alosztás **(ismételhető)**
- \$y** Kronológiai alosztás **(ismételhető)**
- \$z** Földrajzi alosztás **(ismételhető)**
- \$0** Authority rekord kontroll szám **(ismételhető)**
- \$1** Real World Object URI **(ismételhető)**
- \$2** A tárgyszó forrása **(nem ismételhető)**
- \$3** A megjelölt dokumentumrész **(nem ismételhető)**
- \$4** Kapcsolat **(ismételhető)**
- \$6** Kapcsolatok **(nem ismételhető)**
- \$8** Mezőkapcsoló és sorszám **(ismételhető)**

611 Tárgyszó, konferencia **(ismételhető)**

Nem alkalmazzuk, ha a kiadvány egy rendezvény – kiállítás, konferencia – anyagát adja közre, csak akkor, ha magának a rendezvénynek a megszervezéséről, történetéről stb. szól.

Első indikátor:

- 0** Fordított
- 1** Közigazgatási név
- 2** Egyenes szórendű név

Második indikátor:

- 0** Library of Congress Authority Files
- 1** LC gyermekirodalom
- 2** MeSH
- 3** Nemzeti Mezőgazdasági Könyvtár Authority Files
- 4** Nem meghatározott forrás

- 5 Kanadai tárgyszavak
- 6 Repertoire des vedettes-matiere
- 7 A „2” almezőben meghatározott forrás

Almezők:

- \$a A konferencia neve mint tárgyszó **(nem ismételtető)**
- \$c A konferencia helye **(nem ismételtető)**
- \$d A konferencia vagy szerződés aláírásának az ideje **(nem ismételtető)**
- \$e Alárendelt egység **(ismételtető)**
- \$f A katalogizált mű kiadási ideje **(nem ismételtető)**
- \$g Egyéb információk **(nem ismételtető)**
- \$h Hordozó **(nem ismételtető)**
- \$j Szerzőségi viszonyt módosító adat (közreműködés jellege) **(ismételtető)**
- \$k Formai alcím **(ismételtető)**
- \$l A katalogizált mű nyelve **(nem ismételtető)**
- \$n A konferencia részének száma **(ismételtető)**
- \$p A mű részének címe **(ismételtető)**
- \$q Közigazgatási nevet követő konferencianév **(nem ismételtető)**
- \$s Változat **(ismételtető)**
- \$t A mű címe **(nem ismételtető)**
- \$u Affiliáció **(nem ismételtető)**
- \$v Formai alosztás **(ismételtető)**
- \$x Általános alosztás **(ismételtető)**
- \$y Kronológiai alosztás **(ismételtető)**
- \$z Földrajzi alosztás **(ismételtető)**
- \$0 Authority rekord kontroll szám **(ismételtető)**
- \$1 Real World Object URI **(ismételtető)**
- \$2 A tárgyszó forrása **(nem ismételtető)**
- \$3 A megjelölt dokumentumrész **(nem ismételtető)**
- \$4 Kapcsolat **(ismételtető)**
- \$6 Kapcsolatok **(nem ismételtető)**
- \$8 Mezőkapcsoló és sorszám **(ismételtető)**

630 Tárgyszó, egységesített cím (ismételhető)

Szerzői főtételek nélküli címek. Tipikus példa: Biblia. A műfajt, tematikát stb. leíró tárgyszavak a 650-es mezőbe kerülnek.

Első indikátor:

0-9 A rendezésből kihagyandó karakterek száma
Figyeljünk az indikátor pontos beállítására!

Második indikátor:

0 Library of Congress Authority Files
1 LC gyermekirodalom
2 MeSH
3 Nemzeti Mezőgazdasági Könyvtár Authority Files
4 Nem meghatározott forrás
5 Kanadai tárgyszavak
6 Repertoire des vedettes-matiere
7 A „2” almezőben meghatározott forrás

Almezők:

\$a Egységesített cím (**nem ismételhető**)
\$d Az egyezmény aláírásának ideje (**ismételhető**)
\$e Relációs kifejezés (a cím és a katalogizált mű kapcsolata) (**ismételhető**)
\$f A katalogizált mű kiadási dátuma (**nem ismételhető**)
\$g Egyéb információk (**nem ismételhető**)
\$h Hordozó (**nem ismételhető**)
\$k Formai alcím (**ismételhető**)
\$l A katalogizált mű nyelve (**nem ismételhető**)
\$m A zenei előadás médiuma (**ismételhető**)
\$n A mű részének száma (**ismételhető**)
\$o A zenemű átdolgozására vonatkozó információ (**nem ismételhető**)
\$p A mű részének címe (**ismételhető**)
\$r A zenei mű hangneme (**nem ismételhető**)
\$s Változat (**ismételhető**)
\$t A mű címe (**nem ismételhető**)

- \$v Formai alosztás (ismételhető)
- \$x Általános alosztás (ismételhető)
- \$y Kronológiai alosztás (ismételhető)
- \$z Földrajzi alosztás (ismételhető)
- \$0 Authority rekord kontroll szám (ismételhető)
- \$1 Real World Object URI (ismételhető)
- \$2 A tárgyszó forrása (nem ismételtető)
- \$3 A megjelölt dokumentumrész (nem ismételtető)
- \$4 Kapcsolat (ismételhető)
- \$6 Kapcsolatok (nem ismételtető)
- \$8 Mezőkapcsoló és sorszám (ismételhető)

650 Tárgyszó (ismételhető)

Főtárgyszónak az általánosabb kategóriák helyett mindig a konkrétabb elemet válasszuk ki, amely emellett a kiadvány tartalma szempontjából domináns.

Bármilyen fogalom lehet egyéb tartalmi elem. Az egyéb elemek használata esetében fontos figyelni az értelmi sorrendre és a mennyiség olyan korlátozására, amely az áttekinthetőséget nem nehezíti. A „böngésző” keresésben megjelenő tárgyszólánc semmiképpen sem lehet egy sornál hosszabb.

A pontosító elemek (pl. földrajzi, nyelvi, kronológiai) szükségessége mindig az adott tartalomtól függ.

Ha egy fogalom nem sorolható be egyértelmű kizárólagossággal egyetlen tematikához, akkor mindig jelezni kell a megközelítési módot is.

Az \$y almező formai megoldásai:

- 17. század
- 17–19. század
- 20. század első fele
- 20. század második fele
- 20. század eleje
- 20. század vége
- kezdetek–10. század
- kezdetek–1450
- 1970-es évek

ókor
középkor
újkor
05. század (Kr. e.)

Míg a 600-es mezőben használjuk az i. e. és az i. sz. megjelölést, addig a 650-es mezőben az időalosztásnál a (Kr. e.), (Kr. u.) használatos. A (Kr. u.) használata csak azokra az esetekre szorítkozzon, amikor e nélkül az évszámok nem lennének pontosan értelmezhetők, konkrétan: amikor a vonatkozó időszak kezdete időszámításunk előtt van, a befejezés viszont időszámításunk szerint.

A kezdő évszám helyett használhatjuk a „kezdetek” kifejezést, de a záró időpont csak a korszakhatárnak megfelelő határozott időmegjelöléssel oldható meg, tehát a „napjainkig” vagy „1849 után” típusú megoldások egyáltalán nem alkalmazhatók.

Általános séma: 650 \$a specifikus téma \$x egyéb tartalmi elem \$z hely \$y idő \$v formai alosztás

Első indikátor:

üres	Nincs információ
0	Nincs meghatározott szint
1	Elsődleges téma
2	Másodlagos téma

Második indikátor:

0	Library of Congress Authority Files
1	LC gyermekirodalom
2	MeSH
3	Nemzeti Mezőgazdasági Könyvtár Authority Files
4	Nem meghatározott forrás
5	Kanadai tárgyszavak
6	Repertoire des vedettes-matiere
7	A „2” almezőben meghatározott forrás

Almezők:

- \$a** A tárgyszó fő része (**nem ismételtető**)
- \$b** Földrajzi nevet követő tematikus kifejezés (**nem ismételtető**)
- \$c** Esemény helye (**nem ismételtető**)

- \$d Az esemény ideje **(nem ismételhető)**
- \$e Relációs kifejezés (a tárgyszó és a katalogizált mű kapcsolata) **(ismételhető)**
- \$v Formai alosztás **(ismételhető)**
- \$x Általános alosztás **(ismételhető)**
- \$y Kronológiai alosztás **(ismételhető)**
- \$z Földrajzi alosztás **(ismételhető)**
- \$0 Authority rekord kontroll szám **(ismételhető)**
- \$1 Real World Object URI **(ismételhető)**
- \$2 A tárgyszó forrása **(nem ismételhető)**
- \$3 A megjelölt dokumentumrész **(nem ismételhető)**
- \$4 Kapcsolat **(ismételhető)**
- \$6 Kapcsolatok **(nem ismételhető)**
- \$8 Mezőkapcsoló és sorszám **(ismételhető)**

651 Tárgyszó, földrajzi név **(ismételhető)**

Első indikátor:

üres Nincs információ

Második indikátor:

- 0 Library of Congress Authority Files
- 1 LC gyermekirodalom
- 2 MeSH
- 3 Nemzeti Mezőgazdasági Könyvtár Authority Files
- 4 Nem meghatározott forrás
- 5 Kanadai tárgyszavak
- 6 Repertoire des vedettes-matiere
- 7 A „2” almezőben meghatározott forrás

Almezők:

- \$a Földrajzi név **(nem ismételhető)**
- \$e Relációs kifejezés (a földrajzi név és a katalogizált mű kapcsolata) **(ismételhető)**
- \$g Egyéb információk **(nem ismételhető)**

- \$x Általános alosztás (ismételhető)
- \$y Kronológiai alosztás (ismételhető)
- \$v Formai alosztás (ismételhető)
- \$z Földrajzi alosztás (ismételhető)
- \$0 Authority rekord kontroll szám (ismételhető)
- \$1 Real World Object URI (ismételhető)
- \$2 A tárgyszó forrása (nem ismételtető)
- \$3 A megjelölt dokumentumrész (nem ismételtető)
- \$4 Kapcsolat (ismételhető)
- \$6 Kapcsolatok (nem ismételtető)
- \$8 Közkapcsoló és sorszám (ismételhető)

653 Index kifejezés, nem egységesített (ismételhető)

A dokumentumot szakmai, földrajzi, formai szempontból jellemző, tárgyszóként használt kifejezés, amely szabadon választható, nincs szabványosítva és nem alkotja szabványosított szótár (tárgyszójegyzék/tezaurusz) lexikai egységét.

Első indikátor:

üres	Nincs információ
0	Nincs meghatározott szint
1	Elsődleges téma
2	Másodlagos téma

Második indikátor:

üres	Nincs információ
0	tárgyhoz tartozó
1	személy
2	vállalat
3	találkozó/rendezvény
4	kronológiai
5	földrajzi
6	műfaj

Almezők:

- \$a Szabad tárgyszó (ismételhető)
- \$6 Kapcsolatok (nem ismételhető)
- \$8 Mezőkapcsoló és sorszám (ismételhető)

655 Index kifejezés, formai tárgyszó (ismételhető)

A dokumentumot formai szempontból jellemző kifejezés. Évkönyv vagy diszertáció esetén használata kötelező. A Ctrl+F8-as lista csak a helyesen kitöltött indikátor esetén érhető el (2. indikátor: 4).

Első indikátor:

üres	Alap
0	Sokszintű

Második indikátor:

0	Library of Congress Authority Files
1	LC gyermekirodalom
2	MeSH
3	Nemzeti Mezőgazdasági Könyvtár Authority Files
4	Nem meghatározott forrás
5	Kanadai tárgyszavak
6	Repertoire des vedettes-matiere
7	A „2” almezőben meghatározott forrás

Almezők:

- \$a Formai adat (nem ismételhető)
- \$b Nem fókusz kifejezés (ismételhető)
- \$c Hierarchiai jelölés (ismételhető)
- \$v Formai alosztás (ismételhető)
- \$x Általános alosztás (ismételhető)
- \$y Kronológiai alosztás (ismételhető)
- \$z Földrajzi alosztás (ismételhető)
- \$0 Authority rekord kontroll szám (ismételhető)
- \$1 Real World Object URI (ismételhető)

- \$2 A tárgyszó forrása (**nem ismételhető**)
- \$3 A megjelölt dokumentumrész (**nem ismételhető**)
- \$5 Az intézmény, amelyre a mező vonatkozik (**nem ismételhető**)
- \$6 Kapcsolatok (**nem ismételhető**)
- \$8 Mezőkapcsoló és sorszám (**ismételhető**)

700 Személynév, melléktétel (ismételhető)

A mező tartalmazza a mű egyéni szerzőjének nem tekinthető közreműködő személy egységesített nevét, valamint a társszerzős művek, társszerzős szerzői gyűjtemények esetén a második és minden további szerző egységesített nevét; közös főcím nélküli vegyes gyűjtemények esetén az első mű első szerzőjének kivételével minden további szerző egységesített nevét, közös főcímmel rendelkező vegyes gyűjtemények és szerzői folyóiratok esetén valamennyi szerző egységesített nevét – mint besorolási adatot, a bibliográfiai szinttől függetlenül.

Első lépés: behasonlítás. A bibliográfiai rekordban begépeljük a nevet vagy annak egy részét a 700-as mező \$a almezőjébe, majd Ctrl+F3 billentyűkombinációval (vagy menüből Szerkesztés / Az aktuális bázisban mező besorolási elemeinek keresése ponttal) előhívjuk az Authority adatbázisunkat, ahol megnézzük, hogy a szerző szerepel-e már.

- **Ha szerepel**, akkor a néven dupla kattintással (vagy név kijelölése után az OK gombra kattintva) beemeljük azt a bibliográfiai rekordba, ezzel összekapcsoltuk a bibliográfiai rekordot az Authority rekorddal. (Így biztosítjuk, hogy a bibliográfiai rekordban az egységesített névalak szerepeljen.)
- **Ha nem szerepel**, akkor a 100-as hívójelű mező leírásánál részletezett módon létre kell hozni az új Authorityt. A rekord származtatásához álljunk a 700-as mezőn.
- **Ha több rekord szerepel**, akkor a 100-as hívójelű mező leírásánál részletezett módon töröljük a felesleges Authority rekordokat és javítjuk a megmaradó egyetlen Authority rekordot.

Szerzői melléktétel esetén a szerzőségi funkciót meg kell adni az \$e almezőben.

Például: 700 1# \$a Karinthy, Frigyes \$d1887-1938 \$eford.

Figyelem! Amennyiben a személy több funkcióban is tevékenykedett az adott dokumentum esetében, az egyes szerzői funkciókat külön \$e almezőben kell megadni, tehát ahány funkció, annyi \$e almező!

Például: 700 1# \$a Bényei, Miklós \$d1943- \$eszerk. \$összeáll.

A rövidítés az *MSZ ISO 832:1998 Információ és dokumentáció. Bibliográfiai leírás és hivatkozás. Bibliográfiai kifejezések rövidítésének szabályai* szerint történik.

Első indikátor:

Figyelem! A 2-es 'Több elemű családnév' indikátor a MARC21-ből törölve!

- 0 Egyéni név
- 1 Egy és több elemű vezetéknev
- 3 Családi név (pl. Esterházy család)

Második indikátor:

- üres nincs információ
- 2 analitikus tétel

Almezők:

A \$4-es almező helyett a \$e almezőt használjuk, ez ismételhető, a különböző szerzői funkciókat külön \$e-es almezőben kell megadni, a katalogizálás nyelvén!

- \$a A személynév (**nem ismételhető**)
- \$b A személynév számeleme (**nem ismételhető**)
- \$c A névhez kapcsolódó titulusok, egyéb szavak (**ismételhető**)
- \$d A névhez kapcsolódó dátumok (**nem ismételhető**)
- \$e Relációs kifejezés (közreműködés jellege) (**ismételhető**)
- \$f A katalogizált mű kiadási ideje (**nem ismételhető**)
- \$g Egyéb információk (**nem ismételhető**)
- \$h Hordozó (**nem ismételhető**)
- \$j Szerzőségi viszonyt módosító adat (**ismételhető**)
- \$k Formai alcím (**ismételhető**)
- \$l A katalogizált mű nyelve (**nem ismételhető**)
- \$m A zenei előadás médiuma (**ismételhető**)
- \$n A mű részének száma (**ismételhető**)
- \$o A zenemű átdolgozására vonatkozó információ (**nem ismételhető**)

- \$p A mű részének címe (ismételhető)
- \$q A név teljesebb formája (nem ismételhető)
- \$r A zenemű hangneme (nem ismételhető)
- \$s Változat (ismételhető)
- \$t A mű címe (nem ismételhető)
- \$u Affiliáció (nem ismételhető)
- \$x ISSN (nem ismételhető)
- \$0 Authority rekord kontroll szám (ismételhető)
- \$1 Real World Object URI (ismételhető)
- \$3 A megjelölt dokumentumrészek (nem ismételhető)
- \$4 Kapcsolat (ismételhető)
- \$5 Az intézmény, amelyre a mező vonatkozik (nem ismételhető)
- \$6 Kapcsolatok (nem ismételhető)
- \$8 Mezőket kapcsoló sorszám (ismételhető)

710 Testületi név, melléktétel (ismételhető)

A mező tartalmazza a mű szerzőjének nem tekinthető, közreműködő testület egységesített nevét; valamint a társszerzős művek, társszerzős szerzői gyűjtemények esetén a második és minden további szerző egységesített nevét, amennyiben az testület; közös főcím nélküli vegyes gyűjtemények esetén az első mű első szerzőjének kivételével minden további szerző egységesített nevét; közös főcímmel rendelkező vegyes gyűjtemények és szerzői folyóiratok esetén valamennyi szerző egységesített nevét, amennyiben az testület – mint besorolási adatot, a bibliográfiai szinttől függetlenül.

A készítéssel kapcsolatban a lásd a **110**-as mezőnél leírtakat.

Figyeljünk az indikátorok helyes beállítására, illetve arra, hogy MARC21-ben a Testületi név esetén NINCS külön almezőben a testület székhelye (mint 711-ben a rendezvény esetén \$c almezőben), hanem az \$a almezőben szerepel a testület neve után kerek zárójelben a székhely!

Például: 710 2# \$aMagyar Tudományos Akadémia (Budapest)

Abban az esetben, amikor a főtestület és az alárendelt egység székhelye más-más település, akkor a leírásban mindkét székhely megjelenik a testületi név után.

Például: **710 2# \$aMagyar Tudományos Akadémia (Budapest)**
\$bAtommagkutató Intézet (Debrecen) Ahol a székhely szerepel a
testület nevében, ott nem ismétljük meg a névalak után záró-
jelben!

Például: **710 2# \$aDebreceni Egyetem \$bGyermeknevelési és Felnőttképzési**
Kar (Hajdúböszörmény).

Ha egy testület rendezvényének nincs megkülönböztető neve és a hivatalos
neve a testület nevéből és a rendezvény típusának megnevezéséből áll, akkor az
egységesített névben a rendszó a testület egységesített neve, egyéb névelem pe-
dig a rendezvény típusának megnevezése. Kiegészítő adatok kapcsolódhatnak
a főtestülethez és az alárendelt testületnek minősülő rendezvényhez.

Például: **710 2# \$aKönyvüipari Műszaki Főiskola (Budapest) \$bTudomá-**
nyos ülészak \$n3. \$d1980 \$cBudapest

Figyelem! Amennyiben a testület több funkcióban is szerepel az adott doku-
mentum esetében, az egyes szerzői funkciókat külön \$e almezőben kell meg-
adni, tehát ahány funkció, annyi \$e almező!

Például: **710 1# \$aMagyarország \$bAlkotmánybíróság \$erend. \$eközread.**

A rövidítés az **MSZ ISO 832: 1998 Információ és dokumentáció. Bibliográfiai leírás
és hivatkozás. Bibliográfiai kifejezések rövidítésének szabályai** szerint történik.

Első indikátor:

0	Fordított testületi név (invertált formában)
1	Államhatalmi, államigazgatási név
2	Állandó testület (egyenes szórend)

Második indikátor:

üres	nincs információ
2	analitikus tétel

Almezők:

A \$4-es almező helyett a \$e almezőt használjuk, ez ismételhető, a különböző
szerzői funkciókat külön \$e-es almezőben kell megadni, a katalógizálás nyelven!

- \$a** A testületi vagy közigazgatási név (**nem ismételtető**)
A név után kerek zárójelben a székhely!
- \$b** A testület alárendelt egysége (**ismételtető**)
A név után kerek zárójelben a székhely!
- \$c** A gyűlés helye (**nem ismételtető**)
- \$d** A gyűlés/az egyezmény aláírásának ideje (**ismételtető**)
- \$e** Relációs kifejezés (közreműködés jellege) (**ismételtető**)
- \$f** A katalogizált mű kiadási ideje (**nem ismételtető**)
- \$g** Egyéb információk (**nem ismételtető**)
- \$h** Hordozó (**nem ismételtető**)
- \$i** Kapcsolat információk (**ismételtető**)
- \$k** Formai alcím (**ismételtető**)
- \$l** A katalogizált mű nyelve (**nem ismételtető**)
- \$m** A zenei előadás médiuma (**ismételtető**)
- \$n** A gyűlés részének száma (**ismételtető**)
- \$o** A zenemű átdolgozására vonatkozó információ (**nem ismételtető**)
- \$p** A mű részének címe (**ismételtető**)
- \$r** A zenemű hangneme (**nem ismételtető**)
- \$s** Változat (**ismételtető**)
- \$t** A mű címe (**nem ismételtető**)
- \$u** Affiliáció (**nem ismételtető**)
- \$x** ISSN (**nem ismételtető**)
- \$0** Authority rekord kontroll szám (**ismételtető**)
- \$1** Real World Object URI (**ismételtető**)
- \$3** A megjelölt dokumentumrészek (**nem ismételtető**)
- \$4** Kapcsolat (**ismételtető**)
- \$5** Az intézmény, amelyre a mező vonatkozik (**nem ismételtető**)
- \$6** Kapcsolatok (**nem ismételtető**)
- \$8** Mezőket kapcsoló sorszám (**ismételtető**)

711 Rendezvény neve, melléktétel (**ismételtető**)

A mező tartalmazza a mű szerzőjének nem tekinthető rendezvény egységesített nevét; valamint a társszerzős művek, társszerzős szerzői gyűjtemények esetén a második és minden további szerző egységesített nevét, amennyiben az rendezvény; közös főcím nélküli vegyes gyűjtemények esetén az első mű

első szerzőjének kivételével minden további szerző egységesített nevét; közös főcímmel rendelkező vegyes gyűjtemények esetén valamennyi szerző egységesített nevét, amennyiben az rendezvény – mint besorolási adatot, a bibliográfiai szinttől függetlenül.

Készítésénél a **111**-as mezőnél leírtak az irányadók.

Figyeljünk az indikátorok helyes beállítására, illetve arra, hogy az almezőkódoknál abc sorrendben nézve először **\$c** almezőkódnál a rendezvény helye szerepel, **\$d**-nél pedig a rendezvény ideje. A leírásban viszont sorrendben először az időt kell megadnunk a **\$d** almezőben, majd utána a helyet a **\$c** almezőben! (Zárójeleket nem írunk, automatikusan kiteszi az Aleph!)

Például: **711 2# \$a**Országos Környezetvédelmi Konferencia **\$d1993 \$c**Siófók
Amennyiben a rendezvénynek van számozási adata, akkor azt az **\$n** almezőben adjuk meg a rendezvény neve, azaz az **\$a** almező után.

Például: **711 2# \$a**Országos Családpedagógiai Konferencia **\$n1. \$d1993 \$c**Püspökladány

Ha egy rendezvény nevében nem szerepel a típusának a megnevezése vagy nem egyértelmű a névből a rendezvény típusa (pl. konferencia, kiállítás), akkor a szabályos megadási forma szerint az **\$a** almezőben a rendezvény neve után pontot teszünk és utána odaírjuk a rendezvény típusát.

Például: **711 2# \$a**Renezánsz. kaleidoszkóp. Konferencia **\$d2008 \$c**Budapest

Figyelem! A **008**-as mező **29**-es pozíciónál megadott **1** jelölés konferencia kiadványra utal. Ha ez melléktételnek minősül, akkor a leírásban, a **711**-es mezőben meg kell adni a konferenciát, ha melléktétel és az Authority adatbázisból beemelni az egységesített alakot. Ha még nem szerepel az adatbázisban, akkor létre kell hozni (Szerkesztés / Új rekord származtatása módszerrel)! Mindezek mellett megjegyzésként az **500**-as mező **\$a** almezőjében szövegesen meg kell adni a konferenciára vonatkozó adatokat!

Első indikátor:

0	Fordított rendezvénynév (invertált formában)
1	Államhatalmi, államigazgatási név
2	Rendezvény neve (egyeses szórend)

Második indikátor:

üres nincs információ
2 analitikus tétel

Almezők:

- \$a A rendezvény neve vagy közigazgatási név mint főtétel **(nem ismételhető)**
- \$c A rendezvény helye **(nem ismételhető)**
- \$d A konferencia vagy szerződés aláírásának az ideje **(nem ismételhető)**
- \$e Alárendelt egység **(ismételhető)**
- \$f A katalogizált mű kiadási ideje **(nem ismételhető)**
- \$g Egyéb információk **(nem ismételhető)**
- \$h Hordozó, médium **(nem ismételhető)**
- \$i Kapcsolat információk **(ismételhető)**
- \$j Relációs kifejezés (közreműködés jellege) **(ismételhető)**
(A \$4-es almező helyett a \$j almezőt használjuk)
- \$k Formai alosztás **(ismételhető)**
- \$l A katalogizált mű nyelve **(nem ismételhető)**
- \$n A rendezvény részének száma **(ismételhető)**
- \$p A mű részének címe **(ismételhető)**
- \$q Rendezvény/gyűlés neve, ha közigazgatási székhely nevét követi **(nem ismételhető)**
- \$s Változat **(ismételhető)**
- \$t A mű címe **(nem ismételhető)**
- \$u Affiliáció **(nem ismételhető)**
- \$x ISSN **(nem ismételhető)**
- \$0 Authority rekord kontroll szám **(ismételhető)**
- \$1 Real World Object URI **(ismételhető)**
- \$3 A megjelölt dokumentumrészek **(nem ismételhető)**
- \$4 Kapcsolat **(nem ismételhető)**
- \$5 Az intézmény, amelyre a mező vonatkozik **(nem ismételhető)**
- \$6 Kapcsolatok **(nem ismételhető)**
- \$8 Mezőket kapcsoló sorszám **(ismételhető)**

730 Egységesített cím, melléktétel (ismételhető)

A mező tartalmazza a bibliográfiai tételhez tartozó második és minden további mű egységesített címét, közös főcím nélküli gyűjtemény – mind szerzői,

mind vegyes – esetén a második és minden további mű egységesített címét, közös főcímmel rendelkező gyűjtemény – mind szerzői mind vegyes – esetén az egyes művek egységesített címét – mint besorolási adatot, a bibliográfiai szinttől függetlenül. A 730-as mezőbe felvett egységesített cím lehet átültetett cím, eredeti cím vagy besorolási cím.

Készítésénél a 130-as mezőnél leírtak az irányadók.

Figyelem! Ha az egységesített címhez nem tartozik szerzői főtétele, akkor a 130-as mezőbe kerül az egységesített cím. Ha az egységesített címhez tartozik szerzői főtétele, akkor a 240-es mezőbe kerül az egységesített cím (ekkor nincs 130-as mező!). Ha a címléírásban több egységesített címet is meg kell adnunk, az első kerül a 130-as vagy a 240-es mezőbe attól függően, van-e szerzői főtétele vagy nincs. A további egységesített címet a 730-as mezőbe írjuk (ahány további cím, annyi 730-as mező). Az egységesített cím, mint tárgyszó pedig a 630-as mezőbe kerül. Ha a leírás tárgya valamilyen típusú gyűjteményes mű, akkor a 740-es mezőben fel kell tüntetni a címeket (ahány mű, annyi 740-es mező). Ha pedig a művek fordítások, akkor az eredeti címeket meg kell adni a 730-as mezőben, az egységesített cím kerül az \$a almezőbe, az \$l almezőbe pedig a katalogizálandó mű nyelvét írjuk (ahány fordított mű, annyi 730-as mező).

A gyűjteményes művek leírásával kapcsolatos tudnivalókat részletesen lásd a 245-ös mező leírásánál!

Első indikátor:

0-9 A rendezésből kihagyandó karakterek száma
Figyeljünk az indikátor pontos beállítására!

Második indikátor:

üres nincs információ
2 analitikus tétel

Almezők:

\$a Egységesített cím (**nem ismételhető**)
\$d Az egyezmény aláírásának ideje (**ismételhető**)
\$f A katalogizált mű kiadási dátuma (**nem ismételhető**)
\$g Egyéb információk (**nem ismételhető**)

- \$h** Hordozó, médium (**nem ismételtető**)
- \$i** Kapcsolat információk (**ismételtető**)
- \$k** Formai alosztás (**ismételtető**)
- \$l** A katalogizált mű nyelve (**nem ismételtető**)
- \$m** A zenei előadás médiuma (**ismételtető**)
- \$n** A mű részének száma (**ismételtető**)
- \$o** A zenemű átdolgozására vonatkozó információ (**nem ismételtető**)
- \$p** A mű részének címe (**ismételtető**)
- \$r** A zenei mű hangneme (**nem ismételtető**)
- \$s** Változat (**ismételtető**)
- \$t** A mű címe (**nem ismételtető**)
- \$x** ISSN (**nem ismételtető**)
- \$0** Authority rekord kontroll szám (**ismételtető**)
- \$1** Real World Object URI (**ismételtető**)
- \$3** A megjelölt dokumentumrészek (**nem ismételtető**)
- \$5** Mezőt alkalmazó intézmény kódja (**nem ismételtető**)
- \$6** Kapcsolatok (**nem ismételtető**)
- \$8** Mezőkapcsoló és sorszám (**ismételtető**)

740 További cím és szerzőségi közlés (**ismételtető**)

A mező tartalmazza mindazokat a besorolási adatként megadható címeket (például címváltozat, alárendelt cím, lényegtelenül megváltozott főcím, alcím = kis kezdőbetűvel!), amelyeket NEM az alábbi mezők egyikében kell felvenni: 245, 246, 730. Vagyis NEM megkülönböztető cím, borítócím, előzménycím/ előbbi cím, előzéklapi cím, lapfej cím, szalagcím, gerinc cím.

Ha a leírás tárgya valamilyen típusú gyűjteményes mű, akkor a 740-es mezőben fel kell tüntetni a címeket (ahány mű, annyi 740-es mező). A gyűjteményes művek leírásával kapcsolatos tudnivalókat részletesen lásd a 245-ös mező leírásánál!

Többkötetes művek esetén a könyvtárosnak mérlegelnie kell, hogy érdemes-e az adott kötet címet hozzáférési pontként kiemelni, ha igen, akkor a 774-es mező \$t almező tartalmát a 740 \$a almezőbe is betesszük. Szükség esetén az adott kötet alcímét is, kisbetűvel, itt tesszük visszakereshetővé, külön 740 \$a almezőben.

Első indikátor:

0-9 A rendezésből kihagyandó karakterek száma
Figyeljünk az indikátor pontos beállítására!

Második indikátor:

üres nincs információ
2 analitikus tétel (közös főcímmel rendelkező szerzői és egyes gyűjtemények esetében az egyes művek, mint melléktételek besorolási adata, amely besorolási adatok a bibliográfiai leírás Megjegyzések adatcsoportjában szerepelnek)

Almezők:

\$a Cím (nem ismételhető)
\$h Hordozó, médium (nem ismételhető)
\$n A mű részének száma (ismételhető)
\$p A mű részének címe, alárendelt cím (ismételhető)
\$5 Mezőt alkalmazó intézmény kódja (nem ismételhető)
\$6 Kapcsolatok (nem ismételhető)
\$8 Mezőkapcsoló és sorszám (ismételhető)

751 Földrajzi név, melléktétel (ismételhető)

A mező a 260-as mező **\$a** almezőjével van kapcsolatban, azt egészíti ki vagy magyarázza. Ha a 260-as mezőben összetett megjelenési helyeket tudunk megadni, a visszakeresés érdekében, az indexbe nem kerülő helynév/város itt kereshetővé válik.

Például: **260 ## \$aBudapest és Lipcse**
 751 ## \$aLipcse

Ha a 260-as mezőben régies, kevésbé ismert vagy ragozott formában szerepel a városnév, itt megadható a mostani/egységesített névváltozat.

Például: **260 ## \$aOfen**
 751 ## \$aBuda

Az egységesített névváltozat megállapításánál a *KSZ/5:2005 Földrajzi nevek, mint adatbázisrekordok tárgyi hozzáférési pontjai* című szabvány rendelkezései veendőek figyelembe.

Első indikátor:

üres Nincs definiálva

Második indikátor:

üres Nincs definiálva

Almezők:

A \$4-es almező helyett a \$e almezőt használjuk, ez ismételhető, a különböző szerzői funkciókat külön \$e-es almezőben kell megadni, a katalogizálás nyelvén!

\$a Földrajzi név (**nem ismételhető**)

\$e Relációs kifejezés (a földrajzi név és a katalogizált mű kapcsolata) (**ismételhető**)

\$0 Authority rekord kontrollszáma (**ismételhető**)

\$1 Real World Object URI (**ismételhető**)

\$2 A földrajzi név forrása (**nem ismételhető**)

\$3 A megjelölt dokumentumrészek (**nem ismételhető**)

\$4 Kapcsolat (**ismételhető**)

\$6 Kapcsolatok (**nem ismételhető**)

\$8 Mezőkapcsoló és sorszám (**ismételhető**)

Kapcsolati Mezők

A kapcsolati mezőkből mi többnyire csak a 773, 774, 787, 780, 785 mezőket használjuk. A többi kapcsolat kialakítására az LKR mezőket alkalmazzuk.

760 Fősorozat (ismételhető)

Első indikátor:

0 A mező tartalma megjelenik

1 A mező tartalma nem jelenik meg

Második indikátor: az alapértelmezett bevezető kifejezés megjelenítését szabályozza:

üres Nincs definiálva

8 Nincs megjelenítendő információ

Almezők:

- \$a** Főtétel (nem ismételhető)
- \$b** Kiadás (nem ismételhető)
- \$c** Minősítő információ (nem ismételhető)
- \$d** Kiadás helye, ideje, kiadó (nem ismételhető)
- \$g** Kapcsolatot kifejező információ (ismételhető)
- \$h** Fizikai leírás (nem ismételhető)
- \$i** Kapcsolati információ (ismételhető)
- \$m** Dokumentumspecifikus részletek (nem ismételhető)
- \$n** Megjegyzés (ismételhető)
- \$o** Egyéb tétel azonosító (ismételhető)
- \$s** Egységesített cím (nem ismételhető)
- \$t** Cím (nem ismételhető)
- \$w** Rekord kontrollszáma (ismételhető)
- \$x** ISSN (nem ismételhető)
- \$y** Coden (nem ismételhető)
- \$4** Kapcsolati kód (ismételhető)
- \$6** Kapcsolatok (nem ismételhető)
- \$7** Kontroll almező (nem ismételhető)
 - /0 A főtétel típusa
 - /1 A név formája
 - /2 A rekord típusa
 - /3 Bibliográfiai szint
- \$8** Mezőkapcsoló és sorszám (ismételhető)

762 Alsorozat (ismételhető)

Első indikátor:

- 0 A mező tartalma megjelenik
- 1 A mező tartalma nem jelenik meg

Második indikátor: az alapértelemezett bevezető kifejezés megjelenítését szabályozza:

- üres Nincs definiálva
- 8 Nincs megjelenítendő információ

Almezők:

- \$a** Főtételek (nem ismételhető)
- \$b** Kiadás (nem ismételhető)
- \$c** Minősítő információ (nem ismételhető)
- \$d** Kiadás helye, ideje, kiadó (nem ismételhető)
- \$g** Kapcsolatot kifejező információ (ismételhető)
- \$h** Fizikai leírás (nem ismételhető)
- \$i** Kapcsolati információ (ismételhető)
- \$m** Dokumentumspecifikus részletek (nem ismételhető)
- \$n** Megjegyzés (ismételhető)
- \$o** Egyéb tétel azonosító (ismételhető)
- \$s** Egységesített cím (nem ismételhető)
- \$t** Cím (nem ismételhető)
- \$w** Rekord kontrollszáma (ismételhető)
- \$x** ISSN (nem ismételhető)
- \$y** Coden (nem ismételhető)
- \$4** Kapcsolati kód (ismételhető)
- \$6** Kapcsolatok (nem ismételhető)
- \$7** Kontroll almező (nem ismételhető)
 - /0 A főtételek típusa
 - /1 A név formája
 - /2 A rekord típusa
 - /3 Bibliográfiai szint
- \$8** Mezőkapcsoló és sorszám (ismételhető)

765 Eredeti nyelvű változat (ismételhető)

Az eredeti kiadás rekordját azonosító adatokat tartalmazza abban az esetben, amikor a bibliográfiai rekord a fordításról készül.

Első indikátor:

- 0 A mező tartalma megjelenik
- 1 A mező tartalma nem jelenik meg

Második indikátor: az alapértelmezett bevezető kifejezés megjelenítését szabályozza:

üres	Nincs definiálva
8	Nincs megjelenítendő információ

Almezők:

- \$a** Főtétel (**nem ismételhető**)
- \$b** Kiadás (**nem ismételhető**)
- \$c** Minősítő információ (**nem ismételhető**)
- \$d** Kiadás helye, ideje, kiadó (**nem ismételhető**)
- \$g** Kapcsolatot kifejező információ (**ismételhető**)
- \$h** Fizikai leírás (**nem ismételhető**)
- \$i** Kapcsolati információ (**ismételhető**)
- \$k** A kapcsolt dokumentum sorozati adatai (**ismételhető**)
- \$m** Dokumentumspecifikus részletek (**nem ismételhető**)
- \$n** Megjegyzés (**ismételhető**)
- \$o** Egyéb tétel azonosító (**ismételhető**)
- \$r** Jelentésszám (**ismételhető**)
- \$s** Egységesített cím (**nem ismételhető**)
- \$t** Cím (**nem ismételhető**)
- \$u** Technikai jelentés száma (**nem ismételhető**)
- \$w** Rekord kontrollszáma (**ismételhető**)
- \$x** ISSN (**nem ismételhető**)
- \$y** Coden (**nem ismételhető**)
- \$z** ISBN (**ismételhető**)
- \$4** Kapcsolati kód (**ismételhető**)
- \$6** Kapcsolatok (**nem ismételhető**)
- \$7** Kontroll almező (**nem ismételhető**)
 - /0 A főtétel típusa
 - /1 A név formája
 - /2 A rekord típusa
 - /3 Bibliográfiai szint
- \$8** Mezőkapcsoló és sorszám (**ismételhető**)

767 Fordítás (ismételhető)

A fordítás rekordját azonosító adatokat tartalmazza abban az esetben, amikor a bibliográfiai rekord az eredeti kiadásról készül.

Első indikátor:

- 0 A mező tartalma megjelenik
- 1 A mező tartalma nem jelenik meg

Második indikátor: az alapértelmezett bevezető kifejezés megjelenítését szabályozza:

- üres Nincs definiálva
- 8 Nincs megjelenítendő információ

Almezők:

- \$a** Főtételek (nem ismételt)
- \$b** Kiadás (nem ismételt)
- \$c** Minősítő információ (nem ismételt)
- \$d** Kiadás helye, ideje, kiadó (nem ismételt)
- \$g** Kapcsolatot kifejező információ (ismételhető)
- \$h** Fizikai leírás (nem ismételt)
- \$i** Kapcsolati információ (ismételhető)
- \$k** A kapcsolt dokumentum sorozati adatai (ismételhető)
- \$m** Dokumentumspecifikus részletek (nem ismételt)
- \$n** Megjegyzés (ismételhető)
- \$o** Egyéb tétel azonosító (ismételhető)
- \$r** Jelentésszám (ismételhető)
- \$s** Egységesített cím (nem ismételt)
- \$t** Cím (nem ismételt)
- \$u** Technikai jelentés száma (nem ismételt)
- \$w** Rekord kontrollszáma (ismételhető)
- \$x** ISSN (nem ismételt)
- \$y** Coden (nem ismételt)
- \$z** ISBN (ismételhető)
- \$4** Kapcsolati kód (ismételhető)
- \$6** Kapcsolatok (nem ismételt)

\$7 Kontroll almező (nem ismételhető)

/0 A főtétele típusa

/1 A név formája

/2 A rekord típusa

/3 Bibliográfiai szint

\$8 Mezőkapcsoló és sorszám (ismételhető)

770 Melléklet/Különszám (ismételhető)

A melléklet, különszám, index vagy melléklet rekordját azonosító adatokat tartalmazza abban az esetben, amikor a bibliográfiai rekord az alapidokumentumról készül.

Első indikátor:

0 A mező tartalma megjelenik

1 A mező tartalma nem jelenik meg

Második indikátor: az alapértelmezett bevezető kifejezés megjelenítését szabályozza:

üres Nincs definiálva

0 Parent

8 Nincs megjelenítendő információ

Almezők:

\$a Főtétele (nem ismételhető)

\$b Kiadás (nem ismételhető)

\$c Minősítő információ (nem ismételhető)

\$d Kiadás helye, ideje, kiadó (nem ismételhető)

\$g Kapcsolatot kifejező információ (ismételhető)

\$h Fizikai leírás (nem ismételhető)

\$i Kapcsolati információ (ismételhető)

\$k A kapcsolt dokumentum sorozati adatai (ismételhető)

\$m Dokumentumspecifikus részletek (nem ismételhető)

\$n Megjegyzés (ismételhető)

\$o Egyéb tétel azonosító (ismételhető)

\$r Jelentésszám (ismételhető)

\$s Egységesített cím (nem ismételhető)

- \$t** Cím (nem ismételhető)
- \$u** Technikai jelentés száma (nem ismételhető)
- \$w** Rekord kontrollszáma (ismételhető)
- \$x** ISSN (nem ismételhető)
- \$y** Coden (nem ismételhető)
- \$z** ISBN (ismételhető)
- \$4** Kapcsolati kód (ismételhető)
- \$6** Kapcsolatok (nem ismételhető)
- \$7** Kontroll almező (nem ismételhető)
 - /0 A főtétel típusa
 - /1 A név formája
 - /2 A rekord típusa
 - /3 Bibliográfiai szint
- \$8** Mezőkapcsoló és sorszám (ismételhető)

772 Alapdokumentuma/Főlapja (ismételhető)

Az alapdokumentum, illetve főlap rekordját azonosító adatokat tartalmazza abban az esetben, amikor a bibliográfiai rekord a mellékletetről, a különszám-ról, az indexről vagy a melléklapról készül.

Első indikátor:

- 0** A mező tartalma megjelenik
- 1** A mező tartalma nem jelenik meg

Második indikátor: az alapértelemezett bevezető kifejezés megjelenítését szabályozza:

- üres** Nincs definiálva
- 8** Nincs megjelenítendő információ

Almezők:

- \$a** Főtétel (nem ismételhető)
- \$b** Kiadás (nem ismételhető)
- \$c** Minősítő információ (nem ismételhető)
- \$d** Kiadás helye, ideje, kiadó (nem ismételhető)

- \$g Kapcsolatot kifejező információ (ismételhető)
- \$h Fizikai leírás (nem ismételhető)
- \$i Kapcsolati információ (ismételhető)
- \$k A kapcsolt dokumentum sorozati adatai (ismételhető)
- \$m Dokumentumspecifikus részletek (nem ismételhető)
- \$n Megjegyzés (ismételhető)
- \$o Egyéb tétel azonosító (ismételhető)
- \$r Jelentésszám (ismételhető)
- \$s Egységesített cím (nem ismételhető)
- \$t Cím (nem ismételhető)
- \$u Technikai jelentés száma (nem ismételhető)
- \$w Rekord kontrollszáma (ismételhető)
- \$x ISSN (nem ismételhető)
- \$y Coden (nem ismételhető)
- \$z ISBN (ismételhető)
- \$4 Kapcsolati kód (ismételhető)
- \$6 Kapcsolatok (nem ismételhető)
- \$7 Kontroll almező (nem ismételhető)
 - /0 A főtétel típusa
 - /1 A név formája
 - /2 A rekord típusa
 - /3 Bibliográfiai szint
- \$8 Mezőkapcsoló és sorszám (ismételhető)

773 Alapdokumentum (ismételhető)

A forrásdokumentum rekordját azonosító adatokat tartalmazza abban az esetben, amikor a bibliográfiai rekord a részdokumentumról készül. **Analitikus leírásoknál** használjuk.

Első indikátor:

- 0 A mező tartalma megjelenik
- 1 A mező tartalma nem jelenik meg

Második indikátor: az alapértelmezett bevezető kifejezés megjelenítését szabályozza:

- üres Nincs definiálva
- 8 Nincs megjelenítendő információ

Almezők:

- \$a** Főtétele (nem ismételhető)
- \$b** Kiadás (nem ismételhető)
- \$d** Kiadás helye, ideje, kiadó (nem ismételhető)
- \$g** Kapcsolatot kifejező információ (ismételhető)
- \$h** Fizikai leírás (nem ismételhető)
- \$i** Kapcsolati információ (ismételhető)
- \$k** A kapcsolt dokumentum sorozati adatai (ismételhető)
- \$m** Dokumentumspecifikus részletek (nem ismételhető)
- \$n** Megjegyzés (ismételhető)
- \$o** Egyéb tétel azonosító (ismételhető)
- \$p** Rövidített cím (nem ismételhető)
- \$q** Felsorolás és első oldal (nem ismételhető)
- \$r** Jelentésszám (ismételhető)
- \$s** Egységesített cím (nem ismételhető)
- \$t** Cím (nem ismételhető)
- \$u** Technikai jelentés száma (nem ismételhető)
- \$w** Rekord kontrollszáma (ismételhető)
- \$x** ISSN (nem ismételhető)
- \$y** Coden (nem ismételhető)
- \$z** ISBN (ismételhető)
- \$3** Megjelölt dokumentumrészek (nem ismételhető)
- \$4** Kapcsolati kód (ismételhető)
- \$6** Kapcsolatok (nem ismételhető)
- \$7** Kontroll almező (nem ismételhető)
 - /0 A főtétele típusa
 - /1 A név formája
 - /2 A rekord típusa
 - /3 Bibliográfiai szint
- \$8** Mezőkapcsoló és sorszám (ismételhető)

774 A leírt dokumentumhoz tartozó részdokumentum (ismételhető)

A kötetjelzés kötelező elem! Ha semmiféle kötetjelzést nem találunk, de minden kétséget kizáróan egy több részletben megjelenő dokumentum adott eleméről van szó, akkor szögletes zárójelben mi adunk meg kötetjelzést a \$g almezőben!

A kötetjelzés elemeit elsősorban a könyv közlése szerinti sorrendben kell leírni, de megengedett a kötetek sorrendiségét jelző sorszám első elemként való közlése.

A kötetek sorszámát mindig arab számmal kell leírni. (MSZ 3424-1:1978 Bibliográfiai leírás. Könyvek. 3.5.3.)

A részegység nevét (kötet, rész, Band, Volume stb.) mindig azzal a kifejezéssel kell leírni, amellyel a könyv közli. Ha van a szónak rövidíthető alakja, a rövidítés megengedett, viszont meg kell tartani az adott nyelv helyesírási szabályait! Ha a kötetek sorrendjét valamilyen szimbólummal (például csillaggal) közli a könyv, át kell írni arab számra. Nem szabad viszont átírni számadatra a betűvel kifejezett kötetsorrendet!

Ha valamely kötet tartalma túlságosan terjedelmes, a könnyebb kezelhetőség érdekében a kötetet több fizikai egységben jelentetik meg. Ekkor a több darabban megjelent kötet egyes darabjai alköteteket alkotnak. A leírásban összevontan kell megadni a kötet- és az alkötetadatokat!

Például: \$g3/A kötet

A kötetek címeit, alcímeit a 740-es mezőben tudjuk visszakereshetővé tenni, ha szükséges.

Első indikátor:

0	A mező tartalma megjelenik
1	A mező tartalma nem jelenik meg

Második indikátor: az alapértelmezett bevezető kifejezés megjelenítését szabályozza:

üres	Nincs definiálva
8	Nem jelenik meg az alapértelmezett kifejezés

Almezők:

- \$a** Főtétele (nem ismételhető)
- \$b** Kiadás (nem ismételhető)
- \$c** Minősítő információ (nem ismételhető)
- \$d** Kiadás helye, ideje, kiadó (nem ismételhető)
- \$g** Kapcsolatot kifejező információ (pl. kötetjelzés) (ismételhető)
- \$h** Fizikai leírás (nem ismételhető)
- \$i** Kapcsolati információ (ismételhető)
- \$k** A kapcsolt dokumentum sorozati adatai (ismételhető)
- \$m** Dokumentumspecifikus részletek (nem ismételhető)
- \$n** Megjegyzés (ismételhető)
- rendelés alatt álló kötet esetén: **\$n** Megrendelve: **ÉÉÉÉ.HH.NN.**
- \$o** Egyéb tétel azonosító (ismételhető)
- \$r** Jelentésszám (ismételhető)
- \$s** Egységesített cím (nem ismételhető)
- \$t** Cím (nem ismételhető)
- \$u** Technikai jelentés száma (nem ismételhető)
- \$w** Rekord kontrollszáma (ismételhető)
- \$x** ISSN (nem ismételhető)
- \$y** Coden (nem ismételhető)
- \$z** ISBN (ismételhető)
- \$4** Kapcsolati kód (ismételhető)
- \$6** Kapcsolatok (nem ismételhető)
- \$7** Kontroll almező (nem ismételhető)
 - /0 A főtétele típusa
 - /1 A név formája
 - /2 A rekord típusa
 - /3 Bibliográfiai szint
- \$8** Mezőkapcsoló és sorszám (ismételhető)

775 Egyéb kiadás (ismételhető)

A további kiadás, kiadásváltozat rekordját azonosító adatokat tartalmazza abban az esetben, amikor a dokumentumnak, amelyről a bibliográfiai rekord készült, létezik más kiadása, kiadásváltozata is.

Első indikátor:

- 0 A mező tartalma megjelenik
- 1 A mező tartalma nem jelenik meg

Második indikátor: az alapértelmezett bevezető kifejezés megjelenítését szabályozza:

- üres Nincs definiálva
- 8 Nem jelenik meg az alapértelmezett kifejezés

Almezők:

- \$a** Főtétel (**nem ismételhető**)
- \$b** Kiadás (**nem ismételhető**)
- \$c** Minősítő információ (**nem ismételhető**)
- \$d** Kiadás helye, ideje, kiadó (**nem ismételhető**)
- \$g** Kapcsolatot kifejező információ (**ismételhető**)
- \$h** Fizikai leírás (**nem ismételhető**)
- \$i** Kapcsolati információ (**ismételhető**)
- \$k** A kapcsolt dokumentum sorozati adatai (**ismételhető**)
- \$m** Dokumentumspecifikus részletek (**nem ismételhető**)
- \$n** Megjegyzés (**ismételhető**)
- \$o** Egyéb tétel azonosító (**ismételhető**)
- \$r** Jelentésszám (**ismételhető**)
- \$s** Egységesített cím (**nem ismételhető**)
- \$t** Cím (**nem ismételhető**)
- \$u** Technikai jelentés száma (**nem ismételhető**)
- \$w** Rekord kontrollszáma (**ismételhető**)
- \$x** ISSN (**nem ismételhető**)
- \$y** Coden (**nem ismételhető**)
- \$z** ISBN (**ismételhető**)
- \$4** Kapcsolati kód (**ismételhető**)
- \$6** Kapcsolatok (**nem ismételhető**)
- \$7** Kontroll almező (**nem ismételhető**)
 - /0 A főtétel típusa
 - /1 A név formája
 - /2 A rekord típusa
 - /3 Bibliográfiai szint
- \$8** Mezőkapcsoló és sorszám (**ismételhető**)

776 További kiadás más hordozón (ismételhető)

A további kiadás rekordját azonosító adatokat tartalmazza abban az esetben, amikor a dokumentumnak, amelyről a bibliográfiai rekord készül, létezik más hordozón megjelent kiadása.

Első indikátor:

0	A mező tartalma megjelenik
1	A mező tartalma nem jelenik meg

Második indikátor: az alapértelmezett bevezető kifejezés megjelenítését szabályozza:

üres	Nincs definiálva
8	Nem jelenik meg az alapértelmezett kifejezés

Almezők:

- \$a** Főtételek (**nem ismételtető**)
- \$b** Kiadás (**nem ismételtető**)
- \$c** Minősítő információ (**nem ismételtető**)
- \$d** Kiadás helye, ideje, kiadó (**nem ismételtető**)
- \$g** Kapcsolatot kifejező információ (**ismételtető**)
- \$h** Fizikai leírás (**nem ismételtető**)
- \$i** Kapcsolati információ (**ismételtető**)
- \$k** A kapcsolt dokumentum sorozati adatai (**ismételtető**)
- \$m** Dokumentumspecifikus részletek (**nem ismételtető**)
- \$n** Megjegyzés (**ismételtető**)
- \$o** Egyéb tétel azonosító (**ismételtető**)
- \$r** Jelentésszám (**ismételtető**)
- \$s** Egységesített cím (**nem ismételtető**)
- \$t** Cím (**nem ismételtető**)
- \$u** Technikai jelentés száma (**nem ismételtető**)
- \$w** Rekord kontrollszáma (**ismételtető**)
- \$x** ISSN (**nem ismételtető**)
- \$y** Coden (**nem ismételtető**)
- \$z** ISBN (**ismételtető**)
- \$4** Kapcsolati kód (**ismételtető**)

- \$6 Kapcsolatok (**nem ismételhető**)
- \$7 Kontroll almező (**nem ismételhető**)
 - /0 A főtétel típusa
 - /1 A név formája
 - /2 A rekord típusa
 - /3 Bibliográfiai szint
- \$8 Mezőkapcsoló és sorszám (**ismételhető**)

777 Együtt kiadva (**ismételhető**)

Az egyik dokumentum rekordját azonosító adatokat tartalmazza abban az esetben, amikor több dokumentum együttes kiadásban jelenik meg és a bibliográfiai rekord a másik dokumentumról készül. (Az együttes kiadásban megjelenő valamennyi dokumentumról önálló bibliográfiai rekordot kell készíteni.)

Első indikátor:

- 0 A mező tartalma megjelenik
- 1 A mező tartalma nem jelenik meg

Második indikátor: az alapértelmezett bevezető kifejezés megjelenítését szabályozza:

- üres Nincs definiálva
- 8 Nem jelenik meg az alapértelmezett kifejezés

Almezők:

- \$a Főtétel (**nem ismételhető**)
- \$b Kiadás (**nem ismételhető**)
- \$c Minősítő információ (**nem ismételhető**)
- \$d Kiadás helye, ideje, kiadó (**nem ismételhető**)
- \$g Kapcsolatot kifejező információ (**ismételhető**)
- \$h Fizikai leírás (**nem ismételhető**)
- \$i Kapcsolati információ (**ismételhető**)
- \$k A kapcsolt dokumentum sorozati adatai (**ismételhető**)
- \$m Dokumentumspecifikus részletek (**nem ismételhető**)
- \$n Megjegyzés (**ismételhető**)
- \$o Egyéb tétel azonosító (**ismételhető**)

- \$r** Jelentésszám (ismételhető)
- \$s** Egységesített cím (nem ismételhető)
- \$t** Cím (nem ismételhető)
- \$u** Technikai jelentés száma (nem ismételhető)
- \$w** Rekord kontrollszáma (ismételhető)
- \$x** ISSN (nem ismételhető)
- \$y** Coden (nem ismételhető)
- \$z** ISBN (ismételhető)
- \$4** Kapcsolati kód (ismételhető)
- \$6** Kapcsolatok (nem ismételhető)
- \$7** Kontroll almező (nem ismételhető)
 - /0 A főtétele típusa
 - /1 A név formája
 - /2 A rekord típusa
 - /3 Bibliográfiai szint
- \$8** Mezőkapcsoló és sorszám (ismételhető)

787 Egyéb típusú kapcsolat (ismételhető)

A több fizikai egységből álló dokumentum közös adatait tartalmazó rekord és az adott egységre vonatkozó adatokat tartalmazó bibliográfiai rekordok között teremt kapcsolatot, azok azonosító adatait tartalmazva.

Első indikátor:

- 0** A mező tartalma megjelenik
- 1** A mező tartalma nem jelenik meg

Második indikátor: az alapértelmezett bevezető kifejezés megjelenítését szabályozza:

- üres** Nincs definiálva
- 8** Nem jelenik meg az alapértelmezett kifejezés

Almezők:

- \$a** Főtétele (nem ismételhető)
- \$b** Kiadás (nem ismételhető)
- \$c** Minősítő információ (nem ismételhető)

- \$d Kiadás helye, ideje, kiadó (nem ismételhető)
- \$g Kapcsolatot kifejező információ (ismételhető)
- \$h Fizikai leírás (nem ismételhető)
- \$i Kapcsolati információ (ismételhető)
- \$k A kapcsolt dokumentum sorozati adatai (ismételhető)
- \$m Dokumentumspecifikus részletek (nem ismételhető)
- \$n Megjegyzés (ismételhető)
- \$o Egyéb tétel azonosító (ismételhető)
- \$r Jelentésszám (ismételhető)
- \$s Egységesített cím (nem ismételhető)
- \$t Cím (nem ismételhető)
- \$u Technikai jelentés száma (nem ismételhető)
- \$w Rekord kontrollszáma (ismételhető)
- \$x ISSN (nem ismételhető)
- \$y Coden (nem ismételhető)
- \$z ISBN (ismételhető)
- \$4 Kapcsolati kód (ismételhető)
- \$6 Kapcsolatok (nem ismételhető)
- \$7 Kontroll almező (nem ismételhető)
 - /0 A főtétel típusa
 - /1 A név formája
 - /2 A rekord típusa
 - /3 Bibliográfiai szint
- \$8 Mezőkapcsoló és sorszám (ismételhető)

830 Sorozati melléktétel, egységesített cím (ismételhető)

Aleph-ben begépeljük az egységesített sorozati címet (a különböző tagjain eltérő vagy eltérő alakú címeken megnevezett sorozat azonosítására besorolási adatként kiválasztott cím) – vagy annak kezdő részét – a **830**-as mező **\$a** almezőjébe, majd a F3 billentyűvel megnyitjuk a sorozati rekordok címindexét. Ha szerepel a listában a sorozati cím, akkor be tudjuk innen emelni, ha nem, akkor begépeljük. A beemelés magával hozza a sorozati rekordból a sorozat címét, ISSN-jét és rendszerszámát is, valamint **\$w** almezőben a sorozat rekordjának számát. Ezt a rekordszámot kell beírni az **LKR** kapcsolati mező **\$b**

almezőjébe (az elé írt nullák nélkül). **Figyelem!** Minden esetben győződjünk meg arról, hogy valóban a megfelelő sorozatot választottuk ki, ellenőrizzük, hogy az adott sorozatról egy leírás szerepel-e a rendszerben! Több sorozati rekord esetén egységesíteni és aktualizálni kell a rekordokat.

Amennyiben nem szerepel még a rendszerben a sorozati rekord, létrehozzuk az erre vonatkozó útmutató szerint.

További részleteket, összefüggéseket lásd a 490-es mező leírásában.

Figyelem! A 490-es mező \$a almezőjében megadott sorozati címhez (több sorozati cím esetén az összes sorozati címhez) szükséges a 830-as mező \$a almezőjében megadni az egységesített sorozati címet.

Példák:

490 1# \$aSport : *bulletin of the Physical Education and Sports Department of the International Union of Students \$v. 10*

830 #0 \$aSport (*International Union of Students. Physical Education and Sports Dept.*) \$v. 10.

490 1# \$aMonograph / *University Extension, UCLA, Department of Continuing Education in Health Sciences, UCLA School of Medicine and UCLA School of Public Health*

830 #0 \$aMonograph (*University of California, Los Angeles. Dept. of Continuing Education in Health Sciences*)

490 1# \$aMusica da camera \$v72.

830 #0 \$aMusica da camera (*Oxford University Press*) \$v72.

490 1# \$aActa Academiae Paedagogicae Szegediensis \$x1215-9387 \$aSeries linguistica, litteraria et aesthetica \$x0865-5960

830 #0 \$aActa Academiae Paedagogicae Szegediensis \$x1215-9387 \$pSeries linguistica, litteraria et aesthetica \$x0865-5960

490 1# \$aActa Universitas Upsaliensis. Comprehensive summaries of Uppsala dissertations from the faculty of science

830 #0 \$aActa Universitas Upsaliensis \$pComprehensive summaries of Uppsala dissertations from the faculty of science

Első indikátor:

üres Nincs definiálva

Második indikátor:

0-9 A rendezésből kihagyandó karakterek száma
Figyeljünk az indikátor pontos beállítására!

Almezők:

- \$a Egységesített cím (nem ismételhető)
- \$d Egyezmény aláírásának ideje (ismételhető)
- \$f Katalogizált mű kiadási dátuma (nem ismételhető)
- \$g Egyéb információk (nem ismételhető)
- \$h Hordozó, médium (nem ismételhető)
- \$k Formai alosztás (ismételhető)
- \$l Katalogizált mű nyelve (nem ismételhető)
- \$m Zenei előadás médiuma (ismételhető)
- \$n Mű részének száma (ismételhető)
- \$o Zenemű átdolgozására vonatkozó információ (nem ismételhető)
- \$p Mű részének címe (ismételhető)
- \$r Zenei mű hangneme (nem ismételhető)
- \$s Verzió (ismételhető)
- \$t Mű címe (nem ismételhető)
- \$v Kötetszám, sorozati szám (nem ismételhető)
- \$w Bibliográfiai rekord ellenőrző száma (ismételhető)
- \$x ISSN szám (nem ismételhető)
- \$0 Authority rekord ellenőrző száma (ismételhető)
- \$1 Real World Object URI (ismételhető)
- \$3 Megjelölt dokumentumrészek (nem ismételhető)
- \$5 Mezőt alkalmazó intézmény kódja (ismételhető)
- \$6 Kapcsolat (nem ismételhető)
- \$8 Mezőkapcsoló és sorszám (ismételhető)

850 Lelőhely/Tulajdonos intézmény (ismételhető)

A mező a dokumentum leelőhelyének (a dokumentumot állományában tartó könyvtárnak vagy más gyűjteménynek) a nevét, vagy nevének betűjelét, vagy leelőhelykódját tartalmazza.

Könyvtárunkban a mező tartalma minden esetben \$aB3.

Például: **850 ## \$aB3**

Első indikátor:

üres nincs definiálva

Második indikátor:

üres nincs definiálva

Almezők:

\$a Tulajdonos intézmény (ismételhető)

\$8 Mezőkapcsoló és sorszám (ismételhető)

852 Elhelyezés (ismételhető)

A mező a dokumentum lelőhelyének (a dokumentumot állományában tartó könyvtárnak vagy más gyűjteménynek) megfelelő gyűjteményen belüli elhelyezési adatokat, valamint különféle nyilvántartási és példányazonosítási célokra szolgáló adatokat tartalmaz.

Kolligátum esetén külön leírásokat készítünk, de példányt csak az első leírás-hoz adunk és LKR kapcsolattal kötjük össze a leírásokat. A 852-es mezőt megismételjük a kolligátum minden tagjában.

Az eltérő példánykezelés következtében az első indikátor néhány folyóirat esetén 8 (nincs példányrekord) és néhány kéziratári rekord esetén 9 (852 \$m almezőben szerepel a raktári jelzet).

Első indikátor:

üres Nincs információ megadva

0 Library of Congress osztályozás

1 Dewey Tizedes Osztályozás

2 National Library of Medicine (NLM) osztályozás

3 Dokumentum felügyelő osztályozás

4 Kontrollszámos elhelyezés

5 Cím

6 Külön elhelyezve

7 Forrás a \$2 almezőben megadva

8 Egyéb rendszer

Második indikátor:

üres	Nincs információ megadva
0	Nincs számozás
1	Elsődleges számozás
2	Alternatív számozás

Almezők:

- \$a** Lelőhely (B3) **(nem ismételhető)**
- \$b** Alkönyvtár (pl. ORI, KEZ) **(ismételhető)**
- \$c** Gyűjtemény (pl. DEP) **(ismételhető)**
- \$d** Korábbi polc, korábbi jelzet **(ismételhető)**
- \$e** Cím **(ismételhető)**
- \$f** Kódolt elhelyezési minősítő **(ismételhető)**
- \$g** Nem kódolt/szabad szavas elhelyezési minősítő **(ismételhető)**
- \$h** Besorolás rész (elhelyezési célú osztályozó jelzet) **(nem ismételhető)**
- \$i** Példányazonosító **(ismételhető)**
- \$j** Gyűjtemény kontroll szám **(nem ismételhető)**
- \$k** Raktári jelzet előtag/kiegészítő **(ismételhető)**
- \$l** Polccím (címnek a raktározásra szolgáló formája) **(nem ismételhető)**
- \$m** Raktári jelzet utótag **(ismételhető)**
- \$n** Országkód **(nem ismételhető)**
- \$p** Fizikai egység megnevezése **(nem ismételhető)**
- \$q** Példány fizikai állapota **(nem ismételhető)**
- \$s** Szerzői jog cikk-díj kód (Copyright article-fee code) **(ismételhető)**
- \$t** Példányok száma **(nem ismételhető)**
- \$u** URI (Uniform Resource Identifier) **(ismételhető)**
- \$x** Nem nyilvános megjegyzés (leltári szám) **(ismételhető)**
- \$z** Nyilvános megjegyzés (pl. kötetjelzés, állományadat) **(ismételhető)**
- \$2** Osztályozás vagy polcrendszer forrása **(nem ismételhető)**
- \$3** Megjelölt dokumentumrész **(nem ismételhető)**
- \$6** Kapcsolatok **(nem ismételhető)**
- \$8** Sorszám **(nem ismételhető)**

Az általunk használt 852-es mezőséma:

\$aB3

\$b alkönyvtár:

MT1=törzsgyűjtemény,

KEZ=Kézirattár

ORI=Keleti

LAK=Lukács Archívum

FIR=folyóiratok

\$c gyűjtemény az alkönyvtáron belül:

MT1 gyűjteményei (DEP=törökbálinti raktár)

KEZ gyűjteményei (MFTAR=Mikrofilmtár, RBK=régi könyvek, MSS=kéziratok)

ORI gyűjteményei (DEP=törökbálinti raktár, MSS=kéziratok, RE-F=olvasóterem, OFIR=folyóiratok)

\$d korábbi jelzet

\$j RAKTÁRI JELZET (minden rekord esetén!)

\$x leltári szám

\$z nyilvános megjegyzés, kötetjelzés

856 Elektronikus lelőhely és hozzáférés (ismételhető)

Az elektronikus formában (is) megjelent dokumentum leírásakor alkalmazzuk ezt a mezőt, ha a dokumentum vagy egy része megtalálható a REAL-ban, vagy egyéb teljes szövegű adatbázisban.

A dokumentumra utaló link címét az **\$u** almezőbe másoljuk, a „Teljes szöveg” kifejezést adjuk meg a **\$z** almezőben. A 4-es almezőbe mindig „N” betűt írunk, ennek eredményeként a kép megnyitása előtt a dokumentummal kapcsolatos felhasználási feltételek, copyright-információk nem jelennek meg.

Például: **856 41 \$4N**

\$u<http://real.mtak.hu/id/eprint/25473>

\$zTeljes szöveg

A DOI elérést is itt tesszük közzé, a 024-es mezővel összefüggésben.

Például: **856 41 \$4N**

\$u<https://doi.org/10.1007/s40328-013-0020-x>

\$zTeljes szöveg

Első indikátor: hozzáférés módja

üres	Nincs információ
0	Email
1	FTP
2	Távoli elérés (Telnet)
3	Dial-up
4	HTTP
7	Egyéb (a \$2 almezőben definiálva)

Második indikátor: Kapcsolat

üres	Nincs információ megadva
0	Forrás (rekordban leírt dok.)
1	A forrás változata
2	Kapcsolódó forrás
8	Nincs megjelenítési állandó

Almezők:

- \$a** Kiszolgáló (Host) neve (ismételhető)
- \$b** Hozzáférési cím/IP cím (ismételhető)
- \$c** Tömörítésre vonatkozó információk (ismételhető)
- \$d** Hozzáférési útvonal (Path) (ismételhető)
- \$f** Elektronikus név/fájlnév (ismételhető)
- \$h** A kérés feldolgozója - a host cím @ előtti része (nem ismételtető)
- \$i** Utasítások a távoli kiszolgálónak (ismételhető)
- \$j** Átviteli sebesség (nem ismételtető)
- \$k** Jelszó (nem ismételtető)
- \$l** Belépési név (nem ismételtető)
- \$m** Akihez segítségért fordulhatunk (ismételhető)
- \$n** Az \$a almezőben megjelölt host lelőhelye (nem ismételtető)
- \$o** Operációs rendszer (nem ismételtető)
- \$p** Csatlakozó/port szám (nem ismételtető)
- \$q** Elektronikus formátum típusa (nem ismételtető)
- \$r** Adatátvitelhez használt beállítások (nem ismételtető)
- \$s** Fájl méret (ismételhető)
- \$t** Terminál emuláció (ismételhető)
- \$u** URI (Uniform Resource Identifier) (ismételhető)

- \$v \$u-ban rögzített forrás elérhetőségének ideje (ismételhető)
- \$w Rekordazonosító szám (ismételhető)
- \$x Nem nyilvános megjegyzés (ismételhető)
- \$y Linkszöveg (ismételhető)
- \$z Nyilvános megjegyzés (ismételhető)
- \$2 Hozzáférés módja (nem ismételtető)
- \$3 Megjelölt dokumentumrészek (nem ismételtető)
- \$6 Kapcsolatok (nem ismételtető)
- \$8 Mezőkapcsoló és sorszám (ismételhető)

880 Alternatív írásrendszerű adatok (ismételhető)

A MARC21 szabvány a latin betűs írástól eltérő írásrendszereket használó nyelveken készült dokumentumok feltárásával a *Multiscript records* című „D” függelékében foglalkozik (<https://www.loc.gov/marc/bibliographic/ecbdmulti.html>), melyben két lehetséges rekordmodellt határoz meg. Jelen házi szabályzat az „A” modell használatát írja elő.

„A” modell: többféle írásrendszerben közöl adatokat; amennyiben egy adatot szükséges átírásban és az eredeti, nemzeti írásrendszerben is megadni, akkor az adat eltérő írásrendszerben való közlésére a 880-as mezők használhatók. A 245-ös mező eredeti írásrendszerben való közlése kötelező, de indokolt esetben egyéb adatok megadása is lehetséges.

A más írásrendszerben megismételni kívánt mező első almezője a \$6-os lesz. Ebben megadjuk a 880-as mező sorszámát, melyben az adatokat megismételjük: **245 10 \$6 880-02**

A 880-as mező \$6-os almezőjében először megadjuk annak a mezőnek a hívójelét, amelyik mező tartalmának átírása található benne. Ezután következik kötőjellel (-) egy sorszám, majd perjel (/) után az adott írásrendszer kódja:

880 10 \$6 245-02 / (N

Az egyes írásrendszerek kódja

(<https://www.loc.gov/marc/bibliographic/ecbdcntf.html>):

(3 Arab

(B Latin

\$1 Kínai, japán, koreai

(N Cirill
(S Görög
(2 Héber

Figyelem! A 880-as mezők központosása a helyes megjelenítés érdekében kötelező! Az egyes 880-as mezők központosása az MSZ 3424-1:1978 előírásainak megfelelően történik (egy almező központosási jele az almezőt előzi meg, ezért az előző almező végén van).

Törzsgyűjtemény esetén csak a 245-ös mezőhöz tartozóan készítünk 880-as mezőt. (Személynevek esetén, ha indokolt, akkor az AUT rekord 880-as mezőjét használjuk.)

A 888-as és a kapcsolódó mezőknél (100, 245) az index helyes megjelenítése érdekében a \$6-os almező a mező végére kerül.

A központosás automatikus megjelenítésére nincs lehetőség a mezőben, így minden almező egyezményes jelét az előző almező végén kell kitenni!

Példa:

Жаворонков, Николай Михайлович

Охрана охотничьих животных в СССР / Н. М. Жаворонков. - 2-е изд., перераб. - Москва : Лесная промышленность, 1983.

100 1# \$aŽavoronkov, Nikolaj Mihajlovič \$6880-01

245 10 \$aOhrana ohotnič'ih životnyh v SSSR \$cN. M. Žavoronkov \$6880-02

250 ## \$a2-e izd., pererab. \$6880-03

260 ## \$aMoskva \$bLesnaâ promyšlennost' \$c1983 \$6880-04

880 1# \$aЖаворонков, Николай Михайлович \$6100-01/(N

880 10 \$a Охрана охотничьих животных в СССР/ \$cН. М. Жаворонков \$6245-02/(N

880 ## \$a2-e изд., перераб. \$6250-03/(N

880 ## \$aМосква: \$b.Лесная промышленность, \$c1983 \$6260-04/(N

Első indikátor:

Jelentése ugyanaz, mint a kapcsolódó mezőnél

Második indikátor:

Jelentése ugyanaz, mint a kapcsolódó mezőnél

Almezők:

\$a-z Ugyanaz, mint a kapcsolódó mezőnél

\$0-5 Ugyanaz, mint a kapcsolódó mezőnél

\$6 Kapcsolatok (**nem ismételhető**)

BAS Báziskód (ismételhető)

A következő báziskódokat használjuk, minden esetben **\$a** almezőben, kizárólag az adott kód szerepelhet. Törzsállománynál alap esetben **\$a11** használatos.

Báziskód	Magyarázat
11	MTA
55	Lukács Archívum
ORI	Keleti gyűjtemény
RBK	Régi könyvek
77	Sorozati rekord
INC	Ósnyomtatványok
LGYL	Lukács levelezése
MFI	Mikrofilm katalógus
MSS	Kéziratok
NC	Nemzeti Casino
RC	Részcímes
FIR	FIR
YB	Monografikusan feldolgozott évkönyv

MOK

Könyvtárunk rekordjait átadja a MOKKA katalógusába, ezért szükséges az adott rekordokban a **MOK** mező elhelyezése, melynek tartalma **\$aRSV**. A mező revízió során kerül a rekordba.

Átadás esetén a rendszer automatikusan felülírja az **\$aRSV** tartalmat **\$aSV** tartalommal és az átadás dátumával.

Ha rekordot aktualizálunk, példányt adunk hozzá, rakjuk bele ismét a mezőt (**MOK ## \$aRSV**) és hagyjuk érintetlenül a már rekordban szereplő MOK mezőket.

WTC

Könyvtárunk rekordjait átadja a WorldCat katalógusába. A rekordok egy részét automatikusan válogatjuk le átadásra. Csak az új rendszerszámot kapott rekordokat kell jelölni a **WTC \$aRSV** tartalommal és kizárólag a revizor jogosult a rekordot jelölni.

Átadás esetén a rekordban automatikusan létrejön a WOC mező az átadás dátumával. Ez a mező a katalogizáló számára láthatatlan.

LKR ALEPH Kapcsolati mező (ismételhető)

Kolligátumok, sorozatok, évkönyvek és részcímes dokumentumok esetén használjuk.

Részletesebben lásd: **Aleph rekordkapcsolatok** útmutató

Nincs indikátor definiálva

Almezők:

\$a a kapcsolat típusa

UP – „felfelé” mutató link egy másik bibliográfiai (BIB) típusú rekordra. Egy rekordhoz kizárólag egy ilyen típusú link tartozhat

DN – „lefelé” mutató link egy másik bibliográfiai (BIB) típusú rekordra. Egy rekordhoz több ilyen típusú link is tartozhat

PAR – párhuzamos link, amely bibliográfiai (BIB) rekordról egy másik bibliográfiai (BIB) rekordra mutat

ANA – link két különböző szintű bibliográfiai (BIB) rekord között

\$b a kapcsolt rekord rendszerazonosítója

\$l könyvtárkód, ahol a célrekord megtalálható (MTA01)

\$n megjegyzés a DN („lefelé” rekord) kapcsolathoz

\$m megjegyzés az UP („felfelé” rekord) kapcsolathoz

\$y analitikus link – évszám kapcsolat

\$v analitikus link – kötet kapcsolat

\$p analitikus link – részmű kapcsolat

\$i analitikus link – szám kapcsolat

\$k analitikus link – oldalszám kapcsolat

Források

MARC 21 Format for Bibliographic Data

<https://www.loc.gov/marc/>

MARC21 Kézikönyv

http://marcwiki.lib.unideb.hu/index.php/A_MARC21_integr%C3%A1lt_bibliogr%C3%A1fiai_form%C3%A1tum

Számítógépes katalogizálás HUNMARC formátumban / Barki Katalin, Prejczér Paula

<http://mek.oszk.hu/05200/05287/html/gyujtemeny/gyujtem.htm>

Bibliográfiai adatfeldolgozás. 1. köt., Könyvek bibliográfiai leírása / Tóvári Judit http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/0005_08_biblio_i_pdf/08_biblio_i.pdf

Katalogizálási segédlet : ALEPH integrált könyvtári rendszer / ELTE Egyetemi Könyvtár

<https://edit.elte.hu/xmlui/bitstream/handle/10831/6631/>

[Formai-Katalogizalasi segedlet 2.0 20110921.](https://edit.elte.hu/xmlui/bitstream/handle/10831/6631/Formai-Katalogizalasi-segedlet-2.0-20110921.pdf)

[pdf;jsessionid=CCEC7A2DF36E95737817B476C758EA74?sequence=27](https://edit.elte.hu/xmlui/bitstream/handle/10831/6631/Formai-Katalogizalasi-segedlet-2.0-20110921.pdf?sequence=27)

Szilvássy, Zoltánné (1929-) : Az időszaki kiadványok és egyéb folytatódó források könyvtári kezelése / Szilvássy Zoltánné. - Budapest : Könyvtári Intézet, 2006.

Szabványok

MSZ ISO 4:2000 Információ és dokumentáció. A kiadványok címében előforduló szavak és a kiadványok címének rövidítési szabályai. 14 p.

MSZ ISO 9:1997 Információ és dokumentáció. A cirill karakterek transliterációja latin karakterekre. Szláv és nem szláv nyelvek. 15 p.

ISO 690:2010 Information and documentation. Guidelines for bibliographic references and citations to information resources

MSZ ISO 832:1998 Információ és dokumentáció. Bibliográfiai leírás és hivatkozás. Bibliográfiai kifejezések rövidítésének szabályai. 9 p.

MSZ ISO 1086:1998 Információ és dokumentáció. Könyvek címlapjai. 10 p.

MSZ ISO 2108:2005 Információ és dokumentáció. Nemzetközi szabványos könyvazonosító szám (ISBN)

ISO 3297:2007 Information and documentation. International standard serial number (ISSN)

MSZ 3424-1:1978 Bibliográfiai leírás. Könyvek. 75 p.

MSZ 3424-7:1984 Bibliográfiai leírás. Kották. 20 p.

MSZ 3424-9:1988 Bibliográfiai leírás. Hangdokumentumok. 18 p.

MSZ 3424-10:1992 Bibliográfiai leírás. Videodokumentumok. 14 p.

MSZ 3424-12:1992 Bibliográfiai leírás. Időszaki kiadványokban megjelent részdokumentumok. 31 p.

MSZ 3440-1:1983 A bibliográfiai leírás besorolási adatai. Fogalommeghatározások. 5 p.

MSZ 3440-2:1979 A bibliográfiai leírás besorolási adatai. Személyek nevei. 32 p.

MSZ 3440-3:1983 A bibliográfiai leírás besorolási adatai. Testületek neve. 28 p.

MSZ 3440-4:1986 A bibliográfiai leírás besorolási adatai. Címek. 13 p.

ISO 8601:2004 Data elements and interchange formats. Information interchange. Representation of dates and times

MSZ ISO 10957:1997 Információ és dokumentáció. Kották nemzetközi szabványos azonosító száma (ISMN). 5 p.

KSZ/1:1999 Bibliográfiai leírás. Kartográfiai dokumentumok. 53 p.

KSZ/2:2000 Bibliográfiai leírás. Elektronikus dokumentumok. 93 p.

KSZ/3:2001 Bibliográfiai leírás. Időszaki kiadványok. 104 p.

KSZ/4.1:2002 HUNMARC. A bibliográfiai rekordok adatszere formátuma. 212, 2, 4, 8, 8, 8 p.

KSZ/5:2005 Földrajzi nevek, mint adatbázisrekordok tárgyi hozzáférési pontjai. 32 p.

KSZ/6:2009 Bibliográfiai leírás. Régi nyomtatványok. 109 p.

Katalogizálási szabályzat: Elektronikus dokumentum

Általános előírások

Az útmutató a következő formátumokra vonatkozik:

- EB Elektronikus könyv
- ER Elektronikus részdokumentum
- EC Elektronikus cikk
- EK Elektronikus kézirat

Említésre kerülnek a következő formátumok is, melyek feldolgozására külön útmutató készül:

- CF Számítógépes fájl
- AB Adatbázis
- WO Weboldal
- EF Elektronikus folyóirat
- ES Elektronikus sorozat
- EP Weboldal/periodikus CD
- ET Elektronikus térkép

Elektronikus dokumentum:

számítógéppel kezelhető, digitálisan kódolt dokumentum, amely vagy valamely fizikai hordozón jelenik meg és használatához számítógéphez illesztett vagy annak részét képező periféria (pl. CD-ROM lejátszó, lemezmeghajtó) szükséges, vagy hálózati úton érhető el (pl. távoli hozzáférésű adatbázis, elektronikus hirdetőtábla, elektronikus időszaki kiadvány, webterület).

Elektronikus időszaki kiadvány:

számítógépes formában létező (és általában a hálózaton terjesztett) elektronikus folyóirat, hírlap, magazin, e-zin, hírlevél vagy egyéb időszaki kiadvány. (A köznyelvi gyakorlatban elterjedt nevén: elektronikus újság.)

Elektronikus könyv:

számítógépes formában (ASCII-, HTML-, PDF-, SGML- stb. fájl) tárolt, eseti megjelenésű elektronikus dokumentum, fő tartalmát tekintve általában szöveges mű.

Elektronikus bibliográfiai forrásnak (dokumentumnak) azok az objektumok nevezhetők, amelyek digitálisan kódoltak és használatuk csak számítógépes hardver- és szoftvereszközökkel valósulhat meg.

Online:

közvetlen hálózati összeköttetés melletti működésmód jelzője (pl. távoli adatbázisban való keresés, fájlletöltés); tágabb értelemben is használják mindenféle hálózaton végezhető tevékenység vagy azon keresztül elérhető szolgáltatás jellemzésére.

Az elektronikus bibliográfiai forrásokat a **megjelenés gyakorisága** szerint csoportosíthatjuk, eszerint lehetnek

- *eseti megjelenésű bibliográfiai források*, amelyek egy vagy több fizikai egységből állhatnak, de ezek az egységek befejezett egészként jelennek meg, mint például az egy- vagy többkötetes könyvek,
- *időszakos megjelenésűek*, mint például az elektronikus újságok, hírlevelek.

Ha az elektronikus bibliográfiai forrás **távoli elérésű**, a fizikai hordozó nem értelmezhető, helyette a bibliográfiai egység keretét a fájl adja.

Az időszaki kiadványoknál és más speciális dokumentumtípusoknál, ha elektronikus dokumentumként jelentek meg, e szabályok részletes előírásait kell figyelembe venni, azonban mint minden speciális dokumentumtípus esetében, e szabályzaton kívül a speciális dokumentumtípusra vonatkozó bibliográfiai leírási szabványok (szabályzatok) rendelkezéseit is be kell tartani.

Az elektronikus bibliográfiai forrás három nagy típusra osztható:

1. **Program**, ami lehet

- alkalmazói program,
- adatbázis-kezelő program,
- biztonsági program,
- CAD program,
- játékprogram,
- grafikai program,
- kiadványszerkesztő program,
- programnyelv,
- szövegszerkesztő program,
- táblázatkezelő program,
- zenei program,
- rendszerprogram,
- keresőprogram,
- operációs rendszerprogram,
- programozási nyelv program,
- segédprogram,
- vírusirtó program.

2. Online vagy offline formában elérhető **elektronikus adatforrás**, úgymint

- ábrázolás,
- betűkészlet,
- bibliográfiai adatbázis,
- felmérési adat,
- folyóirat (időszaki kiadvány),
- hangzó anyag,
- hírlevél (időszaki kiadvány),
- interaktív multimédia,
- játék,
- kartográfiai anyag,
- kép,
- kotta,
- kutatási jelentés,
- napilap (időszaki kiadvány),
- népszámlálási adat,
- szöveg,
- szöveges adatbázis,
- térkép

Ezeknek a bibliográfiai forrásoknak lehet nyomtatott változatuk is. Az elektronikus változat helyi és távoli elérésű egyaránt lehet. A programok csak elektronikusan érhetők el.

3. Az **online szolgáltatás** mint elektronikus bibliográfiai forrás külön kategóriát képvisel. Lehet nyilvános, de lehet csak egy bizonyos felhasználói kör számára hozzáférhető.

Ha az elektronikus dokumentum nem közöl a benne szereplő valamennyi műre vonatkozóan közös megjelenési és azonosító adato(ka)t (pl. megjelenési hely, kiadó, megjelenési év, közös ISBN, ISSN), önálló leírást kell készíteni valamennyi műről.

Az adatok főforrása adatcsoportonként

A leírás adatcsoportjai	Főforrások
1. A cím és a szerzőségi közlés	Belső források, külső források
2. Kiadás	Belső források, külső források
3. A dokumentumtípus speciális adatai, ezen belül	
– Az elektronikus dok.típus megnevezése	Bármely forrás
– Az elektronikus dok. adatainak mennyisége	A dokumentum egésze
– Az egyéb dok.típus speciális adatai	A dokumentum egésze
4. Megjelenés	Belső források, külső források
5. Fizikai jellemzők	A dokumentum egésze
6. Sorozat	Belső források, külső források
7. Megjegyzések	Bármely forrás
8. Terjesztési adatok	Bármely forrás

Azt az adatot, amely nem az adatcsoport számára előírt főforrásból származik, szögletes zárójelben kell leírni.

Az elektronikus dokumentum írásmódjától függően a **számokat arab vagy római számmal, vagy pedig számnévvel** kell leírni. A számokat azonban mindig arab számmal kell leírni a következő adatokban:

- a fizikai egység megjelölése,
- a kiadásjelzés,
- a fizikai egységek száma,
- az elektronikus dokumentum adatainak mennyisége (fájlok, bájtok, rekordok stb. száma),
- a számozási adatok,
- a kelezési adatok,
- a megjelenés éve,
- a fizikai hordozók száma,
- az illusztrációk, mellékletek száma,
- a méret adatai,
- a sorozaton belüli szám,
- az ár.

A felsorolt adatokban a sorszámnévképző toldalékokat ponttal kell helyettesíteni.

A megjegyzések adatcsoport kivételével az elektronikus dokumentum főforrásaiból származó **téves adatokat** a forráshoz híven kell leírni, a hibára az adat után szögletes zárójelbe tett felkiáltójellel [!] kell a figyelmet felhívni.

A helyesírási sajátosságok nem minősülnek sajtóhibának. A téves adatot, ha értelemzavaró, szögletes zárójelbe tett felkiáltójellel és az utána írt helyes adattal [! ...] kell helyesbíteni.

A cím és a szerzőségi közlés, **minták az adatcsoport szerkezetére:**

Főcím [a dokumentumtípus általános megnevezése] / szerzőségi adat

Főcím [a dokumentumtípus általános megnevezése] = Párhuzamos cím = Párhuzamos cím / szerzőségi adat

Főcím [a dokumentumtípus általános megnevezése] : egyéb címadat : egyéb címadat / szerzőségi adat

Első mű címe [a dokumentumtípus általános megnevezése] ; Második mű címe / közös szerzőségi adat

Első mű címe [a dokumentumtípus általános megnevezése] : egyéb címadat ;

Második mű címe : egyéb címadat / közös szerzőségi adat

Közös cím. Alárendelt cím [a dokumentumtípus általános megnevezése] / szerzőségi adat

Közös cím. Az alárendelt cím megjelölése, Alárendelt cím [a dokumentumtípus általános megnevezése] / szerzőségi adat

Ha egy dokumentumnak **nincs címe**, csak megjelenített szövege, e szöveget teljes vagy rövidített formában kell főcímként leírni. A szövegelhagyást három ponttal [...] kell jelölni. A szöveg tartalmának fontos részeit, mint például termékek vagy szervezetek neveit, események nevét, helyét, idejét változatlanul meg kell tartani. Az ezekre vonatkozó kiegészítő információkat vagy a tartalomra vonatkozó egyéb információkat a Megjegyzések adatcsoportban lehet közölni.

A főcímet **szó szerint és betűhíven** kell leírni úgy, ahogyan a főforrásban szerepel. Általában nem követhetők a tipográfiai sajátosságok vagy a nagybetűs írásmód, csak akkor, ha azoknak jelentés-értékük van.

A főcím állhat csupán a dokumentum típusát, vagy megjelenési gyakoriságát, vagy a tartalmazott mű (művek) műfaját jelző fogalmakból, azaz a főcím lehet generikus cím (pl. Statisztikai adatok [elektronikus dok.]).

Ha az elektronikus dokumentumnak nincs más címe, mint a szerző vagy a közreadó neve, a leírásban főcímként ezt kell megadni.

Összetett cím esetén a közös cím, az alárendelt cím megjelölése és az alárendelt cím együttesen alkotják a főcímet. (pl. Magyar nemzeti bibliográfia. Könyvek [elektronikus dok.]).

Elektronikus dokumentumoknál a **szerzőségi adatok** – többek között – a következő minőségben végzett tevékenységekre vonatkozhatnak:

- író, programozó, vizsgálatvezető, grafikus, zeneszerző, animátor, illetve aki nek munkája a dokumentumban (az abban közreadott mű(vek)ben),
- közvetlenül (pl. a szöveg szerzője, szerkesztő, összeállító, fordító, illusztrátor, közreadó, zeneszerző, animátor stb.), vagy
- közvetve (pl. annak a műnek a szerzője, amelyen az elektronikus dokumentum alapul; vagy egy korábban már létező mű adaptálója, akár az eredetivel megegyező hordozón, akár másikon jelentetik azt meg; a felsorolt tevékenységek bármelyikét támogató/szponzoráló intézmény vagy személy) megtestesül.

A főforráson előforduló olyan közlések, mint „verzió”, „szint”, „széria”, „felújítás” vagy „frissítés” utalhatnak arra, hogy **új kiadásról** van szó, de használhatják ezeket csak a dokumentum kisebb megváltoztatásának jelzésére is. Mindig a dokumentum tartalma alapján kell eldönteni, hogy valóban új kiadásról van-e szó és mint ilyen kell-e leírni.

Új kiadásnak minősül – a megfelelő kiadásjelzéstől függetlenül – a dokumentum akkor is, ha jöllehet címe és tartalma változatlan, fizikai hordozója, illetve a hozzáférés módja megváltozott. Azoknak a távoli hozzáférésű dinamikus dokumentumoknak (pl. online szolgáltatásoknak) a leírásában, amelyeket rendszeresen frissítenek, a frissítésekre vonatkozó adatait nem a Kiadás adatcsoportban, hanem a Megjegyzések adatcsoportban kell leírni.

Az **elektronikus dokumentumba foglalt adatok mennyiségére**, a dokumentum belső terjedelmére vonatkozó adatokat is meg lehet adni kerek zárójelben. Ez általában azon fájlok számából tevődik össze, amelyek az adatok vagy a program tartalmát alkotják. A folytonosan változó terjedelmű, távoli hozzáférésű dinamikus dokumentumok terjedelmi adatait nem szabad leírni (pl. Szöveg (1 fájl)).

A rekordok és/vagy bájtok számát adatokból álló dokumentum esetében, a bájtok számát programok leírásakor lehet megadni. Ha a **fájlok számát** leírják, a további mennyiségi adatközlés előtt szóköz, kettőspont, szóköz áll. A bájtok számát olyan formában kell megadni, ahogyan a forrásban szerepel (pl. „megabájt”, „MB”, „Mbyte”). A programnyelv forráskódjának megnevezését a Megjegyzések adatszoportban lehet közölni (pl. Adatok (1 fájl : 1.2 GB), Szöveg (2 fájl : 327 kB)).

Elektronikus **időszaki kiadványok** esetében egyéb saját speciális adatként a számozási adatokat kell leírni az időszaki kiadványok bibliográfiai leírására vonatkozó szabvány (szabályzat) előírásainak megfelelően (pl. Újság. 1.köt. 1.sz. (1992. márc. 2.)).

A **megjelenés**, közzététel vagy terjesztés kifejezések az elektronikus dokumentum megjelenésével, közzétételével, kibocsátásával, hozzáférhetővé tételével és terjesztésével kapcsolatos minden tevékenységet felölelnek.

Távoli hozzáférésű elektronikus dokumentumok, online szolgáltatások és más dinamikus dokumentumok (pl. weblapok, webterületek) esetében a **teljes kelteztést** (az évet, a hónapot és a napot) is meg lehet adni, ahogyan az a főforrásban szerepel. A Megjegyzések adatszoportban meg lehet adni a frissítés gyakoriságát, illetve az utolsó frissítés dátumát.

A **fizikai jellemzők** adatszoportban használandó megnevezéseket a bibliográfia nyelvén, a mennyiségi és a méretre vonatkozó adatokat arab számokkal kell leírni.

Ha ugyanaz a mű elektronikus dokumentumként különböző fizikai hordozókon jelenik meg, ezek más-más kiadásnak minősülnek és e kiadások mind-egyikéről önálló leírást kell készíteni.

Ha az elektronikus dokumentum egy vagy több elektronikus dokumentumból (pl. CD-ROM, floppy) és egyéb kísérő anyagokból (pl. nyomtatott használati utasítás, térkép) áll, minden egyes hordozóra vonatkozó fizikai jellemzőt le kell írni.

A **megjegyzések** kiegészítik a dokumentum leírását, vonatkozhatnak a dokumentum tartalmára, bibliográfiai és egyéb kapcsolataira. Kötelező megjegyzések:

- a főcím forrásának megnevezése,
- a működési követelmények leírása,
- távoli hozzáférésű dokumentumoknál az elérési cím (a hozzáférés módjának) leírása.

A dokumentum **belső terjedelmére** vonatkozó adatokat és a dokumentumtípus speciális adataira vonatkozó kiegészítő jellemzőket megjegyzésként lehet leírni, ha azokat nem tüntették fel A dokumentumtípus speciális adatai adatscsoportban.

CF A működési követelményekben egy vagy több műszaki feltételt kell leírni, általában az alább megadott sorrendben, feltüntetve előtte a „Működési követelmények:” kifejezést:

- a számítógép(ek) neve, típusa és/vagy száma,
- a memória nagysága,
- az operációs rendszer(ek) neve,
- perifériák,
- szoftver-követelmények (ha ismert, a programozási nyelvet is).

Távoli hozzáférésű elektronikus dokumentumok esetében kötelező a hozzáférés módjára vonatkozó megjegyzés leírása „A hozzáférés módja:” kifejezést követően (pl. A hozzáférés módja: WWW URL: <http://www.mek.iif.hu>). Ha ugyanazon elektronikus dokumentum többféle formátumban is hozzáférhető a hálózaton, valamennyi URL-t le kell írni egymás után, vesszővel elválasztva vagy új sorban.

Mezők leírása

Az üres indikátor jele a példákban: #.

A következőkben az elektronikus és digitalizált könyv leírására vonatkozó mezők, és ajánlott tartalmak kerülnek kifejtésre. Az egyéb elektronikus és számítógépes formátumok leírásánál előfordulhatnak további szükséges mezők is.

LDR

Szerkesztése: LDR mező kijelölése, majd *Ctrl+F* (vagy *Szerkesztés / Űrlap megnyitása* menüpont) és megadjuk az adatokat.

Azok az értékek kerülnek feltüntetésre, amelyek eltérnek a könyvek leírásánál részletezettektől.

Nincs indikátor definiálva

00-04 Rekordhossz

05 Rekord állapota

06 A dokumentum jellege (rekordtípus)

a (nyomtatott) nyelvi anyag (de pl. ebook, pdf is)

c nyomtatott zenemű (pl. kotta)

d kéziratos zenemű (pl. kotta)

e kartográfiai anyag (pl. térkép)

f kéziratos kartográfiai anyag (pl. térkép)

g audiovizuális anyag (kivetíthető médium)

i nem zenei hangzó anyag

j zenei hangzó anyag

k két-dimenziós nem kivetíthető grafika

m számítógép fájl

o készlet, vegyes dokumentum anyag (különleges oktató anyag is)

p vegyes anyag

r három-dimenziós alkotások vagy természeti tárgyak

t kéziratos nyelvi anyag

07 Bibliográfiai szint

08 Felügyelet típusa

09 Karakterkódolás

- 10 **Indikátor hossza:** MARC21 rekordban ez mindig „2” (automatikusan generált)
- 12 **Almezőazonosító hossza:** MARC21 rekordban ez mindig „2” (automatikusan generált)
- 12-16 **Az adatok báziscíme:** automatikusan generált
- 17 **Leírási szint**
- 18 **Használt katalogizálási rendszer/szabvány**
- 19 **Rekordkapcsolat jelölése**

001

A rekordot létrehozó intézmény által létrehozott rekordazonosító szám.
A rendszer automatikusan generálja.

005

A legkésőbbi tranzakció ideje és dátuma. A rendszer automatikusan generálja.

008 **Állandó hosszúságú adatelemek**

Mező szerkesztése: 008-as mező kijelölése, majd Ctrl+F (vagy Szerkesztés / Űrlapmegnyitása menüpont) és megadjuk az adatokat.

Azok az értékek kerülnek feltüntetésre, amelyek eltérnek a könyvek leírásánál részletezettektől.

Nincs indikátor definiálva

00-05 **Az adatbázisba kerülés dátuma:** automatikusan generált

06 **Megjelenési év típusa**

07-10 1. dátum

11-14 2. dátum (ha szükséges)

15-17 Megjelenés, kiadás helye: 2 vagy 3 jegyű szabványos országkód (ISO 3166)

18-34 Állandó hosszúságú adatelemek, dokumentumtípusonként eltérőek
Könyvek. Lásd Könyv útmutató

35-37 Nyelv kódja: 2 vagy 3 jegyű szabványos nyelvkód (ISO 639)

38 Módosított rekord

39 Katalogizálás forrása

020 ISBN (ismételhető) Lásd Könyv útmutató

Ha az online verzióknak saját ISBN-je van, csak azt közöljük a \$q almezőben ezt jelölve. Amennyiben egy print verzióhoz tartozó elektronikus dokumentumról van szó, aminek nincs külön ISBN-je, az \$a almezőbe a nyomtatott könyv ISBN-jét írjuk be, és a \$q almezőben ezt jelöljük.

Például: 020 ## \$a978-0-19-967278-3 \$qnyomtatott változat

020 ## \$a9780470696637 \$qonline változat

024 Egyéb szabványos azonosítósámok (ismételhető) Lásd Könyv útmutató

Ebbe a mezőbe írhatók be mindazok a dokumentumokon szereplő azonosító számok, amelyek a 020, 022 mezőkbe nem illenek. Ide írható például az adott kötet DOI száma. (856-os mezőben a DOI linket tegyük elérhetővé.)

Például: 024 7# \$a10.1007/s12110-014-9215-2 \$2doi

040 A katalogizálás forrásának kódja (nem ismételhető) Lásd Könyv útmutató

041 Nyelvi kód (ismételhető) Lásd Könyv útmutató

100 Személynév, főtétel (nem ismételhető) Lásd Könyv útmutató

245 Cím és szerzőségi közlés (nem ismételhető) Lásd Könyv útmutató

Elektronikus dokumentumok feldolgozásakor a 245-ös mező \$h almezőjében közöljük dokumentumtípusként, hogy [elektronikus dok.], majd a 347-es mezőben megadjuk a fájl jellemzőit. Amennyiben internetes elérés (URL cím) is kapcsolódik a dokumentumhoz (pl. eBook, oBook), akkor azt a 856-os mező \$u almezőjében közöljük.

A \$h almező kitöltése nyomtatott szöveg esetén nem szükséges, ezt az almezőt kézirat, folyóiratcikk, könyvfejezet, e-dokumentum, mikroforma esetén használjuk.

246 Címvariánsok (ismételhető) Lásd Könyv útmutató

250 Kiadás (ismételhető) Lásd Könyv útmutató

256 Számítógépfájl-jellemzők (ismételhető)

ez csak CF formátum esetén!

Számítógépes fájl jellemző adatainak megadására használatos ez a mező. Megadandó a fájl típusa, mérete, egyéb jellemzők.

Például: 256 ## \$aHangzó anyag, programok és szöveg

256 ## \$aInteraktív multimédia

256 ## \$aSzámítógépes program (2 fájl: 4300, 1250 byte)

Első indikátor:

üres Nincs megadva

Második indikátor:

üres Nincs megadva

Almezők:

\$a Számítógépfájl-jellemzők (nem ismételhető)

\$6 Kapcsolatok (nem ismételhető)

\$8 Mezőkapcsoló és sorozatszám (ismételhető)

260 Megjelenési adatok, terjesztés, imprint (ismételhető) Lásd Könyv útmutató

300 Fizikai jellemzők (ismételhető) Lásd Könyv útmutató

Elektronikusan elérhető könyv esetén, a 300-as mező \$a és a 347-es mező \$c almezőjében (a méret után zárójelben) is a fájl oldalszámát adjuk meg, a mű terjedelmi adatait az 500-as mezőben közöljük.

Például: **300 ## \$246 p.**

347 ## \$aszöveges dokumentum \$bPDF \$c1,2 MB (246 p.)

500 ## \$aEredeti dokumentum fizikai jellemzői: XIV, [2], 230 p. – 24 cm

347 Digitális fájl jellemzők (ismételhető)

Elektronikusan elérhető könyv esetén, a 300-as mező \$a és a 347-es mező \$c almezőjében (a méret után zárójelben) is a fájl oldalszámát adjuk meg, a mű terjedelmi adatait az 500-as mezőben közöljük.

Például: **347 ## \$atext file \$bPDF**

347 ## \$adata file \$bXML \$c182 KB

347 ## \$avideo file \$bDVD video \$eregion 4 \$2rda

347 ## \$aaudio file \$bMP3 \$f32 kbps \$2rda

347 ## \$aszöveges dokumentum \$bPDF \$c1,2 MB (246 p.)

Első indikátor:

üres Nincs megadva

Második indikátor:

üres Nincs megadva

Almezők:

\$a Fájl típus (ismételhető)

\$b Kódolási formátum (ismételhető)

\$c Fájl méret (ismételhető)

\$d Felbontás (ismételhető)

\$e Területi kódolás (ismételhető)

\$f Kódolt bitráta (ismételhető)

\$0 Authority rekord kontroll szám vagy szabvány szám (ismételhető)

\$2 Forrás (nem ismételhető)

\$3 A megjelölt dokumentumrész (nem ismételhető)

\$6 Kapcsolatok (nem ismételhető)

\$8 Mezőkapcsoló és sorozatszám (ismételhető)

490 Sorozati adatok (ismételhető) Lásd Könyv útmutató

500 Általános megjegyzés (ismételhető) Lásd Könyv útmutató

Elektronikusan elérhető könyv esetén, a **300**-as mező **\$a** és a **347**-es mező **\$c** almezőjében (a méret után zárójelben) is a fájl oldalszámát adjuk meg, a mű terjedelmi adatait az **500**-as mezőben közöljük.

*Például: **500 ## \$a**Eredeti dokumentum fizikai jellemzői: XIV, [2],
 230 p. – 24 cm*

501 Együtt kiadva megjegyzés (ismételhető) Lásd Könyv útmutató

502 Disszertáció megjegyzés (ismételhető) Lásd Könyv útmutató

504 Bibliográfia megjegyzés (ismételhető) Lásd Könyv útmutató

505 Tartalmi megjegyzés (ismételhető) Lásd Könyv útmutató

506 A hozzáférés korlátozása megjegyzés (ismételhető)

Amennyiben a dokumentum open access hozzáférhető, akkor azt itt jelöljük.

*Például: **506 \$a** open access*

Első indikátor:

üres nincs információ

0 Nincs korlátozás

1 Korlátozások vannak érvényben

Második indikátor:

üres Nincs definiálva

Almezők:

- \$a A hozzáférés feltételei (**nem ismételhető**)
- \$b A korlátozást hozó személy, intézmény (**ismételhető**)
- \$c A kézbevétel feltételei (**ismételhető**)
- \$d A jogosult használók köre (**ismételhető**)
- \$e Meghatalmazás, jogosítvány (**ismételhető**)
- \$f A hozzáférés korlátozásának szabványosított terminológiája (**ismételhető**)
- \$u URI (Uniform Resource Identifier) (**ismételhető**)
- \$2 A terminológia forrása (**nem ismételhető**)
- \$3 Megjelölt dokumentumrész (**nem ismételhető**)
- \$5 Az intézmény, amelyre a mező vonatkozik (**nem ismételhető**)
- \$6 Kapcsolatok (**nem ismételhető**)
- \$8 Mezőkapcsoló szám (**ismételhető**)

510 Megjegyzés idézettségről, hivatkozásokról (**ismételhető**) Lásd Könyv útmutató

516 Számítógépfájl, adat típusa megjegyzés (**ismételhető**)
csak CF!

Például:

- 516 \$a** Számítógép programok
- 516 \$a** Szöveg (Jogi esetek és értelmezések)
- 516 \$a** Numerikus (Statisztikai összefoglalók)

Első indikátor:

üres	Fájl típusa
8	Nincs megjelenítendő információ

Második indikátor:

üres	Nincs definiálva

Almezők:

- a Számítógépfájl, adat típusa megjegyzés (**nem ismételhető**)
- 6 Kapcsolatok
- 8 Mezőkapcsoló és sorozatszám (**ismételhető**)

520 Resume, absztrakt, annotáció megjegyzés (ismételhető) Lásd Könyv útmutató

530 Egyéb fizikai megjelenési forma megjegyzés (ismételhető)

530 és 533 nem lehet egy rekordban, 530 original e-book, 533 reproduction of original print

A mező tájékoztató megjegyzést tartalmaz a dokumentum megjelenéséről más hordozón.

*Például: 530 ## \$3Naplók és levelezés \$a*mikrofilmen is hozzáférhető \$ccsak olvasóteremben használható

*530 ## \$a*Megjelenik CD-n is

*530 ## \$a*Nyomtatott változatban is megjelent.

Első indikátor:

üres Nincs definiálva

Második indikátor:

üres Nincs definiálva

Almezők:

\$a Egyéb fizikai megjelenési forma (nem ismételtető)

\$b A hozzáférhetőség forrása (nem ismételtető)

\$c A hozzáférés feltételei (nem ismételtető)

\$d Megrendelési szám (nem ismételtető)

\$u URI (Uniform Resource Identifier) (ismételhető)

\$3 A megjelölt dokumentumrész (nem ismételtető)

\$6 Kapcsolatok (nem ismételtető)

\$8 Mezőkapcsoló és sorozatszám (ismételhető)

533 Reprodukció megjegyzés (ismételhető)

530 és 533 nem lehet egy rekordban, 530 original e-book, 533 reproduction of original print

A mező a másolat típusát, készítésének helyét és körülményeit, mindazokat az adatokat tartalmazza, amelyek speciálisan a másolatra vonatkoznak, amennyiben a leírt dokumentum vagy annak egy része másolata egy eredeti kiadványnak.

Például: **533 ## \$aMikrofilm \$m1950-1954 \$bMillwood, N.Y. \$cKTO
Microfilm \$d1966 \$e5 mikrofilm tekercs : negatív ; 35 mm
\$d19501954nyuara**
**533 ## \$aMikrofilm \$bBudapest \$cOSZK \$d1989 \$e15 tekercs ;
35 mm**
**533 ## \$aszkenelt dokumentum \$bBudapest \$cArcanum \$d2016
\$nREAL-R repozitórium**

Első indikátor:

üres Nincs definiálva

Második indikátor:

üres Nincs definiálva

Almezők:

- \$a** A reprodukció típusa (**nem ismételtető**)
- \$b** A reprodukció készítésének helye (**ismételtető**)
- \$c** A reprodukciót készítő intézmény (**ismételtető**)
- \$d** A reprodukció készítésének ideje (**nem ismételtető**)
- \$e** A reprodukció fizikai leírása (**nem ismételtető**)
- \$f** A reprodukcióra vonatkozó sorozati adatok (**ismételtető**)
- \$m** A lemásolt anyagok kiadási ideje és/vagy sorszáma (**ismételtető**)
- \$n** Megjegyzés a másolatról (**ismételtető**)
- \$3** Megjelölt dokumentumrész (**nem ismételtető**)
- \$5** Intézmény, amelyre a mező vonatkozik (**nem ismételtető**)
- \$6** Kapcsolatok (**nem ismételtető**)
- \$7** Reprodukciók kódolt adatai (**nem ismételtető**)
 - /0 Dátumtípus, publikációs státusz
 - /1-4 Dátum 1
 - /5-8 Dátum 2
 - /9-11 A kiadás helye
 - /12 Gyakoriság
 - /13 Regularitás
 - /14 A példány formája
- \$8** Mezőkapcsoló és sorozatszám (**ismételtető**)

534 Megjegyzés az eredeti kiadásról (ismételhető) Lásd Könyv útmutató

538 Rendszeradatok megjegyzés (ismételhető)

A mező technikai információt tartalmaz, elektronikus dokumentumok esetén például az alkalmazott karakterkészletről vagy a fájl jellemzőiről. Szoftverek esetén a programozási nyelvről, a forráskódról, a számítógép jellemzőiről (gyártó és modell, operációs rendszer, memóriaigény stb.) és a periféria jellemzőiről (szalagegységek, lemezegységek, terminálok száma, kapcsolódó egyéb eszközök stb.) adható megjegyzés. Helyi hozzáférésű elektronikus dokumentum esetén kötelező a működési követelmények megadása. Távoli hozzáférésű elektronikus dokumentum esetén kötelező a hozzáférési mód megadása.

Például:

- 538 ## \$a***Hozzáférés módja: World Wide Web*
- 538 ## \$a***Hozzáférés módja: PDF Reader*
- 538 ## \$a***System requirements: IBM 360 and 370; 9K bytes of internal memory; OS SVS and OSMVS.*
- 538 ## \$a***Disk characteristics: Disk is single sided, double density, soft sectored.*
- 538 ## \$a***VHS*

Első indikátor:

üres Nincs definiálva

Második indikátor:

üres Nincs definiálva

Almezők:

- \$a** Rendszeradatok megjegyzés (**nem ismételtető**)
- \$i** Megjelenítendő bevezető szöveg (**nem ismételtető**)
- \$u** URI (Uniform Resource Identifier) (**ismételhető**)
- \$3** A megjelölt dokumentumrészek (**nem ismételtető**)
- \$5** Intézmény, amelyre a mező vonatkozik (**ismételhető**)
- \$6** Kapcsolatok (**nem ismételtető**)
- \$8** Mezőkapcsoló és sorozatszám (**ismételhető**)

546 Megjegyzés a dokumentum nyelvéről (ismételhető) Lásd Könyv útmutató

561 Proveniencia/származás (ismételhető) Lásd Könyv útmutató

562 Példány- és verzióazonosító megjegyzés (ismételhető) Lásd Könyv útmutató

563 Kötésre vonatkozó információk (ismételhető) Lásd Könyv útmutató

580 Kapcsolódó rekordok megjegyzés (ismételhető) Lásd Könyv útmutató

583 Megjegyzés az eseményekről (ismételhető) Lásd Könyv útmutató

Például: **583 ## \$adigitalizálás \$c2016 \$kArcanum**
 583 1# \$adigitized \$b2004-074 \$c20041104 \$zInstitute for
 Museum and Library Services grant \$2pda \$5DL

588 A leírás forrása (ismételhető)

Figyelem! A mező tartalma megváltozott a HUNMARC-hoz képest!

Pl: **588 ## \$aCím a képernyőképről**

Első indikátor:

üres	nincs információ
0	a leírás forrása
1	Latest issue consulted

Második indikátor:

üres	Nincs definiálva
------	------------------

Almezők:

- \$a** Megjegyzés a leírás forrásáról (**nem ismételtető**)
- \$5** Intézmény, amire a mező vonatkozik (**nem ismételtető**)
- \$6** Kapcsolatok (**nem ismételtető**)
- \$8** Mezőkapcsoló és sorozatszám (**ismételhető**)

655 Index kifejezés műfaj/forma (ismételhető)

Például: **655 #4 \$a***digitalizált dokumentum*
 655 #4 \$a*elektronikus dokumentum*

Első indikátor:

üres Alap
0 Fazetta

Második indikátor:

0 Library of Congress Authority Files
1 LC gyermekirodalom
2 MeSH
3 Nemzeti Mezőgazdasági könyvtár Authority Files
4 Nem meghatározott forrás
5 Kanadai tárgyszavak
6 Repertoire des vedettes-matiere
7 A „2” almezőben meghatározott forrás

Almezők:

\$a Műfaj/forma adat vagy fókusz kifejezés (**nem ismételtető**)
\$b Nem fókusz kifejezés (**ismételhető**)
\$c Fazetta/hierarchia megjelölés (**ismételhető**)
\$v Formai alosztás (**ismételhető**)
\$x Általános alosztás (**ismételhető**)
\$y Kronológiai alosztás (**ismételhető**)
\$z Földrajzi alosztás (**ismételhető**)
\$0 Authority rekord kontroll szám (**ismételhető**)
\$2 A tárgyszó forrása (**nem ismételtető**)
\$3 A megjelölt dokumentumrész (**nem ismételtető**)
\$5 Intézmény, amire a mező vonatkozik (**nem ismételtető**)
\$6 Kapcsolatok (**nem ismételtető**)
\$8 Mezőkapcsoló és sorozatszám (**ismételhető**)

700 Személynév, melléktétel (ismételhető) Lásd Könyv útmutató

740 További cím és szerzőségi közlés (ismételhető) Lásd Könyv útmutató

751 Földrajzi név, melléktétel (ismételhető) Lásd Könyv útmutató

774 A leírt dokumentumhoz tartozó részdokumentum (ismételhető) Lásd Könyv útmutató

776 További kiadás más hordozón (ismételhető) Lásd Könyv útmutató

A további kiadás rekordját azonosító adatokat tartalmazza abban az esetben, amikor a dokumentumnak, amelyről a bibliográfiai rekord készül, létezik más hordozón megjelent kiadása.

776 ## \$iNyomtatott verzió: \$d...

776 ## \$iOnline verzió: \$d...

830 Sorozati melléktétel, egységesített cím (ismételhető) Lásd Könyv útmutató

850 Lelőhely/Tulajdonos intézmény (ismételhető) Lásd Könyv útmutató

852 Elhelyezés (ismételhető) Lásd Könyv útmutató

REAL-ban elérhető elektronikus dokumentumok esetén a raktári jelzet a REAL gyűjtemény neve és az ottani azonosító szám.

Például: 856 ## \$u <http://real.mtak.hu/52179/>

852 ## \$a REAL 52179

856 ## \$u <http://real-eod.mtak.hu/4050/>

852 ## \$a REAL-EOD 4050

856 ## \$u <http://real-r.mtak.hu/599/>

852 ## \$a REAL-R 599

856 Elektronikus lelőhely és hozzáférés (ismételhető)

Az elektronikus formában megjelent dokumentum leírásakor alkalmazzuk ezt a mezőt, az elektronikus elérés címét adjuk meg az \$u almezőben.

Például: 856 41 \$u<http://www3.interscience.wiley.com/cgi-bin/homepage/?isbn=9780470774205>
856 41 \$4N
\$u <http://real.mtak.hu/52179/>
\$zTeljes szöveg

A DOI elérést is itt tesszük közzé, a 024-es mezővel összefüggésben.

Például: 856 41 \$4N
\$u<https://doi.org/10.1007/s40328-013-0020-x>
\$zTeljes szöveg

!Fontos összefüggés!

Számítógépes és elektronikus fájlok feldolgozásakor a 245-ös mező \$h almezőjében közöljük dokumentumtípusként, hogy [elektronikus dok.], majd a 347-es mezőben megadjuk a fájl jellemzőit. Amennyiben internetes elérés (URL cím) is kapcsolódik a dokumentumhoz (pl. eBook, oBook), akkor azt a 856-os mező \$u almezőjében közöljük.

Első indikátor: hozzáférés módja

üres	Nincs információ
0	Email
1	FTP
2	Távoli elérés (Telnet)
3	Dial-up
4	HTTP
7	Egyéb (a \$2 almezőben definiálva)

Második indikátor: Kapcsolat

üres	Nincs információ megadva
0	Forrás (rekordban leírt dok.)
1	A forrás változata
2	Kapcsolódó forrás
8	Nincs megjelenítési állandó

Almezők:

- \$a** Kiszolgáló (Host) neve (ismételhető)
- \$b** Hozzáférési cím/IP cím (ismételhető)
- \$c** Tömörítésre vonatkozó információk (ismételhető)
- \$d** Hozzáférési útvonal (Path) (ismételhető)
- \$f** Elektronikus név/fájlnév (ismételhető)
- \$h** A kérés feldolgozója - a host cím @ előtti része (nem ismételtető)
- \$i** Utasítások a távoli kiszolgálónak (ismételhető)
- \$j** Átviteli sebesség (nem ismételtető)
- \$k** Jelszó (nem ismételtető)
- \$l** Belépési név (nem ismételtető)
- \$m** Akihez segítségért fordulhatunk (ismételhető)
- \$n** Az \$a almezőben megjelölt host lelőhelye (nem ismételtető)
- \$o** Operációs rendszer (nem ismételtető)
- \$p** Csatlakozó/port szám (nem ismételtető)
- \$q** Elektronikus formátum típusa (nem ismételtető)
- \$r** Adatátvitelhez használt beállítások (nem ismételtető)
- \$s** Fájl méret (ismételhető)
- \$t** Terminál emuláció (ismételhető)
- \$u** URI (Uniform Resource Identifier) (ismételhető)
- \$v** \$u-ban rögzített forrás elérhetőségének ideje (ismételhető)
- \$w** Rekordazonosító szám (ismételhető)
- \$x** Nem nyilvános megjegyzés (ismételhető)
- \$y** Linkszöveg (ismételhető)
- \$z** Nyilvános megjegyzés (ismételhető)
- \$2** Hozzáférés módja (nem ismételtető)
- \$3** Megjelölt dokumentumrészek (nem ismételtető)
- \$6** Kapcsolatok (nem ismételtető)
- \$8** Mezőkapcsoló és sorozatszám (ismételhető)

880 Alternatív írásrendszerű adatok (ismételhető) Lásd Könyv útmutató

BAS Báziskód (ismételhető) Lásd Könyv útmutató

MOK Lásd Könyv útmutató

LKR ALEPH Kapcsolati mező (ismételhető) Lásd Könyv útmutató

Példák

Emlősállatok [elektronikus dok.] = Mammals / írta Ujhelyi Péter ; fordította Merkl Ottó ; hangfelvétel Ország Mihály ; ... zene Mátrai Zsolt. - Interaktív multimédia. - Budapest : Kossuth, cop. 1998. - 1 CD-ROM ; 12 cm. - (Magyarország flórája és faunája)

Főcím a címképernyőről. - Működési követelmények: Minimális 486 DX4; 8 MB RAM; 65000 (high-color) színbeállítás; 4x CD-ROM; 16 bites hangkártya; egér; Windows 3.x. Ajánlott Pentium; 16 MB RAM; 16,7 millió (true-color) színbeállítás; 8x CD-ROM; Windows 95

ISBN 963-09-4404-3 papírtokban : 4990,-Ft

Révai nagy lexikona [elektronikus dok.]. - Frissített változat. - Szöveg és képek. - Budapest : Cyberstone, cop. 1996. - 4 CD-ROM ; 12 cm

Főcím a 4., indító lemez címképernyőjéről. - Működési követelmények: 486 DX2 66 Mhz; 4 MB RAM; 30MB HDD; 2x CD-ROM; 512 Kb; VGA kártya; egér; DOS vagy Windows

Papírtokban : ár nélkül

Eredeti nyomtatott kiadása: Budapest : Révai, 1911-1935

One hundred years of the Eötvös experiment [elektronikus dok.] / L. Bod, E. Fischbach, G. Marx and Maria Náray-Ziegler ; elektronikus verzió Kőrösi Magdolna . - MEK elektronikus kiad. - Szöveg és képek. - Budapest : MEK, 1998.04.

Főcím a Web-lapról. - A hozzáférés módja: WWW URL:

<http://www.mek.iif.hu/kiallit/tudtor/eotvos1/onehund.mek.html>

Eredeti nyomtatott kiadása: Acta physica Hungarica ISSN 0231-4428. - 69:3/4 (1991), 335-355.

A bankár [elektronikus dok.] / Cédrus Informatikai Rt. - Folyóirat. [19]89, próbasz. ; [19]89, 1. (okt. 24.)-4.évf. 7.sz. (1992). - Budapest : Cédrus, 1989-1992. - Floppy ; 14 cm

Kéthetenként. - Főcím a címképernyőről. - Működési követelmények: 386 SX CPU; 5.25" floppy meghajtó; MS-DOS
ISSN 0865-0179

Filmkultúra [elektronikus dok.]. : a Magyar Filmintézet magazinja = the digizine of the Hungarian Filminstitute. - Folyóirat. 1996- . - Budapest : M. Filmint. : NIIF, 1996-

Rendszertelenül. - Előbb: Filmkultúra [Nyomtatott] = ISSN 0015-1580. -
A hozzáférés módja: WWW URL: <http://www.filmkultura.iif.hu>
ISSN 1418-8740

Források

MARC 21

<https://www.loc.gov/marc/>

MARC21 Kézikönyv

http://marcwiki.lib.unideb.hu/index.php/A_MARC21_integr%C3%A1lt_bibliogr%C3%A1fiai_form%C3%A1tum

Elektronikus dokumentumok feldolgozása / Tóvári Judit

http://www.tankonyvtar.hu/hu/tartalom/tamop425/0005_33_elektronikus_dokumentumok_scorm_07/adatok.html

KSZ/2:2000 Bibliográfiai leírás. Elektronikus dokumentumok

http://ki.oszk.hu/sites/ki.oszk.hu/files/dokumentumok/eldok_ksz2.pdf

Guideline for Cataloging e-Books

https://library.umac.mo/html/services/catalog/internal_cat/Guideline_for_Cataloging_e-Books.pdf

Cataloging Electronic Books

<http://www.olacinc.org/drupal/conference/2010/files/Cataloging%20Electronic%20Books-OLAC-2010.pdf>

Provider-Neutral E-Resource : MARC Record Guide: P-N/RDA version

www.loc.gov/aba/pcc/scs/documents/PN-RDA-Combined.docx

E-Books Cataloging

<https://www.libraries.psu.edu/psul/cataloging/catref/eresources/ebookscataloging.html>

E-Book Cataloging

<https://staff.lib.ncsu.edu/confluence/display/MNC/E-Book+Cataloging#E-BookCataloging-Commonebookfields>

Provider-Neutral E-Monograph MARC Record Guide

<http://www.loc.gov/aba/pcc/bibco/documents/PN-Guide.pdf>

Katalogizálási szabályzat: Régi könyvek, kéziratok

Az útmutató a KSZ/6:2009 Bibliográfiai leírás. Régi nyomtatványok alapján készült

Antikva: 1501. január 1. és 1600. december 31. között megjelent, szedéssel és nyomással előállított kiadvány.

Ősnyomtatvány: 1500. december 31-ével bezárólag megjelent, szedéssel és nyomással előállított kiadvány.

Régi könyv: kézi szedéssel és nyomással előállított könyv, amely a gépi nyomdatechnika elterjedése előtt, megállapodás szerint 1850. december 31-ével bezárólag jelent meg.

Régi nyomtatvány: kézi szedéssel és nyomással előállított nyomtatvány, túlnyomórészt a gépi nyomdatechnika elterjedése előtti időből. Az általánosan elfogadható meghatározás szerint 1850. december 31-ével bezárólag megjelent kiadvány.

Fingerprint: a kiadvány azonosítására szolgáló karaktersorozat: a kiadvány meghatározott szabályok szerint választott helyeiről vett szövegelemek, azaz betűk, számjegyek vagy jelek csoportja, további kódokkal kiegészítve.

Füzetjel: a levélpárokat vagy lapokat és az ívfüzeteket jelölő betűk, számok vagy más jelek, a lapok és az ívfüzetek sorrendjének, a nyomtatvány teljességének ellenőrzése céljára. A füzetjelet rendszerint a hajtogatás után a jobb oldalra kerülő lap rektójának a jobb alsó sarkába nyomtatták.

Őrszó: egy oldal első szavának vagy szótagjainak megismétlése az előző oldal alján, a lapok és az ívfüzetek sorrendjének, a nyomtatvány teljességének ellenőrzése céljára.

Hungaricum: e szabályzatban olyan kiadvány, amelyet a benne foglalt mű vagy művek nyelve, megjelenésének helye, tárgya, vagy szerzőjének származása, tevékenységének színhelye alapján magyar vonatkozásúnak tekintenek.

Proveniencia: a könyv, a kiadvány adott példányának tulajdonosi múltja.

Tulajdonosi jegy: a könyv, a kiadvány adott példányának tulajdonosára utaló szöveg vagy jelölés.

Ex libris: a könyv tulajdonosának címerét vagy jelképét ábrázoló és/vagy nevét, betűjelét vagy jelmondatát tartalmazó alkotás, amelyet többnyire az előtábla belső oldalára ragasztottak.

Supralibros: a könyv előtáblájára nyomott tulajdonosi jegy, a tulajdonos nevének kezdőbetűi és gyakran címere is.

Interlineáris bejegyzések: sorok közötti bejegyzések, amelyek a könyv, a kiadvány adott példányának egykori tulajdonosaitól, használóitól származnak.

Marginália: lapszéli bejegyzések, melyek a könyv, a kiadvány adott példányának egykori tulajdonosaitól, használóitól származnak.

Kiadói kolligátum: önálló műveknek a kiadó vagy a nyomda által megjelentett egybekötése.

Kolligátum: eredetileg önállóan megjelent kiadványok utólagos egybekötése.

Könyvkötés (kötés): a könyvet három oldalról borító és védő, rendszerint kemény papír- vagy falemezből készült előtábla, háttábla és az őket összekötő gerinc együttese, részben vagy egészen bőrrel, pergamennel, papírral, vászonnal stb. bevonva és gyakran díszítve. A régi könyveket, a 19. század első feléig, túlnyomórészt a könyv vásárlója, tulajdonosa köttette. A könyvkötés akkor tekinthető adatforrásnak, ha a könyvet a kiadó köttette (kiadói kötés) és bekötve szánta terjesztésre.

Ligatúra (másképpen: ikerbetű): két vagy több betűnek a szokásosnál szorosabb összekötése, egybeöntött betűformában való szedése.

Nyomásváltozat: egy kiadványnak azok a példányai, amelyek az adott kiadáson – esetleg lenyomaton vagy kiadásváltozaton – belül a többi példánytól eltérnek, anélkül azonban, hogy a kiadó az eltérő példányokat meg kívánta volna különböztetni. Az eltérések lehetnek például: szöveg- és nyomdai hibák kijavítása, más rövidítések, eltérő sortörések.

Példány: egy adott kiadványnak egy darabja, amelyet a többitől megkülönböztethet provenienciája, illetve tulajdonosi jegyei, kézirásos bejegyzései (interlineáris bejegyzések, margináliák), belső kézi díszítése, könyvkötése, valamely kolligátumhoz tartozása, fizikai állapota stb.

Tábla: az oldalak/lapok számozott sorába bele nem tartozó oldal vagy lap. Rendszerint a műhöz tartozó, kiegészítő információkat közlő szöveges anyagot (például táblázatot), vagy szemléltető képi anyagot tartalmaz magyarázó szöveggel vagy a nélkül.

Általános előírások

Az adatok írásmódja

A kiadványból vett szavak, szövegrészek írásmódját meg kell őrizni. Az eltérő betűalakokat (például a hosszú *ŕ* és a szóvégi *s*) és a tipográfiai jellegzetességeket (például dőlt betűk) figyelmen kívül kell hagyni. A betűk és az írásjelek mai alakját kell leírni. Az összevont betűket (ligatúrák, például ligált *ct*, *?*, *?*) és a rövidítéseket (abbreviatúrák) fel kell oldani. A megkülönböztető (diakritikus) jeleket is a ma szokásos formájukban kell feltüntetni, nem pótolva azonban a hiányzó ékezeteket és diakritikus jeleket. Az *&* és az *&c* jelet feloldás nélkül kell leírni. A német *ß*-t két *s*-sel (*ss*) kell helyettesíteni.

Az adatelemet vagy adatot a kiadványban lévő sormetszetek jelölése nélkül kell leírni és a szó elválasztását jelölő sorvégi kötőjelet el kell hagyni.

A kiadvány szövegében tudatosan (például kézzel beírandó adatok céljára) kihagyott helyet a leírásban a szögletes zárójeles [üres hely] kifejezéssel, vagy

nyelvi megfelelőjével, a katalógus nyelvén kell jelezni. A kézzel beírt adatot vagy a Megjegyzések adatcsoportban, vagy szögletes zárójelben az üres hely helyén kell közölni, és ez utóbbit a Megjegyzések adatcsoportban kell jelezni.

A nagybetűk használata

A leírásban a nagy kezdőbetűk használatát, illetve a nagybetűs írásmódot a közölt adat nyelvének megfelelő helyesírási szabályok határozzák meg. A kiadványon használt csupa nagybetűs írást nem kell követni, kivéve a tükörszerűt kivánt kronogram betűit.

A számok írásmódja

A számokat a kiadvány írásmódjának megfelelően arab számmal vagy római számmal vagy betűkkel kiírt számnévvel kell leírni a címekben, a kiadásjelzésben, a kötetjelzésben, a megjelenési adatokban, a fizikai jellemzők adataiban és a sorozaton belüli számban.

A számokat mindig arab számmal kell leírni a következő adatelemekben:

- a számozatlan oldalak, lapok megállapított száma,
- a számozatlan táblaoldalak, táblalapok száma,
- a kötetek (vagy a kiadvány más fizikai egységeinek) darabszáma,
- a számozatlan illusztrációk száma,
- a méret, rétnagyság (2o, 4o, 8o, 12o, 16o, 32o stb.),
- a számozatlan mellékletek száma.

Téves adatok és sajtóhibák közlése és jelölése

A kiadványból származó adatokban a forrás téves adatait, sajtóhibáit híven le kell írni. A tévesen nyomtatott adatokat azokban az adatcsoportokban, ahol ezt a részletes szabályok előírják, szögletes zárójelbe írt recte szóval, kettősponttal, szóközzel és az utána írt helyes adattal kell helyesbíteni. A nyilvánvaló sajtóhibákra, amelyek magyarázatot és helyesbítést nem igényelnek, szögletes zárójelbe írt felkiáltójellel kell felhívni a figyelmet.

*Például: Getruickt zu Stassburg [recte: Strassburg]
 104 [recte: 112] fol.
 Magyaország [!] leírása*

A főcím megválasztása

Ha a kiadványnak több címoldala van, akkor a főcímet arról a címoldalról kell megválasztani, amelynek a nyelve és írásrendszere megegyezik a kiadvány fő részének nyelvével és írásrendszerével.

Ha a két vagy több címoldallal rendelkező kiadvány nem nyelvi anyagot tartalmaz, vagy ha két vagy több nyelv, írásrendszer egyenlő szerepet játszik benne, akkor a főcímet a két egymással szemben lévő közül a jobb oldali (rektó) címoldalról kell megválasztani. Ha több rektó címoldal van, akkor közülük az elsőt, illetve – a metszett szövegút mellőzve – a szedett szöveges címoldalt kell előnyben részesíteni.

Ha a főforrásban a mű közismert azonosító címét megelőzik e címhez tartozó, és vele egy nyelvtani szerkezetet alkotó szavak vagy kifejezések, ezeket a főcím részének kell tekinteni, és változatlan sorrendben kell leírni, még akkor is, ha a szedés ezek másodlagos voltát mutatja.

Ha a szerző, vagy a kiadó neve, vagy egyéb olyan adat, amely a leírás más adatszoportjába tartozik, a főcím szerves része (azzal egy nyelvtani szerkezetet alkot), azt a főcímbe kell leírni.

A fohászok, jelmondatok, közlemények, epigrammák és ajánlások nem részei a főcímnek.

Kivételek:

- ezek valamelyike az egyedüli cím,
- szedésükből ítélve vagy értelmük szerint szerves részei a címnek.

Mivel gyakran ezek különböztetik meg egymástól a variáns kiadásokat, a Megjegyzések adatszoportban meg kell adni őket.

A vagylagos címet a főcím részeként, a kötőszót követő első szavát nagy kezdőbetűvel kell leírni.

Ha a kiadvány két vagy több művet tartalmaz és a főforrásban a gyűjteménynek van összefoglaló címe, az összefoglaló cím a főcím. Ha a főforrásban szerepelnek az egyes művek címei, azokat a Megjegyzések adatszoportban kell megadni.

Ha a címoldalon megnevezett műveken kívül a kiadvány további műveket is tartalmaz, akár van önállóan tekinthető címoldaluk, akár nincsen, e művek adatait a Megjegyzések adatszoportban kell leírni.

Ha a főcím magában foglalja egy többrészes mű egyik részének sorszámát, akkor a sorszám után szögletes zárójelben kötőjellel le kell írni a kiadványban lévő utolsó rész sorszámát.

A főcím leírása

A főcímet szó szerint és betűhíven kell leírni, úgy, ahogy a főforrásban szerepel, nem követhetők azonban a tipográfiai sajátosságok és a nagybetűs írásmód. Megjegyzést kell készíteni a tipográfia jellegzetességéről, ha ez a kiadás, kiadásváltozat azonosításához szükséges.

Ha a főcím túlságosan hosszú, akkor szövegének egyes részei a főcím közbülső részéből vagy végéről elhagyhatók. A szövegelhagyás a főcím értelmét és nyelvtani szerkezetét nem módosíthatja. A szövegelhagyást az előírt egyezményes jellel (...) kell jelezni.

A főcímekben szereplő írásjeleket tükrözni kell, kivéve, ha e jelek a leírás valamely adatelemét jelölő, vagy az adatcsoportokat elkülönítő egyezményes jellel megegyeznek. Ez esetben a főcímen belüli jeleket el kell hagyni, vagy értelemszerűen más jellel kell helyettesíteni. Ha a főcím három ponttal kezdődik vagy végződik, vagy három pontot tartalmaz, e jelet megelőző vagy követő szóközök nélkül kell leírni.

A főcím tartalmazhat kezdőbetűket (monogramot) vagy betűszót, amelyeket a főforráson közölt formában kell leírni. A kiegészített (feloldott) formát a Megjegyzések adatcsoportban lehet leírni.

Például: *B. M. genere, eruditione, prudentia et sapientia nobilis viri, Dn.*

Georgii Smidii ... mortui an. 1594 ... amm. et cl. consecrabant

Megjegyzés: A főcím rövidítésének feloldása: Beatae Memoriae.

P. Fausti Aegloga moralissima ; Eiusdem Hecatodistichon : T. O.

Megjegyzés: T. O. = tempus observa

A főcímekben lévő számokat, betűket és jeleket a főforrásban szereplő formában kell leírni.

Ha a főcím nyelvén a kiadvány nem tartalmaz szöveget, akkor a kiadvány nyelvét/nyelveit a Megjegyzések adatcsoportban meg kell nevezni.

Párhuzamos cím

Ha a címdoldalon a cím egynél több nyelven, illetve írásrendszerben szerepel, a főcím megválasztásánál mellőzött címe(ke)t párhuzamos cím(ek)ként kell leírni.

Ha a párhuzamos címhez vele egy nyelvtani szerkezetet alkotó adatok tartoznak (például szerzőségi adat, alcím, megjelenés helye stb.), akkor ezeket a párhuzamos cím részének kell tekinteni és abban kell leírni.

Ha a főforrásban egynél több nyelvű és/vagy írásrendszerű párhuzamos cím szerepel, a főforrásban megadott sorrendben kell őket leírni.

Ha az összefoglaló cím nélküli gyűjteményben lévő valamennyi mű vagy egyes művek párhuzamos címe megtalálható a főforrásban, akkor ezeket az ott adott sorrendben kell leírni.

Ha az összefoglaló cím nélküli gyűjteménynek nincs az egész kiadványra vonatkozó címoldala, de a benne lévő műveknek van saját címoldaluk (például kiadói kolligátum esetén), akkor ezek együttesen szolgálnak főforrásul, s az ezeken szereplő párhuzamos címeket az egyes címoldalak sorrendjében kell leírni.

Ha A cím és a szerzőségi közlés adatcsoportjába tartozó adat(ok) a címoldalon a főcím és a párhuzamos cím között vagy a párhuzamos címek között található(k), akkor a címeket és ez(eke)t az adato(ka)t, a megfelelő egyezményes jelekkel ellátva, abban a sorrendben kell leírni, ahogyan a címoldalon szerepelnek.

Alcím

A főforrásban szereplő, a főcímet érdemben kiegészítő alcímet le kell írni.

A címváltozatokat – de nem a párhuzamos címeket –, valamint a nem főcímmül választott, a főcímmel azonos nyelvű eredeti címet, ha ezek a címoldalon szerepelnek, alcímként le kell írni.

Ha a főforrásban lévő adatok sorrendjének visszaadása megkívánja, akkor a vagylagos címet, a függelékre vagy egyéb járulékos anyagra vonatkozó közlést is alcímként kell leírni.

Ha szerzőségi adat, kiadásjelzés, a kiadó neve vagy a kiadványra vonatkozó más – a leírásban rendszerint önálló adatelemnek minősülő – adat az alcímnek nyelvtanilag szerves része, akkor azt az alcím részeként kell leírni.

Szerzőségi közlés

A szerzőségi közlés azokra a személyekre és/vagy testületekre vonatkozik, akik vagy amelyek a kiadványban szereplő mű(vek) alkotói, illetve akik vagy amelyek a kiadvány szellemi vagy művészi tartalmáért, annak létrehozásáért felelősek, vagy annak létrejöttében közreműködőként részt vettek (például: szerző, fordító, átdolgozó, illusztrátor, szerkesztő, közreadó, támogató). Az egyetemi

tézisfüzetek leírásában a praeses, a promotor, illetve a respondens tartozhat a szerzőségi közlésbe.

A kiadvány szellemi tartalmának létrejöttével kapcsolatos lényeges közlések akkor is szerzőségi adatok, ha személyt vagy testületet nem neveznek meg.

Ha a címdoldalon szerepel a kiadvány létrejöttét támogató személy(ek) vagy testület(ek) neve, és szerepel vagy megállapítható a kiadvány támogatása, akkor ezeket az adatokat, szükség szerint szögletes zárójelbe tett szóval vagy kifejezéssel kiegészítve, szerzőségi adatként le kell írni.

Ha a kiadvány megjelenését támogató, vagy azt megrendelő személy vagy testület neve a megjelenés adatával egy nyelvtani szerkezetet alkot, akkor azt a Megjelenés adatszoportban kell leírni.

A szerzőségi közlés vonatkozhat függelékekre és egyéb kiegészítő anyagokra, ha az ezekre vonatkozó adat a címdoldalon található.

A szerzőségi közlés magában foglalhat más adatelemhez tartozó adatot (például: az eredeti cím, a fordítás alapjául szolgáló kiadás közlése, a megjelenés adata), ha az vele egy nyelvtani szerkezetet alkot. Ezeket a szerzőségi közlés részeként kell leírni.

Nem tartoznak a szerzőségi közlés adatai közé a következők:

- A főforrásban lévő olyan személy- vagy testületi nevek, amelyek nem a kiadványban szereplő mű(vek) szellemi vagy művészi tartalmának létrehozásával kapcsolatosak (például: mottó, jelmondat szerzője, ajánlás, dedikáció címzettje, díj, jutalom közlése). Az ilyen adatok elhagyását szükség szerint három ponttal (...) kell jelölni.
- Ha egy testület neve megtalálható ugyan a címdoldalon, de a kiadvány létrejöttében játszott szerepe nem deríthető ki sem a kiadványból, sem más forrásból, nem tekinthető szerzőségi adatnak. Ha az ilyen adatok a leírás szempontjából fontos információkat tartalmaznak, a Megjegyzések adatszoportban kell leírni őket.
- Nem tekinthető szerzőségi adatnak a pártfogó neve, kivéve, ha a pártfogó magyar, hungarus személy.

Ha a szerző/közreműködő neve egy másik adatnak (például a főcímnek, az alcímnek, a megjelenés adatának) nyelvtanilag szerves része, akkor azt annak az adatnak a részeként kell leírni. Ha azonban a szerző/közreműködő neve önállóan is szerepel a főforrásban, akkor szerzőségi adatként is le kell írni.

A szerzőségi adat(ok) leírása

A szerzőségi adato(ka)t szó szerint és betűhíven, abban a formában kell leírni, ahogyan az(ok) a főforrásban szerepel(nek). A szerzőségi adatokat kisbetűvel kell kezdeni, hacsak nem tulajdonnevek, vagy ha a közlés nyelvének helyesírási szabályai a nagybetűs írást nem írják elő.

Ha a szerzőségi adat nem a főforrásból, hanem a kiadvány más részéből származik, szögletes zárójelben kell leírni és a Megjegyzések adatcsoportban meg kell adni az adat forrását.

Ha a szerzőségi adat a kiadványon kívüli forrásból származik, a Megjegyzések adatcsoportban kell leírni, és közölni kell, hogy milyen forrásból származik.

Az azonos funkciójú szerzőkre/közreműködőkre vonatkozó közléseket egy szerzőségi adat keretében kell leírni. Egy szerzőségi adatként kell leírni az eltérő szerzői/közreműködői funkciójú személyekre/testületekre vonatkozó közléseket, ha ezek egy nyelvtani szerkezetet alkotnak (például ha kötőszó kapcsolja őket össze). A főforrásban szereplő minden közlést le kell írni. A felsorolást vesszővel kell tagolni.

Több szerzőségi adatot kell leírni a szerzőségi közlésben, ha a főforrásban lévő nevekhez eltérő funkciók tartoznak, s ezek nem alkotnak egy nyelvtani szerkezetet (kötőszó sem kapcsolja őket össze).

Ha a főforrás a szerző, közreműködő nevét valamilyen jellel, szimbólummal vagy körülírással helyettesíti, szerzőségi adatként ezt kell leírni. A teljes nevet a Megjegyzések adatcsoportban kell megadni.

A szerzőségi adatokra vonatkozó kiegészítéseket, magyarázatokat, javításokat a Megjegyzések adatcsoportban kell leírni.

A szerző nevéhez kapcsolódó kifejezéseket (társasági tagság, akadémiai fokozat, képesítés, hivatal, származási hely stb.) a szerzőségi adathoz tartozóként kell leírni, különösen akkor, ha a szerző azonosításához szükségesek, vagy hasznosak a szerző munkásságának teljessége miatt. Ezeket az adatokat a főforráshoz híven kell leírni, az esetleges szövegelhagyást három ponttal kell jelölni.

Az olyan szerzőségi adatot, amely a főforrásban megelőzi a főcímet (és az alcímet), a főcím (és az alcím) után kell leírni, hacsak nem alkotnak egy nyelvtani szerkezetet.

Ha a cím és a szerzőségi adat viszonya nem világos, vagy nyelvtanilag nincs kapcsolat közöttük, szögletes zárójelbe tett kiegészítéssel lehet a címet a szerzőségi adattal összekapcsolni és magyarázó megjegyzést kell adni a Megjegyzések adatcsoportban.

Több szerzőségi adat sorrendjét a leírásban a főforrásban lévő sorrendjük határozza meg.

Ha az adatok nem a főforrásból származnak, akkor az adatforrás szerinti sorrendben, vagy több forrás esetén fontossági sorrendben kell leírni őket.

Ha az egyetemi fokozat megszerzését célzó vita nyomtatott anyagán (téziséen) a praeses vagy a promotor, továbbá a respondens neve is megtalálható a funkciójukat jelző kifejezésekkel együtt, mindegyiküket egyetlen szerzőségi adathoz tartozónak kell tekinteni.

Ha az adat a főcímmel egy nyelvtani szerkezetet alkot, azzal együtt kell leírni.

Párhuzamos címek és párhuzamos szerzőségi adatok

Ha a kétnyelvű kiadás kiadói/nyomdai kolligátumként jelent meg, és minden kétséget kizáróan egyetlen kiadványnak számít, valamint a második nyelvi változatnak saját címoldala is van, akkor ez utóbbi megfelelő adatait párhuzamos címként és szerzőségi adatként kell leírni, és a második címoldal meglétét a Megjegyzések adatcsoportban kell közölni.

Összefoglaló cím nélküli kiadványok

Ha az egyes műveknek önálló szerzőségi adatuk van, ezeket az után a cím után kell leírni, amelyikhez tartoznak, a címoldalon megadott sorrendben.

Ha a címoldalon az egyes művekre vonatkozó saját szerzőségi adatok mellett az egész kiadványra vonatkozó szerzőségi adat(ok) is szerepel(nek), akkor az utóbbi(aka)t a címoldalon látható sorrendben kell leírni. Az egyes személyek vagy testületek és az egyes művek közötti kapcsolatról, ha ez nem egyértelmű, a Megjegyzések adatcsoportban kell tájékoztatni.

Kiadásjelzés

Kiadásjelzésnek minősül az a kifejezés, amely tartalmazza a „kiadás” szót vagy nyelvi megfelelőjét. Új kiadásként kell kezelni a kiadványt – függetlenül attól, hogy tartalmaz-e erre vonatkozó közlést – akkor is, ha címe nem változott, de a katalogizálás során megállapították, hogy tartalma vagy formája jelentősen módosult.

A kiadásjelzést a főforrásban szereplő kifejezésekkel kell leírni. A kiadásjelzés kifejezéseit, szavait rövidíteni lehet, ha van szabványos rövidítésük. A kiadásjelzés lényeges információt nem tartalmazó kifejezéseit el lehet hagyni a szövegelhagyás jelzése nélkül.

Ha a főforrásban nincs a kiadásra vonatkozó közlés, de a kiadvány alapján vagy idegen forrásból megállapítható, hogy tartalma (például előszava, ajánlása) vagy formája (például szedése, díszítése, illusztrációi) jelentősen eltér az előző kiadás(ok)étól, akkor a kiadásjelzést a kiadvány nyelvén (többnyelvű kiadványét a főcím leírására kiválasztott címdoldal nyelvén) szögletes zárójelben pótolni kell. A forrásra vonatkozó információt a Megjegyzések adatszoportban meg kell adni.

Ha a kiadásjelzés más adatszoport adatának szerves része (például a főcímmel, alcímmel, szerzőségi közléssel, a megjelenés adatával egy nyelvtani szerkezetet alkot), akkor ott kell leírni, és a Kiadás adatszoportban nem kell megismételni. Ha a leírás más adatelemeire vonatkozó adat (például eredeti cím vagy az eredeti műre vonatkozó egyéb adat) nyelvtanilag a kiadásjelzés szerves része, akkor azt a kiadásjelzés részeként kell leírni.

Párhuzamos kiadásjelzés

Ha a kiadvány a kiadásjelzést több nyelven/írásrendszerben közli, közülük a főcím nyelvvel/írásrendszerével megegyező adatot kell leírni. Ha e kritérium nem alkalmazható, a főforrásban tipográfiaileg kiemeltet, ilyen megkülönböztetés hiányában a sorrendben az elsőt kell leírni. A további kiadásjelzések párhuzamos adatokként megadhatók. A párhuzamos adatok elhagyását nem kell jelölni.

Például: . – *Troisième édition = The third edition*

Az adott kiadásra vonatkozó szerzőségi közlés

A Kiadás adatszoportban azokat a szerzőségi adatokat kell leírni, amelyek kétséget kizáróan csak az adott kiadásra vonatkoznak.

Az adott kiadáshoz, de nem feltétlenül valamennyi kiadáshoz tartozó függelékek és egyéb kiegészítő anyagok szerzőségi adatait akkor kell a kiadásra vonatkozó szerzőségi adatként leírni, ha a főforrásban vagy másutt a kiadványban megnevezik őket.

Azokat a függelékekre vagy egyéb kiegészítő anyagokra vonatkozó szerzőségi adatokat, amelyek nyilvánvalóan csak egy adott kiadásra vonatkoznak, de nem neveznek meg személyt vagy testületet, a Kiadás adatszoportban kell leírni, vagy az adott kiadásra vonatkozó szerzőségi adatként, vagy, ha a kiadásjelzéssel egy nyelvtani szerkezetet alkot, akkor annak részeként.

Kiegészítő kiadásjelzés

A kiadvány adott kiadásában szereplő új, illetve átdolgozott függelékek és egyéb járulékos részek adatait kiegészítő kiadásjelzésként kell leírni. Az adott kiadás utánnomására (új lenyomatára) vonatkozó közlést kiegészítő kiadásjelzésként kell leírni. Ha a kiegészítő kiadásjelzés (például az újranyomásra vonatkozó közlés) egy másik adatcsoport adatának szerves része, akkor annak részeként kell leírni.

Megjelenés

A régi nyomtatványoknál a modern értelemben vett kiadó, nyomdász, könyv-árus, terjesztő szerepe gyakran nem választható el egymástól. A nyomdász sokszor egyben kiadó is volt, különösen a 16. században. Ezért a következő szabályokban a nyomdász neve és székhelye azonos minőségben szerepel a kiadóéval, a kereskedőéval vagy a terjesztőéval. A továbbiakban, hacsak a szabályzat nem mondja ki az ettől eltérő értelmezést, „a megjelenés helye, nyomtatás helye stb.” és a „kiadó, nyomdász stb.” kifejezések egyaránt vonatkozhatnak a kiadóra, a kereskedőre, a nyomdászra és a terjesztőre is. A kiadó, nyomdász stb. neve a régi nyomtatványok esetében legtöbbször személy(ek)e)t jelöl, de előfordul, hogy testület látja el ezeket a feladatokat.

A megjelenés adatelemeit csak akkor kell a kötelező jelekkel tagolni, ha a kiadványban önállóan, nem egy nyelvtani szerkezetben vannak feltüntetve.

A megjelenés helye

A megjelenés helye az a város vagy helység, amely a kiadó, a nyomdász, a terjesztő székhelye, illetve ahol a nyomtatványt kiadták, készítették, terjesztették. A megjelenés helyét a főforrásban megadott helyesírással és nyelvi alakban kell leírni, a hozzá tartozó prepozícióval és más szavakkal vagy kifejezéssel együtt, feltéve, hogy ezek nem alkotnak a kiadó nevével egy nyelvtani szerkezetet.

Ha a megjelenés helyeként a főforrásban két vagy több helynév szerepel, amelyek a kiadó nevével nem alkotnak egy nyelvtani szerkezetet, valamennyit le kell írni, a főforrásnak megfelelő alakban és sorrendben. Ha a helynevek nem alkotnak egy nyelvtani szerkezetet (kötőszó sem kapcsolja őket össze), akkor a felsorolást az egyezményes jellel (;) kell tagolni.

Ha a megjelenés egy vagy több helye a kiadó nevével egy nyelvtani szerkezetet alkot, akkor az(oka)t a kiadó nevével együtt a főforrásnak megfelelően kell

leírni, és a megjelenés helye adatelemként is le kell írni szögletes zárójelben, egységesített névalakban.

Ha a megjelenés helye egy másik adatcsoportba tartozó adatelemnek része, azzal egy nyelvtani szerkezetet alkot, akkor ott kell leírni, és a Megjelenés adatcsoportban is le kell írni szögletes zárójelben, egységesített névalakban.

Ha a megjelenés helye a főforrásban nem szerepel, de a kiadványból (például a kiadó vagy a nyomdász nevéből vagy címéből vagy jelvényéből) vagy külső forrásból megállapítható, akkor azt szögletes zárójelben, egységesített névalakban kell leírni, és az adat forrását és a szükséges magyarázatot a Megjegyzések adatcsoportban kell megadni.

Ha a megjelenés helyének egyértelmű azonosításához szükséges, akkor a forrásban szereplő adatot ki kell egészíteni, szögletes zárójelben, egy alkalmas megjelöléssel, például a tartomány vagy az állam nevével.

Ha a megjelenés helye a forrásban kevésbé ismert, latinus vagy elavult néven szerepel, vagy ha a bibliográfia (a katalógus, a szolgáltatás) szempontjai indokolják, akkor az adatot ki lehet egészíteni szögletes zárójelben, a helynév közismert, nemzeti nyelvű, hungaricumok esetében a megjelenéskor érvényben levő változatával.

Ha a kiadványban szereplő helynévről ismert, hogy téves, hamis vagy fiktív, akkor e helynév után a helyes nevet szögletes zárójelben, a „recte:” kifejezést követően, egységesített névalakban kell leírni, és a Megjegyzések adatcsoportban magyarázatot kell adni.

Ha a megjelenés helye bizonytalan, akkor a valószínűsíthető helynevet kell egységesített névalakban, kérdőjellel megadni szögletes zárójelben, és a feltételezés alapját közölni lehet a Megjegyzések adatcsoportban.

Ha a helységneve ismeretlen, de a kiadványon szerepel az állam, a tartomány vagy az ország neve, a leírásban ezt kell megadni a kiadványon olvasható névformában.

Ha a megjelenés helye ismeretlen, akkor a valószínűsíthető ország, állam vagy tartomány nevét kell a leírásban kérdőjellel megadni, szögletes zárójelben.

Ha semmiféle helynév sem adható meg, akkor helyébe szögletes zárójelben a Sine loco kifejezés rövidítését [S.l.] kell írni.

Ha a megjelenés helye a főforrásban több nyelven/írásmódban is szerepel, akkor a kiadvány nyelvével (nyelveivel) megegyező helyneve(ke)t kell leírni, a párhuzamos adatokat az egyezményes jel (=) után le lehet írni.

A kiadó neve

A kiadó nevének közlése magában foglalja a kiadvány egy vagy több kiadójának, nyomdászának, terjesztőjének nevét, valamint a nyelvtanilag hozzá kapcsolódó, működési helyére és a kiadásra, nyomtatásra, terjesztésre vonatkozó kifejezéseket.

A kiadó nevét a főforrásban megadott helyesírással és nyelvi alakban kell leírni, a hozzá nyelvtanilag kapcsolódó szavakkal és kifejezésekkel együtt.

A kiadó, nyomdász vagy terjesztő rangjára, privilégiumára, műhelye címére vonatkozó, az adatforrásban szereplő közlés(ek)e)t csak akkor kell leírni, ha az azonosítás szempontjából fontos(ak), egyébként elhagyható(k). A szövegelhagyást az egyezményes jellel (...) jelölni kell.

Ha a kiadványban ugyanaz az adatforrás több kiadót/nyomdászt sorol fel, mindegyikük nevét, bármi legyen is a funkciójuk, a forrásnak megfelelő alakban és sorrendben kell leírni, és az egyezményes jelekkel csak akkor kell tagolni, ha nem alkotnak egy nyelvtani szerkezetet. Ha számuk túlságosan nagy, akkor az első kivételével mindegyikük vagy egy részük neve elhagyható. Az elhagyást az egyezményes jellel (...) jelölni kell, és mértékét a Megjegyzések adatszoportban kell közölni.

Ha a kiadó/nyomda neve egy másik adatszoportba tartozó adatelemnek része, azzal egy nyelvtani szerkezetet alkot, akkor ott kell leírni, és a Megjelenés adatszoportban az egyezményes jelekkel röviden meg kell ismételni, szögletes zárójelben.

Ha a kiadó neve a főforrásban nem szerepel, de a kiadványból vagy külső forrásból megállapítható, akkor azt szögletes zárójelben kell leírni. Ha a főforrásban a kiadó jelvénye, jelvényének leírása, címe vagy nevének rövidítése szerepel, akkor ezt kell leírni a kiadó nevének közléseként, és a más forrásból megállapított nevet, illetve a név kiegészítését a közlésbe szögletes zárójelben be kell iktatni. Az adat forrását a Megjegyzések adatszoportban meg kell adni. Ha a kiadványban a kiadó neve téves, hamis vagy fiktív, akkor e közlés után a helyes adatokat szögletes zárójelben, a „recte:” kifejezést követően kell leírni, és a helyesbítés indokát, az azonosítás esetleges bizonytalan voltát, valamint az adatok forrását a Megjegyzések adatszoportban kell közölni.

Például: : *apud Ruardum Phigrum [recte: E. Griffin]*
Megjegyzés: Hamis impresszum: E. Griffin nyomtatta Londonban.
– Nyomtatott Norinbergában: találtatik Sopr. Schrabz G. Mihal compactorn [recte: Johann Josef Siess]
Megjegyzés: Hamis impresszum: Sopronban Johann Josef Siess nyomtatta.

Ha a nyomdász neve és/vagy címe a főforrásban más kiadók/nyomdászok neve nélkül szerepel, vagy ha ugyanabban a főforrásban azokkal együtt szerepel, akkor azt a kiadóra vonatkozó közlésként, illetve e közlés részeként kell leírni. Ha a kiadó vagy terjesztő neve a kiadványból vagy külső forrásból megállapítható, akkor azt az előbbi közlést követően, az egyezményes jellel (:) ellátva, szögletes zárójelben kell leírni, és forrását a Megjegyzések adatcsoportban meg kell adni.

Ha a kiadó vagy a nyomda kiléte bizonytalan, akkor a valószínűsíthető nevet kell kérdőjellel megadni szögletes zárójelben, és a feltételezés alapját közölni lehet a Megjegyzések adatcsoportban.

Ha a kiadó/nyomdász neveként semmilyen név nem adható meg, akkor helyébe szögletes zárójelben a Sine nomine kifejezés rövidítését [S.n.] kell leírni.

A megjelenés ideje

A megjelenés idejét (egy vagy több dátumát) úgy kell leírni, ahogy a főforrásban szerepel, beleértve a napot és a hónapot is. Azokat a kifejezéseket, amelyek nyelvtanilag a dátumhoz kapcsolódnak (például „anno”, „im Jahr”), ennek részeként kell leírni.

Ha a megjelenés ideje a kiadó nevével egy nyelvtani szerkezetet alkot, akkor azt a kiadó nevével együtt a főforrásnak megfelelően kell leírni, és a megjelenés ideje adatelemként is le kell írni szögletes zárójelben, egyszerűsített alakban.

Például: . – [London ; Westminster] : *printed in the year M.DCC.XLIV. and sold at the pamphlet-shops in London and Westminster, [1744]*

Ha a megjelenés ideje egy másik adatcsoportba tartozó adatelemnek a része, azzal egy nyelvtani szerkezetet alkot, akkor ott kell leírni, és a Megjelenés adatcsoportban is le kell írni egyszerűsített alakban, szögletes zárójelben.

Ha a megjelenés éve a főforrásban római számmal szerepel, akkor a teljes dátumot a forrásnak megfelelően kell leírni, az évszámot elválasztó szóközök nélkül, és utána szögletes zárójelben kell megadni a Gergely-naptár szerinti évet arab számmal.

A maitól eltérő időszámítás szerinti dátumo(ka)t, valamint a hónapoknak és napoknak a mai számítástól eltérő formáját és nevét úgy kell leírni, ahogyan a főforrásban van(nak), és utána szögletes zárójelben lehetőség szerint közölni kell a mai (keresztény) időszámítás és naptár szerinti megfelelő dátumo(ka)t, egyszerűsített alakban.

A megjelenés dátumát szögletes zárójelben, arab számmal, feloldva lehet megadni, és ha szükséges, ezt a Megjegyzések adatcsoportban lehet indokolni a következő esetekben:

- ha a főforrásban levő, a megjelenés idejére vonatkozó közlés megfogalmazása nagyon hosszú, vagy ha az adat nem számjegyekkel, hanem betűkkel leírt számnevekkel szerepel;
- ha a kiadványban a megjelenés dátumát vagy évét kronogram formájában adták meg.

Ha ismeretes, hogy a kiadványban a megjelenés dátumát tévesen adták meg, vagy hibásan nyomtatták, akkor azt a kiadvány szerint kell leírni, és utána a helyesbített dátumot kell egyszerűsített alakban, a „recte:” kifejezést követően, szögletes zárójelben megadni.

Ha a megjelenés idejét nem lehet megállapítani, akkor, ha ismeretes, helyette szögletes zárójelben és kérdőjellel a privilégium vagy a copyright dátumát kell megadni, és forrását a Megjegyzések adatcsoportban kell közölni.

Megjegyzés: A nyomdák akár több éves időszakra is kaphattak privilégiumot az adott mű kiadására, ezért a kiadvány megjelenésének/nyomtatásának tényleges ideje néhány évvel későbbi is lehet, mint a privilégium dátuma. Erre a Megjegyzések adatcsoportban fel lehet hívni a figyelmet.

Ha a megjelenés ideje nem szerepel a főforrásban, de a kiadvány alapján vagy külső forrásból meghatározható, akkor szögletes zárójelben kell leírni, és ha bizonytalan, ezt kérdőjellel kell jelezni. Ha a főforrásban a dátum csak hiányosan adott, de más forrásból kiegészíthető, akkor a máshonnan nyert részeket szögletes zárójelben kell leírni. Ha a megjelenés idejét nem lehet megállapítani, akkor a szögletes zárójelben a „ca.”, „post”, „ante” stb. kifejezésekkel kísérve, hozzávetőleges adatot vagy időhatár(oka)t kell közölni. Ha az évtized vagy az évszázad kideríthető, akkor az évszám egy, illetve két utolsó számjegye helyébe kérdőjelet kell írni. Az adat, illetve a becslés forrását a Megjegyzések adatcsoportban kell megadni.

<i>Például:</i>	<i>Magyarázat:</i>
, [1560]	
, [1560?]	
, [post 1549]	<i>az adott év után valamikor</i>
, [ante 1598]	<i>az adott év előtt valamikor</i>
, [post 11. Nov. 1592]	<i>az adott dátum után valamikor</i>
, [non post 11. Nov. 1592]	<i>nem az adott dátum után, tehát vagy aznap, vagy korábban</i>
, [non ante 11. Nov. 1592]	<i>nem az adott datum előtt, tehát vagy aznap, vagy később</i>
, [15??]	<i>ha csak a századot tudjuk megállapítani, például az 1500-as években</i>
, [155?]	<i>ha az évtized is gyanítható, például az 1550-es években</i>
, [inter 1711 et 1749]	<i>a két megadott év közötti időszakban valamikor</i>
, [inter 1711 et 1749?]	<i>talán a két év közötti időszakban valamikor, de nem biztos</i>
, [1608 seu 1610]	<i>vagy az egyik megadott évben, vagy a másikban</i>

A nyomda helye és neve

Ha a nyomda helye és a nyomdász neve szerepel a kiadványban, de más adatforrásban, mint a megjelenés helye és a kiadó neve, akkor azokat a megjelenés ideje után kerek zárójelben kell leírni.

Ha a kiadványban nem szerepelnek a megjelenés helyére és a kiadó nevére vonatkozó adatok, de a nyomda helyének és a nyomdász nevének adatai igen, akkor ezeket kell leírni a megjelenés helye, illetve a kiadó neve adatelemként. Megjegyzés: A nyomdász neve külső forrásból.

Ha a nyomtatás valamelyik adata a kiadványban hibásan szerepel vagy hibásnak látszik, akkor helyesbítését vagy szögletes zárójelben a „recte:” kifejezés után, vagy a Megjegyzések adatszoportban kell megadni.

A nyomtatás ideje

A nyomtatás idejét különálló adatelemként csak akkor kell leírni, ha nem abból a főforrásból származik, mint a megjelenés ideje, és ha különbözik tőle.

A nyomtatás idejét vagy a nyomda helye és neve után, vagy – ha ezek nincsenek ott a leírásban – önállóan kell leírni kerek zárójelben. Az önálló adatot röviden értelmezni kell, például az újranyomásra vonatkozó szóval vagy kifejezéssel. Ha a nyomtatás ideje nem az adatcsoport főforrásában található, akkor szögletes zárójelben kell leírni, és forrását a Megjegyzések adatcsoportban kell közölni.

Fizikai jellemzők

A fizikai jellemzők leírásának célja a kiadvány mint fizikai tárgy részeinek számbavétele, formátumának és terjedelmének, lapjai (levelei), oldalai vagy hasábjai számának és számozásának, sorrendjének, illetve a kötetek számának, valamint a kiadványhoz tartozó táblák, mellékletek és egyéb járulékos anyagok számának a lehetőség szerinti teljes rögzítése. A fizikai jellemzők leírása elősegíti a kiadvány azonosítását és lehetővé teszi az egyértelmű hivatkozást a kiadvány meghatározott lapjaira (leveleire), oldalaira vagy hasábjaira.

Például:

t. tabula tábla (a táblalapok mindkét oldalukon nyomottak)

t.fol. tabulae folio táblalap (a táblalapok csak egyik oldalukon nyomottak)

A fizikai leírás az adott kiadványban lévő lapok vagy ívfüzetek és járulékos anyagok teljes számán alapszik, mégpedig úgy, ahogy azt egykor a kiadó megjelentette. Ha tudott vagy gyanítható, hogy a leírás alapjául szolgáló példány a megjelenést követően változáson ment át (például hozzákötöttek valamit vagy csonkává vált), azt a Fizikai jellemzők adatcsoportban úgy kell leírni, ahogyan egykor kiadták, és a Megjegyzések adatcsoportban kell rögzíteni azokat a változásokat, amelyek a kézben lévő példányra vonatkoznak.

Az egy fizikai egységben megjelent kiadványok terjedelme

Az egy fizikai egységben (kötetben) megjelent kiadványok terjedelmeként a lapok (levelek), oldalak vagy hasábjak számát kell megadni.

Ha a kiadványban a lapokat (leveleket) számozták, akkor terjedelmeként a la-

pok számát kell leírni (fol., a latin folio rövidítéseként); ha az oldalakat számozták, akkor az oldalak számát kell leírni (p., a latin pagina rövidítéseként). Ha a lapoknak csak az egyik oldalán van nyomtatás, azt a Megjegyzések adatcsoportban kell közölni.

Ha a kiadvány oldalain több hasáb van és e hasábok számozása helyettesíti az oldalszámozást, akkor terjedelmét a hasábok számával kell megadni (col., a latin columna rövidítéseként). Ha az egy oldalra nyomtatott hasábok száma kettőnél több, azt a Megjegyzések adatcsoportban közölni kell.

Az összefüggő számozású lapok, oldalak vagy hasábok számsorából az utolsó számot kell leírni, a kiadványban lévő számozásnak megfelelően arab vagy római számmal. A római számokat a megfelelő nagybetűkkel és a modern írásmódban kell megadni. Ha a kiadványban a lapokat (oldalakat, hasábokat) számok helyett betűk sorával jelölték, akkor a megfelelő számozási egység jele (fol., p., col.) előtt az első és az utolsó betűjelet kötőjellel összekapcsolva kell leírni.

Ha a számozás többször újra kezdődik, valamennyi számsor utolsó lapjának (oldalának, hasábjának) számát le kell írni, az egyes adatokat vesszővel (,) elválasztva. A számokkal jelölt részek első és utolsó számadatát kötőjellel összekapcsolva kell közölni, ha a számsor nem 1-gyel (vagy római I-gyel) kezdődik.

Például:

. – XVI, 17–328 p.

Ha a kiadványban az egymást követő több számsor vagy betűsor más-más számozási egységet (például p. és fol.) jelöl, és az egyiknek a számozása, illetve betűjelölése folytatja az előzőnek a szám- vagy betűsorát, akkor a folytatásnak az első és az utolsó számadatát, illetve betűjelét kell kötőjellel összekapcsolva leírni.

Ha a számsor utolsó számozott lapján, oldalán vagy hasábján a szám hibás, akkor azt úgy kell leírni, ahogy a kiadványban van, és utána szögletes zárójelben a „recte:” kifejezést követően a helyesbített számot kell megadni. Ha szükséges, a Megjegyzések adatcsoportban magyarázatot lehet hozzá fűzni.

A terjedelemben a számozatlan leveleket is be kell számítani, beleértve az üreseket, feltéve, hogy az eredeti kiadvány részét képezték. Az üres leveleket a Megjegyzések adatcsoportban lehet felsorolni.

Egy számsor elejét képező, de számozatlan lapok (oldalak, hasábok) számát nem kell külön megadni, az beleértendő a számsor leírt adatába. Egy számsor végéhez csatlakozó számozatlan lapok (oldalak, hasábok) számát, ha nyomtatottak, szögletes zárójelben arab számmal kell leírni.

Minden számozatlan oldalt, lapot vagy hasábot, amely az eredeti kiadvány része, és amely nem tartozik valamelyik számsorba, úgy kell megszámlálni, mint a számozottakat. Ezek számát szögletes zárójelben arab számmal kell leírni a csatlakozó számsor egységében.

Ha számozatlan oldalak, lapok (levelek) vagy hasábok egy számsorba iktatva fordulnak elő, akkor a megszakított számsor részeinek terjedelmét az előírt módon kell közölni, az utolsó, illetve az első szám megadásával.

Ha a kiadvány nem tartalmaz számozott lapokat, oldalakat vagy hasábokat, akkor a lapok vagy az oldalak megállapított számát kell szögletes zárójelben leírni arab számmal.

Mivel a teljesség megállapításához a könyvet egyébként is kollacionálni kell, a Megjegyzések adatcsoportban közölni lehet a terjedelmet a füzetjelek feltüntetésével.

Ha a kiadvány lapjai (oldalai, hasábjai) egy nagyobb egység részeként számozottak (például egy folytatólagos oldalszámozású kiadvány egyik kötete), akkor az első és az utolsó számozott lap (oldal, hasáb) számát kötőjellel összekötve kell leírni.

Ha a kiadvány lapjai (oldalai, hasábjai) kettős számozásúak (például, ha a könyv oldalai a könyv saját oldalszámozásán kívül egy nagyobb egység részeként – például egy többkötetes könyv valamely köteteként – is számozottak, vagy ha a könyv fejezeteinek külön-külön oldalszámozása is van), akkor a terjedelem adataként a kiadvány saját lap-, oldal-, illetve hasábszámozásának megfelelő számot kell megadni. A nagyobb egység számozása szerinti adat a Megjegyzések adatcsoportban írható le.

A táblák, betétlapok számát ugyanolyan módon kell leírni, mint a kiadvány (a könyv) többi lapjainak terjedelmét, ezek adatai után, függetlenül attól, hogy a táblák hol vannak a kiadványban. Ha a tábla lapjának csak az egyik oldala nyomtatott, a másik pedig üres, akkor azt egy táblalapnak (rövidítése: t.fol.), ha mindkét oldala nyomtatott, akkor azt két táblaoldalnak (rövidítése: t.) kell számítani. A számozatlan táblalapok és táblaoldalak megállapított számát szögletes zárójelben kell közölni. Amelyik levél – bár illusztrációt vagy táblázatot

tartalmaz – beletartozik a számozott lapok vagy oldalak számsorába, az nem tekinthető táblának, és tartalmát csak az Illusztráció adatelemben kell jelezni az „ill.” rövidítéssel.

Ha a leírandó példány csonka és külső forrásból nem rekonstruálható a teljes terjedelem, a meglévő oldalszám (lapszám, hasábszám) elé, illetve után tett plusz jellel (+) kell jelezni a hiányt, és a Megjegyzések adatcsoportban is le kell írni. A hiányra akkor is fel kell hívni a figyelmet a Megjegyzések adatcsoportban, ha a teljes terjedelem külső forrásból megállapítható.

Például: . – 200+ p.

Megjegyzés: A végén csonka.

. – +41-180 p.

Megjegyzés: A 41. oldal előtti rész hiányzik.

Nem kötet formájában megjelent kiadványok

Kötetnek nem nevezhető fizikai egységből álló kiadvány (például egyleveles nyomtatvány, ív, tekercs, fűzetlen levelek tokban) terjedelmét számokban kell közölni és meg kell adni megnevezését.

Például: . – 1 egyleveles nyomtatvány

. – 1 összehajtogatott ív

. – 26 fol. tokban

. – 6 egyleveles nyomtatvány közös tokban

A több fizikai egységben megjelent kiadványok terjedelme

A több fizikai egységben (kötetben) megjelent kiadvány egyes egységeire, de nem a kiadvány egészére vonatkozó terjedelemadatok megadhatók a többlépcsős leírás második szintjén.

Ha a kiadvány több, fizikailag különálló egységben jelent meg, akkor az egységek darabszámát arab számjegyekkel kell leírni. Az egységek számozásának sajátos voltát a Megjegyzések adatcsoportban kell leírni, hacsak számozásuk nem szerepel a leírás második szintjén.

A több fizikai egységből álló kiadvány folyamatos lap-, oldal- vagy hasábszámozását az egylépcsős leírásban az egységek száma után kerek zárójelben kell leírni.

Például: . – 3 db (894 p.)

Ha a kiadvány egységeinek számozása folyamatos, de van olyan egység, amelynek elején önálló számozású lapok vagy oldalak is vannak, akkor az egyes egy-

ségek terjedelema datait a fizikai egységek száma után kerek zárójelben kell leírni, egymástól pontosvesszővel elkülönítve.

Például: . – 3 db (XVI, 200 ; XX, 201-512 ; XII, 513-800 p.)

Ha a kiadvány eredetileg fasciculusokból áll, amelyeket egy vagy több fizikai egységbe kötöttek össze, akkor a terjedelmi adatokat a kiadvány végső állapota szerint kell rögzíteni, és a Megjegyzések adatcsoportban kell utalni arra, hogy eredetileg füzetekből állt.

Például: . – 258 p.

Megjegyzés: A kiadvány 3 fasciculusból áll.

Illusztráció

Ha a kiadvány illusztrált, akkor terjedelmi adatai után, kettőspontot (:) követően, az „ill.” rövidítést kell leírni, függetlenül attól, hogy az illusztrációk a kiadvány számozott vagy számozatlan lapjain (oldalain, hasábjain), vagy pedig tábláin vannak-e.

A kiadványban található illusztrációk típusa megadható az „ill.” rövidítés után is.

Ha a kiadványban csak azonos típusú illusztrációk találhatók, akkor ezek fajtájának megnevezése helyettesíti az „ill.” rövidítést; megnevezésük előtt számukat is meg lehet adni.

Formátum és/vagy méret

A kézműipari korszak kiadványainak formátumát jelző számot – amely megadja, hogy a papírvet hányad részére és milyen módon hajtogatták – szóköz nélkül követi a kis o betű: 2o, 4o, 8o, 12o, 16o, 24o stb.

A formátum mellett kerek zárójelben meg lehet adni a kiadvány méretét cm-ben. A nem egész centimétert fel kell kerekíteni a következő egész centiméterre.

A nem kötet formájában megjelent kiadvány terjedelme és megnevezése után a formátum megadását el lehet hagyni, de a méretét, magasságát és szélességét kerek zárójelben, cm-ben meg kell adni tizedes pontossággal.

Ha a kiadvány formátumát (a rétnagyságot) nem lehet megállapítani, akkor a kiadvány méretét (a kiadói kötésnek, a borítófedélnek a gerinccel párhuzamosan mért magasságát, illetve a be nem kötött kiadvány magasságát) kell megadni cm-ben, felfelé kerekítve, zárójel nélkül.

A kiadvány méretének cm-ben történő leírására főként a 17. század második felétől, illetve a 18. századtól kezdődően megjelent kiadványok esetében kell szorítkozni. Ha a kiadványt különleges méretű ívre nyomtatták vagy ha erősen körbevágták, akkor ezt a Megjegyzések adatcsoportban kell közölni.

Ha a kiadvány formátumát vagy méretét nem lehet biztosan meghatározni, akkor a lehetségeset kell leírni, és utána szögletes zárójelben kérdőjelet kell tenni. A Megjegyzések adatcsoportban leírható a méret és magyarázat.

Ha egy több fizikai egységben (kötetben) megjelent kiadvány egyes kötetének, részeinek a formátuma vagy a mérete eltérő, azokat kötetenként (részenként) kell leírni.

Melléklet

Ha a kiadvánnyal egy időben hozzá tartozó egy vagy több melléklet is megjelent, akkor annak/azoknak megnevezését és fizikai jellemzőit a kiadvány formátum vagy méretadata után, plusz (+) jelet követően kell leírni, a felsorolást vesszővel tagolva, vagy – helyette – a melléklet(ek)et le lehet írni önállóan is.

A melléklet megnevezése után, kerek zárójelben, röviden leírhatók – a megfelelő egyezményes jelekkel – a melléklet fizikai jellemzői: terjedelme, formátuma és/vagy mérete.

A melléklet leírható önállóan is, akár a Megjegyzések adatcsoportban, akár a többlépcsős leírásnak megfelelő szerkezetben. Az önálló leírás különösen akkor javasolható, ha a mellékletnek saját címe és szerzőségi adata(i) van(nak).

Bibliográfiai hivatkozás megjegyzés

A megjegyzések között a bibliográfiai hivatkozásnak az első helyen kell szerepelnie. Itt kell leírni azokat a bibliográfiai forrásokat, amelyekben az adott kiadványra vonatkozó információ található. A hivatkozás előtt bevezető megjelölésként a Bibliográfiai hivatkozás kifejezésnek kell szerepelnie.

Például: . – *Első kiadásának címe: Libellus de lapidibus preciosis.*

Megjegyzések a provenienciáról és a kézírásos bejegyzésekről

Az adott kiadvány korábbi tulajdonosainak felsorolása: a kötetben található kézírásos bejegyzések, ex librisek és pecsétek, a kötéstáblákon lévő tulajdonosi jegyek alapján készített megjegyzés. Ha az egyes bejegyzésekhez évszám is kapcsolódik, érdemes a tulajdonosokat időrendben felsorolni. Külön említést érdemel, ha a kötetben beragasztott ex libris van, hiszen az önmagában is grafikai alkotás.

A mindenkori kutatás számára igen fontosak a kézírásos lapszéli jegyzetek (margináliák) és a sorközi (interlineáris) bejegyzések. Ezek gyakoriságát és nyelvét meg kell adni. Itt lehet felsorolni tárgyuk megjelölésével, a könyv üres helyeire (például az üres oldalakra vagy az előzőekre) írt hosszabb feljegyzéseket és a hozzákötött kódexlapot vagy nyomtatványtöredéket.

Megjegyzések a példány kötéséről

A könyvkötés leírásához a szakirodalom ismerete és bizonyos gyakorlat szükséges. A pontos adatok kiderítése nem mindig lehetséges. A leírás javasolt szempontjai és adatai:

- a kötés készítésének ideje (évszázada);
- a kötés mérete, anyaga és díszítésének technikája (például: fatáblás bőrkötés, félbőr kötés, pergamenkötés; vaknyomásos, aranyozott, festett; egyesbélyegzős, görgetős, lemezes, és ezek kombinációja);
- a díszítés stílusa és leírása (például: gótikus, reneszánsz, barokk, historizáló);
- a kötés készítésének helye, a műhely, a mester;
- szakirodalmi hivatkozás (ha a könyvkötést a mesterre vagy műhelyre jellemző bélyegzők, görgetők, nyomólemezek stb. alapján a szakirodalom segítségével sikerült meghatározni).

Megjegyzések a kolligátumról

Röviden azonosítani kell az adott példánnyal egybekötött más kiadványokat és kéziratokat sorrendjük megjelölésével. Az azonosításhoz meg lehet adni a hozzákötött dokumentum(ok) bibliográfiai adatait (cím, szerző stb.) és/vagy a bibliográfiai hivatkozásokat (bibliográfiai forrásokat), vagy utalni lehet a katalógusban szereplő megfelelő más tétel(ek)re, a könyvtári jelzet(ek)re.

Megjegyzések a példány különleges sajátosságairól

Le lehet írni a példány különleges anyagát, bibliofil kiadvány számozását vagy kötését, muzeális példány jellemzőit stb.

- Például:*
- . – *Pergamenre nyomtatott példány.*
 - . – *A 75 példányban nyomtatott kiadás 23. számozott példánya.*
 - . – *Az első 25 bőrbe kötött példány egyike.*

Az állományvédelemmel kapcsolatos megjegyzések

Itt lehet leírni a példány állapotát, restaurálásának eredményét, a szükséges állományvédelmi teendőket és óvintézkedéseket.

Szabványos azonosító

Az azonosító (fingerprint) használata elsősorban akkor célszerű, ha azt valamelyik bibliográfia vagy katalógus közli. A leírandó kiadványt ilyen módon, fingerprintje segítségével, még a kevésbé jártas katalogizáló is azonosítani tudja, és a szakszerű leírást a megfelelő bibliográfiából vagy katalógusból átveheti. A fingerprint képzése mechanikus eljárás, amelyet könnyű megtanulni és alkalmazni.

Ha a kiadványnak vagy változatának azonosítása vagy más szempont indokolja, akkor a fingerprintet közölni kell. Másfajta azonosítót is le lehet írni. E szabályzat nem írja elő, hogy a leírásban melyik típusú fingerprintet kell közölni és azt hogyan kell képezni. Kétféle fingerprint van leginkább használatban: a LOC fingerprint és az STCN fingerprint.

A régi nyomtatványok azonosítására gyakran használt bibliográfiai azonosítót (BNH Cat., VD 16, EDIT 16, GW stb. szám) a Megjegyzések adatcsoportban kell leírni.

Mezők leírása

Az üres indikátor jele a példákban: #.

Azok az értékek kerülnek feltüntetésre, amelyek eltérnek a könyvek leírásánál részletezettektől.

LDR

Szerkesztése: LDR mező kijelölése, majd *Ctrl+F* (vagy *Szerkesztés / Űrlap megnyitása* menüpont) és megadjuk az adatokat.

Nincs indikátor definiálva

00-04 Rekordhossz

05 Rekord állapota

- 06 A dokumentum jellege (rekordtípus)**
- a (nyomtatott) nyelvi anyag (régi könyv)
 - c nyomtatott zenemű (pl. kotta)
 - d kéziratos zenemű (pl. kotta)
 - e kartográfiai anyag (pl. térkép)
 - f kéziratos kartográfiai anyag (pl. térkép)
 - g audiovizuális anyag (kivetíthető médium)
 - i nem zenei hangzó anyag
 - j zenei hangzó anyag
 - k két-dimenziós nem kivetíthető grafika
 - m számítógép fájl
 - o készlet, vegyes dokumentum anyag (különleges oktató anyag is)
 - p vegyes anyag
 - r három-dimenziós alkotások vagy természeti tárgyak
 - t kéziratos nyelvi anyag
- 07 Bibliográfiai szint**
- 08 Felügyelet típusa**
- 09 Karakterkódolás**
- 10 Indikátor hossza:** MARC21 rekordban ez mindig „2” (automatikusan generált)
- 11 Almezőazonosító hossza:** MARC21 rekordban ez mindig „2” (automatikusan generált)
- 12-16 Az adatok báziscíme:** automatikusan generált
- 17 Leírási szint**
- 18 Használt katalogizálási rendszer/szabvány**
- üres nem ISBD
 - a AACR 2

- c ISBD központosítás nélkül
- i ISBD központosítással
- u ismeretlen (Kéziratok esetén \$u)

19 Rekordkapcsolat jelölése

001

A rekordot létrehozó intézmény által létrehozott rekordazonosító szám. A rendszer automatikusan generálja.

005

A legkésőbbi tranzakció ideje és dátuma. A rendszer automatikusan generálja.

008 Állandó hosszúságú adatelemek

Mező szerkesztése: 008-as mező kijelölése, majd Ctrl+F (vagy Szerkesztés / Űrlapmegnyitása menüpont) és megadjuk az adatokat.

Azok az értékek kerülnek feltüntetésre, amelyek eltérnek a könyvek leírásánál részletezettektől.

Nincs indikátor definiálva

00-05 Az adatbázisba kerülés dátuma: automatikusan generált

06 Megjelenési év típusa – Megadása kötelező!

- b Nincs megadott dátum; időszámításunk előtti dátum (####)
- c Folyamatos megjelenési státuszú időszaki kiadvány (induló év és 9999) (ÉÉÉÉ; 9999) (**Figyelem!** a rekord formátuma ebben az esetben: CR)
- d Megszűnt időszaki kiadvány (induló és záró éve) (ÉÉÉÉÉÉÉÉ) (**Figyelem!** a rekord formátuma ebben az esetben: CR)
- e Részletezett dátum (ÉÉÉÉ HHNN) (Kéziratoknál, teljes dátum esetén: e)
- i Gyűjtemény teljes megjelenési időintervalluma (ÉÉÉÉÉÉÉÉÉÉ)
- k Gyűjtemény zömének megjelenési ideje (ÉÉÉÉÉÉÉÉ)

- m** Összetett megjelenési évek (ÉÉÉÉ ÉÉÉÉ) (pl. többkötetes művek esetén, ha évek tartományáról van szó)
- n** Ismeretlen dátum (uuuu uuuu)
- p** Terjesztés/kibocsátás és előállítás/felvétel éve, ha eltérő (ÉÉÉÉ ÉÉÉÉ)
- q** Bizonytalan megjelenési év, legkorábbi-, illetve legkésőbbi lehetséges év (ÉÉÉÉ ÉÉÉÉ)
- r** Reprint és eredeti megjelenési év (ÉÉÉÉ ÉÉÉÉ)
- s** Ismert vagy feltételezett megjelenési év (ÉÉÉÉ)⁵⁴
- t** Kiadás éve és copyright éve (ÉÉÉÉ ÉÉÉÉ)
- u** Ismeretlen státuszú periodikus kiadvány (ÉÉÉÉ uuuu vagy pl. ÉÉuu uuuu)

07-10 1. dátum

11-14 2. dátum (ha szükséges)

15-17 Megjelenés, kiadás helye: 2 vagy 3 jegyű szabványos országkód (ISO 3166)

Magyarország mindenkori területén az alábbiakat kell érteni:

- Magyarország és Erdély 1918-ig (Horvátország és Szlavónia nélkül).
- Pozsega, Verőce és Szerém vármegyék 1868-ig.
- Fiume 1779–1918 között.
- az 1919 után kialakult magyar állam területe, figyelembe véve az 1938 és 1941 között bekövetkezett határváltoztatásokat.

(Forrás: <http://mnb.oszk.hu/>)

18-34 Állandó hosszúságú adatelemek, dokumentumtípusonként eltérőek
Könyvek

35-37 Nyelv kódja: 2 vagy 3 jegyű szabványos nyelvkód (ISO 639) – Megadása kötelező!

38 Módosított rekord

39 Katalógizálás forrása – Megadása kötelező!

⁵⁴ Más időszámítás esetén a 260 ## c almezőjében elsőként a művön szereplő évszám szerepel, amit []-ben követ a Gergely naptár szerinti évszám. Ebben az esetben a pozíció értéke 's', az Aleph hibäuzenet figyelmen kívül hagyható.

040 A katalogizálás forrásának kódja (nem ismételhető) Lásd Könyv útmutató

041 Nyelvi kód (ismételhető) Lásd Könyv útmutató

100 Személynév, főtétele (nem ismételhető) Lásd Könyv útmutató

130 Egységesített cím, főtétele (nem ismételhető) Lásd Könyv útmutató

240 Egységesített cím (szerzői főtételekhez tartozó) (nem ismételhető) Lásd Könyv útmutató

245 Cím és szerzőségi közlés (nem ismételhető) Lásd Könyv útmutató

246 Címvariánsok (ismételhető) Lásd Könyv útmutató

250 Kiadás (ismételhető) Lásd Könyv útmutató

260 Megjelenési adatok, terjesztés, imprint (ismételhető) Lásd Könyv útmutató

300 Fizikai jellemzők (ismételhető) Lásd Könyv útmutató

Ha a tábla lapjának csak az egyik oldala nyomtatott, a másik pedig üres, akkor azt egy táblalapnak (rövidítése: t.fol.), ha mindkét oldala nyomtatott, akkor azt két táblaoldalnak (rövidítése: t.) kell számítani. A számozatlan táblalapok és táblaoldalok megállapított számát szögletes zárójelben kell közölni. Tehát: t. vagyis tabula = tábla (a táblalapok mindkét oldalukon nyomottak) ; t.fol. vagyis tabulae folio = táblalap (a táblalapok csak egyik oldalukon nyomottak).

Méret

A könyv méretét cm-ben adjuk meg, a gerinccel párhuzamosan mérjük és minden megkezdett cm-t egész számra kell kerekíteni. (Régi könyvek esetén ívrétben (jele: °) adjuk meg a méretet, és utána, kerek zárójelbe írjuk a cm-t.)

490 Sorozati adatok (ismételhető) Lásd Könyv útmutató

500 Általános megjegyzés (ismételhető)

\$5 almező használata kötelező egy példány esetén is.

Általánosságban: szövegesen, magyar nyelven, röviden, tömören, lényegre törően a dokumentumra vonatkozó megjegyzések.

Kötelező megjegyzést tenni az alábbi esetekben:

- Ha a dokumentum főcímének forrása nem a címoldal, akkor kötelező megjegyzést készíteni a forrás megjelölésével. Például: **500 ## \$a***Főcím a borítófedélről*
- Ha a dokumentumban a megjelenési év az időszámításunktól eltérő módon van közölve, azt jelezni kell. Például: **500 ## \$a***Megjelenés éve örmény időszámítással*
- Ha vannak olyan szerzők, akik a **245 \$c** almezőben nem adhatók meg forrástiltalom miatt.
- A dokumentum anyaggyűjtésének lezárására, illetve a hatálybalépésre vonatkozó információk. Például: **500 ## \$a***Lezárva: 2010. november 30.*
- Ha a dokumentum valaminek a **különlenyomata** (korábbi 592-es mező) és ez egyértelműen megállapítható. (**Figyelem!** Ilyen esetben a 008-as mező 24-27-es pozíció értéke 2, részletesebben lásd ott!)
- Idegen nyelvű dokumentum esetén idézhetünk eredeti nyelven ebben a mezőben, de elé kell írni magyar nyelven (a katalógizálás nyelvén), hogy mit tartalmaz. Például: **500 ## \$a***Megjegyzés a címoldalon: „xxxxxx yyyy”*

501 Együtt kiadva megjegyzés (ismételhető)

Figyelem, a mező tartalma megváltozott! Akkor alkalmazandó, ha egynél több bibliográfiai egység van egybekötve a kiadó/közreadó által vagy utólag, de nem indokolt a kolligátumoknál alkalmazandó címenkénti külön leírás.

Régi könyvek esetén, a kolligátum tagjait fel kell sorolni az adott tagoknál. Például egy hármaskolligátumnál az első leírásban a 2. és a 3. tagot, a második leírásban az 1. és a 3. tagot, a harmadik leírásban az 1. és a 2. tagot.

Például: **245 \$a***Über Preussens Finanzen*

580 \$a*Koll. 1.*

501 \$a*Koll. 2. Das normale Geldsystem in seiner Anwendung auf Preussen*

501 \$a*Koll. 3. Die Taxen und das Reglement der landschaftlichen Creditvereine*

Első indikátor:

üres Nincs definiálva

Második indikátor:

üres Nincs definiálva

Almezők:

\$a „Együtt kiadva” megjegyzés (nem ismételhető)

\$5 Az intézmény, amelyre a mező vonatkozik (nem ismételhető)

\$6 Kapcsolatok (nem ismételhető)

\$8 Mezőkapcsoló és sorozatszám (ismételhető)

502 Disszertáció megjegyzés (ismételhető) Lásd Könyv útmutató

504 Bibliográfia megjegyzés (ismételhető) Lásd Könyv útmutató

505 Tartalmi megjegyzés (ismételhető) Lásd Könyv útmutató

506 A hozzáférés korlátozása megjegyzés (ismételhető) Lásd Könyv útmutató

510 Megjegyzés idézettségéről, hivatkozásokról (ismételhető)

A mező megjegyzést tartalmaz arról a (másik) dokumentumról, amelyben az adott dokumentumot idézik, illetve amelyben hivatkoznak az adott dokumentumra. Régi könyvek esetén rövid hivatkozást tartalmazhat arra a bibliográfiára, katalógusra, amelyben az adott dokumentumot idézik vagy hivatkoznak rá. Könyvek és zeneművek esetén az adott dokumentumot tárgyaló kézikönyv címét és a hivatkozásnak a kézikönyvön belüli helyét, időszaki kiadványok esetén az adott dokumentumot indexelő, kivonatoló forrás címét és a vonatkozó hírközlés dátumát, vizuális dokumentumok esetén az adott dokumentumot bemutató forrást tartalmazza.

Például: **510 0# \$a***Az Observer rendszeresen szemlézi (Nők lapja)*
 510 1# \$a*Index medicus \$x0019-3879 \$b*Vol.1, no.1 (1984)-
 510 2# \$a*Chemical abstracts \$x0009-2258*
 510 4# \$a*RMK \$cI 1055*

Első indikátor:

Az első indikátorral az idézet/hivatkozás teljessége/helye határozható meg a forrásban.

0	Az indexelés köre nem ismert
1	Teljes körű indexelés
2	Szelektív indexelés
3	Nincs lelőhely a forrásban megadva
4	Van lelőhely a forrásban megadva

Második indikátor:

üres Nincs definiálva

Almezők:

- \$a** A forrás megnevezése (**nem ismételtető**)
- \$b** A forrás által indexelt időtartam (**nem ismételtető**)
- \$c** A forráson belüli hely (**nem ismételtető**)
- \$u** URI (Uniform Resource Identifier) (**ismételtető**)
- \$x** ISSN (**nem ismételtető**)
- \$3** Megjelölt dokumentumrész (**nem ismételtető**)
- \$6** Kapcsolatok (**nem ismételtető**)
- \$8** Mezőkapcsoló és sorozatszám (**ismételtető**)

534 Megjegyzés az eredeti kiadásról (**ismételtető**) Lásd Könyv útmutató

541 A beszerzés közvetlen forrása (**ismételtető**) Lásd Könyv útmutató

546 Megjegyzés a dokumentum nyelvről (**ismételtető**) Lásd Könyv útmutató

561 Proveniencia/származás (**ismételtető**)

\$5 almező használata kötelező egy példány esetén is.

A mező a dokumentum adott példányának eredetéről, származásának történetéről tartalmaz megjegyzést. Tájékoztat azokról a tulajdonosokról vagy tároló/gondozó szervekről, amelyek a dokumentum adott példányát megjelenésétől az utolsó állományba vételig birtokolták, illetve gondozták.

Például: **561 \$a**L. McGarry gyűjteményéből
 561 \$aKardos László könyvtárából
 561 \$aIrodalomtörténeti Intézet (pecsét)
 561 \$aProv.: Széchényi F.
 561 \$aKoncz Lajos hagyatéka

Első indikátor:

üres Nincs adat megadva
0 Magán jellegű információ
1 Nem magán jellegű

Második indikátor:

üres Nincs definiálva

Almezők:

\$a Proveniencia (**nem ismételhető**)
\$u URI (Uniform Resource Identifier) (**ismételhető**)
\$3 A megjelölt dokumentumrész (**nem ismételhető**)
\$5 Az intézmény, amelyre a mező vonatkozik (**nem ismételhető**)
\$6 Kapcsolatok (**nem ismételhető**)
\$8 Mezőkapcsoló és sorozatszám (**ismételhető**)

562 Példány- és verzióazonosító megjegyzés (ismételhető)

\$5 almező használata kötelező egy példány esetén is.

A mező azokat az információkat, ismérveket tartalmazza, amelyek alapján a dokumentum adott példánya megkülönböztethető a dokumentum más példányaitól elsősorban régi, illetve ősnymtatványok vagy kéziratos művek esetén.

Például: **562 ## \$a**A címelőzéklap homlokoldalán 1803-as latin nyelvű bejegyzés, ennek hátoldalán Tabula Pythagorica kézírással
 562 ## \$aA címoldalon kézírásos bejegyzés: „Szély Henrik 1897”
 562 ## \$aA címoldalon pecsét: CSTRT 1897
 562 ## \$cFestékszóró pisztollyal színezett változat
 562 ## \$aFénymásolt példány

Fizikai jellemzők is ebbe a mezőbe kerülnek (korábbi 588-as, majd 595-ös mező tartalma). Ha a mezőbe a példány fizikai állapotára vonatkozó megjegyzés kerül, használjuk a \$9-es almezőt, „Fizikai jellemző:” tartalommal.

Például: 562 ## \$9Fizikai jellemző: \$aGerince sérült

Első indikátor:

üres Nincs definiálva

Második indikátor:

üres Nincs definiálva

Almezők:

- \$a Azonosító jegyek (ismételhető)
- \$b Példánymegjelölés, példányazonosítás (ismételhető)
- \$c Verziójelölés, verzióazonosítás (ismételhető)
- \$d Eredeti megjelenési forma (ismételhető)
- \$e Példányszám (ismételhető)
- \$3 A megjelölt dokumentumrész (nem ismételhető)
- \$5 Az intézmény, amelyre a mező vonatkozik (nem ismételhető)
- \$6 Kapcsolatok (nem ismételhető)
- \$8 Mezőkapcsoló és sorozatszám (ismételhető)

563 Kötésre vonatkozó információk (ismételhető)

\$5 almező használata kötelező egy példány esetén is.

Első indikátor:

üres Nincs definiálva

Második indikátor:

üres Nincs definiálva

Almezők:

- \$a A kötésre vonatkozó megjegyzés (nem ismételhető)
- \$u URI (Uniform Resource Identifier) (ismételhető)
- \$3 Megjelölt dokumentumrész (nem ismételhető)

\$5 Intézmény, amelyre a mező vonatkozik (**nem ismételhető**)

\$6 Kapcsolatok (**nem ismételhető**)

\$8 Mezőkapcsoló és sorozatszám (**ismételhető**)

580 Kapcsolódó rekordok megjegyzés (ismételhető)

A mező a leírt dokumentum vagy a benne foglalt mű(vek) és más dokumentum(ok) közötti bibliográfiai kapcsolatra vonatkozó megjegyzést tartalmaz.

Például: **580 ## \$aKoll. 1.**

Mivel ebben a mezőben nem alkalmazható **\$5** almező, így annak tartalmát zárójelben tüntetjük fel.

Első indikátor:

üres Nincs definiálva

Második indikátor:

üres Nincs definiálva

Almezők:

\$a Kapcsolódó rekordok megjegyzés (**nem ismételhető**)

\$6 Kapcsolatok (**nem ismételhető**)

\$8 Mezőkapcsoló és sorozatszám (**ismételhető**)

583 Megjegyzés az eseményekről (ismételhető)

\$5 almező használata kötelező egy példány esetén is.

Ez a mező szolgál az adott dokumentummal kapcsolatos események és műveletek dokumentálására. Ilyen lehet például a restaurálás, az egyéb hordozóra történő rögzítés, a minősítés, illetve valamilyen vizsgálat vagy egyéb intézkedés.

Például: **583 \$aKonzerválásra vár \$c19861010 \$eprioritás \$fTitle IIC project**

Első indikátor:

üres Nincs adat

0 Magán jellegű információ

1 Nem magán jellegű információ

Második indikátor:

üres Nincs definiálva

Almezők:

- \$a** Esemény, végzett művelet (**nem ismételhető**)
- \$b** Esemény/művelet azonosító (**ismételhető**)
- \$c** Esemény dátuma (**ismételhető**)
- \$d** Esemény idő intervalluma, időszaka (**ismételhető**)
- \$e** Rendkívüli intézkedés (**ismételhető**)
- \$f** Engedélyezés (**ismételhető**)
- \$h** Hatáskör (**ismételhető**)
- \$i** Módszer (**ismételhető**)
- \$j** Helyszín (**ismételhető**)
- \$k** Végrehajtó személy (**ismételhető**)
- \$l** Állapot, körülmény (**ismételhető**)
- \$n** Mennyiség (**ismételhető**)
- \$o** Egység típusa (**ismételhető**)
- \$u** URI (Uniform Resource Identifier) (**ismételhető**)
- \$x** Nem nyilvános megjegyzés (**ismételhető**)
- \$z** Nyilvános megjegyzés (**ismételhető**)
- \$2** Forrás (**nem ismételhető**)
- \$3** Megjelölt dokumentumrész (**nem ismételhető**)
- \$5** Intézmény, amire a mező vonatkozik (**nem ismételhető**)
- \$6** Kapcsolatok (**nem ismételhető**)
- \$8** Mezőkapcsoló és sorozatszám (**ismételhető**)

585 Megjegyzés kiállításról (**ismételhető**)

\$5 almező használata kötelező egy példány esetén is.

Példány-specifikus mező, amely megjegyzést tartalmaz azokról a kiállításokról, amelyeken a leírt dokumentumot kiállították.

Első indikátor:

üres Nincs definiálva

Második indikátor:

üres Nincs definiálva

Almezők:

- \$a Megjegyzés szövege (nem ismételhető)
- \$3 Megjelölt dokumentumrész (nem ismételhető)
- \$5 Intézmény, amire a mező vonatkozik (nem ismételhető)
- \$6 Kapcsolatok (nem ismételhető)
- \$8 Mezőkapcsoló és sorozatszám (ismételhető)

600 Tárgyszó, személynév (ismételhető) Lásd Könyv útmutató

610 Tárgyszó, testületi név (ismételhető) Lásd Könyv útmutató

611 Tárgyszó, konferencia (ismételhető) Lásd Könyv útmutató

630 Tárgyszó, egységesített cím (ismételhető) Lásd Könyv útmutató

650 Tárgyszó (ismételhető) Lásd Könyv útmutató

651 Tárgyszó, földrajzi név (ismételhető) Lásd Könyv útmutató

653 Index kifejezés, nem egységesített (ismételhető) Lásd Könyv útmutató

700 Személynév, melléktétel (ismételhető) Lásd Könyv útmutató

730 Egységesített cím, melléktétel (ismételhető) Lásd Könyv útmutató

740 További cím és szerzőségi közlés (ismételhető) Lásd Könyv útmutató

751 Földrajzi név, melléktétel (ismételhető)

A mező a 260-as mező \$a almezőjével van kapcsolatban, azt egészíti ki, vagy magyarázza. Ha a 260-as mezőben összetett megjelenési helyeket tudunk megadni, a visszakeresés érdekében, az indexbe nem kerülő helynév/város itt kereshetővé válik.

Például: **260 ## \$aBudapest és Lipcse**
 751 ## \$aLipcse

Ha a 260-as mezőben régies, kevésbé ismert, vagy ragozott formában szerepel a városnév, itt megadható a mostani/egységesített névváltozat.

Például: **260 ## \$aOfen**
 751 ## \$aBuda

Az egységesített névváltozat megállapításánál a KSZ/5:2005 *Földrajzi nevek, mint adatbázisrekordok tárgyi hozzáférési pontjai* című szabvány rendelkezései veendőek figyelembe.

Első indikátor:

üres Nincs definiálva

Második indikátor:

üres Nincs definiálva

Almezők:

A \$4-es almező helyett a \$e almezőt használjuk, ez ismételhető. A különböző szerzői funkciókat külön \$e almezőben kell megadni, a katalogizálás nyelvén!

\$a Földrajzi név (**nem ismételhető**)

\$e Relációs kifejezés (a földrajzi név és a katalogizált mű kapcsolata) (**ismételhető**)

\$0 Authority rekord kontrollszáma (**ismételhető**)

\$2 A földrajzi név forrása (**nem ismételhető**)

\$3 A megjelölt dokumentumrészek (**nem ismételhető**)

\$4 Relációs kód (**ismételhető**)

\$6 Kapcsolatok (**nem ismételhető**)

\$8 Mezőkapcsoló és sorozatszám (**ismételhető**)

774 A leírt dokumentumhoz tartozó részdokumentum (**ismételhető**) Lásd Könyv útmutató

830 Sorozati melléktétel, egységesített cím (**ismételhető**) Lásd Könyv útmutató

**850 Leleőhely/Tulajdonos intézmény (ismételhető) Lásd Könyv útmutató
Könyvtárunkban a mező tartalma minden esetben \$aB3.**

Például: 850 ## \$aB3

852 Elhelyezés (ismételhető)

A mező a dokumentum leleőhelyének (a dokumentumot állományában tartó könyvtárnak vagy más gyűjteménynek) megfelelő gyűjteményen belüli elhelyezési adatokat, valamint különféle nyilvántartási és példányazonosítási célokra szolgáló adatokat tartalmaz.

Kolligátum esetén külön leírásokat készítünk, de példányt csak ez első leíráshoz adunk és LKR kapcsolattal kötjük össze a leírásokat. A 852-es mezőt megismételjük a kolligátum minden tagjában.

Első indikátor:

üres	Nincs információ megadva
0	Library of Congress osztályozás
1	Dewey Tizedes Osztályozás
2	National Library of Medicine (NLM) osztályozás
3	Dokumentum felügyelő osztályozás
4	Kontrollszámos elhelyezés
5	Cím
6	Külön elhelyezve
7	Forrás a \$2 almezőben megadva
8	Egyéb rendszer

Második indikátor:

üres	Nincs információ megadva
0	Nincs számozás
1	Elsődleges számozás
2	Alternatív számozás

Almezők:

- \$a** Raktári jelzet (**nem ismétellhető**)
- \$b** Alkönyvtár, kisebb gyűjtemény (pl. ORI) (**ismételhető**)
- \$c** Gyűjtemény (pl. DEP) (**ismételhető**)

- \$d** Korábbi polcok helye (ismételhető)
- \$e** Cím (ismételhető)
- \$f** Kódolt elhelyezési minősítő (ismételhető)
- \$g** Nem kódolt/szabad szavas elhelyezési minősítő (ismételhető)
- \$h** Besorolás rész (elhelyezési célú osztályozó jelzet) (nem ismételtető)
- \$i** Példányazonosító (ismételhető)
- \$j** Egyéb raktári jelzet (nem ismételtető)
- \$k** Raktári jelzet előtag/kiegészítő (ismételhető)
- \$l** Polccím (címnek a raktározásra szolgáló formája) (nem ismételtető)
- \$m** Raktári jelzet utótag (ismételhető)
- \$n** Országkód (nem ismételtető)
- \$p** Fizikai egység megnevezése (nem ismételtető)
- \$q** Példány fizikai állapota (nem ismételtető)
- \$s** Szerzői jog cikk-díj kód (ismételhető)
- \$t** Példányok száma (nem ismételtető)
- \$u** URI (Uniform Resource Identifier) (ismételhető)
- \$x** Leltári szám, nem nyilvános megjegyzés (ismételhető)
- \$z** Nyilvános megjegyzés (pl. kötetjelzés, állományadat) (ismételhető)
- \$2** Osztályozás vagy polcrendszer forrása (nem ismételtető)
- \$3** Megjelölt dokumentumrész (nem ismételtető)
- \$6** Kapcsolatok (nem ismételtető)
- \$8** Mezőkapcsoló és sorozatszám (nem ismételtető)

856 Elektronikus lelőhely és hozzáférés (ismételhető) Lásd Könyv útmutató

880 Alternatív írásrendszerű adatok (ismételhető) Lásd Könyv útmutató

BAS Báziskód (ismételhető)

A következő báziskódokat használjuk, minden esetben **\$a** almezőben, kizárólag az adott kód szerepelhet. Törzsállománynál alap esetben **\$a11** használatos.

Báziskód	Magyarázat
11	MTA
55	LUKACS
77	Sorozati rekord
INC	Ősnyomtatványok

KTORT	Könyvtártörténeti bibliográfia
LGYL	Lukács levelezése
MFI	Mikrofilm katalógus
MSS	Kéziratok
NC	Nemzeti Casino
PUB	Publikációk
RBK	Régi könyvek
RC	Részcímes
FIR	FIR

LKR ALEPH Kapcsolati mező (ismételhető)

Kolligátumok, sorozatok, évkönyvek és részcímes dokumentumok esetén használjuk.

Részletesebben lásd: **Aleph rekordkapcsolatok** útmutató

Források

MARC 21

<https://www.loc.gov/marc/>

MARC21 Kézikönyv

http://marcwiki.lib.unideb.hu/index.php/A_MARC21_integr%C3%A1lt_bibliogr%C3%A1fiai_form%C3%A1tum

KSZ/6:2009 Bibliográfiai leírás. Régi nyomtatványok. 109 p.

http://ki.oszk.hu/sites/ki.oszk.hu/files/dokumentumok/ksz6_0.pdf

Katalogizálási szabályzat:

Időszaki kiadványok

Általános előírások

Időszaki kiadványok (folyóirat, sorozat⁵⁵) leírása esetén **CR** formátumban kell dolgozni.

– sorozatba tartozó monografikus mű	BK + CR
– időszaki kiadvány	CR
◦ folyóirat egy száma	CR
◦ részcímes időszaki kiadvány	CR + BK
◦ évkönyv	CR
◊ saját címes évkönyv (részcímesként)	CR + BK
◊ évkönyvszerű monográfia	BK

Új bibliográfiai egységként kell kezelni az időszaki kiadványt, tehát új bibliográfiai leírást kell róla készíteni, ha

- főcíme tartósan és jelentősen megváltozik
- főcíme generikus cím és a közreadó testület neve tartósan és jelentősen megváltozik
- ha az időszaki kiadvány új kiadásban jelenik meg.

Ha a leírás tárgya az időszaki kiadvány egésze, a leírás kiinduló alapja az induló részegység, ennek az adatai jelennek meg a nyitott leírásban. Az induló részegységet követően megváltozott adatokat a Megjegyzések adatcsoportban kell vagy lehet megjeleníteni. Ha az időszaki kiadvány megszűnik, a bibliográfiai leírást le kell zárni: a Számozás adatcsoportot ki kell egészíteni az utolsó részegység számozási adataival, a Megjelenés adatcsoportot pedig az utolsó részegység megjelenési évével.

Ha a leírás tárgya az időszaki kiadvány részegységeinek egy csoportja (például ha az induló vagy az utolsó részegység nem áll rendelkezésre), a mindenkori, tehát a rendelkezésre álló első részegység lesz a leírás kiinduló alapja. A Számozás adatcsoport az induló és a megszűnő részegységek számozási adatait tartalmazza, ezen adatok hiányában erre vonatkozóan információt kell adni. A Megjelenés adatcsoport az induló és a megszűnő részegységek megjelenésének évét tartalmazza. Megjegyzésként meg kell megadni a leírás kiinduló alapjául, illetve a lezárás alapjául szolgáló részegység számozási adatait és megjelenési éveit.

⁵⁵ Sorozatok leírása a kiegészítő sorozati útmutató segítségével készül.

A források rangsora

A leírás adatait a leírás alapjául szolgáló részegység(ek) meghatározott részeiből, illetve egyéb forrásokból kell meríteni. E források rangsora:

1. A címoldal, valamint a címoldal-helyettesítők a következő sorrendben: borító, lapfej, szerkesztőségi oldal, kolofon, a borító fedél egyéb oldalai.
2. Előcímlap, gerinc, címszalag.
3. Az időszaki kiadvány többi része.
4. Az időszaki kiadványon kívüli (a továbbiakban: külső) források.

A leírás adatcsoportjai	Főforrás
1. adatcsoport: A cím és a szerzőségi közlés	Címoldal, címoldal-helyettesítők
2. adatcsoport: Kiadás	Címoldal, címoldal-helyettesítők
3. adatcsoport: A dokumentumtípus speciális adatai. Számozás	Címoldal, címoldal-helyettesítők, előcímlap, gerinc, címszalag
4. adatcsoport: Megjelenés	Címoldal, címoldal-helyettesítők, előcímlap, gerinc, címszalag
5. adatcsoport: Fizikai jellemzők	Az időszaki kiadvány egésze
6. adatcsoport: Sorozat	Címoldal, címoldal-helyettesítők, előcímlap, gerinc, címszalag
7. adatcsoport: Megjegyzések	Bármely forrás
8. adatcsoport: Terjesztési adatok	Bármely forrás

Az időszaki kiadvány írásmódjától függően a számokat arab vagy római számmal, vagy pedig számnévvvel kell leírni. **Mindig arab számmal kell azonban leírni** a számokat és a sorszámnévképző toldalékot ponttal kell helyettesíteni az alábbi adatokban:

- kiadásjelzés,
- számozási adat (sorszám és keltezés),
- a megjelenés éve,
- a részegységek száma,
- méret,
- a mellékletek száma,
- sorozaton belüli szám,
- ár.

Az időszaki kiadványból származó adatokban a **főforrás téves adatait, sajtóhibáit is híven le kell írni**, a hibára az adat után szögletes zárójelbe tett felkiáltójellel kell a figyelmet felhívni. A helyesírási sajátosságok nem minősülnek sajtóhibának. A téves adatot, ha értelemzavaró, szögletes zárójelbe tett felkiáltójellel és az utána írt helyes adattal kell helyesbíteni. Kivétel a hibás vagy téves ISSN szám közlése.

Cím és szerzőségi közlés

Cím

A főforrásban található címek közül azt a címet kell főcímmé választani, amelyik egyértelműen az időszaki kiadvány egészét nevezi meg, nem csupán az adott részegységet. Érvényes ez abban az esetben is, amikor a rész cím tipográfiaiilag kiemelt vagy sorrendben az első. Az adott részegységen szereplő rész cím megjegyzésként megadható.

A főforrásban található több azonos nyelvű, az időszaki kiadvány egészére vonatkozó cím közül a tipográfiaiilag kiemelt, ilyen megkülönböztetés hiányában a sorrendben első cím a fő cím. A fő cím megválasztásánál mellőzött, vele rendszerint azonos nyelvű/írásrendszerű címeket, egyéb címként kell megadni.

Ha az időszaki kiadvány címe több nyelven, illetve többféle írásrendszerben jelenik meg a főforrásban, a fő cím

- a kiadvány szövegének nyelvével és írásrendszerével megegyező cím,
- több nyelvű szöveg esetén a tipográfiaiilag kiemelt, ilyen megkülönböztetés hiányában a sorrendben első cím.

A fő cím megválasztásánál mellőzött cím(ek)et párhuzamos cím(ek)ként lehet megadni.

A fő cím lehet általános jelentésű (generikus) szó vagy kifejezés. Például: Bulletin, Yearbook, Tájékoztató, Hírlevél, Tudományos közlemények.

A fő cím szövegéből el kell hagyni a számozási adatokat, ezeket a Számozás adatcsoportban kell megadni. A számozási adathoz tartozó megnevezést a fő cím részének kell tekinteni. Kivéve a fő cím elejéről elhagyott számozási adatot, amelyet a megnevezéssel együtt kell elhagyni a fő címből. Három ponttal kell jelölni a számozási adat elhagyását a fő cím szövegének közbenső részéből vagy végéből. Nem kell jelölni a fő cím elejéről elhagyott számozási adatot.

Az egyéb cím kötelező adat az alábbi esetekben:

- ha a főcím generikus cím, illetve jelentéstartalma nem meghatározható,
- ha az egyéb cím magyar nyelvű, és sem a főcím, sem a párhuzamos cím nem magyar nyelvűek,
- ha az egyéb cím szerzőségi adatot, kiadásjelzést vagy számozási adatot tartalmaz,
- ha a főcímétől eltérő forrásból származó egyéb cím a mozaikszóból álló főcím feloldott formáját tartalmazza.

A főcím kiválasztása a cím betűszó és teljes formájának közlése esetén

Ha a főcímnek mozaikszó (betűszó vagy szóösszevonás) formája és feloldott, teljes formája is szerepel a főforrásban, főcímként a teljes formát kell megadni, a mozaikszó formát pedig a Megjegyzések adatcsoportban címváltozatként.

De: ha a mozaikszó feloldása nem azonos az egymást követő részegységeken, főcímnek a mozaikszót kell választani. A feloldott formák címváltozatként megadhatók a Megjegyzések adatcsoportban.

Ha az időszaki kiadvány a címet betűszó és teljes alakban is közli, a főcím kiválasztását meghatározza, hogy a kétféle címalak ugyanazon vagy különböző forráshelyeken található-e.

Például: A példában a főcím teljes (Tudományos és műszaki tájékoztatás) és betűszó (tmt) formája ugyanazon a forráshelyen, a borítón található. Ebben az esetben a teljes alak minősül főcímnek akkor is, ha a betűszó a tipográfiaileg kiemelt. (Ügyeljen arra, hogy a leírásban a főcímet akkor is nagybetűvel kell írni, ha a forrásban a kisbetűs írásmódot alkalmazták!) A betűszó, mivel a főcímmel azonos forráshelyen közlik, tipográfiai címváltozatnak minősül, ami a Megjegyzések adatcsoportban írható le.

A főcím megváltozása

Minden dokumentum leglényegesebb azonosító eleme a főcíme. Ezért ha az időszaki kiadvány valamely részegységén a főcím tartósan megváltozik, azt úgy kell tekinteni, mintha a változástól kezdve új időszaki kiadvány indult volna útjára. A megváltozott című kiadványról ezért új leírást kell készíteni. A bibliográfiai kapcsolatot mind a régi, mind az új leírásban fel kell tüntetni.

Az alcím megváltozása

Mivel alcímhez nem kerül tétel a katalógusba, ha az alcím a részegységek valamelyikén megváltozik, nem vonja maga után új leírás készítésének kötelezettségét. Azt az alcímet kell a leírásban feltüntetni, amelyik a leírás alapjául szolgáló részegységen olvasható. A megváltozott alcím megjegyzésként adható meg.

Jelentéktelen főcímváltozások:

- Névelők, előjárószavak és kötőszavak változása, belépése, kimaradása, helyettesítése. Kivételt képeznek a címkezdő előjárók, ezek megváltozása a főcím megváltozását eredményezi.
- A szavak helyesírásának módosulása, amely nem érinti a szavak kezdőbetűjét, sem értelmüket nem változtatja meg.
- A szavak toldalékának, ragjának jelének változása.
- A főcím írásjeleinek, szimbólumainak változása, a jelek, szimbólumok helyett szavak, más jelek vagy szimbólumok belépése a főcímbe és fordítva.
- A főcímbe található számok írásmódjának változása: arab számok helyett római számok és fordítva, számjegyekkel írt számok helyett betűkkel írt számok és fordítva.
- A főcímbe szereplő szavak rövidített formája helyett teljes forma és fordítva.
- A főcím szavainak egybeírása (kötőjellel vagy anélkül), különírása.
- A főcímbe foglalt számozási adat, illetve a hozzá tartozó megnevezés elmaradása a főcímből és fordítva: a főcímbe számozási adat, illetve a hozzá tartozó megnevezés belépése és ezek váltakozása a főcímbe.
- Az első öt szót követő valamely szó kimaradása a főcímből, illetve belépése a főcímbe.
- A főcímnek (vagy egy részének) betűszó, szóösszevonás formája a főforrásban és fordítva: a főcím teljes formája a főforrásban.
- A főcím elemeinek szerkezeti változása: a közreadó testület neve és a főcím szavai nincsenek nyelvtani kapcsolatban, illetve a közreadó testület neve és a főcím szavai egy nyelvtani szerkezetet alkotnak és fordítva.

- A főcím és a párhuzamos cím sorrendjének, illetve tipográfiai kiemelésének változása a főforrásban.
- A dokumentumtípust jelölő kifejezés (például magazin, journal) elmaradása a főcímből, vagy belépése a főcímbe.
- A főcímbe foglalt felsorolás elemeinek sorrendi változása, bővülése, elemek elhagyása, ha ez a változás nem jelentős az időszaki kiadvány tartalmára vonatkozóan.

Szerzőség

A folyóirat *egészét* tekintve a leggyakrabban előforduló szerzőségi funkciók:

- a szerkesztőbizottság elnöke
- főszerkesztő
- szerkesztő
- felelős szerkesztő
- a szerkesztőbizottság tagjai
- közreadó
- összeállító

Egy-egy folyóiratszám összeállításában szerepet játszanak ugyan, de a leírásban nem kell szerepeltetni: főszerkesztő helyettese, segédszerkesztő, olvasó-szerkesztő (a szerző által közlésre szánt írások olvasója, első bírálója), tervező-szerkesztő, képszerkesztő, rovatvezetők.

Ha a szerzőségi adat (rendszerint a közreadó) teljes formája a főcímnél vagy az egyéb címadatnak nyelvtanilag szerves része, a szerzőségi közlésben nem kell megismételni.

A szerzőségi adat megváltozása

Ha a kiadvány valamely szerzőségi adata változott meg, új leírás készítésének kötelezettségét a megváltozott szerzőségi funkció minősége és a főcím összefüggése együttesen határozza meg. A szerzőségi adat változása önmagában nem vonja maga után új leírás készítését. Ha azonban a kiadványnak általános jelentésű főcíme van (például: Tanulmányok) és mellette a közreadó testület neve változik meg jelentős mértékben, új leírást kell készíteni. Jelentős mértékű változásnak azt kell tekinteni, ha megváltozik

- a testület székhelye (akkor is, ha csak a székhely neve változik meg, ideértve az államigazgatási testületek működési területét is),

- az alárendelt testület főtestülete vagy annak a neve,
- az alárendelt testület neve,
- az alárendelt testület főtestülethez.

Számozás

A sorszámozást az adatforrás nyelvén, annak szabályai szerint, az ott szereplő kifejezésekkel és sorrendben kell megadni, azonban:

- a számokat mindig arab számokkal kell írni,
- a sorszámnévképző toldalékot ponttal kell helyettesíteni, ha az adat nyelvének helyesírási szabályai ezt megengedik,
- összevont sorszámok közé dőlt vonalat kell tenni, amelyet nem előz meg és nem követ szóköz,
- a sorszámhoz tartozó megnevezést rövidíteni kell,
- ha az adatforrásban nem szerepel a sorszámhoz tartozó megnevezés, a sorszámot enélkül kell megadni.

Ha az időszaki kiadvány részegységeit évfolyamszámozás és füzetszámozás is megnevezi, első helyen az évfolyamszámozást, ezt követően a füzetszámozást kell megadni. Ez utóbbit vessző előzi meg, ha az évfolyamszámozást nem zárja le pont.

A keltezés, mint a számozás egyik adata nem tévesztendő össze a megjelenés évével. Egy adott részegység számozási adataiban megadott évszám azonos lehet megjelenésének évével, de el is térhet attól. Azt az évszámot, amely az időszaki kiadványban csak a megjelenési adatok vagy a nyomtatási adatok között szerepel, nem lehet számozási adatnak tekinteni.

A keltezés év, hónap, nap adatait, valamint egyéb, keltezéssel kapcsolatos adatokat (például évszak neve, egyházi ünnep neve) az adatforrás nyelvén, annak szabályai szerint, az ott szereplő kifejezésekkel és sorrendben kell megadni, azonban:

- a számokat mindig arab számokkal kell írni,
- a hónapok nevét rövidíteni lehet,
- átmenő év évszámai, valamint a hozzájuk tartozó egyéb keltezési adatok (hónap, nap) közé dőlt vonalat kell tenni,
- összevont keltezési adatok közé kötőjelet kell tenni,
- az évszámok mellett előforduló toldalékokat változatlan formában kell leírni.

Az adatelem állhat: (induló/utolsó részegység)

- sorszámozásból: 1.évf. 1.sz.-
- sorszámozásból és keltezésből: 1.évf. 1.sz. (1995. okt. 6.)-
- keltezésből: 2000. szept. 30-
- évszámból és az azt követő (évenként újra kezdődő) sorszámból, amelyet vessző előz meg: 1995, 1.sz.-
- évszámból, az azt követő (évenként újra kezdődő) sorszámból és az utóbbihoz tartozó keltezésből, amelyet kerek zárójelbe kell foglalni: 1999, 1.sz. (jan.)-
- az új folyam megnevezéséből és sorszámából (ha van sorszáma), valamint az új folyamon belüli első szám számozási adataiból: N.s., vol.1, no.1 (1995)-

A számozás adatelemeit a legteljesebb formában kell megadni. A számozási adatok a főforrás különböző részeiből származhatnak.

Ha az **induló/utolsó részegység** nem áll rendelkezésre vagy az időszaki kiadvány részegységeinek egy közbelső csoportja a leírás tárgya, az induló részegység számozási adatai átvehetők hitelt érdemlő forrásból (például nemzeti bibliográfiából) és szögletes zárójelben megadhatók az adatcsoportban. (A Megjegyzések adatcsoportban meg kell adni annak a részegységnek a számozási adatait, amelynek alapján a leírás készült, valamint megadható a forrás, ahonnan az induló/utolsó részegység adatai származnak.)

Ha az induló/utolsó részegység nem áll rendelkezésre és számozási adatai sem vehetők át hitelt érdemlő forrásból, az adatcsoportban információt kell adni az indulás kétséges voltáról szögletes zárójelbe tett kérdőjellel [?]. (A Megjegyzések adatcsoportban meg kell adni annak a részegységnek a számozási adatait, amelynek alapján a leírás készült).

Ha az időszaki kiadványnak az 1. számmal megnevezett vagy egyértelműen indulónak szánt részegységét megelőzően **próbaszáma(i)** jelenik (jelennek) meg, ennek (ezeknek) számozási adatait az induló részegység számozási adatai előtt kell megadni. Az induló részegység adatait ez esetben pontosveszűző (;) előzi meg. Ha az induló részegységen a számozási adatok mellett a próbaszám vagy ennek megfelelő megnevezés is szerepel, ez utóbbit párhuzamos adatként kell megadni.

Ha az időszaki kiadvány megjelenése **lezárul**, a nyitott leírást ki kell egészíteni az utolsóként megjelent részegység számozási adataival, amelynek

leírására ugyanazok a szabályok érvényesek, mint az induló részegységére. Az induló szám és az utolsó szám számozási adatainak elemei lehetnek azonos, vagy eltérő típusúak. *Például: 1986. dec.-7.évf. 4.sz. (1993. ápr.)*

Az időszaki kiadvány számozása **újrakezdődhet** annak folyamatos megjelenése során vagy olyan szünetelése után, amikor közben nem jelent meg más címen. Az újrakezdett számozást úgy kell megadni a leírásban, hogy az induló részegység adatait ki kell egészíteni az újrakezdődő számozást megelőző utolsó részegység adataival, majd ezt követően kell megadni az újrakezdődő számozás szerinti első részegység számozási adatait. *Például: 1988, 1. (máj.)-3. évf. 3.sz. (1990); 1.évf. no.1 (1990)-2.évf. 2.sz. (1991)*

Az újrakezdődő számozás tartalmazhatja az új folyamatra vonatkozó megnevezést és sorszámot. *Például: 4. évf. 1.sz. (1958)-36.évf. 5/6.sz. (1990); ú.f., 1. = 37.évf. 1.sz. (1991)-*

Megjelenés

A megjelenés helyének a kiadó székhelyét, illetve az időszaki kiadványban megjelenési helyként feltüntetett helynevet kell tekinteni. Ha ezek eltérnek egymástól, valamennyi helynevet szerepeltetni kell az adatforrások rangsora szerint.

A helységnév után kerek zárójelben fel kell tüntetni az adott országot, illetve állam vagy közigazgatási terület nevét, ha azonos nevű helységek megkülönböztetésére van szükség. *Például: Cambridge (GB), Cambridge (Mass.)*

Ha az időszaki kiadvány ugyanannak a kiadónak több székhelyét nevezi meg a főforrásban, közülük a tipográfiaileg kiemeltet, ilyen megkülönböztetés hiányában a sorrendben az elsőt kell leírni.

A kiadó nevét ebben az adatcsoportban akkor is meg kell adni, ha a leírás más adatelemként (például közreadóként) vagy más adatelem (főcím, egyéb cím stb.) részeként is tartalmazza.

Ha a kiadói funkciót nem testület, hanem személy látja el, e személy nevét kell kiadóként megadni, elhagyva nevéből a rangra vagy címre utaló kifejezéseket. Fel kell tüntetni a kiadói funkcióra vonatkozó kifejezéseket (például felelős kiadó, alapító) vagy ezek rövidítéseit.

Ha az időszaki kiadvány egymást követő részegységein a kiadó, illetve a kiadó neve megváltozik, a megváltozott adatot az 550-es mezőben meg kell adni. Ha a kiadó változásával együtt a megjelenési hely is megváltozik, a megváltozott kiadót a hozzá tartozó megjelenési hellyel együtt kell megadni.

Mezők leírása

Az üres indikátor jele a példákban: #

LDR

Szerkesztése: LDR mező kijelölése, majd *Ctrl+F* (vagy *Szerkesztés / Űrlap megnyitása* menüpont) és megadjuk az adatokat.

Azok az értékek kerülnek feltüntetésre, amelyek eltérnek a könyvek leírásánál részletezettektől.

Nincs indikátor definiálva

00-04 Rekordhossz

05 Rekord állapota

06 A dokumentum jellege (rekordtípus)

- a nyomtatott nyelvi anyag
- c nyomtatott zenemű (pl. kotta)
- d kéziratos zenemű (pl. kotta)
- e kartográfiai anyag (pl. térkép)
- f kéziratos kartográfiai anyag (pl. térkép)
- g audiovizuális anyag (kivetíthető médium)
- i nem zenei hangzó anyag
- j zenei hangzó anyag
- k két-dimenziós nem kivetíthető grafika
- m számítógép fájl
- o készlet, vegyes dokumentum anyag (különleges oktató anyag is)
- p vegyes anyag
- r három-dimenziós alkotások vagy természeti tárgyak
- t kéziratos nyelvi anyag

- 07 Bibliográfiai szint**
- a** monografikus részdokumentum (monográfiai része pl. tanulmány)
 - b** periodikus jellegű részdokumentum (analitikus, periodika része pl. cikk)
 - c** gyűjtemény (pl. konferencia csomag)
 - d** alárendelt egység (kötet, részegység)
 - i** integrálódó forrás (cserelapós kiadvány, weboldal)
 - m** monográfia
 - s** időszaki
- 08 Felügyelet típusa**
- 09 Karakterkódolás**
- 10 Indikátor hossza:** MARC21 rekordban ez mindig „2” (automatikusan generált)
- 12 Almezőazonosító hossza:** MARC21 rekordban ez mindig „2” (automatikusan generált)
- 12-16 Az adatok báziscíme:** automatikusan generált
- 17 Leírási szint**
- 18 Használt katalogizálási rendszer/szabvány**
- 19 Rekordkapcsolat jelölése**
- 001**
A rekordot létrehozó intézmény által létrehozott rekordazonosító szám. A rendszer automatikusan generálja.
- 005**
A legkésőbbi tranzakció ideje és dátuma. A rendszer automatikusan generálja.

008 Állandó hosszúságú adatelemek

Mező szerkesztése: 008-as mező kijelölése, majd Ctrl+F (vagy Szerkesztés / Űrlapmegnyitása menüpont) és megadjuk az adatokat.

Azok az értékek kerülnek feltüntetésre, amelyek eltérnek a könyvek leírásánál részletezettektől.

Nincs indikátor definiálva

00-05 Az adatbázisba kerülés dátuma: automatikusan generált

06 Megjelenési év típusa – Megadása kötelező!

- b Nincs megadott dátum; időszámításunk előtti dátum (####)
- c Folyamatos megjelenési státuszú időszaki kiadvány (induló év és 9999) (ÉÉÉÉ; 9999)
- d Megszűnt időszaki kiadvány (induló és záró éve) (ÉÉÉÉ ÉÉÉÉ)
- e Részletezett dátum (ÉÉÉÉ HHNN)
- i Gyűjtemény teljes megjelenési időintervalluma (ÉÉÉÉ ÉÉÉÉ)
- k Gyűjtemény zömének megjelenési ideje (ÉÉÉÉ ÉÉÉÉ)
- m Összetett megjelenési évek (ÉÉÉÉ ÉÉÉÉ)
- n Ismeretlen dátum (uuuu uuuu)
- p Terjesztés/kibocsátás és előállítás/felvétel éve, ha eltérő (ÉÉÉÉ ÉÉÉÉ)
- q Bizonytalan megjelenési év, legkorábbi-, illetve legkésőbbi lehetséges év (ÉÉÉÉ ÉÉÉÉ)
- r Reprint és eredeti megjelenési év (ÉÉÉÉ ÉÉÉÉ)
- s Ismert vagy feltételezett megjelenési év (ÉÉÉÉ)
- t Kiadás éve és copyright éve (ÉÉÉÉ ÉÉÉÉ)
- u Ismeretlen státuszú periodikus kiadvány (ÉÉÉÉ uuuu vagy pl. ÉÉuu uuuu)

Ha nem beazonosítható, hogy mikor indult a folyóirat és nyitott leírást készítünk, használjuk a 'c' értéket, 1. dátum: uuuu, 2. dátum 9999.

07-10 1. dátum

11-14 2. dátum (ha szükséges)

15-17 Megjelenés, kiadás helye: 2 vagy 3 jegyű szabványos országkód
(ISO 3166)

18-34 Állandó hosszúságú adatelemek, dokumentumtípusonként eltérőek
Időszaki

pozíció	adat megnevezése
18	<p>Gyakoriság</p> <p>üres nincs meghatározható gyakoriság</p> <p>a évente</p> <p>b kéthavonta</p> <p>c hetente kétszer</p> <p>d naponta</p> <p>e kéthetente</p> <p>f évente kétszer</p> <p>g kétévente</p> <p>h háromévente</p> <p>i hetente háromszor</p> <p>j havonta háromszor</p> <p>k folyamatosan megújuló</p> <p>m havonta</p> <p>q negyedévente</p> <p>s havonta kétszer</p> <p>t évente háromszor</p> <p>u ismeretlen</p> <p>w hetente</p> <p>z egyéb</p>
19	<p>Rendszeresség</p> <p>n normalizált irreguláris (megjósolható minta szerint ir reguláris, rendszertelen)</p> <p>r reguláris (szabályos)</p> <p>u ismeretlen</p> <p>x teljesen rendszertelen</p>
20	Nincs definiálva

pozíció	adat megnevezése
21	<p><u>Időszaki kiadvány típusa</u></p> <p>üres az alábbiak egyike sem</p> <p>d megújuló adatbázis</p> <p>l megújuló cserelapos</p> <p>m monográfiatorozat</p> <p>n hírlap</p> <p>p folyóirat</p> <p>w megújuló Web site</p>
22	<p><u>Eredeti dokumentum formája</u></p> <p>üres következők egyike sem</p> <p>a mikrofilm</p> <p>b mikrofiche</p> <p>c mikrokártya</p> <p>d nagy/öregbetűs</p> <p>e hírlapformátum</p> <p>f Braille-írás</p> <p>o online</p> <p>q direkt elektronikus (közvetlenül elérhető, megfogható médiumon tárolva, pl. disc, szalag)</p> <p>s elektronikus (használatához számítógép szükséges, pl. CD-ROM)</p>
23	<p><u>Dokumentum formája</u></p> <p>üres következők egyike sem</p> <p>a mikrofilm</p> <p>b mikrofiche</p> <p>c mikrokártya</p> <p>d nagy/öregbetűs</p> <p>f Braille-írás</p> <p>o online</p> <p>q direkt elektronikus (közvetlenül elérhető, megfogható médiumon tárolva, pl. disc, szalag)</p> <p>r szabványos betűnagyság</p> <p>s elektronikus (használatához számítógép szükséges, pl. CD-ROM)</p>

pozíció	adat megnevezése
24	<p>Tartalom A dokumentum főrészének tartalmi kategóriáját fejezi ki vagy jelzi, hogy a dokumentum tartalmaz az adott tartalmi kategóriába sorolható részt.</p> <p>üres nem meghatározott a tartalom jellege</p> <p>a összefoglaló, absztrakt</p> <p>b bibliográfiák</p> <p>c katalógusok</p> <p>d szótárak, glosszárriumok</p> <p>e enciklopédiák</p> <p>f kézikönyvek</p> <p>g törvénycikk, jogi cikkek</p> <p>i index (mutató)</p> <p>k diszkográfia</p> <p>l törvény</p> <p>m tézisek/disszertációk</p> <p>n egy tárgykör irodalmi áttekintése</p> <p>o könyvismertetés (szemle)</p> <p>p programozott szövegek</p> <p>q filmográfia</p> <p>r címtár</p> <p>s statisztika</p> <p>t kutatási jelentés</p> <p>u szabványok/specifikációk</p> <p>v jogi esetek ismertetése</p> <p>w jogi jelentések, elemzések</p> <p>y évkönyv</p> <p>z egyezmény, szerződés</p> <p>5 naptár</p> <p>6 képregény, grafikus regény</p>
25-27	Tartalmi jellemzők, ha a mű csak részben tartalmazza a 24. karakterpozíciónál felsoroltakat (kódok: lásd 24)

pozíció	adat megnevezése
28	<p><u>Kormányzati kiadvány</u></p> <p>üres nem közigazgatási kiadvány</p> <p>a autonóm ill. fél autonóm szervezet kiadványa</p> <p>c több helyszínű közigazgatási testület (multilocal) kiadványa</p> <p>f föderális/nemzeti szintű közigazgatási testület kiadványa</p> <p>i nemzetközi, kormányközi közigazgatási testület kiadványa</p> <p>l helyi közigazgatási testület kiadványa</p> <p>m több államot átfogó testület (multistate) kiadványa</p> <p>o közigazgatási testület, meg nem határozott szint</p> <p>s állami, provinciális, területi (stb.) szintű testület kiadványa</p> <p>u eldönthetetlen, hogy a mű közigazgatási kiadvány-e</p> <p>z egyéb</p>
29	<p><u>Konferencia kiadványa – Megadása kötelező!</u></p> <p>0 nem konferencia kiadvány</p> <p>1 konferencia kiadvány</p> <p>Figyelem! A 008-as mező 29-es pozíciónál megadott 1 jelölés konferencia kiadványra utal. Ekkor a leírásban 111-es mezőben adjuk meg a konferencia adatait, ha az a főtétel (vagy 711-es mezőben ha melléktétel) és fontos, hogy az Authority adatbázisból beemeljük. Ha még nem szerepel az adatbázisban, akkor létre kell hozni (Szerkesztés / Új rekord származtatása módszerrel)! Emellett megjegyzésként az 500-as mező \$a almezőjében szövegesen meg kell adni a konferenciára vonatkozó adatokat.</p>
30-32	Nincs definiálva
33	<p><u>A cím eredeti írásrendszere</u></p> <p>üres nincs meghatározva</p> <p>a alap latin</p> <p>b kiterjesztett latin</p> <p>c cirill</p> <p>d japán</p> <p>e kínai</p> <p>f arab</p> <p>g görög</p> <p>h héber</p> <p>i thai</p> <p>j devanagari</p> <p>k koreai</p> <p>l tamil</p> <p>u ismeretlen</p> <p>z egyéb</p>

pozíció	adat megnevezése
34	Egymást követő/legutolsó leírási tétel jelzése
	<p>0 Egymást követő tételek (A folyóiratról új rekord készül, ha a főcím tartósan és jelentősen megváltozik, a rekordok között a bibliográfiai kapcsolatot jelezni kell.) <i>(A magyar szabványnak megfelelően ezt a kódot használjuk!)</i></p> <p>1 Egyetlen, frissített tétel szerepel az adatbázisban, akkor létrehozni (Szerkesztés / Új rekord származtatása)! (A rekord mindig a legújabb adatokat tükrözi a főcím megváltozása esetén, a korábbi adatok megjegyzésként szerepelnek.)</p>

35-37 **Nyelv kódja:** 2 vagy 3 jegyű szabványos nyelvkód (ISO 639) – Megadása kötelező!
Be kell emelni a mű főrészére vonatkozó megfelelő nyelvkódot.

38 **Módosított rekord**

39 **Katalogizálás forrása** – Megadása kötelező!

022 ISSN (ismételhető)

Időszaki kiadványok nemzetközi azonosító száma, illetve egyéb terjesztési adatok. Az ISSN-t (International Standard Serial Number) az MSZ ISO 3297 Információ és dokumentáció. Időszaki kiadványok nemzetközi azonosító száma (ISSN) szabvány alapján kell leírni.

Ha az átemelt rekordban szerepel, akkor ellenőrizzük/javítjuk, ha nem akkor begépeljük. A számok megadása a dokumentumon szereplő tagolás szerint történik, a számok közötti tagolásra pedig kötőjelet használunk.

Nem alkalmazható a szóközzel történő tagolás és a folyamatos számsor beírási forma!

Figyelem! Az ISSN szám mögé (akár helyes, akár téves, akár törölt) semmilyen egyéb karakter (pl. alfabetikus) nem kerülhet, mert kereshetlenné válik a szám.

Például: **022 ## \$a1217-9647**

022 ## \$a0046-225X \$y0046-2254

Első indikátor:

- üres Nincs definiálva
- 0 A periodika nemzetközi érdeklődésre számot tart
- 1 A periodika nemzetközi érdeklődésre nem tart számot

Második indikátor:

- üres Nincs definiálva

Almezők:

- \$a** ISSN (nem ismételhető)
- \$l** ISSN-L (nem ismételhető)
- \$m** Törölt ISSN-L (ismételhető)
- \$y** Érvénytelen ISSN (ismételhető)
- \$z** Törölt ISSN (ismételhető)
- \$2** Forrás (nem ismételhető)
- \$6** Kapcsolatok (nem ismételhető)
- \$8** Mezőkapcsoló és sorozatszám (ismételhető)

040 A katalogizálás forrásának kódja (nem ismételhető) Lásd Könyv útmutató

041 Nyelvi kód (ismételhető) Lásd Könyv útmutató

100 Személynév, főtétele (nem ismételhető) Lásd Könyv útmutató

110 Testületi név, főtétele (nem ismételhető) Lásd Könyv útmutató

111 Rendezvény neve, főtétele (nem ismételhető) Lásd Könyv útmutató

210 Rövidített kulcs cím (ismételhető, ha a 008 34. pozíciójának értéke 1)

Az illetékes nemzeti ISSN központ, illetve az ISSN International Centre által az időszaki kiadvány kulcs címe alapján megállapított rövidített kulcs cím. A rövidített kulcs cím hiányában a mezőt nem töltjük ki.

Például: 210 0# \$aAnnu. rev. appl. linguist.

Első indikátor:

- 0 A cím nem melléktétel
- 1 A cím melléktétel

Második indikátor:

- üres Rövidített kulcs cím
- 0 Egyéb rövidített cím

Almezők:

- \$a** Rövidített cím (**nem ismételhető**)
- \$b** Minősítő információk (**nem ismételhető**)
- \$2** Forrás (**ismételhető**)
- \$6** Kapcsolatok (**nem ismételhető**)
- \$8** Mezőkapcsoló és sorozatszám (**ismételhető**)

222 Kulcs cím (ismételhető, ha a 008 34. pozíciójának értéke 1)

A mező az időszaki kiadvány kulcs címét tartalmazza. Az időszaki kiadvány – nemzetközi nyilvántartásban történő – azonosítása céljából megállapított cím, amely elválaszthatatlanul összekapcsolódik az időszaki kiadvány ISSN-jével. Minden kulcs címnek egyetlen ISSN, és minden ISSN-nek egyetlen kulcs cím felel meg. A kiadvány kulcs címét – ISSN jével együtt – a dokumentum megjelenési helye szerint illetékes nemzeti ISSN központ, illetve az ISSN Nemzetközi Központ (ISSN International Centre) állapítja meg. A kulcs cím megalkotásának módjáról az ISDS Nemzetközi Központ (International Serials Data System International Centre) által kiadott ISDS Manual intézkedik részletesen.

Például: **222 #0 \$aViva \$b(New York)**

222 #0 \$aJournal of polymer science. Part B. Polymer letters

Első indikátor:

- üres Nincs definiálva

Második indikátor:

- 0-9 Rendezésből kihagyandó karakterek száma

Almezők:

- \$a** Kulcscím (nem ismételhető)
- \$b** Minősítő információk (nem ismételhető)
- \$6** Kapcsolatok (nem ismételhető)
- \$8** Mezőkapcsoló és sorozatszám (ismételhető)

245 Cím és szerzőségi közlés (nem ismételhető) Lásd Könyv útmutató

246 Címvariánsok (ismételhető) Lásd Könyv útmutató

250 Kiadás (ismételhető) Lásd Könyv útmutató

260 Megjelenési adatok, terjesztés, imprint (nem ismételhető) Lásd Könyv útmutató

A kötőjelet összevont számozási adatban nem előzi meg és nem követi szóköz.

300 Fizikai jellemzők (ismételhető) Lásd Könyv útmutató

A fizikai hordozó(k) száma és megnevezése közölhető az időszaki kiadvány lezárt leírásában, a vonatkozó szabványokban/szabályzatokban előírt megnevezésekkel, ezek rövidítéseivel.

A mellékletre vonatkozó adatot akkor kell megadni, ha a melléklet rendszeres tartozéka az időszaki kiadványnak.

310 Jelenlegi gyakoriság (nem ismételhető)

A mező az időszaki kiadvány legutóbb megállapított (jelenlegi) megjelenési gyakoriságát tartalmazza. A rekord 008-as mező dokumentumtípusonként speciális pozíciói az időszaki kiadványokra vonatkozó értékeket kell tartalmazzanak. A mező felvétele esetén a rekordnak tartalmaznia kell 362-es mezőt is. Amennyiben a jelenlegi megjelenési gyakoriságot az induló szám alapján állapították meg, illetve azóta az nem változott, akkor annak összefüggésben kell állnia a 008-as mező 18., illetve 19. pozíciókon felvett értékekkel. A megjelenési gyakoriság érvényességét akkor kell megadni, ha az eltér az időszaki kiadvány induló számának megjelenési évétől. Amennyiben az időszaki kiadvány megjelenése lezárul, a megjelenési gyakoriság megmarad a 310 mezőben, de le kell zárni azt a \$b almezőben.

Például: **310 ## \$aHavonta**
 310 ## \$aHavonta háromszor \$b2000-
 310 ## \$aÉvente \$b1966-1982

Első indikátor:

üres Nincs definiálva

Második indikátor:

üres Nincs definiálva

Almezők:

- \$a** Jelenlegi gyakoriság (**nem ismételhető**)
- \$b** Jelenlegi gyakoriság dátuma (**nem ismételhető**)
- \$6** Kapcsolatok (**nem ismételhető**)
- \$8** Mezőkapcsoló és sorozatszám (**ismételhető**)

321 Előző gyakoriság (ismételhető)

A mező az időszaki kiadvány korábbi megjelenési gyakoriságát tartalmazza.

A mező csak akkor tartalmazhat adatot, ha a rekordban van 310-es mező.

Például: **310 ## \$aHavonta \$b2000-**
 321 ## \$aNegyedévente \$b1992-1999

Első indikátor:

üres Nincs definiálva

Második indikátor:

üres Nincs definiálva

Almezők:

- \$a** Előző gyakoriság (**nem ismételhető**)
- \$b** Előző gyakoriság dátuma (**nem ismételhető**)
- \$6** Kapcsolatok (**nem ismételhető**)
- \$8** Mezőkapcsoló és sorozatszám (**ismételhető**)

362 Számozás (ismételhető)

A bibliográfiai leírás A dokumentumtípus speciális adatai. Számozás adatszoportja. Az időszaki kiadvány első részegységének, megszűnt időszaki kiadvány esetén első és utolsó részegységének számozási adata, amely numerikus és alfabetikus elemeket egyaránt tartalmazhat.

Amennyiben a számozási adat nem az első és/vagy utolsó részegységről származott, akkor az adat számozási megjegyzés.

A sorszámzás vonatkozhat az évfolyamra, a kötetre, a füzetre, valamint az új folyamra (az új folyam sorszáma).

A megadott számozási adatok nem tévesztendőek össze az állományra vonatkozó adatokkal!

A mező megléte kötelező, nélküle nem menthető el a rekord!

Például:

1. *A leírás az induló részegység alapján történik.*

362 0# \$a*Vol. 1, no. 1. (Apr. 1981)-*

2. *A leírás alapja egy közbeni részegység, de az induló, illetve záró részegység számozási adatai valamilyen forrásból rendelkezésre állnak.*

362 0# \$a*[Vol. 1, no. 1. (Apr. 1981)]-*

500 ## \$a*A leírás alapja Vol. 5, no. 2. (Febr. 1985)*

3. *Mind az átmenő, mind az összevont keltezés közé szóköz nélküli dőlt vonalat kell tenni.*

Például: 1976.03.03/1976.03.10. (átmenő), 1976.05/06. (összevont)

Példák nyitott leírásra:

362 0# \$a*1999. jan./febr.-*

362 0# \$a*1. sz.-*

362 0# \$a*1977, 1. = 25.sz.-*

Példák lezárt leírásra:

362 0# \$a*1.évf. 1868/69 – 10.évf. 1878*

362 0# \$a*Vol. 1, no. 1 (Apr. 1983)-v. 1, no. 3*

Minták az adatszoport szerkezetére:

- Az induló részegység számozási adatai-
- Az induló részegység számozási adatai-az utolsó részegység számozási adatai ; az új folyam megnevezése és sorszáma, az új folyam első részegységének számozási adatai-

- A próbaszám számozási adatai ; az induló részegység számozási adatai -az utolsó részegység számozási adatai.
- Az induló részegység számozási adatai-az utolsó részegység számozási adatai ; az újraindulás utáni első részegység számozási adatai.
- Az induló részegység számozási adatai-az utolsó részegység számozási adatai ; az újraindulás utáni első részegység számozási adatai-az újraindulás utáni utolsó részegység számozási adatai.
- [Információ az induló részegységről]-az utolsó részegység számozási adatai.
- Az egyetlen megjelent részegység számozási adatai.

Első indikátor:

0	A dátum kötött formájú (szabályos számozás)
1	A dátum nem kötött formájú (számozási megjegyzés)

Második indikátor:

üres Nincs definiálva

Almezők:

\$a A kiadási dátum és/vagy sorszám (**nem ismételtető**)

\$z Az információ forrása (**nem ismételtető**)

Csak akkor használjuk, ha az 1. indikátor értéke 1.

(*Például: 362 1# \$aBegan with 1962/64. \$zCf. New serial titles.*)

\$6 Kapcsolatok (**nem ismételtető**)

\$8 Mezőkapcsoló és sorozatszám (**ismételtető**)

490 Sorozati adatok (ismételtető) Lásd Könyv útmutató

A 440-es hívójelű mező nem szerepel a MARC21-ben, helyette a 490 és 830 mezőket használjuk!

500 Általános megjegyzés (ismételtető) Lásd Könyv útmutató

Fontos megjegyzést tenni az alábbi esetekben:

- A kiadvány megjelenésének időszakosságáról, ha az a 310-es mezőben nem volt leírható.
- A címváltozatról.

- A főcím jelentéktelen mértékű megváltozásáról. A megváltozott címet megjegyzésként kell megadni az e címen megjelenő részek számozási adataival együtt.
- A számozás adatcsoportjának elmaradása esetén megjegyzést kell tenni az időszaki kiadvány számozatlan voltára.
- A sorszámzás és keltezés rendszertelenségeire és sajátosságaira megjegyzést kell tenni. Például: Szünetelt: 1953. aug.–1957. jan.
- Ha az összefoglaló szintű lezárt leírás az időszaki kiadvány egy közbenső vagy az utolsó részegységéről készült, a *megjegyzésben* meg kell adni az induló részegység számozási adatát.
- Ha az összefoglaló szintű nyitott leírás az időszaki kiadvány egy közbenső részegysége alapján készült, a *megjegyzésben* kell megadni a leírás alapjául szolgáló részegység számozási adatát.
- Ha az időszaki kiadvány évfolyam- és kötetjelzést is közöl, a kötetjelzést a *megjegyzésben* kell leírni.
- Ha az időszaki kiadvány nem az induló részegységétől kezdődően tartozik valamely sorozatba, illetve ha valamely részegységétől kezdve nem tartozik a sorozatba, erre vonatkozóan megjegyzést kell tenni.

504 Bibliográfia megjegyzés (ismételhető) Lásd Könyv útmutató

510 Megjegyzés idézettségről, hivatkozásokról (ismételhető) Lásd Könyv útmutató

515 Számozási rendellenességek (ismételhető)

A mező az időszaki kiadvány szünetelésére, számozásának szabálytalanságaira, jellegzetességeire, a számozási adat megválasztására vonatkozó megjegyzést tartalmazza.

Például: 515 \$aAz 53. és 54. kötetek egyben

515 \$aNéhány szám kötetszámozás nélkül jelenik meg

Első indikátor:

üres Nincs definiálva

Második indikátor:

üres Nincs definiálva

Almezők:

\$a Számozási rendellenességek megjegyzés (nem ismételhető)

\$6 Kapcsolatok (nem ismételhető)

\$8 Mezőkapcsoló és sorozatszám (ismételhető)

525 Megjegyzés a mellékletekről, különszámokról (ismételhető) Lásd Könyv útmutató

530 Egyéb fizikai megjelenési forma megjegyzés (ismételhető) Lásd Könyv útmutató

541 A beszerzés közvetlen forrása (ismételhető) Lásd Könyv útmutató

546 Megjegyzés a dokumentum nyelvéről (ismételhető) Lásd Könyv útmutató

550 Megjegyzés a közreadó testületről (ismételhető)

A mező a jelenlegi vagy korábbi kiadótestületekre vonatkozó megjegyzést tartalmaz. Általában a **710**-es mezőben lévő kiadótestület dokumentumhoz való viszonyát magyarázza.

Minden közreadó-változást külön **550**-es mezőben kell felvenni. Ez visszakeresés és statisztika szempontjából fontos.

*Például: **245 00 \$a**Magyar könyvszemle **\$c**Magyar Nemzeti Múzeum
 Könyvtára*

***550 ## \$a**Közreadó: Magyar Könyvtárosok és Levéltárosok
Egyesülete (1937-1944)*

***710 0# \$a**Magyar könyvtárosok és levéltárosok egyesülete*

Első indikátor:

üres Nincs definiálva

Második indikátor:

üres Nincs definiálva

Almezők:

\$a Közreadó testület megjegyzés (**nem ismételhető**)

\$6 Kapcsolatok (**nem ismételhető**)

\$8 Mezőkapcsoló és sorozatszám (**ismételhető**)

555 Megjegyzés az összesített mutatóról/kumulatív indexről/keresési segédletekről (**ismételhető**)

A mező megjegyzést tartalmaz az időszaki kiadványok összesített mutatójáról vagy keresési és azonosítási segédletekről főleg levéltári anyagok és vizuális dokumentumok esetén.

Például: 555 8# \$aKumulatív tárgyszó index minden kötetben.

555 8# \$aKeresési segédletek UNIT szám alatt, a Nyomtatványok és Fényképek Tárában.

Első indikátor:

üres Indexek

0 Keresési segédletek

8 Nincs megjelenítési állandó

Második indikátor:

üres Nincs definiálva

Almezők:

\$a Kumulatív index/keresési segédletek megjegyzés (**nem ismételhető**)

\$b Hozzáférhetőség (**ismételhető**)

\$c A feltárás szintje (**nem ismételhető**)

\$d Bibliográfiai referenciák (**nem ismételhető**)

\$u Uniform Resource Identifier (URI) (**ismételhető**)

\$3 A megjelölt dokumentumrész (**nem ismételhető**)

\$6 Kapcsolatok (**nem ismételhető**)

\$8 Mezőkapcsoló és sorozatszám (**ismételhető**)

595 Megjegyzés a fizikai jellemzőkről (**ismételhető**) Lásd Könyv útmutató

700 Személynév, melléktétel (**ismételhető**) Lásd Könyv útmutató

710 Testületi név, melléktétel (ismételhető) Lásd Könyv útmutató

711 Rendezvény neve, melléktétel (ismételhető) Lásd Könyv útmutató

740 További cím és szerzőségi közlés (ismételhető) Lásd Könyv útmutató

780 Előzménye (ismételhető)

Az előzmény rekordját azonosító adatokat tartalmazza abban az esetben, amikor a dokumentumnak, amelyről a bibliográfiai rekord készül, eltérő címen létezik elődje.

Első indikátor:

- 0 megjegyzést képez
- 1 nem képez megjegyzést

Második indikátor:

- 0 előzmény
- 1 részben előzmény
- 2 amit helyettesít
- 3 amit részben helyettesít
- 4 amik összeolvadtak
- 5 ami beolvad
- 6 ami részben beolvad
- 7 amiből kivált

Almezők:

- \$a** Főtételek almező (nem ismételtető)
- \$b** Kiadás (nem ismételtető)
- \$c** Minősítő információ (nem ismételtető)
- \$d** Kiadás helye, ideje, kiadó (nem ismételtető)
- \$g** Kapcsolatot kifejező információ (ismételhető)
- \$h** Fizikai leírás (nem ismételtető)
- \$i** Kapcsolati információ (ismételhető)
- \$k** A kapcsolódó tétel sorozati adatai (ismételhető)
- \$m** Dokumentum-specifikus részletek (nem ismételtető)

- \$n** Megjegyzés (ismételhető)
- \$o** Egyéb tétel azonosító (ismételhető)
- \$r** Jelentésszám (ismételhető)
- \$s** Egységesített cím (nem ismételhető)
- \$t** Cím (nem ismételhető)
- \$u** Technikai jelentés száma (nem ismételhető)
- \$w** Rekord kontrollszáma (ismételhető)
- \$x** ISSN (nem ismételhető)
- \$y** Coden (nem ismételhető)
- \$z** ISBN (ismételhető)
- \$4** Relációs kód (ismételhető)
- \$6** Kapcsolatok (nem ismételhető)
- \$7** Kontroll almező (nem ismételhető)
 - /0 A főtétel típusa
 - /1 A név formája
 - /2 A rekord típusa
 - /3 Bibliográfiai szint
- \$8** Mezőkapcsoló és sorozatszám (ismételhető)

785 Folytatása (ismételhető)

A folytatás rekordját azonosító adatokat tartalmazza abban az esetben, amikor a dokumentumnak, amelyről a bibliográfiai rekord készül, eltérő címen létezik utódja.

Első indikátor:

- 0** megjegyzést képez
- 1** nem képez megjegyzést

Második indikátor:

- 0** folytatás
- 1** részben folytatás
- 2** amit helyettesít
- 3** amit részben helyettesít
- 4** amibe beolvadt
- 5** amibe részben beolvadt
- 6** amikre szétvált

- 7 amivé összeolvadtak
- 8 amire visszaváltozott

Almezők:

- \$a** Főtétel almező (nem ismételhető)
- \$b** Kiadás (nem ismételhető)
- \$c** Minősítő információ (nem ismételhető)
- \$d** Kiadás helye, ideje, kiadó (nem ismételhető)
- \$g** Kapcsolatot kifejező információ (ismételhető)
- \$h** Fizikai leírás (nem ismételhető)
- \$i** Kapcsolati információ (ismételhető)
- \$k** A kapcsolódó tétel sorozati adatai (ismételhető)
- \$m** Dokumentum-specifikus részletek (nem ismételhető)
- \$n** Megjegyzés (ismételhető)
- \$o** Egyéb tétel azonosító (ismételhető)
- \$r** Jelentésszám (ismételhető)
- \$s** Egységesített cím (nem ismételhető)
- \$t** Cím (nem ismételhető)
- \$u** Technikai jelentés száma (nem ismételhető)
- \$w** Rekord kontrollszáma (ismételhető)
- \$x** ISSN (nem ismételhető)
- \$y** Coden (nem ismételhető)
- \$z** ISBN (ismételhető)
- \$4** Relációs kód (ismételhető)
- \$6** Kapcsolatok (nem ismételhető)
- \$7** Kontroll almező (nem ismételhető)
 - /0 A főtétel típusa
 - /1 A név formája
 - /2 A rekord típusa
 - /3 Bibliográfiai szint
- \$8** Közkapcsoló és sorozatszám (ismételhető)

852 Elhelyezés (ismételhető) Lásd Könyv útmutató

856 Elektronikus lelőhely és hozzáférés (ismételhető) Lásd Könyv útmutató

876 Állományadatok – Alapvető bibliográfiai egység (ismételhető)

Első indikátor:

üres Nincs definiálva

Második indikátor:

üres Nincs definiálva

Almezők:

- \$a** Belső azonosító szám (**nem ismételhető**)
- \$b** Érvénytelen vagy törölt belső azonosító szám (**ismételhető**)
- \$c** Ár (**ismételhető**)
- \$d** Beszerzés dátuma (**ismételhető**)
- \$e** Beszerzés forrása (**ismételhető**)
- \$h** Korlátozások használata (**ismételhető**)
- \$j** Példány státusz (**ismételhető**)
- \$l** Ideiglenes hely (**ismételhető**)
- \$p** Darab megnevezés (**ismételhető**)
- \$r** Érvénytelen vagy törölt darab megnevezés (**ismételhető**)
- \$t** Másolatok száma (**nem ismételhető**)
- \$x** Nem nyilvános megjegyzés (**ismételhető**)
- \$z** Nyilvános megjegyzés (**ismételhető**)
- \$3** Megjelölt dokumentumrész (**nem ismételhető**)
- \$6** Kapcsolatok (**nem ismételhető**)
- \$8** Mezőkapcsoló és sorszám (**ismételhető**)

880 Alternatív írásrendszerű adatok (ismételhető) Lásd Könyv útmutató

BAS Báziskód (ismételhető)

Folyóiratok esetén a **\$a** helyett a **\$b** almezőbe kerül a FIR kód. Kurrens folyóiratok esetén **\$c** almezőbe **k** betű kerül. **\$e** almező tartalma **e**, ha egyedüli bejelentők vagyunk az adott folyóiratnál.

BAS ## \$bFIR

\$ck

\$ee

Források

MARC 21

<https://www.loc.gov/marc/>

MARC21 Kézikönyv

http://marcwiki.lib.unideb.hu/index.php/A_MARC21_integr%C3%A1lt_bibliogr%C3%A1fiai_form%C3%A1tum

Bibliográfiai adatfeldolgozás. 3. köt., Időszaki kiadványok bibliográfiai leírása / Tóvári Judit

KSZ/3:2001 Bibliográfiai leírás. Időszaki kiadványok

Segédlet az időszaki kiadványok katalogizálásához / ELTE Egyetemi Könyvtár

<https://edit.elte.hu/xmlui/bitstream/>

[handle/10831/6631/Folyoirat-katalogizalasi_segedlet.](https://edit.elte.hu/xmlui/bitstream/handle/10831/6631/Folyoirat-katalogizalasi_segedlet.pdf;jsessionid=B4B85ED8E1E4C06BD604990CC748DAF6?sequence=19)

[pdf;jsessionid=B4B85ED8E1E4C06BD604990CC748DAF6?sequence=19](https://edit.elte.hu/xmlui/bitstream/handle/10831/6631/Folyoirat-katalogizalasi_segedlet.pdf;jsessionid=B4B85ED8E1E4C06BD604990CC748DAF6?sequence=19)

Katalogizálási szabályzat:

Időszaki kiadványok: Sorozatok kiegészítés

Általános előírások

Egy sorozatba tartozó könyv esetén két leírásra van szükség. Egy monografikus szintű, BK formátumú rekord a könyv adatairól és egy leírás az időszaki kiadványról, vagyis a sorozatról, CR formátumban. Ezt a két rekordot LKR típusú kapcsoló mezővel kell összekötni, hogy mind a sorozat oldaláról a könyv, mind a könyv oldaláról a sorozat visszakereshető legyen. (Egy folyóirat is lehet sorozat tagja, ekkor két CR formátumú rekord készül.)

A sorozati rekord leírására az Időszaki kiadványok útmutatóban található előírások érvényesek. A következőkben csak az eltérésekre vonatkozó információk kerülnek említésre.

A sorozat az időszaki kiadványok típusába tartozik, mert

- előre nem határozzák meg élettartamát,
- időről időre megjelenő részegységekből áll,
- a részegységek összetartozását közös címük,
- sorrendjét számozási adatuk fejezi ki (de vannak számozatlan sorozatok is, amikor lényegtelen a részegységek sorrendje).

Sorozat speciális fajtái:

- **alsorozatra bomló sorozat:** ha valamely sorozatot tematikus csoportokra bontanak és a tematikus csoportokba tartozó könyvek összetartozását – az alsorozatokot is egybefogó sorozati főcímen kívül – a csoportra (alsorozatra) jellemző alsorozati cím vagy alsorozati jelölő vagy mindkettő kifejezi.

A fő- és alsorozat viszonyában több variáns fordul elő:

- **Van alsorozati jelölő:** Az alsorozatoknak nincs saját alsorozati címük, az egyes alsorozatokba tartozó részegységek összetartozását az alsorozati jelölő fejezi ki. Az alsorozati jelölő általában egy *betű* és nem tévesztendő össze az alsorozat számozási adatával. A főszorozat és az alsorozat azonosítása csak együtt lehetséges, az ISSN szám segítségével.

- *Nincs alsorozati jelölő:* Az alsorozatoknak vannak saját alsorozati címeik és mind a fő-, mind az alsorozat számozott. Az ISSN a fő- és alsorozatot együtt azonosítja.
- *Fősorozat – alsorozat:* egyazon fősorozat keretében egyes művek a fősorozatban közvetlenül, alsorozati cím nélkül, mások alsorozatba tartozóan jelennek meg. A közös főcímhez és az alsorozathoz külön-külön kapcsolódó, eltérő ISSN azt fejezi ki, hogy vannak a sorozatnak olyan részegységei, amelyeket nem sorolnak alsorozatba, hanem közvetlenül a fősorozat keretében jelennek meg.

A kiadói sorozatok és az életműsorozatok leírásában nincs különösebb eltérés, ezek tényéről megjegyzés készül. Életműsorozat esetén szerzőként közöljük az illetőt, akiről a sorozat szól.

Mezők leírása

008 Állandó hosszúságú adatelemek

Azok az értékek kerülnek feltüntetésre, amelyek eltérnek a könyvek leírásánál részletezettektől.

00-05 Az adatbázisba kerülés dátuma: automatikusan generált

06 Megjelenési év típusa

- b Nincs megadott dátum; időszámításunk előtti dátum (####)
- c Folyamatos megjelenési státuszú időszaki kiadvány (induló év és 9999) (ÉÉÉÉ; 9999)
- d Megszűnt időszaki kiadvány (induló és záró éve) (ÉÉÉÉ ÉÉÉÉ)
- e Részletezett dátum (ÉÉÉÉ HHNN)
- i Gyűjtemény teljes megjelenési időintervalluma (ÉÉÉÉ ÉÉÉÉ)
- k Gyűjtemény zömének megjelenési ideje (ÉÉÉÉ ÉÉÉÉ)
- m Összetett megjelenési évek (ÉÉÉÉ ÉÉÉÉ)
- n Ismeretlen dátum (uuuu uuuu)
- p Terjesztés/kibocsátás és előállítás/felvétel éve, ha eltérő (ÉÉÉÉ ÉÉÉÉ)
- q Bizonytalan megjelenési év, legkorábbi-, illetve legkésőbbi lehetséges év (ÉÉÉÉ ÉÉÉÉ)

- r Reprint és eredeti megjelenési év (ÉÉÉÉ ÉÉÉÉ)
- s Ismert vagy feltételezett megjelenési év (ÉÉÉÉ)
- t Kiadás éve és copyright éve (ÉÉÉÉ ÉÉÉÉ)
- u Ismeretlen státuszú periodikus kiadvány
(ÉÉÉÉ uuuu vagy pl. ÉÉuu uuuu)

Ha nem beazonosítható, hogy mikor indult a sorozat és nyitott leírást készítünk, használjuk a 'c' értéket, 1. dátum: uuuu, 2. dátum 9999. Ilyenkor a 260 \$c almező elhagyható.

07-10 1. dátum 11-14 2. dátum (ha szükséges)

15-17 Megjelenés, kiadás helye: 2 vagy 3 jegyű szabványos országkód (ISO 3166)

18-34 Állandó hosszúságú adatelemek, dokumentumtípusonként eltérőek

Időszaki

pozíció	adat megnevezése	
18	Gyakoriság	
	üres	nincs meghatározható gyakoriság
	a	évente
	b	kéthavonta
	c	hetente kétszer
	d	naponta
	e	kéthetente
	f	évente kétszer
	g	kétévente
	h	háromévente
	i	hetente háromszor
	j	havonta háromszor
	k	folyamatosan megújuló
	m	havonta
	q	negyedévente
s	havonta kétszer	
t	évente háromszor	
u	ismeretlen	
w	hetente	
z	egyéb	

pozíció	adat megnevezése
19	<u>Rendszeresség</u> n normalizált irreguláris (megjósolható minta szerint irreguláris, rendszertelen) r reguláris (szabályos) u ismeretlen x teljesen rendszertelen
20	<u>Nincs definiálva</u>
21	<u>Időszaki kiadvány típusa</u> üres az alábbiak egyike sem d megújuló adatbázis l megújuló cserelapos m monográfiásorozat n hírlap p folyóirat w megújuló Web site
22	<u>Eredeti dokumentum formája</u>
23	<u>Dokumentum formája</u>
24	Tartalom
25-27	Tartalmi jellemzők, ha a mű csak részben tartalmazza a 24. karakterpozíciónál felsoroltakat (kódok: lásd 24)
28	<u>Kormányzati kiadvány</u>
29	<u>Konferencia kiadványa</u>
30-32	Nincs definiálva
33	<u>A cím eredeti írásrendszere</u>
34	<u>Egymást követő/legutolsó leírási tétel jelzése</u>

35-37 Nyelv kódja

38 Módosított rekord

39 Katalogizálás forrása

362 Számozás (ismételhető) Lásd Időszaki kiadványok útmutató

Mivel a mező megléte kötelező, így számozott és számozatlan sorozat esetén is kitöltendő. **Számozott sorozat** esetén a formalizált számozási elveknek megfelelően használjuk a mezőt (első indikátor értéke 0). **Számozatlan sorozat** esetén megjegyzésként (első indikátor értéke 1) közöljük a számozatlanság tényét, a korábbi 598-as mező mintájára.

BAS Báziskód (ismételhető)

Sorozati rekordok báziskódja minden esetben csak és kizárólag 77.

BAS ## \$a77

LKR Rekordkapcsolat

Az elkészült sorozati rekordot hozzá kell kapcsolni a sorozatba tartozó művekhez. UP típusú kapcsoló mezőt kell alkalmazni a **mű (könyv/folyóirat) rekordjában, NEM A SOROZATI REKORDBAN:**

LKR ## \$aUP

\$b

\$IMTA01

\$n

\$m

\$a és **\$l** tartalma nem változik. **\$b** almezőbe kerül a sorozati rekord rendszerszáma, ez alapján kapcsolja össze az Aleph a két rekordot. **\$n** a sorozati rekord címe, ha üresen hagyjuk, a rendszer mentéskor automatikusan kitölti a sorozati rekord **245 \$a** tartalmával. **\$m** az adott mű címét kell hogy tartalmazza, sorozati szám esetén az SNO betűkóddal és a számmal kiegészülve.

Például „Corvina könyvek” című sorozat 4. része „Mátyás király” címmel esetén:

\$mSNO 4 Mátyás király

